תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הרי״מ

חידושי הרי"מ על קידושין

יצחק מאיר רוטנברג (אלתר)

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי הרי"מ על קידושין

יצחק מאיר רוטנברג (אלתר)

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-הרימ-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 25
דף ג. 28
דף ה. 40
דף ה: 44
דף ו: 57
דף ז. 64
דף ז: 73
דף ח: 77
דף י. 78
דף מא. 87
דף מא: 91
דף מז. 101
דף נ: 128
דף נא. 135
דף נב. 141
דף נח: 143
דף נט. 153
דף נט: 163

דף ב.

מתני' האשה נקנית כו'. וכ' תוס' דתני ה' משום דקאי אקרא דכי יקח כו'. לע"ד קמ"ל משום דתני לשון קנין והו"א דקנין נשואין נכלל ג"כ בזה. דזה עיקר קנין בזכותו ממון מעשה ידי' ירושה וכה"ג וכמו יבמה נקנית דסיפא דפירושו לגמרי שנעשית נשואה ולכך קמ"ל ב"ה דקאי אקיחה דקרא שהוא קדושין דהיינו קנין אירוסין. עיין יבמות ס"א ונ"ט דמספקא לי' בכ"ג בתולה יקח כו' אי קיחה דאירוסין או דנשואין כו' אבל קרא דכי יקח כו' דכתיב דצריכה גט ודאי הוא קיחה דאירוסין דבעי גט כמו נשואה כנ"ל:

ומיושב בזה מה דתמוה מאוד. דהש"ס דייק מקודם אתיבת נקנית דלא תני מקדש ואח"כ אתיבת האשה דלא תני האיש. ולמה לא דייק אמה דמוקדם במשנה. עיין רשב"א שנדחק הרבה בקושיא זו. וגם מה דמציין בש"ס האשה נקנית קודם קושיתו למותר ולהנ"ל א"ש. דמציין מקודם האשה נקנית דלכך תני בה' משום דתני לשון נקנית לאשמועינן דקאי אקרא שאין כוונתו קנין דנשואין ופריך שפיר ליתני אשה מתקדשת לשון קדושין וליכא למטעי דפירושו רק קדושין וממילא לא צריך ה' דהאשה ופריך שפיר כסדר על ה' דהאשה ע"י דלא ליתני נקנית רק מתקדשת כנ"ל:

עוד נראה לע"ד דהא המשנה במה דתני לשון נקנית דינא קמ"ל דלא הוי ידעינן כלל דשייך בי' לשון קנין דמה"ת אין לו שום זכות רק גזה"כ דאסורה לעלמא. וקמ"ל דהוי קנין נפקא מינה דלשון הרי את קנוי' לי מקודשת וכן לשון לקוחתי מדכ' כי יקח כו' כדאמר בברייתא לקמן וא"כ כמו דיליף התם דלקוחתי מהני מדכת' כי יקח ממילא קנוי' לי דתני התם דמהני הוא ג"כ משום דקיח' אקרי קנין כדאמר בש"ס. וא"כ כיון דיליף רק מקיחה דאינו אלא בכסף משום דכ' כסף השדה קח כו' וא"כ אינו מוכח רק דכשמקדשה בכסף נקרא קיחה וגם נקרא קנין אבל במקדש בשטר וביאה דאינו מלשון קיחה הנ"ל נהי דילפינן דמקודשת מ"מ מנ"ל שיהי' נקרא קיחה וקנין ושיועיל אם כתב בשטר קנוי' לי או לקוחתי. די"ל בקדושין אולי שע"י שטר וביאה שגזה"כ דמקודשת אבל קנין לא מיקרי דאין קיחה אלא בכסף. וכל הילפותא דלקוחתי מקודשת יליף שם מכי יקח כו':

אמנם באמת כיון דיליף בש"ס דקיחה איקרי קנין ומה דכ' כי יקח היינו שקנה אותה ממילא עכשיו דילפינן קדושי שטר וביאה מלימודים אחרים שוב נכללים ג"כ בלשון כי יקח שקונה אותה באופן שקונה שפיר מהני לשון קנוי' ולקוחתי גם בקדושי שטר כו' וזה דקמ"ל במשנה ה' דהאשה דקאי אקרא דכי יקח איש אשה היינו דאשה הכ' בקרא גבי קיחה נקנית בכל השלש דרכים שכולן בכלל קיחה דקרא ונקראים קנין ומהני לשון קנין גם בשטר וביאה. ושפיר קמ"ל דקאי אקרא שנכללין כולן בכי יקח כנ"ל:

ומיושב ג"כ שפיר דהקדים הש"ס פירכא זו דנקנית דבתירוצו מיושב ה' דהאשה לאשמועינן דשייך בהו לשון קנין. ומיושב פי' הש"ס דקיחה איקרי קנין דתמוה למה לו הראי' הא מקודשת וגם קושית תוס' דתני תרתי אטו חדא ע"ש. ולמ"ש פי' דמשני משום דבעי למיתני כסף דיליף קיחה כו' ולא הוי ידעינן לשון קיחה וקנין דמהני רק בכסף רק משום דילפינן דקיחה אקרי קנין וממילא אחר דנקנית גם בשטר וביאה גם הם כלשון קיחה דקרא ותני שפיר האשה דקרא נקנית בג' דרכים לאשמועינן דבכל הג' שייך לשון קיחה וקנין ומהני כנ"ל. וגם לענין תרומה דילפינן דארוסה אוכלת מה"ת מקרא דכהן כי יקנה כו' קנין כספו וארוסה נמי קנין כספו הוא ולא הוי ידעינן בארוסה ע"י שטר וביאה דהוא ג"כ קניניו שתאכל בתרומה וקמ"ל דנקנית בשלש דרכים דבכולן נקראת קניניו כמו בקנין כסף ונכלל כנ"ל והיינו כדיליף דקיחה איקרי קנין כנ"ל:

רש"י ז"ל נותן לה כסף ואומר התקדשי כו' בביאה התקדשי לי בביאה זו כו'. ודקדק לומר גבי ביאה בביאה זו ובכסף לא אמר בכסף זה וקשה לע"ד דאדרבה למאי דקי"ל דבעינן בגט ודין די יהוי כו'. דאל"ה הוי ידים שאין מוכיחות דאיכא למימר בדיבורא מגרש לה ושטרא לראי' בעלמא ע"ש בש"ס גטין ונדרים וא"כ בקדושי כסף צריך לומר התקדשי לי בכסף זה דאל"ה אינו מוכיחות כו' דאיכא למימר בדיבורא מקדש והכסף נותן במתנה או פקדון כמו בגט לראי' דמה חילוק ובביאה נראה דא"צ לומר התקדשי בביאה זו רק התקדשי לחוד כיון דקי"ל דחזקה אין אדם עושה בעילתו זנות כו' ובעל לקדושין אף בתנאי וכה"ג. וא"כ הוי ידים מוכיחות שהביאה לשם קדושין דהא גבי קדשה על תנאי מהני הוכחה זו אף שאינו אומר כלל בשעת ביאה וודאי דמהני אומר התקדשי לי לחוד בשעת ביאה. משא"כ בכסף צ"ל בכסף זה כמו בגט ודין. ורש"י ז"ל כ' להיפך וברמב"ם וטור מבואר שאומר התקדשי לי בזה:

אמנם בש"ס לקמן בברייתא לא תני תיבת בזה רק התקדשי לי לחוד ע"ש. ומהתימה על הרמב"ם ז"ל ששינה מלשון הש"ס. ונראה דגם בכסף מקודשת אף שלא אמר בזה דדוקא בגט דכ' ס' כריתות שיהי' מפורש בגט שזה הוא הכריתות. ולכך אי לא כ' ודין אינו מפורש שגט זה הוא הכריתות. אבל בקדושין נהי דאמרינן ג"כ ידים שאין מוכיחות לא מהני היינו דוקא גוף הקדושין בעי שיהי' מוכיח שמקדש אותה לו ולכך צריך ליה אבל א"צ להיות מוכיח במה מקדש אותה בכסף או באיזה דבר אחר. וראי' לזה דהא בקדשה בשטר והוא פסול ושוה פרוטה מיקדשה בתורת כסף כמבואר בירושלמי הביא הרי"ף ורא"ש ז"ל אף שלא קדשה כלל בתורת כסף ולכך מהני אף שלא אמר בזה ובביאה הטעם כיון שאומר בפני העדים קודם היחוד ואח"כ מתיחד בפני עדים דהן הן כו' כמ"ש

בש"ע ממילא ודאי צ"ל התקדשי בביאה זו דאל"ה לא הי' רק הדיבור התקדשי לחוד ולא במה כלל דדוקא בכסף שאומר בשעת הנתינ' כנ"ל ולכך כ' רש"י ז"ל כנ"ל:

בש"א בדינר כו' תוס' במס' עדיות תני לה מקולי ב"ש, ואע"ג דקבלה קדושין מאחר כו' לאו להכי איתשל. והקשה פ"י הא גם לב"ש בעי גט גם בש"פ משום שמא שוה דינר במדי כמו דאמר שמואל לדידן קדשה בתמרה כו' שמא ש"פ במדי ופריך ממתני' בש"פ ומשני כאן בקדושי ודאי כאן בס' ואין נ"מ רק בקבלה קדושין מאחר. דלגבי א' לא הוי כלל ב"ש לקולא דהא מס' בעי' גט לדידי' רק בקבלה כו'. ובזה ב"ש לחומרא:

ונראה דהא לקמן (דף י"א ע"א) מפרש ר"ז טעמא דב"ש דאשה מקפדת ע"ע ואינה מתקדשת בפחות מדינר. ופריך א"מ בנתי' דר"י ומשני פשטה ידה כו' כי קאמינא בלילה או דשוי' שליח כו' ע"ש. וא"כ לענין זה דאשה מקפדת ודאי דלא מהני מה דשוה דינר במדי. ודוקא גבי פחות מש"פ דמתרצית רק מגזה"כ דצריך שם כסף שייך כיון ש"פ באיזה מקום נקרא כסף משא"כ לענין קפידא כנ"ל. וא"כ לא קשה דכיון דכל מה דבעי לב"ש דינר הוא רק בלילה כו' וממילא בפחות לא בעי כלל גט מספק כנ"ל:

אך א"כ לכאורה גם לב"ה לדידן נימא ג"כ דהא דצריך גט בפחות מש"פ משום שמא ש"פ במדי הוא דוקא בעצמה כשמתרצית אבל בלילה וע"י שליח נהי דמהני מצד גזה"כ אבל עדיין שייך טעמא דאשה מקפדת. דעל פחות מש"פ מקפדת לב"ה כמו פחות מדינר לב"ש. כמ"ש רש"י לקמן (ד' ג') דבפחות מש"פ לא מקניא נפשה דגנאי לה כו'. ולא מצינו בפוסקים דלא תצטרך גט מס' בפחות מש"פ בלילה או ע"י שליח ועוד דאי אפשר לומר כן דא"כ מאי פריך אשמואל ממתני' דב"ה בפרוטה כו' ומשני כאן בקדושי ודאי כו' הא פלוגתא דב"ש וב"ה במשנה ע"כ בלילה וע"י שליח דבכה"ג הוא דסבר ב"ש בדינר כו'. וא"כ ע"ז עצמו פליג שפיר ב"ה דבפרוטה דוקא דבפחות גם ספק אינו כיון דמיירי בלילה וע"י שליח דשייך קפידא דאגווני דאמר ב"ש בדינר אמר ב"ה בפרוטה ולמה לי' לשנוי כאן בודאי. וע"כ מוכח דשייך טעמא דשמואל גם בלילה כו' דצריכה גט מס' ולא כנ"ל. ודוחק דקושית ש"ס לשאר אמוראי דב"ש ולא לר"ז:

ולכך נראה דאין טעמו דב"ה דפליג אב"ש בקפידא דאשה וסבר דאינה מקפדת בפחות מדינר דזה דוחק שיחלקו בזה. ועוד דרש"י ז"ל פי' אשנוי דקדשה בלילה כו' דבנתי' דר"י באמת בלילה וע"י שליח לא מהני פחות מתרקב דדינרי כו'. וא"כ גם לב"ה יהי' הדין כן בבנתי' דר"י. ולא מצינו בשום פוסק שלדעת רש"י יהי' חילוק בקדשה בלילה וע"י שליח בכמה דרך נשים אלו להקפיד. ולכך נראה דבזה פליגי דלב"ש כיון דבסתם מקפידין על פחות מדינר אף שלא התנו כאלו התנו דמי ולא מיקדשי בסתם בפחות ממה

שדרך להקפיד וכן בנתי' דר"י. ולב"ה אף שדרכן להקפיד היינו שאינם רוצים בפירוש. אבל כשלא התנו ונתקדשו סתם או עשאו שליח חזינן שאינה מקפדת דבעי לה לאתנויי ודעתה כמו שהן דין קדושין. וממילא גם בנתי' דר"י דמקפידין מ"מ בסתם הא אינה מקפדת ואין חילוק בינם ושאר נשים. ולכך ממילא לב"ה גם פחות מש"פ שפיר מקודשת מס' שמא ש"פ במדי גם בלילה וע"י שליח כיון שמדינא מקודשת ולא התנית דעתה כפי הדין ואם באמת ש"פ במדי ונקרא כסף ומהני שוב אינו שינוי. ופריך שפיר אשמואל ממתני'. וסתמו הפ' שפיר דבעי גט מס' בפחות מש"פ גם בלילה וע"י שליח:

וממילא לא קשה קושית פ"י דבזה עצמו הפלוגתא דלב"ש דבעי דינר משום מקפדת וסבר דאף שלא התנית כהתנו כו'. א"כ לא שייך כלל בפחות שמא שוה במדי. מה בכך דשוה הא לענין הקפידא אין חילוק ואין דעתה כפי הדין. ושפיר קולא ב"ש דא"צ גט בפחות. משא"כ לב"ה שפיר גם פחות מש"פ צריכה גט מס' הנ"ל:

וגם להפ' דחשש שמא ש"פ במדי הוא שיהי' א' משם כאן ויראה שמתירין אותה ויעשה גם שם כן ג"כ לא שייך לב"ש דדוקא לב"ה דאין חילוק בין אשה המקפדת ולעולם הדין שוה בש"פ שייך שיראה שפוסקין שאינה מקודשת במה שסובר ששוה פרוטה. אבל לב"ש דהחילוק בין מי שמקפדת בכמה ובנתי' דר"י בעי תרקבא דדינרי וא"כ לא שייך כלל שיטעה במה שיראה כו' הא שמא היא מקפדת על יותר ומה ראי' לו על שאר נשים ולא שייך כלל חשש הנ"ל לב"ש:

וגם לר"א דמפרש טעמא דב"ש דבעי מה"ת כסף חשוב והוא דינר ע"ש ג"כ לא קשה דבשלמא לב"ה דצריך רק ש"פ הכסף הפחות שיהי' נקרא כסף שייך טעם שכ' הר"ן כיון שיש עליו שם כסף באיזה מקום י"ל דנקרא כסף. אבל אי בעינן כסף חשוב י"ל דלא מיקרי כסף חשוב עכ"פ כאן במה ששוה דינר במדי:

ולמ"ש רמ"א בד"מ וב"ש ס' ל"א דבכסף לא שייך שמא ש"פ במדי כיון שהוא פחות ממשקל הראוי בל"ז א"ש דלענין דינר ופרוטה הוי קולא לב"ש דא"צ גט. ורק משוה פרוטה פריך אשמואל. אך כתבתי שם שצ"ע עוד:

וכן לשנויא דתקנה הי' לב"ש שלא יהיו בנות ישראל כהפקר כו' ע"כ דאפקעינהו דאל"ה אין פעולה אם תצטרך גט. וא"כ מה בכך שיש חשש שמא שוה דינר במדי. הא ע"ז הי' התקנה שלא תצטרך גט ואם הפקיעו הקדושי תורה מכש"כ שהפקיעו חשש דרבנן דאם תצטרך גט מס' לא יועילו בתקנתם כנ"ל:

עוד נראה דבש"ס לקמן דמפרש ר"ז שכן מקפדת כו' תמהו בתוס' איך הוי ס"ד דמשום דמקפדת לא יועיל בפשטה ידה וקבלה הא רואין שאינה מקפדת וכן למסקנא בלילה כו' הא כיון שלא התנית בכמה ג"כ נראה שאינה מקפדת:

ונראה לע"ד דהא ממעט לקמן בש"ס דאינה מתקדשת בחליפין כו'. ופי' הפ' עיקר החילוק בין בתורת כסף לחליפין דכסף הוא שיוי המקח משא"כ חליפין דקונין בסודר היינו שלוקח הסודר כדי שיקנה זה לקיים הקנין אבל אינו מקבלו בתורת דמי המקח וכדילפינן מלקיים כל דבר שלף כו' ונתן כו' כדי שיתקיים הקנין ומה"ט קונין בכלי שאינו ש"פ. וזה לא מהני באשה שתקח חפץ כדי שיהי' הקדושין קיימים. רק בתורת דמי הקדושין כמו בכסף דמי השדה כנ"ל:

והנה ב"מ פ' הזהב (ד' מ"ו ע"ב) אמר ר"ה מכור באלו כו' ובעי למימר דדמים ואינו מקפיד עליהן הן חליפין. והוא ג"כ מטעם הנ"ל דבתורת שיוי החפץ הדרך לראות ולהקפיד אם נותן שויו או לא. משא"כ כשיש מעות בידו וא"י כמה ומוכר לו ע"כ אינו מקבלו בתורת שיוי החפץ כיון שא"י אם יש שויו רק שלוקח כדי שיקנה זה וזה הוא חליפין. ולכאורה גם ביודע שהוא פחות משויו בגווני דאין משום ביטול מקח דאונאה ומקבלו בעד החפץ נימא ג"כ דמורה מה שמקבל פחות משויו שאינו מקבלו בתורת דמים דהא אינו שוה ורק בתורת כדי שיקנה שהוא חליפין כמו מכור באלו כו':

אך באמת אינו כן כיון שאנו רואין שמוכר בעד סך זה ומוזיל גבי' ואין אונאה מורה יותר שמרוצה בשויו זה דאל"כ למה מוכרו ומורה הקבלה יותר בתורת דמים מבתורת חליפין רק שרוצה בסך זה. משא"כ כשאינו יודע כלל כמה מורה שהוא בתורת חליפין כנ"ל.

וא"כ מיושב שפיר דס"ד שכן אשה מקפדת שלא להתקדש בפחות מדינר וא"כ בסתם דמי שיוי הקדושין הם דינר וא"כ אף דפשטה וקבלה פחות הוי כדמים שאינו מקפיד כו' ואמרינן דרק לוקחת פחות כדי להתקדש אבל לא שרוצית להתקדש בעבור סך זה וזה הוא חליפין דלא מהני כנ"ל. ואף דמכר מהני ביודע כמה אף שהוא פחות משויו היינו כנ"ל דאל"כ למה מוכר הא מסתמא אינו מוכר רק משום דצריך לזוזי כדאמר בש"ס ב"ב פ' חזקת ולכך מורה שפיר שמרוצה פחות משויו בתורת דמי החפץ כנ"ל. משא"כ באשה דהא לפעמים מרוצית להתקדש גם בשטר ובלא כלום רק שרוצית הקדושין דטב כו'. וא"כ מה שמתקדשת בפחות מדינר שהן דמי הקדושין בסתם נשים אינו מורה שהיא רוצית להתקדש בעד דמים אלו רק שרצונה להתקדש ומקבלת פחות מדינר כדי שיתקיימו הקדושין וזה הוי חליפין דלא מהני. והוי ס"ד שפיר דמשום דאשה מקפדת על דינר שוב לא מהני אף שקבלה פחות כנ"ל. ופריך א"כ בנתי' דר"י דקפדי בסתם

אתרקבי דדינרי נימא ג"כ דפחות מורה שהוא חליפין כנ"ל ומשני פשטה ידה וקבלה לא קאמינא היינו דלא כנ"ל. רק דבזה דמי ממש למכר דכיון שרואין דמקבלת פחות ויודעת כמה אמרינן דמרוצית בפחות מדינר שיהי' דמי הקדושין ולא חשיב חליפין כמו במכר כנ"ל. רק בקדשה בלילה או ע"י שליח ולא אמרה בכמה. דבזה אף שבאמת אינה מקפדת מ"מ הוי ממש כמו מכור לי באלו ודמים ואינה מקפדת דבלילה כשא"י כלל בכמה וכן ע"י שליח שוב הוי כחליפין דאף שמתרצית היינו להתקדש שיהי' קיימים אבל לא בעד דמים אלו כנ"ל. דהא לא פסקה כלל בכמה וכמו מכור באלו כנ"ל ושפיר לא מהני משום דהוי חליפין דאינה מקודשת כנ"ל:

וממילא לא קשה דתהי' צריכה גט לב"ש שמא שוה דינר במדי דכיון שבסתם מקפידין על דינר דכאן שוב הוי כחליפין כנ"ל. אך לכאורה א"כ גם יותר מדינר בלילה לא יהי' מהני לב"ש דהוי כמכור באלו כיון שא"י כמה. אך לא קשה. דהתם אין שיוי הקרקע שוים ולכך באלו הא א"י כמה אם כשיוי או לא והוי כחליפין אבל בקדושין דסתם נשים שוים בעד דינר. א"כ בסתם י"ל דאף שמקפדת דעתה גם בלילה וע"י שליח כמו שיוי קדושין דסתם נשים דהוא בדינר ולא מקרי כלל מכור באלו כנ"ל. משא"כ בפחות מדינר ממ"נ אינה מקודשת אם הי' דעתה כמו סתם נשים א"כ הי' דעתה דוקא דינר ואי לא היתה מקפדת על כמה אם בפחות שוב הוי חליפין כנ"ל. עוד ישבתי זה זמן רב למאי שפסק הרמב"ם ז"ל בדבר שאינו מתקיים להוליכו א"צ גט מספק שמא ש"פ במדי כיון שא"א להוליכו לשם. וא"כ למאי דקי"ל בש"ע ס' נ' דבכל ספק קדושין צריכה להחזיר הכסף קדושין וקשה א"כ במאי מיקדשה ולא יהי' אפילו ספק כיון שצריכה להחזיר. וצ"ל דהא גם במתנה ע"מ להחזיר מה"ת מקודשת. וכאן אף דהא מיד אחר הקדושין אם תובעה צריכה להחזיר לו מ"מ בשעת הקדושין הוא שלה אם באמת מקודשת ומה בכך שצריכה להחזיר אם שלא כדין לא גרע עכ"פ מע"מ להחזיר וכנ"ל. ולכאורה בהך ספיקא דשמא ש"פ במדי. לכאורה בספק כיון שצריכה להחזיר נהי דבשעת רגע הקדושין שלה כנ"ל מ"מ הוי שוב כדבר שאינו מתקיים להוליכו דהא מה חילוק בין שירקב או שצריכה להחזירו מיד אח"כ. וא"כ דזה רק קדושי ספק שמא ש"פ שוב צריכה להחזיר ושוב גם ספק אינו דדבר המתקיים הוי כאינו מתקיים ואף להפ' סי' נ' דבספק א"צ להחזיר מבואר הטעם שם דמדינא צריכה להחזיר רק מחשש שמא יאמרו קדושין תופסין באחותה ע"ש וא"כ בהנ"ל גם לדיעה זו קשה דהא כשיהי' כדין דצריכה להחזיר לא שייך שיאמרו כו' דהא באמת יהי' קדושין תופסין באחותה ואף ס' לא יהי'. וגם להנ"ל קשה. אך בפחות

מש"פ לא קשה דלענין גזל אינו גזל פחות מש"פ אף ששוה במדי. וא"כ לא תצטרך להחזיר כלל ושפיר הוי ספק קדושין כנ"ל:

וממילא מיושב קושית פ"י דלב"ש פחות מדינר מגרע גרע ולא הוי אפילו ס' שמא שוה במדי דהא צריכה להחזיר כיון שהוא יותר מפרוטה ושוב גם ספק אינו דהוי כאינו מתקיים כנ"ל משא"כ לב"ה פחות מש"פ כנ"ל:

תוס' ד"ה בש"א בדינר וכו' והקשו הא משכחת לה חומרא לב"ש בקיבלה קדושין מאחר ותירצו דלאו להכי מיתשל ע"ש. והקשה בס' פ"י הא ע"כ להכי מתשיל למאי דאמר שמואל לקמן דאם קדשה בפחות משוה פרוטה מקודשת ג"כ מספק שמא שוה פרוטה במדי ע"ש וא"כ גם לב"ש אף בפחות מדינר מקודשת מספק שמא שוה דינר במדי ולמה תני דינר רק דליהוי קדושי וודאי שלא יתפוס בה קדושי אחר וא"כ ע"כ לא תני לה רק לענין קבלה קדושין מאחר ומשכחת לה חומרא לב"ש ע"ש בפ"י שתירץ דלשטת הרמב"ם ז"ל שסובר דבדבר שאינו יכול להתקיים אינה מקודשת כלל כיון שאינה יכולה להוליך החפץ למדי וא"כ איירי מתניתין בדבר שאינו יכול להתקיים ולא הוי בפחות מדינר אף קדושי ספק ע"ש. והנה תירוץ זה אינו מעלה ארוכה דלקמן פריך הש"ס אשמואל ממתניתין דלמה תני פרוטה ומשני כאן בקדושי ספק וכאן בקדושי וודאי ולדברי הפ"י מוכח דאיירי מתניתין בדבר שאינו מתקיים דאל"ה הוי חומרא לב"ש וא"כ למה לי' לשנויי מתניתין בקדושי ודאי הא אף קדושי ספק אין כאן פחות מפרוטה כיון דע"כ איירי בדבר שאינו מתקיים כמ"ש ע"ש. ונראה לישב (זה התי' כ' לעיל ד"ה עוד ישבתי זה זמן רב כו'):

והנה בל"ז הקשו הפ' על הרמב"ם אמאי לא משני דאיירי בדבר שאינו מתקיים ולא הוי קידושין כלל ואף דסתמא קתני יכול לאוקמי בכה"ג ע"ש במפרשי הרמב"ם ז"ל:

ונראה לישב קושייתם דהנה יש להקשות לפמ"ש התוס' כאן אמאי לא תני לה בעדיות מקולי ב"ש הא איכא לאשכוחי חומרא לב"ש בקיבלה קדושין מאחר ותירצו דלאו להכי מתשיל וכ' הרשב"א והריטב"א ז"ל דלא איירי רק מקדושי ראשון לחוד ולא מקדושי אחר ובקדושי ראשון לחוד ליכא לאשכוחי חומרא לב"ש וקולא לב"ה ע"ש. ויש להקשות לפי מאי דאיתא לקמן (דף מ"ז ע"א) דאם קדש אשה במנה ונמצא חסר דינר אינה מקודשת משום דלא סמכא דעתא שישלים הדינר דכסיפא לה מילתא למיתבעי' ע"ש וכתב שם בס' פ"י ובס' המקנה דלא אמרינן סברא זו דלא סמכה דעתה רק היכא דאף אם לא ישלים לה ג"כ תהא מקודשת אם תסמוך דעתה לכך לא סמכה דעתה דלמה לה לסמוך דעתה ותהא מקודשת ולא ישלים לה אבל היכא שאם לא ישלים לה לא תהי' מקודשת אף אם

תסמוך דעתה כמו אם התנה על מנת דלא יהא קדושין אם לא ישלים אף אם תסמוך דעתה אמרינן דסמכה דעתה ואם משלים אח"כ שפיר מקודשת דמה היזק מגיע לה אם תסמוך דעתה הלא אם לא ישלים לא תהי' מקודשת ומה יזיק לה שתסמוך דעתה ולכך סמכה דעתה ואם משנים מקודשת ע"ש. ולפ"ז קשה הכא דשפיר איכא לאשכוחי חומרא לב"ש וקולא לב"ה אף בקדושי ראשון לחוד כגון שקדשה בדינר ונמצא חסר פרוטה וא"כ לב"ה אינה מקודשת אף אם משלים אח"כ דלא סמכא דעתה בשעת הקדושין שמא לא ישלים ואף אם לא ישלים תהי' מקודשת אם תסמוך דעתה ולכך לא סמכה דעתה ואינה מקודשת אף אם ישלים ולב"ש דסובר דבפחות מדינר אינה מקודשת אף אם סמכה דעתה לאינך טעמי דב"ש לקמן ע"ש וא"כ שפיר מקודשת אם משלים אח"כ דסמכה דעתה דמה יזיק לה אם תסמוך דעתה הלא אם ישלים לה לא תהי' מקודשת שיהי' פחות מדינר ואינה מקודשת אף אם סמכה דעתה וכיון שאינו מזיק לה עכשיו מה שתסמוך דעתה א"כ שפיר סמכה דעתה וכשמשלים אח"כ מקודשת וא"כ משכחת לה שפיר חומרא לב"ש וקולא לב"ה אף בקדושי ראשון. אך באמת זה לא קשה למאי דאמר שמואל דאף אם קדשה בפחות מפרוטה מקודשת מספק דחיישינן שמא שוה פרוטה במדי וכן בדינר לב"ש מקודשת ג"כ בפחות מדינר מספק שמא שוה דינר במדי כמ"ש הפ' (דלא כמ"ש לעיל) וא"כ שפיר אינה מקודשת אף לב"ש כשנמצא חסר פרוטה משום דלא סמכה דעתה שמא לא ישלים. ואי"ל כמ"ש דמה יזיק לה אם תסמוך דעתה הא אם לא ישלים לא תהי' מקודשת שהוא פחות מדינר כמ"ש. ז"א דאף בפחות מדינר מקודשת עכ"פ מספק ומה לה לסמוך דעתה שהוא לא ישלים לה ואעפ"כ תהי' מקודשת מספק אף לב"ש אם תסמך דעתה ולכך לא סמכה דעתה ואף אם משלים אח"כ אינה מקודשת אפילו לב"ש ולכך לא תני חומרא לב"ש. ולפ"ז מיושב מאי שהקשו על הרמב"ם מאי פריך הש"ס אשמואל ממתניתין דילמא אייריי בדבר שאינו מתקיים ולכך לא הוי במתניתין אף קדושי ספק. ולמ"ש א"ש דאי אייריי בדבר שאינו מתקיים הדרא קושיא לדוכתי' דמשכחת לה חומרא לב"ש כמ"ש דלב"ש סמכה דעתה שישלים בוודאי שאם לא ישלים לא תהא מקודשת אף מספק כיון דהוא דבר שאינו מתקיים ולא שייך הא דשמואל אלא ודאי דאייריי בדבר המתקיים ולא סמכה דעתה ופריך שפיר דע"כ לא איתשיל לענין דבר שאינו מתקיים ולא אייריי רק בדבר המתקיים ופריך שפיר כיון דאמרינן ע"כ דיהי' קדושי ספק אף בפחות מדינר א"כ למה צריך דינר ומשני לענין קדושי ודאי וא"ש הנה לפי דברי הפ"י שכתבנו שהקשה הא ע"כ להא מתשיל כיון דבפחות מדינר איכא גם לב"ש קדושי ספק וליכא נפקא מינה רק דלב"ש אם קדשה הראשון בפחות מדינר והשני קדשה בדינר

תפסי קדושי שני א"כ הוי חומרא לב"ש כמ"ש. ונראה לישב לפי סברא זו קושית תוס' דלא משכחת כלל חומרא לב"ש בקיבלה קדושין מאחר דהנה הפ"י הקשה לקמן אהא דאמר שמואל קדשה בתמרה מקודשת מספק שמא שוה פרוטה במדי והקשה הפ"י שם אמאי לא מוקמינן לה בחזקת פנוי' דבשלמא בשאר ספקות כגון ספק קרוב לו או לה שהספק הוא בזה הדבר אמרינן דאיתרע החזקת פנוי' אבל הכא שהספק הוא מעלמא נוקי אותה בחזקת פנוי' וכתבו שם דעכ"פ מדרבנן אסור דמדרבנן לא סמכינן אחזקת פנוי' ע"ש. ולע"ד נראה לפמ"ש תוס' בגיטין (דף י"ז ע"א) דכיון דהיא גרושה לפנינו לא סמכינן אחזקת אשת איש כיון דהשתא ודאי איתרע החזקת אשת איש לא סמכינן עלה ע"ש וא"כ הכא אף דנימא דמוקמינן אותה בחזקת פנוי' ולא הוי קדושין מ"מ אסור לשום אדם לקדש אותה שכיון שמקדש אותה לא שייך החזקת פנוי' שלא הי' קדושי ראשון קדושין דהשתא ודאי איתרע החזקת פנוי' דממ"נ מקודשת לאחד ואם לא הוי קדושי ראשון קדושין תפסי קדושי שני והרי היא מקודשת לפנינו וא"כ שפיר אסורה לכל אדם אף דמוקמינן אותה בחזקת פנוי'. והנה הפוסקים כתבו דשמאי דסבר בריש מס' נדה דכל הנשים דיין שעתן סבר דאף מדרבנן סמכינן אחזקת פנוי' כיון דלא איתרע דשם איירי לענין הטהרות שנגעה בה ולא איתרע וא"כ לכאורה ממילא לא קשה קושית הפ"י הכא שהקשה דגם לב"ש בפחות מדינר איכא קדושי ספק שמא שוה דינר במדי דז"א דלב"ש שפיר מוקמינן לה אחזקת פנוי' דהוא סובר דאף מדרבנן סמכינן אחזקת פנוי' אך ז"א כמ"ש דאעפ"כ אסור לשום אדם לקדש אותה שיהי' איתרע החזקת פנוי'. אך לפ"ז יש לומר בהיפך וליישב קושית תוס' דלא משכחת לה כלל קבלה קדושין מאחר. דהנה לכאורה יש להקשות בכל ספק קדושין אם קבלה קדושין מאחר מקודשת אמאי הא הוי קדושין שאין מסורין לביאה שהשני אסור לו לבעול אותה מספק שמא הי' קדושי ראשון קדושין וכיון שאסור לו לבעלה מספק ממילא לא הוי קדושין כלל אך ז"א דהנה התוס' הקשו שם בקדושין נ"ט בכל חייבי לאוין אמאי תפסי קדושין הא הוי קדושין שאין מסורין לביאה ותירצו דדוקא היכא דאיסור הביאה בא ע"י הקדושין וקודם הקדושין הי' רשאי לבעול אותה רק מחמת הקדושין נאסרה כמו באחיות התם אבל בחייבי לאוין דגם זולת הקדושין הי' אסור לבעול אותה לא הוי קדושין שאין מ"ל ע"ש וא"כ גם הכא בספק קדושין כשקבלה קדושין מאחר גם בלא הקדושין הי' אסור לבעול אותה מספק ולכך שפיר מקודשת מספק וא"ש:

אך לפמ"ש דהכא באמת מן הדין מוקמינן לה אחזקת פנוי' והיא מותרת לעלמא רק דאעפ"כ אסור אדם לקדש אותה דאם יקדשה איתרע לה החזקת פנוי' וא"כ נראה דאם

קבלה קדושין מאחר לא הוי קדושין כלל כמ"ש דהוי קדושין שאין מסורין לביאה דאסור לבעול אותה מספק שמא הי' קדושי ראשון שוה פרוטה במדי וא"ל כמ"ש דאין איסור ביאה בא ע"י הקדושין ז"א דבלא הקדושין הי' שפיר מותר לבעול אותה דמוקמינן לה אחזקת פנוי' והיא מותרת דאם לא קדשה השני הי' איתרע החזקת פנוי' רק מחמת שקדשה איתרע החזקה ואסור לו לבעול אותה מספק וא"כ לא הוי קדושין כלל אף מספק דהוי קשאמ"ל דהאיסור ביאה בא שפיר ע"י הקדושין דבלא הקדושין הי' מותר לבעול אותה מחמת החזקה וא"כ לא הוי קדושי שני קדושין כלל [ודוחק לומר דזה לא מיקרי בא איסור ביאה ע"י הקדושין כיון שגם מקודם הי' אסור רק דלא הוי ידעינן ועכשיו שאין לנו החזקה נודע לנו שגם מקודם הי' אסור ז"א כיון שהתירה התורה היכא דאיכא חזקה שפיר בא איסור ע"י הקדושין] אך למאי דקי"ל ניחא דלא סמכינן מדרבנן אחזקת פנוי' וא"כ לא הוי קשאמ"ל דגם בלא הקדושין הי' אסור לבעול אותה מדרבנן:

ולפ"ז מיושב קושית תוס' דמשכחת לה חומרא לב"ש בקבלה קדושין מאחר ולמ"ש א"ש דלב"ש אף אם קדשה הראשון בפחות מדינר לא תפסי קדושי שני כיון שקדושי ראשון הם ספק שמא שוה דינר במדי וא"כ הוי קדושי שני קשאמ"ל ולא הוי קדושין כלל ולב"ש שפיר בא איסור הביאה ע"י הקדושין דזולת הקדושין הוי מוקמינן לה אחזקת פנוי' דב"ש סברי דשפיר סמכינן אף מדרבנן אחזקת פנוי' ורק ע"י הקדושין והוי קשאמ"ל וא"כ לא משכחת לה כלל חומרא לב"ש בקבלה קדושין מאחר רק בביאה בלא הקדושין וא"ש:

תוס' ד"ה בפרוטה לב"ש כו'. והקשה בפ"י דהא אף בפרוטה צריכה גט לב"ש ג"כ שמא שוה דינר במדי כשמואל ואין נ"מ רק לגבי קדשה אחר והוי ע"כ ב"ש לחומרא ע"ש. והנה לטעמא דב"ש לקמן משום דאשה מקפדת על עצמה ודאי דלא קשה דלעניין זה פשוט דלא מהני מאי דשוה במדי דאעפ"כ מקפדת רק במה דשוה כאן דינר ושמואל לא אמר רק היכא שיודעת שפחות מפרוטה ומתרצית רק דבעי כסף דוקא וכששוה במדי מיקרי כסף משא"כ לענין קפידא למאי דמוקי לה בלילה או ע"י שליח. ועוד למ"ש המל"מ בעשה שליח לקדש סתם וקדש קדושי ספק הוי שינוי בשליחות וג"כ כאן למאי דמוקי בשוי' שליח לא הוי אף ספק כנ"ל. וכן לטעם דאמר בש"ס שלא ינהגו מנהג הפקר ופירש"י דאפקעינהו רבנן לקדושין פחות מדינר ע"ש ג"כ לא קשה דאותה התקנה עצמה שייכא לבטל החשש שמא שוה דינר במדי ג"כ יהי' עדיין מנהג הפקר שתהיה מקודשת פחות מדינר מחשש הנ"ל וכיון דאף קידושי ודאי הפקיעו מטעם הנ"ל מכ"ש קדושי ספק היינו חשש הנ"ל. רק לטעמא אחרינא דאמר לקמן דיליף מאמה כל דבעי גירעון כסף ע"ש. וגזה"כ דליבעי דינר שייך קושי' הנ"ל דניחוש שמא שוה דינר במדי. אמנם

נראה ג"כ דלא קשה דהר"ן ז"ל כתב הטעם דמהני אם ש"פ במדי אף דאין להקדש אלא מקומו ושעתו ופי' משום דהא חזינן דמהני לדידי שוה לי גבי ה' סלעים דפדיון הבן וא"כ בקדושין שמתרצית יועיל אף פחות מש"פ דהא אומרת לדידי שוה כו' רק הטעם דהתם עכ"פ הוי כסף אף פחות מה' סלעים ושייך לדידי שוה יותר משא"כ פחות מש"פ שאין עליו תורת כסף לשום דבר לא מהני לדידי שוה למשוויי' כסף ולכך היכא דשוה פרוטה במדי יש עליו תורת כסף ושוב מהני לדידי שוה כו' ע"ש. ולכאורה לב"ש קשה למה לא מהני פחות מדינר הא כיון דיותר מש"פ יש עליו תורת כסף בכל מקום רק בקדושין לא מהני א"כ שוב מהני לדידי שוה לי כיון שמתרצי' והוי ממש כמו בפדיון הבן כנ"ל. וע"כ דב"ש לא ס"ל שיועיל לדידי שוה לי כנ"ל. וא"כ ממילא לא שייך אליבי' שמא שוה דינר במדי דלא שייך טעם הר"ן ז"ל כנ"ל. או דאיירי ג"כ בקדשה בלילה או ע"י שליח וג"כ לא קש' כנ"ל. או כיון דילפינן מאמה שצריכה יותר מפרוטה שיהי' שייך גירעון והא לענין גירעון לא יועיל מה ששוה במדי יותר מפרוטה כנ"ל וממילא צריך דוקא כאן דינר לב"ש ולא קשה קושית הפ"י כנ"ל. דדוקא לב"ה שייך דינא דשמואל. וקצת משמע יבמות ט"ו דאמר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בכסף וש"כ כו' לא נמנעו כו' דלב"ש אינה צריכה גט כלל מספק ע"ש דמשמע דקאי גם אשוה כסף כנ"ל דפחות משוה דינר לא הוי קידושין כלל. או י"ל דשמאי לטעמי' דסבר ריש נדה דכל הנשים דיין שעתן דמוקמינן אחזקה דמעיקרא אף היכא דאיתרע ע"ש ולא החמירו רבנן אפילו בטהרות ע"ש ממילא דכל ספק קידושין מוקמינן לה אחזקת פנוי' דגם לדידן כ' הר"ן ז"ל דמה"ת מוקמינן אחזקה רק מדרבנן ע"ש לקמן דאמר ס' וחיישינן מדרבנן ולהפ' דמה"ת היינו משום דאיתרע החזקה כיון שקבלה הקידושין משא"כ לשמאי דאף דאיתרע מוקמינן אחזקה דמעיקרא אף מדרבנן לא בעי גט כלל בספק קדושין וכן במגרש אשתו ולנה עמו כו' סבר ב"ש דא"א גט מספק. וכן משמע ביבמות שם דאמר דנחלקו בספק א"א כו' משמע דפלוגתיי' הוא דסבר ב"ש בס' א"א א גט והיינו משום חזקה דמעיקרא כנ"ל וא"כ מפחות משוה דינר לב"ש א"צ כלל גט מספק שמא שוה דינר במדי דמוקמינן אחזקה ודוקא לדידן כנ"ל:

תוס' ד"ה בפרוטה ובשוה פרוטה. והקשו מנ"ל דשוה כסף ככסף ואי"ל דמסברא היא כך ז"א דהא בעבד עברי ובנזקין צריך קרא לרבויי שוה כסף ולא מצינן למילף מנהו דהוי שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ע"ש ותירץ הר"ן ז"ל קושיא זו דבאמת מסברא אמרינן דשוה כסף ככסף רק בניזקין ה"א משום דהקפידה התור' לענין מיטב ובעבד עברי ה"א משום דמגרע פדיונו ויוצא בע"כ של רבו ה"א דצריך דוקא ליתן לו כסף ולא

שוה כסף ולכך איצטרך קרא לרבויי דשוה כסף ככסף אבל בקידושין דהיא מתרצה בשוה כסף מה לי כסף או שוה כסף ע"ש בר"ן:

והנה לכאורה יש להקשות לפי מאי דפריך הש"ס אמאי לא תני במתני' האיש קונה ומשני דאם הוי תני האיש קונה ה"א אפי' בע"כ דיכול לקדש אשה בע"כ לכך תני נקנית דדוקא מדעתה וכתבו תוס' דשפיר תני לקמן האיש מקדש אף דמשמע בע"כ משום דליכא למטעי דכבר מוכח מדתני הכא נקנית ולא קונה ע"ש ולפ"ז קשה קושית הש"ס דליתני הכא האיש קונה ואעפ"כ לא נוכל לומר דיכול לקדש אשה בע"כ דאיך תני האיש קונה בפרוטה ובשוה פרוטה קשה קושית תוס' מנ"ל דשוה כסף ככסף ואי"ל כתירוץ הר"ן ז"ל דדוקא בעבד עברי הוצרך קרא משום דהוא בע"כ הלא עכשיו קיימינן דגם קדושי אשה היא בע"כ ואעפ"כ ליכא קרא לרבוי דשוה כסף ככסף ומסברא לא ידעינן דהיכא דהיא בע"כ אמרינן דהסברא נותנת דלא הוי ככסף כמו בע"ע וא"כ איך נימא דקונה הוא פרושו בע"כ ותני האיש קונה בע"כ בשוה פרוטה הלא בשוה כסף אינו יכול לקדש בע"כ וע"כ הוי ידעינן דפירושו מדעתה:

ונראה לישב דהנה הר"ן ז"ל הביא מחלוקת הפוסקים אשה מתקדשת בקרקע בתורת כסף או לא והוכיח הר"ן ז"ל דמתקדשת בקרקע דלא מקשינן הוי' דכסף ליציאה ומוכח מדאבעיא להו לש"ס לקמן שטר אירוסין שכת' שלא לשמה מהו אי מקשינן הוי' ליציאה או מקשינן הויות להדדי וכמו דהוי' דכסף לא בעי לשמה כך הוי' דשטר לא בעי לשמה ופשיט שם דא"ק ויצאה והיתה מקיש הוי' ליציאה ומוכח דהוי' דכסף לא בעי לשמה דאל"כ איך הי' הה"א דמקשינן להוי' דכסף דלא בעי לשמה הלא הוי' דכסף נמי נימא דבעי לשמה ע"ש ואח"כ דחה הר"ן זו הראי' וכתב דאף אי נימא דבעי לשמה מ"מ איך נימא בכסף דבעי לשמה דהיינו שתהא צורת הדינר טבוע לשמה הלא אינה מקודשת מחמת טיבועו רק מחמת שויו ומה חילוק יש בין אם טיבעו לשמה או לא אעפ"כ שוה פרוטה ע"ש בר"ן ז"ל והנה הפ"י כתב לקמן דגם בלא הפסוק דויצאה והיתה הוי אמרינן דבעינן לשמה במה מצינו מגירושין רק אי לאו קרא הוי מקשינן הויות להדדי ולכך איצטריך ויצאה והיתה דבעי לשמה:

ולפ"ז קשה מאי מקשה תוס' לר"ן ז"ל מנ"ל דשוה כסף ככסף הלא שפיר מוכח מדכתיב ויצאה והיתה דאי לאו קרא הי' מקשינן הויות להדדי וקשה קושית הר"ן נימא דגם הוי' דכסף בעי לשמה במה מצינו כסברת הפ"י וצ"ל כתירוצו דמה מועיל מה שצורת הדינר טבוע לשמה כיון שאינה מקודשת מחמת צורתו רק מחמת שוי' וא"כ מוכח דשוה כסף ככסף דאי לאו ככסף ואינה מקודשת רק בדינר טבוע א"כ שפיר י"ל דגם הוי' דכסף

בעי לשמה כיון דאינה מקודשת רק מחמת צורת הדינר ושפיר צריך להיות טבוע לשמה ולמה לי ויצאה והיתה וע"כ דשוה כסף ככסף וא"ל דויצאה והיתה אינו מיותר דצריך דנילף קדושי שטר ולא קשה למה לי ויצאה והיתה כיון דאינו מיותר. אך ז"א לפמ"ש הלחם משנה ברמב"ם ריש הלכות אישות דקדושי שטר שפיר מוכח מנערה המאורסה ויצאה והיתה לא צריך רק אשטר אירוסין שצריך להיות לשמה ע"ש וא"כ מוכח שפיר דשוה כסף ככסף. אך ז"א דאעפ"כ ויצאה והיתה לא מיותר דלקמן ריש פ' האיש מקדש ילפינן שליחות בקידושין מגירושין מהיקשא דויצא' והיתה וא"כ צריך קרא דויצאה והיתה אשליחות ולא מיותר ולא מוכח ומקשה תוס' שפיר מנ"ל דשוה כסף ככסף:

ולפ"ז מיושב מאי שהקשינו לפי תירוצו של הר"ן ז"ל מאי אמר אי הוי תני האיש קונה ה"א אפילו בע"כ הלא אי נימא בע"כ קשה מנ"ל דשוה כסף ככסף. ולמ"ש א"ש דהנה לקמן ריש פ' האיש מקדש רצה מעיקרא למילף שליחות בקידושין במה מצינו מגירושין בלא הקישא דויצא' והיתה ודחה לה דמה לגירושין שכן ישנו בע"כ אבל בקידושין אינו אלא מדעתה ולכך מסיק דאתיא מהיקשא דויצאה והיתה ע"ש ולפ"ז א"ש דלפי הס"ד עכשיו אי הוי תני האיש קונה דיכול לקדש ג"כ בע"כ א"כ שפיר בלא היקשא דויצאה והיתה הוי ידעינין שליחות בקידושין במה מצינו מגירושין ואי"ל דמה לגירושין שישנה בע"כ משא"כ בקידושין ז"א דעכשיו קיימינן דגם קדושין ישנה בע"כ וא"כ לא צריך ויצאה והיתה אשליחות רק אשטר אירוסין שצריך להיות לשמה דה"א דמקשינן להוי' דכסף דלא בעי לשמה שאינ' מקודשת מחמת טיבועו ומוכח דשוה כסף ככסף וא"ש:

וכמה פרוטה כו' א' מח' באיסר כו'. הפי' הפשוט הי' נראה למאי דמסיק פ' הזהב דכספא טבעא לגבי מטבע של נחושת כו' ואמר התם דלא משער תנא במידי דאיקור וזול ע"ש. וממילא כשזל הפרוטות ונותנין יותר מח' בעד איסר של כסף אינה מקודשת בפרוטה נחושת דנחושת הוא דזול וכסף טיבעא כדקאי קאי וכן כשנותנין רק ו' בעד איסר מקודשת בפחות מפרוטה של נחושת שעולה א' מח' באיסר כסף ונ"מ רבתי. ומפרש התנא שפיר אף שידוע פרוטה כמו איסר מ"מ פירש שלא נאמר שהשיעור המקובל הוא פרוטה וקמ"ל שהשיעור המקובל הוא מא' מח' באיסר וזה לעולם שוה. רק הפרוטה נחושת כשהוא א' מח' באיסר מקודשת בש"פ משא"כ כשזל או איקר ותלוי הכל בא' מח' באיסר כנ"ל. ולא קשה קושית תוס' למה לא מפרש כמה הוא דינר כו'. דהא אין צורך כלל דכך ידוע דינר כמו איסר וכיון שגם הדינר של כסף אין להשמיענו כלל רק בפרוטה קמ"ל כנ"ל:

אך בש"ס לקמן (ד' י"ב) אמר דזל איסרי ואוקיר איסרי כשהוא א' מו' ע"ש והוא תמוה הא כספא טיבעא כנ"ל ויתבאר בעז"ה בחידושי לש"ע:

תוס' ד"ה היבמה ניקנית והקשו אמאי לא תני גם הכא מנינא למעוטי הנך דרישא דאינה נקנית בכסף ושטר ע"ש. ונראה לישב קושי' תוס' דבלא מנינא ג"כ מוכח ממתניתין דיבמה אינה נקנית בכסף ושטר דהנה לקמן אמרינן מנינא דרישא למעוטי חופה דאינה קונה דלא כר"ה וכל הטעם של ר"ה דסבר חופה קונה אמרינן לקמן ד' ה' משום דיליף לה מק"ו מה כסף שאינ' גומר קונה חופה שגומרת אינו דין שתקנה ופריך מה לכסף שכן פודין בו הקדשות וכו' ומשני ביאה תוכיח ופריך מה לביאה שקונה ביבמה ומשני כסף ושטר יוכיח א"כ כבר מוכח מנינא דרישא למעוטי חופה דלא נילף מק"ו ממילא מוכח ג"כ דכסף ושטר אינה קונה ביבמה דאי נימא דקונה א"כ קשה הלא ליכא ק"ו דמה לכסף שכן פודין בו הקדשות ואי"ל ביאה תוכיח ז"א מה לביאה שקונה ביבמה ואי"ל כסף יוכיח ז"א אי נימא דגם כסף ושטר קונה ביבמה א"כ ליכא תוכיח וליכא ק"ו כלל ולמה לי' מנינא דרישא למעוטי חופה וממילא מוכיח מנינא דרישא דכסף ושטר אינו קונה ביבמה. אך זה טעות דאם נימא דכסף ושטר קונה ביבמה נילף גם חופה שיקנה ביבמה מזה הק"ו עצמו ושפיר ליכא למיפרך מה לביאה שכן קונה ביבמה משא"כ חופה ז"א דאנו רוצים למילף שגם חופה קונה ביבמה מחמת זה הק"ו עצמו ושפיר ה"א דחופה קונה בק"ו ולכך תני מנינא דרישא למעוטי חופה ולא מוכח מידי דכסף ושטר אינו קונה ביבמה. אך נ"ל להיפוך דהנה כל הפרכ' דפריך על ר"ה דסבר חופה קונה הוא משום דמה להצד השוה שבהן שכן ישנו בע"כ דהיינו כסף באמה עברי' ביאה ביבמה אבל חופה לא משכחת לה כלל בע"כ והנה אם נימא דכסף ושטר קונין ביבמה א"כ שפיר הוי אמרינן דחופה קונה דילפינן במה הצד וליכא למפרך מה להנך שכן ישנן בע"כ דהיינו ביאה ביבמה ז"א דעכשיו דקיימינן דכולם קונין ביבמה בע"כ א"כ ילפינן גם חופה מהאי ק"ו גופי' דנקנה ביבמה בע"כ וליכא פירכא ומוכח שפיר מנינא דרישא למעוטי חופה דכסף ושטר אין קונין ביבמה דאל"ה הוי חופה קונה באמת וא"ש:

גמר' מ"ש כו' נקנית כו' והתם מקדש כו'. הנה בעדיות תנן הך משנה גופי' דהכא ותני ג"כ האשה מתקדשת ותמוה למה שינה הלשון ונהי דעדיפ' לש"ס למיפרך מסיפא דהך מסכתא גופי' אבל גם למסקנ' קשה וצ"ל דדוקא הכא דמיירי בעיקר קנין קמ"ל מהיכ' יליף משא"כ התם תני כבכל מקום לישנא דרבנן קדושין כדמשני אסיפא:

ועוד דהתם איירי מקולי וחומרי ב"ש וב"ה וזה מצד שאסורה לעלמא או לא וזה אינו מצד מה שהוא קנין רק מצד שהוא קידושין דאסרה אכ"ע כהקדש לכך שייך יותר התם מתקדשת כו':

ועוד למ"ש לעיל דעיקר קמ"ל כאן דבכל הג' שייך לשון קנין גם בשטר וביאה אף שלא אשכחן בהו קיחה רק בכסף וא"כ התם דתנן רק בכסף לחוד שפיר לא צריך למתני לשון קנין רק קדושין. ועוד למ"ש הה"מ ריש ה"א דלכ"ע איכא עשה דכי יקח כו' ולאו הבא מכלל עשה דאסור לבא עליה עד שיקנה אותה מקודם ע"ש. א"כ אין למתני בהם נקנית כו' דמצד הקנין הוי ב"ש לחומרא דפחות מדינר לא הוי קיחה ואסורה לו וצריך למתני לשון קדושין דמיירי באיסור לעלמא כנ"ל:

עוד י"ל קושית פ"י הנ"ל. דב"ש לטעמי' דסברי ריש נדה כל הנשים דיה שעתן כו' דאף דאתילד רעותא מוקמינן אחזקה וגם מדרבנן לא החמירו אף בתרומה וקדשים ע"ש. י"ל דלא חיישינן כלל שמא שוה במדי כו' דכל ס' בקדושין אמר בש"ס ס' וחיישינן מדרבנן וכ' ר"ן ז"ל משום חזקת פנוי'. ורק לדידן דבאתילד ריעותא לא מוקמינן אחזקה משא"כ לשמאי כנ"ל. ולכך תני התם מקודשת. דמצד שהוא קידושין הוי מקולי ב"ש דמוקי אחזקת פנוי' ואף גט לא בעי דאל"ה הוי חומרא מס' כנ"ל. ומיושב בזה קושית תוס' גטין פ' המגרש דלא סבר ב"ש חזקה דא"א עבב"ז וגבי מיאון אמר טעמא דב"ש משום חזקה כו' ולהנ"ל א"ש דטעם ב"ש דנגד חזקה דא"א כו' מוקמינן אחזקת פנוי'. משא"כ במיאון איכא חזקה להיפוך דלא מהני המיאון ולא פקעי הקדושין דרבנן וגם בדרבנן באיתחזיק איסור אסור ולכך אמרינן החזקה אאעב"ז גם לב"ש כנ"ל:

דקיחה כו' וקיחה איקרי קנין דכ' השדה כו' קנה אברהם כו' א"נ בכסף יקנו ותמוה מאוד כקושית תוס' דקיחה לא כ' כלל על השדה רק על הכסף ואינו מובן תירוץ תוס' דאינו חושש כו' הלא זה עיקר הילפותא דכי יקח שלוקח האשה הוא בכסף ומאי ג"ש הוא דהתם כ' רק שלוקח הכסף. ועוד איך מוכח דקיח' אקרי קנין מהשדה אשר קנה הלא קיחה על הכסף וקנין כתוב על השדה וזה אינו גז"ש. ועוד תמוה דבפרשה זו עצמה בחיי שרה נאמר ויקם השדה כו' למקנה כו' דאיקרי קנין והש"ס מייתי פסוק אשר קנה דכ' בויחי. ועוד קושית תוספת מנ"ל דשוה כסף ככסף כו':

ובראה לפרש הכל בעזה"י דהנה ב"ב נ"ד אמר שמואל נכסי עכו"ם הן כמדבר כו' דמכי מטי זוזי לידי' הנכרי איסתלק לי' וישראל לא קני עד דמטי שטרא לידי' ויוכל ישראל אחר לזכות בו ע"ש וכ' רשב"ם דסתם נכרי אנס כו' ולא סמכא דעתי' דישראל עד שיכתוב השטר והנה תמוה החילוק בין קונה מישראל באתרא דכתבי שטרא דג"כ לא קני עד

שיכתוב שטר ואעפ"כ לא הוי הפקר כשנתן כסף ע"ש ברשב"ם ובתוס' והנראה דעיקר הטעם דבישראל דהא הלוקח אינו מקנה הכסף להמוכר אלא א"כ יהיה קנוי' לו הקרקע לא שיהי' הפקר. ולכך אף שגם בישראל הוא מסתלק בשביל המעות מ"מ לא שייך מכי מטי זוזי לידי' כו' דהא אינו רוצה להסתלק רק בעד המעות שיהי' שלו כדין וכל שאין הלוקח קונה הקרקע אין המעות שלו אף שקיבלו דהא לא הקנה לו המעות רק בעד הקרקע שתהי' שלו ושפיר אינו מסתלק עד שיקנה זה ולא הוי הפקר משא"כ עכו"ם דסתם אנס כו' כמ"ש רשב"ם וכשקיבל המעות לא איכפת ליה בין שקונה המעות והוא שלו ע"פ דין או לא ולכך כשקיבל המעות מסתלק בין יקנה זה הקרקע או לא דמאי חילוק ולוקח הוא המעות רק בעד מה שמסתלק וממילא הוי הפקר וכל הקודם זכה כנ"ל:

ובמ"ש לע"ד מיושב מה דתמוה מאוד שם כמ"ש תוס' דעכ"פ הוי כפירש שיקנה בכסף לחוד דאיך נימא משום דלא סמכא דעתי' בלי שטר רוצה שיהי' הפקר ע"ש. וגם מ"ש הרשב"ם דאחר הכסף אין יכולין לחזור ואעפ"כ לא קנה ע"ש שתמוה. ולע"ד נראה דהא בכל הקנינים צריך שיהי' הקנין מורה שנעשה שלו ומעשה זה עיקר הקנין כמבואר בש"ס ב"ב ותוס' ורא"ש שם וגטין פ' הזורק ע"ש. ומשיכה וחזקה וכן כולם עושה מעשה כאדם בשלו ובמעשה זו קונה אותו והנה בכל קנין יש שני דברים מה שהמוכר מסתלק מהחפץ ומה שהלוקח זוכה בו ומשיכה במטלטלין וחזקה בקרקע מורה על הקנין שזוכה הלוקח. ולכאורה במאי מסתלק המוכר. וכן כסף מורה קבלתו שמסתלק מהקרקע. ובמה קונהו הלוקח. אך במה שתלוים זה בזה דא"א לקונה לקנות רק כשמסתלק המוכר שוב מורה קנין החזקה גם ע"ז שנסתל' המוכר. וכן להיפוך במה שמקבל המוכר הכסף שמורה שמסתלק ע"י הכסף והא הכסף אינו נעשה שלו רק כשיקנ' הלוקח דלא הקנה לו הכסף באופן אחר. שוב מורה קבלת הכסף על הקנין של הזוכה בהקרקע ושפיר היכא דסמכא דעתיה קני בכסף לחוד ג"כ כנ"ל. ואף שאין הכסף קנין המורה רק על הסילוק מ"מ כיון שאינו מסתל' רק שהכסף יהי' שלו ע"פ דין ואינו שלו רק אם יקנה זה ושוב שפיר מורה על הקנין וקני כנ"ל. אבל בעכו"ם דסתם אנס ולא איכפת ליה אם הכסף שלו ע"פ דין או לא רק שרוצה לקבל שוב אין קבלת הכסף מורה כלל רק על הסילוק שמסתלק מהקרקע דבין כך ובין כך קיבל הכסף אף אם לא יקנה זה ושוב אף שדעתו לקנות בכסף לחוד לא מהני דבעכו"ם אינו קנין כלל רק על הסילוק. וצריך שטר או חזקה מההפק' כנ"ל ושוב באמת אינו יכול לחזור ולתבוע המעות מהעכו"ם דהא לא נתן לו המעות רק בעד מה שמסתלק לא בעד קנינו וזה עשה שנסתלק משא"כ בישראל ומיושב כנ"ל:

והנה בשדה עפרון הי' אפשר ב' פירושים או דהקנין הי' שנתן לו הכסף ושוב זכה אברהם בחזקה כיון דמטי זוזי לידי' אסתליק לי' ועשה אח"כ קנין המועיל כמו מן ההפקר כדקי"ל כנ"ל ואם היינו מפרשים כך לא הי' מוכח כלל דקיחה אקרי קנין דקנין הוא מה שנעשה שלו וקיחה הוא רק הקבלה אף מה שאינו שלו ולהנ"ל מה דכ' כסף השדה קח ממני היינו שיקח הכסף ובין שהוא שלו או לא עכ"פ נסתלק כנ"ל ושוב זכה בו אברהם ואין הוכחה כלל מפסוק ויקם לאברהם למקנה כו' דשפיר כשזכה אברהם בשדה בחזקה וכה"ג כמן ההפק' קם למקנה דנעשה שלו כנ"ל. אבל לא שקנאו בכסף לחוד רק שנסתלק וזכה אח"כ כנ"ל. ולכך מייתי הש"ס השדה אשר קנה אברהם כו' מעפרון החתי כו' ע"ש דמפורש דקנה אותה מהנכרי ושוב א"א לפרש כנ"ל. דהא לא קנה אותה כלל ממנו רק זכה מן ההפקר. וכיון דמפורש דקנאו מעפרון א"א לומר כנ"ל רק שבכסף לבד קנאו והיינו שפירש דאינו רוצה להקנות הכסף בעד מה שמסתלק רק בעד הקנין ושפיר מוכח דקיחה אקרי קנין שהפי' קח ממני היינו שיקנה הכסף שיהי' שלו ואינו רוצה להקנות שיהי' שלו רק אם יהי' הקרקע של אברהם וממילא מה שנעשה הכסף של עפרון היה רק ע"י קנין אברהם בהשדה לא כמו בשאר עכו"ם ושפיר הקיח' היינו הקנין שלו בהמעות הי' ע"י שנתן תמורת הכסף דהיינו השדה שנתן בו אברהם. ושפיר דקיחה אינו אלא בכסף דכמו קיחה דהתם דקח ממני דאיקרי קנין מקרא דאשר קנה אברהם דמוכח דהפי' להיות שלו והקנין ע"י שנתן השוה כסף לאברהם דהיינו השדה שהוא תמורת הכסף כמו כן קיחה דאשה הוא בכסף או בשוה כסף ושפיר מוכח שוה כסף ג"כ ומייתי שפיר כנ"ל: עוד נראה לפרש ע"פ שטת תוס' ורשב"ם שם ב"ב דכשפי' שיקנה בכסף לבד קני גם מנכרי רק משום דבסתמא לא סמכא דעתי' עד שיכתוב שטר. ולכאורה למה יקנה בשלמא מישראל במה שמקבל הכסף קונה זה הקרקע כיון שמקנה הקרקע בעד קבלת הכסף כנ"ל שאם לא יקנה זה הקרקע לא יקנה הוא הכסף ומיקרי הכסף דמי הקנין. אבל מנכרי לוקח הכסף בעד מה שמסתלק דהא אף אם לא יקנה הישראל מ"מ קנה הוא הכסף ושוב לא נשאר כסף לקנות ובמה יקנה הישראל הקרקע הא אין כאן כסף לקנין כנ"ל. וצ"ל דמ"מ כיון שהנכרי מסתלק בעד כסף זה כדי שיקנה זה הקרקע גם זה מיקרי כסף קנין וקונה ישראל הקרקע כיון שהסילוק הוא בשביל שיקנה זה כנ"ל. והנה בקדושין לא דמי לשאר קנין שהמוכר מקנה ללוקח הקרקע או החפץ בכסף משא"כ בקדושין אין האשה מקנית עצמה לו בעד הכסף דהא באומרת הריני מקודשת לך לא מהני דהוי תלקח כו'. רק שהיא מרוצית שיקנה הוא אותה ומה"ט כ' הר"ן ז"ל נדרים (דף ל' ע"א) דלא חשיב בקדושין דעת אחרת מקנה ע"ש. וא"כ י"ל דזה שפיר פשוט להש"ס

דקיחה וקנין הוא בכסף מקרא דמכסף מקנתו כמ"ש תוס' רק דהא לא דמי כלל לקיחה זו דמצינו שפיר קנין בכסף דבעד קבלת המקנה הכסף קונה זה. משא"כ באשה בעד קבלתה הכסף מתרצית שיקנה הוא אותה ולא נשאר כסף לקנות דבמה יקנה אותה אף שמתרצית וע"ז אין לנו שום ראי' מכסף לקנין שע"י קבלת הכסף משא"כ כאן. וע"ז מייתי שפיר רק מקיחה דשדה עפרון שג"כ הוא כנ"ל דבקבלת הכסף של הנכרי רק מסתלק ועדיין במה קנה הישראל. וע"כ כנ"ל שמאחר שמסתלק זה בעד כספו של זה כדי שיקנה ממילא קונה בזה. וממילא גם בקדושין כן שמה דמקבלת הכסף כדי שיהי' הוא קונה אותה זה הוא קנין שקונה אותה כנ"ל:

ומדוקדק לשון הש"ס דכ' קיחה כו' וקיחה זו אקרי קנין דכ' השדה אשר קנה ומוכח דקיחה זו שלקח הכסף בעד הסילוק איקרי קנין לגבי הקונה כו'. וכן בקדושין כנ"ל. וי"ל דזה הי' עיקר קושית הש"ס למה תני נקנית דמשמע שמקנית עצמה לו וזה אינו רק שמתרצית שיקנה כנ"ל ומשני דקיחה זו הוא הקנין מה שמקבלת בעד זה כנ"ל. ומיושב מה דפריך אח"כ על האיש דהוי לי' למיתני כו' כקושית רשב"א אחר תיבת נקנית כו'. משום דלא הוי קשה מקודם דהא משמע שבאמת מצד שמקנית עצמה לו. רק דפריך מקודם הא לא מהני ומשני דזה הוא הקנין שע"י קבלתה והריצוי קונה הוא אבל לא מצדה ופריך אח"כ ליתני באמת האיש קונה כנ"ל ושנוי אחריני דמשני א"נ שדות בכסף יקנו. היינו דהא י"ל דגם בקרקע אין הקנין דוקא מצד קבלת הכסף שמורה על שמקנה לזה. רק שהנתינה שנותן לו הלוקח י"ל ג"כ דמורה על הקנין וקונה כיון שא"א לקנות רק כשמקנה זה וממילא גם בקדושין שפיר מהני מצד נתינה שלו שמורה הקנין והיא מתרצית כנ"ל. ומייתי שפיר הך קרא דשדות בכסף יקנו כו' דתלי בלוקח שהוא קונה בכסף והיינו בנתינת הכסף ולא מצד קבלתו דוקא וי"ל דגם שם מהני כשמרצה שיקנה הלוקח וזה נותן לו הכסף כנ"ל וכמו בנכרי דמהני בפירש כנ"ל. ואף דלקמן ט' אמר קרי בי' יקנו דבמוכר תלי' רחמנא דכ' ומכר כו' היינו לחד שנויא ע"ש. וגם בשטר פריך התם הא לא דמי לשטר זביני כו'. ומסיק הלכתא נינהו. או מס' המקנה ע"ש ואין ראי' על כסף. דבשטר יש חילוק בין שהמוכר נותן ללוקח או להיפך משא"כ בכסף המעשה אחד רק איזהו עיקר הקנין מצד הנותן או המקבל ע"ז אין ראי' כנ"ל. ובעי' דש"ס לקמן דף ז' ע"ב ב' בנותיך כו' אי בתר נותן כו' י"ל דתלי בהנך ב' שנוי' דש"ס כאן. אך לשטת תוס' שם משמע דפשיטא להו דבתר נותן ודאי לא אזלינן ע"ש. ולהנ"ל כיון דלגבי דידי' אינו ש"פ אינו מורה הנתינה שרוצה לקנות. אך ע"ש בפ' שלא פי' כן. וכן מ"ש מהרי"ל דטלי קדושיך מע"ג קרקע לא מהני אף דבקרקע ודאי דמהני י"ל הטעם כנ"ל דבקרקע

הקנין מה שמקבל המוכר ומקנה שפיר מהני טלי כו' אף דאין כאן נתינה אבל קבלה הוי משא"כ בקדושין דאין הקנין רק מצד הנתינה בעי נתינה כנ"ל. ויש לדחות:
מ"ש הכא דתני האשה נקנית ומ"ש התם דתני האיש מקדש ליתני גם הכא מתקדשת כו' ואח"כ פריך דליתני גם הכא האיש ע"ש. והקשו הרשב"א והריטב"א ז"ל הא הו"ל למיפרך קודם אתיבת האשה שהוא קודם במשנה ואח"כ אתיבת ניקנית שהוא מאוחר ולמה מהפך הש"ס ע"ש. ונראה לישב דהנה תוס' הקשו אמאי תני הכא האשה נקנית בה"א ותירצו דמשום דקאי אקרא תני בה"א ע"ש וכתב בס' פ"י די"ל דבכל מקום היכא דליכא למטעי לא תני בה"א אף דקאי אקרא משום דלעולם ישנה בדרך קצרה רק הכא אי לא הוי תני בה"א הוי אמרינן דקאי אקטנה ואף קטנה ניקנית בשטר ובאמת קטנה שלא הגיע לעונת הפעוטות אינה מתקדשת בשטר ולכך תני האשה נקנית בה"א דקאי אאשה דקרא דהיינו ודאי גדולה כי היכא דלא נטעי דמתניתין איירי בקטנה ע"ש ולכאורה יש להקשות דהנה הר"ן והרשב"א ז"ל הקשו אמאי תני במתניתין ביאה אחר כסף הא בתורה כתיב ביאה קודם דהיינו בעולת בעל ותירצו ב' תרוצים א' דמשום דתני לשון ניקנית דהוא לשון קנין ורוב קנינים הם בכסף לכך תני כסף ברישא ועוד תירצו דמתניתין איירי קודם באותן הדברים שמותר לקדש לכתחלה משא"כ ביאה דאסור לקדש בביאה לכתחלה לכך תני לי' בסוף ע"ש:
והנה לפ"ז לכאורה נשאר קושית תוס' דלמה תני בה"א ליתני אשה נקנית ואי"ל כתירוץ הפ"י דהו' טעינן דאיירי בקטנה במתניתין ז"א דאי איירי בקטנה קשה קושית הרשב"א דליתני ביאה קודם כסף ואי"ל כתירוצו דמשום דאסור לקדש בביאה תני לי' בסוף ותני מקודם מה שמותר לקדש לכתחילה ז"א דהא קי"ל דאסור לקדש את בתו קטנה עיין לקמן ריש פ' הא"מ א"כ אי מתניתין איירי בקטנה גם בכסף אסור לקדש לכתחלה והוי לי' למתני ביאה קודם וע"כ הוי ידעינן דאיירי בגדולה ואמאי תני האשה בה"א. אך ז"א די"ל תירוץ הראשון דלכך תני כסף קודם משום דתני לשון נקנית והוא לשון קנין ורוב קנינים הם בכסף ושפיר הוי טעינן דאיירי בקטנה ולכך צריך למיתני האשה בה"א:
ולפ"ז מיושב קושית הרשב"א והריטב"א ז"ל דהוי להש"ס למיפרך קודם אתיבת אשה ואח"כ אלשון נקנית כסדר דתני במתניתין ולפמ"ש א"ש דבש"ס פריך מקודם ליתני לשון מתקדשת ולא ניקנית וממילא הוי לי' למתני בלא ה"א רק אשה מתקדשת ואעפ"כ הוי ידעינן דאיירי בגדולה דאי בקטנה קשה קושית הרשב"א ז"ל ליתני ביאה קודם כסף ואי"ל משום דאסור לקדש בביאה ז"א דגם בכסף אסור בקטנה וא"ל כתירוץ ראשון משום דתני לשון נקנית ורוב קנינים בכסף ז"א אי הוי תני לשון מתקדשת לא שייך תירוץ

זה רק משום דאסור ומוכח דאייריבגדולה ולמה לי' למתני בה"א האשה ופריך שפיר קודם אה"א דהאשה דהוא קודם תיבת אשה ואח"כ פריך אתיבת אשה ליתני האיש ופריך שפיר כסדר וא"ש:

ונראה לע"ד דעיקר שנויא דש"ס דמתניתין דינא קמ"ל דס"ד דלא שייך כלל לשון קנין בקדושין שאינה נקנית לו כלל דארוסה לא יורשה כו' רק שאסורה לעלמא ונ"מ אם אמר הרי את קנוי' לי לא הי' מקודשת וקמ"ל דנקנית לו וכשאומר קנוי' לי מקודשת כברייתא דלקמן וכן לקוחתי כנ"ל ויליף לה דהא כתיב קיחה בקדושין וקיחה אקרי קנין ומוכח דשייך לשון קנין ומהני כנ"ל ומיושב קושית תוס' ע"ש. או דאגב קמ"ל דארוסה אוכלת בתרומה דקנין כספו היא כדאמר בש"ס עולא כו' וזה מוכח מלשון ניקנית דמלשון קדושין לא הוי מוכח מידי. ומיושב דלא תני נקחית כמ"ש תוס' דקמ"ל כנ"ל והתם כתיב קנין כספו וגם קמ"ל רבותא דקיחה אקרי קנין ומהני קנוי' לי דלא הוי מוכח מנקחית והדר תני לישנא דרבנן דקמ"ל דמקודשת הוי לשון קנין אישות דאסר לה אכ"ע. נראה לפרש דקמ"ל כדאמר גיטין פ' המגרש קדשה חוץ משמעון כו' דראובן אהני דשמעון לא אהני ע"ש היכא דלא הועילו הקדושין שלו לאסרה על שום אדם לא הוי קדושין כלל. וזה קמ"ל לישנא דרבנן דדוקא דאסר לה זה ענין הקדושין אבל כשאינו אוסרה אינה מקודשת כלל:

או י"ל דלכאורה למה באמת שבקו רבנן לישנא דקרא דהוא לשון קנין ונקטו לשון מקודשת ולקמן אמרינן לקוחתי כו' מקודשת דכ' כי יקח ע"ש ולמה אמרינן מקודשת ולא לקוחתי כדכתיב או לשון דקנוי' לי' דמהני ג"כ ואפשר לומר למאי דאמר מה"ת ארוסה אוכלת בתרומה דכ' כהן כי יקנה והאי קנין כספו היא רק מדרבנן לא אכלה כו' ולכך מה"ת הוי לשון קנין דאוכלת תרומה מטעם קנין כנ"ל משא"כ מדרבנן באו להורות שאינו קנין לענין תרומה רק לאסרה כהקדש. ודיעבד אין קפידא כנ"ל ולכך הוי לישנא דרבנן. ויש לדחות:

או י"ל דהא לשון קנין שייך על קנין ממון שקונה אותה להיות מעשה ידי' שלו וכן ליורשה כו' כדאמר בש"ס פ' הזורק ידה מי לא קני' לי' לבעל כו' ובאמת בארוסה אין לו בה קנינים אלו רק קנין הגוף שהיא אסורה לעלמא. וא"כ כשאומר קנוי' לי יש לפרשו טפי שתהי' נעשה נשואה בזה שקונה אותה לגמרי בקנינים הנ"ל. והא מבואר בש"ע דהרי את נשואתי לא מהני כיון שאינה נעשית נשואה בזה אך בדיעבד מהני קנוי' לי דבשלמא בלשון נשואין אינו נכלל בו כלל לשון קדושין משא"כ קנוי' לי דגם הקדושין נקראין קנין איסור כנ"ל. אבל לכתחלה דבעינן לשון מבורר הוי לשון קדושין מבורר

טפי שאינו נכלל בו נשואין רק קדושין משא"כ קנוי' לי די"ל שרוצה דוקא שתהי' נעשה נשואה בקנין זה. אמנם מדאורייתא גם נשואה אין לו בה שום קנין ממון דירושה ומעשה ידי' דרבנן ושפיר משמע קנוי' לי קדושין גרידא דאין משמעותו טפי נשואין מקדושין משא"כ מדרבנן דתיקנו קנין ממון הנ"ל ולכך ממילא תקנו לכתחלה לשון קדושין ולכך אמר לישנא דרבנן דאסור לה כו' שאינו רק לאיסור כנ"ל משא"כ קנוי' לי כנ"ל:

עוד י"ל למאי דאמר לקמן עזרתי נגדי כו' או דלמא למלאכה קאמר לה כו' ע"ש מבואר היכא דאפשר לפרש הלשון למלאכה לא הוי קדושין. וא"כ נראה כשהאב מקדש בתו קטנה ואומר המקדש בתך מקודשת כו' אם אומר לשון קנין בתך קנוי' לי י"ל דלא מהני דהא קי"ל עבד עברי גופו קנוי וכן אמה עברי' גופה כו' וא"כ שפיר י"ל למלאכה קאמר לה שתהי' קנוי' לו לאמה עברי' והוי לשון קנין כפשטי' שקונה אותה לאמה ומשמע טפי מלשון קדושין וי"ל דהוי ידים שאינם מוכיחות ולא הוי קדושין כלל אף שכוונתו לקדושין כנ"ל דבשלמא גדולה שאינה נמכרת לאמה עברי' מהני קנוי' לי דלא שייך למלאכה כו' שאינה נמכרת כנ"ל אבל בתו קטנה שייך שפיר קנין כנ"ל ולא מהני קנוי' לי רק לשון קדושין. ולכך כיון שרצו חכמים שיהי' לשון קדושין שוה בכל הנשים לכך תיקנו לשון קדושין דמהני אף בקטנה משא"כ לשון קנין. ומיושב שפיר דקרא דכי יקח איירי בגדולה דאשה גדולה משמע וגם דכ' ערות דבר ופיתוי קטנה אונס וכיון דבגדולה איירי כ' לשון קיחה וקנין. ולכך במתניתין דתני האשה וכ' תוס' דקאי אקרא דכי יקח כו' ולכך תני שפיר נקנית דהאשה דקרא דהיינו גדולה מהני בה לשון קנין דהוא לישנא דאורייתא ולכך תני בה' להורות דאקרא קאי ובזו דוקא שייך לשון קנין משא"כ בקטנה כנ"ל. ולכך לקמן דתני האיש מקדש כו' ובסיפא תני האב מקדש בתו כשהיא נערה כו' ודייק התם בש"ס נערה אין קטנה לא מסייע לרב דאסור לקדש בתו קטנה ע"ש וא"כ אי הוי תני לשון קנין לא הוי מוכח כלל כדרב דהוי מצינן למימר דתני נערה דוקא נערה אבל קטנה לא הי' מהני כלל לשון קנין כנ"ל. ולכך תני האב מקדש לשון קדושין דמהני גם בקטנה ואעפ"כ תני נערה להורות כדרב דאסור לקדש בתו קטנה והוצרך שם למיתני לישנא דרבנן דאסר לה אכ"ע ומיושב שפיר דכאן אשמועינן לשון קנין והתם לשון קדושין ולכך תיקנו קדושין דמהני דתמיד כנ"ל. ובזה מיושב קושית הרשב"א שהוא תמיה למה דייק הש"ס מקודם אלשון נקנית מ"ש דלא תני מקדש ואח"כ דייק למה תני כאן על האשה ולקמן האיש הא מקודם הוי לי' למידק על תיבת האשה כו' ע"ש. ולמ"ש מיושב דבקושי' הראשונה פריך על ה' דהאשה שהוא קודם דליתני לשון קדושין ולא ליתני האשה להורות דקאי אקרא דהיינו גדולה דהא לשון קדושין מהני גם בקטנה. ואי

ליתני מתקדשת לא ליצטרך למיתני האשה דקרא כנ"ל ומשני לישנא דקרא כו' דקיחה קיחה כו' ואח"כ פריך דלא תני האיש כנ"ל. ופריך שפיר כסדר אמתניתין כנ"ל:

דף ב:

תוס' ד"ה אי תני קונה ה"א אפילו בע"כ. והקשו איך תני לקמן האיש מקדש הלא ג"כ איכא למטעי דיכול לקדש בע"כ ותירצו דשם לא נוכל לטעות דכבר אשמעינן הכא מדתני האשה נקנית ולא קונה:

והקשה בס' א"ח הא קי"ל דתלוה וזבין הוי זביני זבינא ותלוה ויהיב לא הוי מתנה ותלוה וקדיש הוא מן הדין כתלוה וזבין שנותן לה הכסף קדושין או ש"כ ע"ש ב"ב פ' חזקת הבתים רק לכך לא הוי קדושין משום דהוא עשה שלא כהוגן לכך עשו בו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקדושין מיני' ע"ש ועיין בס' עצמות יוסף ופי' שפירשו כן הכא דכל הטעות הוי הכא אי תני האיש קונה דה"א דמקודשת בע"כ משום דהוי מן הדין תלוה וזבין ולא הוי ידעינן דאפקעינהו לקדושין. והנה אם קדש ע"י שליח י"ל סברא בהיפך דאף אם השליח כפה אותה בע"כ ג"כ הוי קדושין דלא שייך לומר מחמת שעשה שלא כהוגן אפקעינהו לקדושין מיני' דאיך נימא מחמת שהשליח עשה שלא כהוגן נפקעו קדושי המשלח וי"ל דהוי קדושין. וא"כ מאי מקשה תוס' דאיך תני לקמן האיש מקדש הא איכא למטעי דמקודשת בע"כ הלא לקמן דתני בו ובשלוחו ובשליח באמת מקודשת בתלויה וקדיש כמ"ש ותני מקדש בשביל ובשלוחו ואם באמת אינה מקודשת אף ע"י שליח קשה בהיפך מאי תירצו בתוס' דכבר מוכח מהכא הלא לא מוכח מהכא רק אם הוא עצמו קידש בע"כ אבל ע"י שליח לא מוכח והוי לי' לאשמעינן לקמן אף ע"י שליח ובפרט לפמ"ש תוס' דלשון קונה ומקדש משמע גם מדעתה ע"ש:

ונראה לישב דהנה לכאורה יש להקשות לפמ"ש הפ"י ובשו"ת נודע ביהודה איך אשה מקודשת ע"י שליח הלא הוי כמגבי' מציאה לחבירו דלא קנה חבירו דהוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים דלא קנה וגם באשה כן דאחר הי' יכול לקדשה והוי השליח מגבי' מציאה לחבירו ואמאי מקודשת ע"י שליח ותירצו דלא דמי כלל דאיך הוי הכא חב לאחרים כיון שאינו יכול לקדש אותה בלא דעתה והיא מתרצית לזה ואיך הוא חב לאחרים הלא אינה מתרצית לאחר ואיך הי' יכול לקדשה ורק במציאה דהוא לוקח אותה בע"כ והי' יכול גם אחר ליקח כמו הוא והוי חב לאחרים משא"כ באשה דאינה מתרצית רק לו ע"ש והוא פשוט:

והנה לפ"ז לכאורה לא ק"מ קושית תוס' שהקשו דגם לקמן דתני האיש מקדש בו ובשלוחו איכא למטעי דמקדש הוא בע"כ. ולפמ"ש א"ש דאיך נימא דמקודשת בע"כ א"כ קשה איך תני ובשלוחו דמקודשת ע"י שליח הא הוי מגביה מציאה לחבירו דהוי תופס במקום שחב לאחרים וא"ל כתרוצם כיון דנה מתרצית רק לזה לא הוי חב לאחרים ז"א אי לא דמקדש הוא בע"כ וא"כ כיון דיכול לקדש אותה בע"כ א"כ הוי שפיר חב לאחרים דגם אחר יכול לקדש אותה כמו הוא כיון דמקודשת בע"כ והוי ממש כמו במציאה ואינה מקודשת ע"י שליח ושפיר ליכא למטעי התם דמקודשת בע"כ מדקתני ובשלוחו. אך באמת כתבו שם דבל"ז י"ל ג"כ דמקודשת ע"י שליח דשייך הכא מיגו דאי בעי זכי לנפשי' זכי נמי לחברי' וא"כ גם הכא אף דמקדש בע"כ מ"מ גם השליח הי' יכול לקדשה לעצמו ושייך מיגו דאי בעי זכי לנפשי'. ושפיר מקודשת ושפיר איכא למטעי דמקודשת בע"כ ואעפ"כ מקודשת ע"י שליח. ולפ"ז מיושב מ"ש דאיך מפקיעין קדושי המשלח מחמת שהשליח עשה שלא כהוגן ולפי הנ"ל א"ש דמחמת שהשליח קידש בע"כ לא מהני השליחות משום דהוי מגבי' מציאה לחבירו כיון שגם לו אינה מתרצית והוי תופס במקום שחב לאחרים וא"ל כמ"ש דמיגו דאי בעי זכי לנפשי' זכי נמי לחברי' ז"א שלעצמו אינו יכול לקדש אותה בע"כ שאם ה ה וקדשה השליח לעצמו בע"כ שפיר יהי' אפקעינהו רבנן לקדושין ולא יהי' קדושין דהוא עשה שלא כהוגן ורק מחמת שמקדש בשביל אחר נימא דמקודשת וא"כ ממילא לא שייך מיגו דאי בעי זכי לנפשי' והוי מגבי' מציאה לחבירו ואינה מקודשת אף למשלח כיון דלעצמו לא תהא מקודשת כמ"ש וא"ש. ומיושב ג"כ דמוכח מהכא דגם בשליח לא מהני בע"כ כיון דאמרינן אפקעינהו דמש"ה לא שייך בשליח מיגו כנ"ל:

בא"ד הקשו הלא גם לקמן דתני האיש מקדש ג"כ איכא למטעי דמקודשת בע"כ כו'. ונראה ליישב דהנה המפרשים הקשו לקמן למה תני בו ובשלוחו ליתני ובשליח אמאי תני בשלוחו ותירצו דמוכח מכאן כדברי הקדוש מרדוש הובא בש"ע אה"ע סי' ל"ה ס' ו' דבקדושין אין שליח ראשון עושה שליח שני ורק בגט אמרינן דשליח עושה שליח משא"כ בקדושין ולכך א"ש דתני ובשלוחו דוקא שליח הבעל ולא שליח של שלוחו ואי הוי תני סתם ובשליח ה"א דגם השליח יכול לעשות שליח ע"ש:

ולפ"ז מיושב קושית התוס' דהנה הקדוש הנ"ל כתב טעם לדבריו מאי חילוק יש בין גט לקדושין ותירץ משום דגט הוא בע"כ ולכך מיד שעושה השליח נגמר הדבר שהשליח יכול לכופה לקבל הגט ולכך גם השליח יכול לעשות שליח משא"כ בקדושין דהוא מדעתה ושמא לא תתרצה ולא הוי רק מילי ומילי לא מימסרן לשליח ע"ש. ולפ"ז א"ש

קושית תוס' דליכא למטעי התם דמקודשת בע"כ דא"כ קשה למה תני בשלוחו ליתני בשליח וא"ל משום דאין השליח יכול לעשות שליח אחר ז"א אי נימא דגם קדושין הם בע"כ א"כ שפיר יכול לעשות שליח אחר כמו בגט דג"כ נגמר הדבר כיון שהוא בע"כ וממילא מוכח התם דאינו יכול לקדש בע"כ וליכא למטעי וא"ש:

ועוד יש לישב קושית תוס' דהנה המהרי"ט כאן כתב דהא דתלוה וקדיש הכא ס"ד דהוי קדושין הוא רק מספק שמא נתרצית אגב זוזי ומקודשת מספק ע"ש בחידושיו על הרי"ף. והנה לכאורה יש להקשות דהנה קי"ל בא"ה סי' נ' דבכל ספק קדושין צריכה אח"כ להחזיר הכסף קדושין והקשו שם הפ' האחרונים אמאי מקודשת כלל אף מספק הא לא נהנית כלום כיון שצריכה להחזיר ותירצו דמ"מ הוי כמתנה ע"מ להחזיר דמן הדין הוי קדושין רק שחכמים הפקיעו והכא אף שהיא יודעת גם בשעת קדושין שתצטרך להחזיר אח"כ מ"מ לא גרע ממתנה עמ"ל והכא לא שייך להפקיע כיון שלא אמר לה בפירוש שתחזיר ע"ש. והנה הרשב"א ז"ל כתב לקמן דאם קדש בהנאת מתנה על מנת להחזיר ודאי דאינה מקודשת מן הדין דמה הנאה יש לה כיון שמחזרת רק דהוי נתינה ע"ש. וא"כ קשה הכא על דברי המהרי"ט ז"ל שכתב דהכא בתלוה וקדיש ס"ד דהוי ספק קדושין שמא נתרצה בשביל הנאת המעות שקבלה הא כיון דאינה רק ספק קידושין א"כ צריכה להחזיר הכסף קדושין ובמאי מתקדשת וצ"ל רק משום דהוי כמתנה ע"מ להחזיר אף דלא הוי הנאה מ"מ הוי נתינה וא"כ לענין זה דנימא דהוי תלוה וזבין דמתרצית שיש לה הנאה שמקבלת הכסף ז"א דאין לה הנאה כלל כיון שיודעת שצריכה להחזיר אח"כ כמ"ש הרשב"א וא"כ הוי תלויה ויהיב ולא הוי קדושין כלל אף מספק כיון שלא נהנית כלום כיון שמחזרת דאינה אלא ספק קדושין וא"כ לא הוי קדושין כלל אף מן הדין בלא הפקעת החכמים. והנה אף לפי הפוסקים שם דאינה צריכה להחזיר הכסף קדושין היכא דהוא רק ספק ע"ש סי' נ' בב"ש שכתב הטעם דאף מן הדין שפיר צריכה להחזיר תקנו חכמים כדי שלא יאמרו דקדושין תופסין באחותה שיראו שמחזרת הכסף קדושין ויסברו דלא הי' קדושין כלל ע"ש דלכך לא צריכה להחזיר וא"כ הכא ג"כ קשה כמ"ש דהוי תלוה ויהיב כיון דאינו אלא ספק וצריכה להחזיר וא"ל דאין צריכה להחזיר כדי שלא יאמרו דלא הוי קדושין כלל ז"א דהכא כיון דמן הדין צריכה להחזיר בספק קדושין שפיר לא שייך התקנה דשמא יאמרו דז"א דהא כיון שמחזרת באמת לא הוי קדושין כלל דהוי תלוה ויהיב ויאמרו כדין וא"כ דלא שייך התקנה צריכה להחזיר ולא הוי קדושין כלל באמת [אך לכאורה ז"א דשפיר אמרינן דנתרצית אגב זוזי בשביל הנאת המעות ואי"ל כמ"ש שיודעת שתצטרך להחזיר כיון שיהי' ספק אם נתרצית ז"א דגם בספק שאם תרצה

כדי שלא יאמרו ולכך מתרצית באמת כיון שאם תרצה לא תחזיר הכסף קדושין שלא יאמרו אך אעפ"כ קשה נימא בכה"ג שצריכה להחזיר וכמו שהוא מן הדין וממילא תדע ולא מתרצית ולא הוי קדושין כלל] ולשטת רוב הפ' דצריכה להחזיר מספק וודאי קשה ובקדושי שטר ג"כ קשה לפמ"ש תוס' בב"ב פ' חזקת שהקשו הלא בקידושי שטר וודאי הוי תלוה ויהיב דלא יהיב לה מידי שהשטר אינו שוה פרוטה ותירצו שם דאעפ"כ כיון שמתחייב בשאר וכסות הוי תלוה וזבין וא"כ כיון דאינו אלא ספק לא מתחייב מספק והוי וודאי תלוה ויהיב [והנה שם אפשר לומר דסבר דקדושין לטיבועין נתנו וגם שם איירי שכפה אותה עד שאמרה רוצה אני ומקודשת בודאי אבל הכא כ' המהרי"ט דאיירי שלא אמרה רוצה אני ואעפ"כ מקודשת מספק שמא נתרצית וקשה כמ"ש ואינה צריכה להחזיר ולכך צריך להפקעת חכמים אבל למאי דקי"ל דלאו לטיבועין נתנו ממילא מן הדין לא הוי קדושין וא"כ איך ס"ד הכא דיכול לקדשה בע"כ. אך יש לומר דהוי טעינן דעכ"פ בקדושי ביאה יכול לקדשה בע"כ דשם הוי ודאי תלוה וזבין כמ"ש התוס' מחמת הנאת ביאה ולשון קונה דהוא משמע גם מדעתה וקאי אכסף ושטר מדעתה ואביאה בע"כ. ולפ"ז מיושב קושית תוס' דשם דקתני האיש מקדש בו ובשלוחו וע"כ דלא איירי בקדושי ביאה דלא שייך שליחות וממילא ליכא למיטעי דאיירי בע"כ דבכסף ושטר ודאי לא שייך בע"כ מן הדין כמ"ש וא"ש:

דף ג.

מנינא דרישא למעוטי מאי. ואמרינן למעוטי חופה ופירש"י ז"ל שאם מסרה אבי' לחופה לשם קדושין אינה מקודשת בכך כו'. והוא תמוה למה פירש שאם מסרה אביה לחופה ולמה לא בקידשה בעצמה בחופה וכבר תמה בס' הפלאה ע"ש. ונראה לישב דהנה לקמן יליף ר"ה דחופה קונה מק"ו מכסף ושטר שאינם גומרין מכ"ש חופה שגומר ופריך מה להצד השוה שכן ישנו בע"כ ומשני ר"ה כסף מיהא באישות לא אשכחן בע"כ. והנה לכאורה קשה לפי מאי דאמרינן לעיל דלכך תני האשה ניקנית ולא תני האיש קונה משום דה"א דניקנית בע"כ ועכשיו נשאר הקושיא דהוי לי' למיתני האיש קונה ואעפ"כ הוי ידעינן דאינה נקנית בע"כ דאל"ה קשה למה לי מנינא דרישא. ואי"ל למעוטי חופה דס"ד דקונה מק"ו דר"ה. ז"א דאיכא למיפרך מה להצד השוה שכן ישנו בע"כ ואי"ל כסף באישות לא אשכחן בע"כ ז"א דעכשיו נימא דמקודשת בע"כ ושפיר אשכחן גם באישות בע"כ. אך זה טעות דאם נימא דאשה מתקדשת בע"כ בכסף ושטר וביאה ממילא נילף גם חופה שיקנה בע"כ וליכא למיפרך כלל. אך עכשיו קשה בהיפך דהנה הרא"ש ז"ל

כתב דלכך לא פסקינן כר"ה משום דמה להצד השוה שישנה בע"כ ואע"ג דשני ר"ה מ"מ אמה הצד פרכינן פרכא כל דהו ע"ש. וא"כ קשה ליתני האיש קונה ואעפ"כ הוי ידעינן דאינה ניקנית בע"כ דאל"ה קשה איך תני מנינא דרישא למעוטי חופה הלא חופה באמת קונה מק"ו דר"ה וליכא למיפרך מה לצד השוה שכן ישנן בע"כ ז"א דנילף דגם חופה קונה בע"כ כמו כסף ושטר וביאה מהאי ק"ו גופי' דאמר ר"ה דהם אינם גומרין וקונין אף בע"כ חופה שגומרת אין דין שתקנה בע"כ וא"כ ממילא הוי ידעינן מדממעט חופה דאין אשה ניקנית בע"כ וא"כ קשה אמאי לא תני האיש קונה. אך לכאורה יש ליישב זה דהנה כל הטעם דס"ד דאשה נקנית בע"כ הוא משום דהוי תליוה וזבין כיון שנוטלת הכסף קדושין וא"כ בחופה ממילא דלא יהיב לה מידי הוי תלוה ויהיב וודאי אינה ניקנית בע"כ בחופה וא"כ ממילא אינה נקנית כלל בחופה אף מדעתה דשפיר איכא למיפרך מה להצד השוה שישנן בע"כ וליכא למילף דגם חופה יקנה בע"כ ז"א דהוי תליוה ויהיב וודאי אינה נקנית בע"כ וא"כ אינה נקנית כלל ולכך צריך למתני האשה נקנית. אך ז"א לפמ"ש בתוס' בב"ב פ' חזקת דגם בקדושי שטר הוי תליוה וזבין משום דנתחייב בשאר וכסות ע"י הקדושין ע"ש. וא"כ גם בחופה מקודשת אף בע"כ דהוי שפיר תליוה וזבין דנתחייב בשאר וכסות כמ"ש וא"כ הוי ילפינן שפיר מהצד השוה שנקנית בחופה ומדממעט חופה מוכח ממילא דאינה נקנית בע"כ והדרא קושיא לדוכתי' דליתני האיש קונה כמ"ש:

ולפ"ז מיושב לשון רש"י ז"ל שפירש למעוטי חופה שאם אבי' מוסר את בתה קטנה לחופה אינה מתקדשת וא"כ א"ש דאי הוי תני האיש קונה במתניתין ה"א דמקודשת בע"כ ואי"ל דמנינא למעוטי מאי י"ל למעוטי חופה וליכא למילף חופה במה הצד דאיכא למיפרך שישנה בע"כ ואי"ל דנילף גם חופה שיקנה בע"כ ז"א דהא הוי תליוה ויהיב ואי"ל דנתחייב בשאר וכסות. ז"א דכל זה היכא שמקדשת עצמה אמרינן דנתחייב בשאר וכסות והוי תליוה וזבין דמקנית עצמה לו אבל היכא שהיא קטנה והאב מקדשה והוא קידש אותה בע"כ של אב וודאי דאינה מקודשת דהוי תלוה ויהיב דמה שמתחייב בשאר וכסות נתחייב לה ולא לאב ולגבי האב הוי תלוה ויהיב ולא גמר ומקני וא"כ היכא שהאב מוסרה לחופה מדעתה ממילא ג"כ אינה מקודשת דליכא למילף ממה הצד דאיכא למיפרך מה להנך שישנן בע"כ וליכא למילף דגם הכא יקנה בע"כ ז"א דהכא הוי וודאי תלוה ויהיב כמ"ש ולכך פירש"י שהאב מוסרה וא"ש:

ובאמת יש לדחות כיון דכל הטעם דס"ד דהיא מקודשת בע"כ הוא משום דהוי תלוה וזבין ואמרינן שנתרצית אגב זוזי וא"כ שפיר ליכא ק"ו דאיכא למיפרך שכן ישנה בע"כ.

וא"ל דגם חופה הוא בע"כ ז"א דהוא מטעם שמא נתרצה אבל בע"כ ליתא ואף למ"ש המהרי"ט דאף בלא אמרה רוצה אני מקודשת מספק היינו ג"כ מספק שמא נתרצית אבל אי הוי ידעינן דלא נתרצית לא הוי קדושין:

למעוטי חופה ולר"ה דאמר חופה קונה למעוטי מאי ואמר למעוטי חליפין כו'. והקשה המ' אמאי אמר מקודם למעוטי חופה ואח"כ אמר לר"ה למעוטי חליפין אמאי לא אמר מיד למעוטי חליפין דהוא אף אליבא דר"ה:

אך יש לישב דהנה לקמן אמרינן דר"ה יליף דחופה קונה מהצד השוה ופרכינן מה להצד השוה שישנן בע"כ ומשני כסף באישות מיהא לא אשכחן בע"כ וכתב הרא"ש דלכך לא קי"ל כר"ה אף דאותו הפירכא דכסף באישות לא אשכחן אמר לעיל בש"ס לדידן ותירוץ דעל מה הצד פרכינן פירכא כל דהו ולעיל דילפינן מחדא שפיר לא מיקרי פירכא אבל הכא דילפינן ממה הצד פרכינן שפיר ועיין בריטב"א ותוס' רי"ד שהקשה על ר"ה זה ע"ש:

ויש לישב קושית הריטב"א די"ל לפמ"ש תוס' לקמן (דף ה' ע"א) ד"ה שכן פודין כו' והקשו אמאי לא יליף מקרקעות שאין פודין בהם הקדשות ואשה נקנית בהם ותירצו דאיכא למיפרך מה לקרקעות שכן קונין מטלטלין אגבן כו' ע"ש. והקשה בס' הפלאה הא קנין אגב אינו אלא מדרבנן ושפיר יש ללמוד מקרקע ותירץ דסבר דקנין אגב דאורייתא ע"ש וא"כ לר"ה הכא י"ל דסבר באמת דקנין אגב אינו אלא מדרבנן ושפיר לא שייך האי פירכא דמה לכסף שפודין בו הקדשות דמצי למילף מקרקע כמ"ש לעיל רק דאיכא למיפרך עוד מה לכסף שכן הנאתן מרובה וגם על מה לכסף שכן ישנן בע"כ. וי"ל לפי מה דאמר לקמן (דף י"ב) דאמר שמואל קדשה בתמרה אפי' עומד כור תמרים בדינר מקודשת מספק דחיישינן שמא שוה פרוטה במדי ע"ש. ופסק הרא"ש ז"ל דאף דידעינן בודאי ששוה פרוטה במדי מ"מ אינה מקודשת רק מדרבנן דאין להקדש אלא מקומו ושעתו. ובס' פ"י כ' די"ל דשפיר מקודשת בודאי מדאורייתא משום דבאמת היא מתרצית רק דהתורה הקפידה שיהי' דוקא נתינה דהיינו פרוטה. וא"כ י"ל כיון שיש שום מקום בעולם ששוה פרוטה שפיר הוי נתינה ומקודשת אף שכאן אינו שוה פרוטה אצלה ע"ש. ולפ"ז יש להקשות מאי פריך מה לכסף שכן הנאתן מרובה שיש לה הנאה שלוקחת שוה פרוטה משא"כ בחופה ז"א דשפיר איכא למילף מכסף שאינה שוה פרוטה כאן רק במדי ואין לה הנאה כלל שכאן אינה שוה פרוטה ואעפ"כ מקודשת מדאורייתא דהוי נתינה וזה אין הנאתה מרובה ושפיר יש ללמוד חופה מקדושי כסף כאלו. אך באמת אנן

קי"ל דאינה מקודשת מדאורייתא אף שודאי שוה פרוטה במדי [ומזה ראי' באמת דלא כפנ"י ז"ל]:
אך על ר"ה לא קשה די"ל דסבר כדברי הפ"י הנ"ל ושפיר לא שייך האי פירכא דהנאתן מרובה ואיכא למילף מכסף לחוד רק דאיכא למיפרך מה לכסף שכן ישנן בע"כ וע"ז משני שפיר כסף באישות לא אשכחן בע"כ כיון דלא יליף כלל במה הצד רק מכסף לחוד ואמרינן הך סברא דכסף באישות כו' כמו לעיל לדידן כמ"ש ולכך סבר ר"ה דחופה קונה:
לפ"ז מיושב מ"ש איך נימא דשוה כסף לאו ככסף וקשה מנינא דרישא למעוטי מאי דליכא למימר לר"ה למעוטי חליפין דז"א דאין מטבע נעשה חליפין ולמ"ש א"ש דאם נאמר דשוה כסף לאו ככסף ממילא גם לר"ה נאמר למעוטי חופה דלא נוכל למילף חופה מכסף לחוד דאיכא למיפרך מה לכסף שכן פודין בו הקדשות וא"ל כמ"ש דילפינן מקרקע ז"א כיון ששוה כסף לא ככסף וממילא אינה מתקדשת בקרקע וליכא למילף מכסף לחוד רק במה הצד ועל מה הצד שפיר פרכינן שכן ישנן בע"כ דאמה הצד פרכינן פירכא כל דהו כמ"ש ונימא שפיר דמנינא אתיא למעוטי חופה ולכך איצטרך למתני שוה דינר:
ולפ"ז מיושב מ"ש למה מביא הש"ס קודם למעוטי חופה ואח"כ למעוטי חליפין והול"ל מיד למעוטי חליפין ולמ"ש א"ש דבאמת ליכא למימר למעוטי חליפין כמ"ש רק אחר דאיכא למימר למעוטי חופה יוכל לומר לר"ה למעוטי חליפין ולכך אמר מקודם למעוטי חופה ואח"כ אמר לר"ה למעוטי חליפין וא"ש:
מנינא כו' למעוטי חופה כו' פי' רש"י שאם מסר האב לחופה לשם קדושין. ותמוה למה לא גבי דידה שנכנסה לחופה לקדושין. ונראה פי' משום דלא הי' נ"מ כ"כ לדידן להפ' דחופה היינו יחוד הראוי לביאה וכיון דקי"ל הן הן עדי יחוד כו' וחזקה אין אדם עובב"ז כו'. ממילא אין נ"מ כ"כ לדידן אי חופה קונה או לא דע"כ ביש עדים על היחוד שיהי' קדושין וממילא גם אי חופה לא קני הא קני בביאה כיון שהי' בעדים יחוד הראוי לביאה. ולכך פי' כשהאב מסר לקדושי חופה דודאי לא מהני לקדשה בביאה בלא דעתו בקטנה או נערה למ"ד אבי' ולא היא. ויש להסתפק באמת אי חופה אינו קונה שיקנה מטעם הנ"ל. אך באמר התקדשי לי בחופה זו אפשר דלא מהני דאף דפ"ב אמר בש"ס בהתקדשי בשטר שמין את הנייר כו' דמקודשת בתורת כסף וכן בירושלמי כאן ובריי"ף היינו דמה שהזכיר שטר י"ל דכמו שמזכיר שאר חפץ שמקדשה בו בטבעת זו וכה"ג. ואין זה ראי' דלא ניחא לי' בכסף רק בשטר משא"כ בחופה דהוא מעשה אחרת גלי דעתי' דבחופה

ניחא לי' דליקני ולא בביאה כיון דאמר להדיא שמקדש בחופה. וכדאמר ב"מ (ד' י' ע"א) כיון דנפל גלי דעתי' כו' וגבי ש"מ שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר. וכמה דוכתי:

אך מטעם חזקה אין אדם עבב"ז י"ל דסתמא דעתו שאם חופה אינו קונה יקנה בביאה. אך גם זה אינו מוכרח דהא חזינן שטועה דמקודשת בחופה. דבשלמא בפחות מש"פ וכה"ג אמר בש"ס אדם יודע. או דמסתמא חקר אח"כ קודם שיבעול כו'. משא"כ כאן דהוא בב"א ועכשיו הא טועה וסבר דחופה קני דהא פי' שמקדשה בחופה כנ"ל:

ועוד אפשר דלא אמרינן כלל הן עדי יחוד כאן. דדוקא במגרש ולנה בפונדק פ"ט דגטין וכה"ג שייך כנ"ל דאל"כ למה נתיחדו ולעשות איסור אמרינן הן כו' אבל בחופה כיון שהוא יחוד והוא סבור דחופה קונה וקדשה בחופה א"כ הוא מתיחד לשם קדושין כדין. ואין ראי' כלל על הביאה ולא אמרינן כלל הן עדי יחוד כו'. דהא קי"ל גבי יבמה דעד ל' יום מוקי אנפשי'. ואף דמחלק בש"ס יבמות (דף קי"א) לר' יוסי בין יבמה לארוסה דנסתרה אין לה טענת בתולים לאלתר. ופסקו הפוסקים כר"י היינו בנתיחדה אחר הקדושין ואין ראי' על כשהיחוד לשם קדושין ובפרט להפוסקים דנעשית רק ארוסה אי חופה קונה. עי' בפ':

עוד י"ל דברי רש"י להפ' דאי חופה קונה גומר בב"א ג"כ ונעשית נשואה בחופה זו. וא"כ הא הג' הקנינים דמתני' הן מה שנעשית ארוסה ע"י. וא"כ אינו מוכח כלל ממנינא למעט חופה שאינה מקודשת רק להיפך דממעט דוקא הנך ניקנית לאירוסין משא"כ חופה דנעשית נשואה. ולא דמי להנך להיות שייך למעוטי ממנינא. ולכך פירש"י כשמסרה האב כו' לקדושין דא"א גמור שתהי' נעשית נשואה בלי דעתי'. דזכי לי' רחמנא למימסרה לחופה מאת בתי נתתי כו' כתובות (ד' מ"ח) וכיון דמשכחת לה קדושין בחופה בלי נשואין שייך למעוטי כנ"ל:

אין להקשות למה מנינא בל"ז מאי שייר כו'. דכיון דמסיק אביי מילתא דלא כ' בהדיא לא קתני א"כ לא הי' מוכח כלל מדלא תני וצריך מנינא למעוטי ולר"ה דסבר באמת כנ"ל לא קשה על חליפין למה מנינא דכיון דמרבי לי' בתורת כסף הוי ס"ד דנכלל בכסף ומיושב דלא אמר למעוטי חזקה כמ"ש תוס' דכיון שהוא קנין אחר ממילא מוכח מדלא תני לי':

למעוטי חליפין כו' סד"א כו' מה שדה מקנייא בחליפין כו' איתנהו בפחות משוה פרוטה ואשה בפחות מש"פ לא מקני' נפשה כו'. ופירש"י דבטל לה תורת חליפין כו' ואף בשוה פרוטה כו'. ותמוה מאוד ככל קושית תוס' ע"ש. ולפי' התוס' מלבד דכ' הר"ן דברוב הספרים כגרסת רש"י. אף גם לגירסת תוס' תמוה למה לי' כלל אשה בפחות מש"פ לא

מקניא הא סגי כיון דחליפין איתא בפחות מש"פ ע"כ אינו מתורת כסף ושוב לא מהני באשה גם ביתר מפרוטה כנ"ל:

ונראה לענ"ד לפרש בעזה"י. דהרשב"א ז"ל תמה עוד בש"פ למה לא יועיל בתורת כסף הא במקדש בשטר קי"ל שמין הנייר אם ש"פ מקודשת בתורת כסף ולמה לא יהי' מהני אף שקדש בתורת חליפין ע"ש שנדחק שגנאי לה בקנין המועיל בפחות מש"פ, ותמוה כמ"ש תוס' הא פשטה ידה כו':

ובתוס' רי"ד מפרש בקנין סודר היינו שמקדשה במנה ונותן סודר לקיים הענין וכן נראה קצת מלשון רש"י ז"ל שפי' למעוטי חליפין ק"ס ע"ש. והטעם כמ"ש לעיל דבק"ס דיליף מלקיים כל דבר שלף כו' ונתן כו' שאינו מקנה כלל בעד הסודר רק שהתורה אמרה שזה קנין וזוכה בהסודר כדי שיתקיים המכירה או המתנה ולכך גם במתנה קנין הנ"ל. וזה לא מהני בקדושין שתקח הסודר כדי שיתקיימו הקידושין רק צריך בתורת כסף היינו כמו קנין כסף שהוא דמי החפץ או מקצת מדמי החפץ שבעד דמים אלו הוא מקנה לו כן בקדושין הש"פ דמי הקדושין ובעד זה מקנית עצמה אבל לא שתקח כדי שיהי' הקדושין קיימים דזה מיקרי שרוצית להתקדש בלא כלום רק שעושית מעשה שיהי' קיימים הקדושין ולא מהני כנ"ל. אך זה בק"ס אבל שאר חליפין הא אמר להדיא ב"מ פ' הזהב אטו בשופטני כו' כל חליפין קפדי וכל שוה בשוה שור בפרה כו' הקנין הוא בעד מה שקונה הוא חפץ זה קונה זה חליפיו. ולמה לא יועיל באשה מתורת דמים. ותוס' רי"ד כ' באמת דמהני. אך אין כן דעת כל הפוסקים:

אך נראה דהנה גם שם תמהו הפ' ב"מ פ' הזהב גבי החליף שור בפרה וכה"ג למה לי' תורת חליפין למאי דקי"ל מעות קונה מה"ת א"כ כיון דכל חפץ נעשה דמים לחבירו ממילא יקנה בתורת דמים כיון שנותן לזה חפץ שלו וזכה בו הא נתן לו דמי החפץ אחר שהחליף בו וממילא קנה זה מטעם מעות דשוה כסף ככסף וכן למ"ד פירי לא עבדי חליפין דיליף מקרא דומיא דנעל והא מה"ת בל"ז קנה דמעות קונה. ונתחבטו שם הרבה בזה ע"ש:

אמנם לע"ד פשוט דהא לר"י דמעות קונה ולא משיכה מה"ת וכ' תוס' דהא דקני במציאה ומתנה היינו משום שאין מה ליתן עבור החפץ סגי במשיכה לחוד משא"כ במכר שצריך זה ליתן דמי' תמורת החפץ עדיין אינו קנין במה שמושך החפץ כל זמן שלא נתן מה שמחויב ליתן בעדו. ולכאורה קשה היך אמרינן דמעות קונה הא איך קונה זה המעות הא נגד המעות הוי רק משיכה שלוקח המעות ולא נתן עדיין לזה תמורת המעות דהיינו

החפץ שצריך ליתן לו. ואינו דומה למתנה ומציאה וכיון דמשיכה לא קני בשום דבר לא יקנה המעות ממילא עד שיתן להלוקח החפץ ג"כ ויצטרך שניהם מעות ומשיכה:
אך לא קשה דהמעות הם דמי החפץ אבל אין החפץ נקרא דמי המעות. דהחפץ הוא הדבר שזה רוצה לקנות רק שצריך לשלם שויו ודמיו אבל המוכר שמקבל המעות אינו בתורת שרוצה לקנות מעות אלו רק שרוצה לקבל תשלומי החפץ ואין חילוק בין מעות אלו לאחרים ולכך שפיר קונה המעות דמה שאמרה תורה דמשיכה אינו קונה במכר אף שקונה במתנה היינו דבמכר אין המשיכה מורה על קנין החפץ כל זמן שלא שילם דמיו אבל התשלומין שמשלם מורה יותר שקנה החפץ ומה"ט מעות קונה וא"כ לענין זה שיקנה המוכר המעות בתורת תשלומין מהחפץ שפיר מורה קבלתו המעות דכמו דמעות קונה ומורה על קנין החפץ של הלוקח ממילא מורה ג"כ על קנינו המעות בתורת תשלומי החפץ ולכך שפיר קונה המעות בתורת תשלומין וממילא קונה הלוקח החפץ מטעם מעות כנ"ל:
וממילא לא קשה בחליפין שור בפרה וכה"ג שיקנה בתורת דמים דשוה ככסף. דז"א דנהי דכל א' נעשה דמים לחבירו מ"מ הא לגבי כל א' יש כאן קנין החפץ שרוצה לקנות זה החפץ זה כמו זה וכל א' מוכר ולוקח. וממילא איך שייך שבקבלות א' החפץ יקנה האחר החפץ שני בשביל שנתן המעות. הא זה אינו קונה כלל חפץ זה במשיכתו דהא משיכה אינו קונה ולא נתן הוא עדיין דמי חפץ זה להאחר דהא חפץ הב' הוי דמי זה כמו זה דמי הב' וכיון דאין משיכה קונה רק מעות לא קנה זה כלל וממילא אין כאן קנין מעות כלל שיקנה הב' חפץ האחר ושפיר לא קני רק בתורת חליפין דגלי קרא דמהני כשזה קונה שיקנה הב' כנ"ל וברור לע"ד:
ולמ"ש ממילא מיושב קושיית רשב"א הנ"ל דבקדושין כשנותן לה חפץ בתורת חליפין שתתקדש דהיינו שבעד שהיא קונה החפץ יקנה הוא אותה וממילא כיון דקנין חליפין לא מהני שוב א"א שיועיל בתורת כסף דהא היא אינה קונה כלל החפץ דבמאי תקנה במשיכתה הא משיכה אינו קונה בלא מעות וזה הוא המעות מה שמתקדשת בעד החפץ ואיך יתחילו הקדושין הא כל זמן שאינה מתקדשת לא קנתה החפץ. ודוקא בתורת כסף דהוא להיפך שקבלתה בתורת שיוי דמי הקדושין הוי בתורת תשלומין כנ"ל וקונית כמו בשאר חפץ שקונה מוכר המעות כנ"ל וכן חפץ בתורת שוה כסף משא"כ ברוצית גוף החפץ דאינו מתחיל הקנין רק אם תתקדש ולא קנתה כלל ואינו מועיל כלל בתורת כסף כנ"ל כמו בשאר חליפין כנ"ל:

אך הי' אפשר לומר דמהני בחליפין מתורת כסף די"ל הטעם דמוכר קונה המעות דבשלמא להיפך לוקח אינו קונה החפץ כל שלא נתן המעות דאף אם יהי' הדין דקונה החפץ מ"מ לא קנה הוא המעות רק שיש חיוב על זה לשלם. ולכך שפיר מיקרי שלא נתן מעות ואינו קונה משא"כ להיפך קנין המעות כשהדין דזה קונה המעות ממילא קנה זה החפץ המיוחד ושוב הוי ככבר נתן לו החפץ שהוא תמורת דכל היכא דאיתא ברשותא דמרי' איתא כמו פקדון. וי"ל דשפיר קונה המעות במשיכה דהוי ככבר נתן החפץ כנ"ל. ולטעם זה ממילא גם בחליפין חפץ בחפץ י"ל שיקנה גם בתורת כסף דכיון שכשיקנה זה חפץ זה שפיר נקרא שכבר נתן דמיו דהא קונה זה חפץ שלו וממילא קונה במשיכה כנ"ל. ואף אם נאמר דבחפץ מטלטלין לא אמרינן זה כיון שעכ"פ לא נתן לו אף שיקנה אותו מ"מ קנין אין כאן דהא גם במעות כשנתחייב יהי' נקרא החיוב הש"כ כמו דאמר כ' לי' שטרא אדמי' היינו כסף. ואעפ"כ לא מהני כיון דבעי נתינת הכסף וכנ"ל בהנ"ל עכ"פ עדיין לא נתן לו דמיו. אבל בקרקע ודאי שייך כנ"ל דהא כשזכה זה בהחפץ ממילא זכה זה בהקרקע ושוב הוי כנתן המעות וא"כ גם בקדושין הי' מהני כיון שמקודשת אם הדין דקונה החפץ שוב כבר קיבל דמיו כנ"ל אך ז"א דבמה יתחיל הקנין כיון שא"א שיקנה החפץ כל שלא נתן דמים א"כ במה יקנה. ואין זה קנין במה שאם יהי' קונה יהי' מקרי נתינת דמים הא בלא דמים אינו קונה וממילא אין כאן דמים ולא קנין ולכך שפיר בחליפין לא מהני בתורת דמים כמ"ש לעיל:

אמנם עכשיו דיש קנין חליפין י"ל שפיר דמה שחידשה תורה קנין חליפין היינו בתורת כסף דהא כיון דהדין דחליפין קונה א"כ שפיר כשקונה זה חפץ זה ממילא קנה זה ג"כ ושוב יש כאן כסף דהא כבר נתן דמיו דקנה זה כיון דחליפין קונה דבשלמא אי חליפין לא הי' קנין לא הי' כסף כנ"ל. משא"כ עכשיו דחליפין קני ממילא יש כסף. וא"כ שוב י"ל דבכלי שאמרה תורה דחליפין קונה היינו דגלי קרא שבזה יהי' גם בכה"ג חשיב קנין כסף שאף כל שאינו קונה אין כאן כסף מ"מ כיון דאם יקנה יהי' כאן כסף שפיר קונה ויש כאן כסף ומה"ט קני חליפין. וא"כ שוב יש ללמוד דאשה תתקדש בחליפין בכלי שפיר בתורת חליפין אף דשאר קנינים שטר או חזקה לא ילפינן משום דאין קיחה אלא בכסף כמ"ש תוס' אבל בחליפין הא שפיר אי חליפין קונה יש כאן כסף וממילא שפיר תתקדש כנ"ל. וגם בשדה נימא דקנין חליפין מתורת כסף כנ"ל. וע"ז אמר הש"ס חליפין איתנהו בפחות מש"פ ושוב א"א לומר כנ"ל דגלי קרא בחליפין כיון שאם יקנה יהי' כסף כנ"ל. דהא בפחות מש"פ גם אם יקנה לא יהי' כסף וע"כ דהוא קנין מצד עצמו לא בתורת כסף ושוב אין לנו לימוד שיהי' חשיב קנין כסף באופן זה שכשיקנה יהי' כסף שיקנה מטעם

זה כנ"ל. דהא חליפין אינו מטעם זה כנ"ל. ושוב באשה אינו קונה כלל גם ביותר מש"פ דחליפין לא מהני דקיחה בכסף דווקא וכסף אין כאן כיון דכל שאינה מקודשת לא קנתה החפץ שלא נתנה דמיו ובמאי תתקדש כנ"ל. והא דהוצרך לסיים ואשה בפחות מש"פ לא מקני' נפשה. הוא דהא אפשר לומר דאין להקדושין דמים כלל והאשה מתקדשת בחנם רק דגזה"כ שאינה מקודשת רק כשנותן לה כסף אבל לא שיהיה זה דמי הקדושין. וא"כ למ"ש תוס' דבמציאה ומתנה לכ"ע משיכה קונה משום דאין כאן מעות עבורו. וא"כ אי הוי אמרינן כנ"ל שפיר היה מתקדשת בחליפין בחפץ הש"פ דהא יש כאן כסף דשפיר קונית החפץ במשיכה דאינו כאן ליתן דמיו דאין הקדושין דמי החפץ והוי כמתנה ושוב היתה מקודשת כנ"ל:

אך באמת אינו כן כמ"ש תוס' ורא"ש במוחל דצריך לשלם דמים שנתן שצריך לשלם לה פרוטה שהוא דמי הקדושין כנ"ל. וע"ז אמר הש"ס הא חזינן דאשה בפחות מש"פ לא מקני' נפשה וא"כ רואין שיש שיוי לדמי הקידושין כמו שאר מקח ושוב אינה קונית החפץ בלא נתינת דמי' שהוא הקדושין כיון ששניהם דמים זה לזה לא הוי קדושין כלל כנ"ל ומיושבים כל הקושיות:

עוד נראה דיש לפרש דלקמן י"ג אמר ר"א כשם שאשה אינה נקנית בפחות משוה פרוטה אין קרקע נקנית בפחות מש"פ ותמהו תוס' הא אדרבה אשה ילפינן משד' וכסף דכ' בשדה הוא דכתיב כו' ע"ש ונראה לע"ד לישב דהא לקמן יליף דכסף קנוי בקרקע מקרא דשדות בכסף יקנו. והקשו תוס' דלמה לא יליף משדה עפרון. ופי' המפרשים שם דכסף השדה משמע דמי השדה ולא הוי ידעינן רק היכא שנותן כל דמיו משא"כ שדות בכסף יקנו משמע שהקנין הוא רק כשנותן מה שנקרא כסף עכ"פ ואף שאינו נותן כל דמיו רק ש"פ מדמי השדה ג"כ קונה ולכך צריך למילף מקרא הנ"ל ע"ש. דתירוץ תוס' דשם דנכרי כל קנינו בכסף אינו עולה לדידן דקי"ל כר"י דמעות קונה וממילא נכרי במשיכה וצ"ל כנ"ל:

והנה מבואר בש"ס עירובין ס"ב. שוכרין מן הנכרי אפילו בפחות משוה פרוטה ואף דשכירות קרקע אינו נקנה אלא בכסף משום דלגבי הנכרי גם פחות מש"פ נקרא כסף דמה"ט ב"נ נהרג על פחות מש"פ ע"ש. והנה הגם שי"ל בעירוב הקילו אך פשטא דש"ס שם לא משמע כן דפריך מאי שכירות רעועה ע"ש מי איכא למ"ד כו' והנה באשה דבעינן שוה פרוטה אף דילפינן משדה עפרון והתם הא בנכרי גם פחות מש"פ נקרא כסף אך הא לא ילפינן גוף הקנין רק דאין קיחה אלא בכסף וכיון דנגד ישראל לא מיקרי כסף בפחות מש"פ ממילא אינה מקודשת דילפינן דצריך שיהי' כסף כנ"ל:

אמנם בקרקע שפיר הי' אפשר לומר דדוקא כשהקרקע שוה יותר אז צריך דוקא שיתן ש"פ לקנותה. דבזה כשאינו נותן כל דמיו אין ללמוד משדה עפרון כמ"ש רק מקרא דשדות בכסף יקנו וזה בישראל קאי ואין כסף פחות מש"פ אבל כשכל הקרקע אינו רק פחות מש"פ הי' אפשר דנקנה בכסף פחות מש"פ דכיון שנותן כל דמיו ילפינן משדה עפרון והתם קני גם בפחות מש"פ דלגבי הנכרי חשיב קנין ושפיר נגמר הקנין דגם בישראל קונה גם בפחות מש"פ כשהוא כל דמיו כנ"ל. אך בזה יליף הש"ס הג"ש להיפוך דכסף דכ' בשדה עפרון עכ"פ אינו פחות מש"פ דילפינן קיחה קיחה ואין ג"ש למחצה וכיון דקיחה דאשה בכסף שאינו לעולם פחות מש"פ דלעולם א"א להיות שיוי דמי קידושין פחות מש"פ מטעם דפחות מש"פ לא מקני' נפשה. ממילא קיחה דכסף השדה ג"כ אינו פחות מש"פ ולכך גם. כשנותן כל שויו לא מהני באינו ש"פ. ומיושב תמיהת תוס' לקמן דזה דאשמעינן ר' אסי כשם שאין אשה נקנית בפחות מש"פ דא"א פחו' כן אין קרקע נקנית אף דהוי כל שויו וזה ילפינן להיפוך רק קרקע מאשה כמ"ש:

והנה ריש פ' ש"ה דאמרינן יצאו כלים למה שהן להרב' פוסקים אף פחות מש"פ והובאו בח"מ ס' פ"ח ופי' התוס' משום שנצרך לו לפעמים למלאכה וכה"ג ולכך אפילו מחט וכה"ג ע"ש. ונסתפק שם רשב"א ז"ל בחדושיו דאפשר גם בקדושין מהני בכלי פחות מש"פ ע"ש אך כל הפ' לא ס"ל. ודבריו תמוהים מאוד. דהא חליפין אינו אלא בכלי ואעפ"כ אמר בש"ס כאן בפחות מש"פ לא מקני' כו' וכן לקמן גבי בתורת תבואה וכלים ע"ש. ונרא' לישב דבריו. דהא לכאורה מאי בכך שנצרך לפעמים למלאכה וכה"ג הא מ"מ אינו ש"פ ואינו שוה כסף. אך י"ל דהא בפדיון הבן אמר בש"ס לקמן דר"כ שקל סודר כו' דמצי אמר הכהן לדידי שוה לי ה' סלעים וליש פוסקים דוקא בדבר שדרכו להתיקר בו לפעמים. והנה הטעם דבאשה פחות מש"פ לא מהני כשאומרת לדידי שוה לי פרוטה משום דדוקא כשיש תורת כסף עליו מהני לדידי שוה יותר אבל פחות מש"פ שאין עליו שם כסף לא מהני לדידי שוה שיהי' שם כסף עליו. ומה"ט כ' הר"ן ז"ל גבי שמא ש"פ במדי דאף דאין להקדיש אלא מקומו ושעתו מ"מ כיון שיש עליו באיזה מקום שם כסף שוב מצי אמרה לדידי שוה לי ע"ש. וזה נראה הטעם בכלי מחט וכה"ג דלפעמים ניצרך לו למלאכה ודרכו להיות לפעמים שוה פרוטה שוב גם בזמן שאינו שוה הוי כדרכו להתיקר בו ומהני באומרת לדידי שוה לי פרוטה כיון דיש עליו לפעמים שם כסף דכמו שכ' הר"ן דמהני מה שבאיזה מקום יש שם כסף כן לענין הזמן. דמה"ט נזכרים בהקדיש מקומו ושעתו כנ"ל אבל במקבלת סתם כל שאינ' אומרת לדידי שוה לי שפיר לא מהני גם לרשב"א דמ"מ אינו שוה פרוטה. אך הרשב"א ז"ל הביא שם הך דקונין בכלי אף

שאינו שוה פרוטה להוכיח מזה דכלי חשוב כסף בפחות מש"פ. ונראה דהחילוק הוא כמ"ש מטעם לדידי שוה לי ולכך כשמקבל בתורת שוה כסף ואינו חפץ בהכלי כלל רק בתורת שיוי א"כ הא אינו שוה ומה בכך שהוא כלי ולא הוי כלל הקבלה כאומר שוה לי לדידי אבל בתורת חליפין שזה הוא שרוצה בחפץ זה דוקא בזה שייך דהוי כאומר לדידי שוה לי דהא סתם חליפין, מקפיד קפדי והוא מקבלו בעד החפץ וגם כיון שרוצה בהחפץ הוי כסודר בפדיון הבן וכדרכו לאתיקורי בי' ע"ש. ולכך מייתי רשב"א ז"ל ראי' מהא דקונין בכלי כו' בחליפין להא דקדושין באומרת בפירוש לדידי שוה לי כנ"ל שלא יהי' תמוה כ"כ. אך הפוסקים לא ס"ל כרשב"א הנ"ל וגם הוא מסתפק מטעם שכ' הר"ן ל כיון שהוא פחות מש"פ ואין עליו תורת כסף לא מהני לדידי שוה לשוי' כסף ודוקא בפ"ה שיהי' נקרא שוה יותר כנ"ל:

והנה אי הוי אמרינן דכשנותנין כל דמי החפץ או הקרקע מהני אף שאינו ש"פ כמ"ש לעיל רק בשוה יותר ונותן מקצת בעי ש"פ דיליף משדות בכ' יקנו משא"כ בכל שויו כנ"ל. א"כ היה שפיר מהני אף בפחות מש"פ בחליפין מטעם לדידי שוה לי בכלי כנ"ל דנהי שהקרקע שמקנה בעד הכלי שוה יותר מ"מ בחליפין שמקבל הכלי בעד הקרקע נהי דלא מהני לדידי שוה שיהי' נקרא ש"פ וכסף מ"מ לענין זה מהני לדידי שוה לי ככל דמי הקרקע דבזה לא בעי שוה פרוטה רק שיהיה כל דמיו וכשלא היה הקרקע ש"פ היה מהני אף שאינו נקרא כסף דכסף השד' מקרי ממילא אף ששוה יותר שוב מהני לענין זה הלדידי שוה שיהי' כמו כל דמי השדה דא"צ למשוי כסף לענין זה כנ"ל. ושפיר הי' אפשר לומר בחליפין דקונין בכלי שקנין זה בתורת כסף מטעם כיון שרוצה בהחפץ הוי בסתם כאומר לדידי שוה ושפיר מהני. והי' אפשר ללמוד גם בקדושין שיהי' מהני שוב כנ"ל:

ומיושב היטב לשון הש"ס דמשני סד"א נילף משדה כו' ונימא דמהני כנ"ל. ודחי דחליפין איתני' בפחות מש"פ ואשה בפחות מש"פ לא מקני' נפש' ולעולם דמי הקידושין פרוטה ושוב ילפינן מזה קרקע שאינו נקנה בפחות מש"פ אף כשנותן כל דמי הקרקע כשהוא פחות מש"פ דילפינן מאשה כדאמר ר"א כשם שאין אשה ניקנית כו' וממילא ע"כ בעי כסף ש"פ דוקא אף שהוא כל דמיו, ושוב כיון דחליפין איתא בפחות מש"פ א"א לומר שיהי, בתורת כסף מטעם לדידי שוה לי דהא לא מהני למשוי' כסף ושוב ע"כ הוא קנין אחר שאינו בתורת כסף ושוב א"א ללמוד קדושין מיני' כמ"ש תוס' ומיושב הלשון שפיר כנ"ל. הגם שהוא דרך פלפול אפשר שהוא אמת.לכאורה גם אם יהי' מהני לדידי שוה גם למשוי' כסף מ"מ י"ל דבקידושין לא מהני כמ"ש (תוס' גטין פ' הזורק וב"מ פ"ק) גבי

גט בידה ומשיחה בידו ויכול לנתקו דאף שקפצה ידיה עד שאינו יכול לנתקו לא מהני כמו טלי גיטך מעג"ק ואף דנתינה מקרי רק דלא הוי נתינה שיש בה כריתות וע"י מעשה שלה נעשה נתינה שיש בה כריתות לא הוי נתינה ולא מהני ע"ש. וע"כ דמחלקים בין ותיזיל ותיחוד ותפתח כו' ובין עייק לה חציה ע"ש. וא"כ למהרי"ל דגם בקידושין לא מהני טלי מע"ג קרקע גם בקדושי כסף ממילא כיון דבעינן נתינת כסף השוה פרוטה ומצידו אינו נתינה הש"פ רק מחמת אמירתה לדידי שוה לי י"ל דלא הוי נתינה רק כמו טלי מעג"ק וכי תיקח ולא תלקח כו'. אך יש לדחות. וגם הר"ן ריש חולין גבי חלופי א"ה כ' דאף דלדידי' אסור בהנאה מהני מה שלדידה חשוב כסף ומייתי ראי' מיאוש וש"ר ע"ש. אך לא דמי דהתם מ"מ הוא עושה כל הנתינה הנקרא כסף לדיד' בלי מעשה שלה וכיון שמועיל מה ששוה אצלה ממילא הוא עושה הכל משא"כ הכא דרק מחמת אמירתה הוי נתינה כנ"ל. והיה אפשר לפרש ג"כ בזה הש"ס דכשם שאין אשה נקנית בפחות מש"פ היינו אף באומרת לדידי שוה כו' כן בקרקע ואף דלענין טלי מע"ג קרקע לא ילפינן מאשה. מ"מ לענין שיוי הכסף ילפינן דצריך שיהי' שוה מצד עצמו. וי"ל רש"י פי' הלכך בטל תורת חליפין כו' ואפי' יהיב כלי הש"פ בלשון חליפין עד דיהיב בלשון קיחה או קנין או קדושין כו' נראה מלשון רש"י ז"ל דהקפידא בל' הקנין. ונראה לע"ד הפי' דבמקח בדמים אין המוכר רוצה לקנות רק שמוכר בשביל דמים ואף שנותנין לו שוה כסף חפץ מ"מ אינו מקבלו בשביל שרוצה בחפץ מיוחד רק שרוצה תשלומין וזה שוה המעות משא"כ הלוקח רוצה בחפץ מיוחד שחפץ לקנות ומשלם בעד זה ואין כאן רק קנין א' משא"כ בחליפין כל א' רוצה בחפץ מיוחד וכל א' מהם נקרא קונה ומקנה ומה"ט מבואר ברמב"ם וש"ע ה' אונא' שאין אונאה בחליפין וכן לכך קונין בכלי אף שאינו ש"פ ופי' תוס' ב"מ פ' הזהב דכ' ונתן לרעהו כו' ונתינה אינו פמש"פ היינו היכא דכ' נתינה אכסף או תשלומין אבל הכא נתינת כלי הוא ע"ש כמו ונתן דבגט דנתינת גט הוא אף שאינו ש"פ והיינו ג"כ מטעם הנ"ל דקאי הנתינ' על אותו דבר המיוחד שנותן לזה ולא בתורת שיוי רק הכלי שרוצה זה וקנין זה לא מהני באשה כשהיא רוצה להקנות עצמה בעד שחפצה בכלי או בחפץ מיוחד אחר שנקראת קונה ג"כ כמו הבעל שיש כאן ב' קנינים ומחליפין זה בזה לא מהני. והוא מטעם הנ"ל. דהא ילפינן קיחה משדה עפרון דכ' בי' נתתי כסף השדה והיינו אותו נתינה שיש בה כסף דצריך ש"פ וילי' דקיחה דקידושין בעי נתינ' כסף. אבל נתינת חליפין שהיא רוצית בחפץ מיוחד אז אין הנתינה נתינת כסף רק נתינת החפץ או הכלי ולכך לא בעי ש"פ משום דנתינת כלי הוא כמ"ש תוס' הנ"ל וא"כ גם כששוה יותר מפרוטה מ"מ כיון שחליפין הוא אין זה נתינת כסף רק

נתינת חפץ בתורת חפץ דלכך לא בעי ש"פ ושפיר כשנותן בלשון חליפין אין חילוק בין ש"פ או פחות דמ"מ אין זה נתינת כסף רק נתינת דבר שחפצה לקנות היינו הדבר מיוחד וזה לא מיקרי נתינה בקדושין דקיחה אינו אלא בנתינת כסף. וזה הוא הפי' הפשוט בש"ס לפי' התוס' דחליפין איתא בפחות מש"פ וע"כ נתינת כלי הוא ואשה לא מקני בנתינה זו. וגם רש"י נראה שסובר כן ולכך החילוק בלשון חליפין לא מהני אף ששוה דלשון חליפין הוא שזה רוצה בחפץ זה וזה בזה רק לשון קיחה קנין וקדושין שהקנין רק האשה ותהיה נקנית בעד הכסף ולא שתהי' קונה ומקנה שיהיה ב' קנינים דברים מיוחדים כנ"ל וכן מדוקדק לשון הש"ס לקמן ד' ח' מכסף מקנתו בכסף בתורת כסף נקנה ולא בתורת תבואה וכלים כו' דקרי חליפין בתורת תבואה וכלים. היינו שזה רוצה הכלים ולא בתורת תשלומין כנ"ל וכן (בתוס' ב"מ מ"ו) ד"ה ש"מ דאע"ג דמעות אינו קונ' מ"מ דוקא בסתם אבל במפרש בתורת חליפין קני ע"ש דג"כ החילוק בלשון. וג"כ מטעם שאינו מקבלו בתורת תשלומין רק בתורת שרוצה בדבר זה או במטבע זו דוקא ושייך ביה משיכה וקני שם לס"ד כיון שאינו בתורת תשלומין ע"ש. וכן כאן לענין שלא תהיה מקודשת שפיר החילוק בלשון כנ"ל:

וכן כ' תוס' שם דכשמחזיר הסודר כמו שהדרך להחזיר בחליפין מסתמא ג"כ הוי חליפין ע"ש דג"כ הטעם כנ"ל דבע"מ להחזיר מסתמא אינו בתורת תשלומין דהא אין לו הנאה ואינו שוה למכור רק כמו שרוצה החפץ וכמו אין בו ש"פ ולכך הוי בסתם כחליפין ע"ש. מטעם זה אמר בש"ס לקמן (ד' ו') בקדושין ג"כ דלכך מע"מ להחזיר אינה מקודשת דדמי לחליפין ע"ש ולרמב"ם ז"ל מה"ת לא מהני כנ"ל דאינו נתינת כסף רק החפץ. ולתוס' דמהני מה"ת היינו משום כיון דגוף החפץ הוי שוה כסף רק מה שאינו שוה מצד התנאי לא איכפת לן דתנאי מלתא אחריתי וכשמתקיים התנאי הוי נתינה של כסף ואין חילוק בין תנאי זה לתנאי אחר. וכדאמר בש"ס פ' המגרש בין חוץ לפלוני ובין ע"מ שלא תנשא לפלוני דלא הוי שיור ע"ש ר"פ המגרש ולשטת תוס' רי"ד דוקא בק"ס לקיים לא מהני משא"כ בחליפין הש"פ. ולרש"י לא מהני כנ"ל:

דף ה.

אמר ר"ה חופה קונה מק"ו כו'. הקשו תוס' יבמות נ"ז ע"ב הרי"ט מיוני לשמואל דאין חופה לפסולות איך יליף מק"ו דחופה קני בכשרות איכא למיפרך מה לכסף שקונה גם בפסולות משא"כ חופה אפי' אחר שנלמוד שיקנה לא יקנה בפסולות דשייך פירכא כה"ג כדאמר מנחות פ"ק גבי טריפה לגבוה כו' וא"ל דלא חשיב פירכא משום דחופה

דפסולות אינה קרויה חופה כלל דמ"מ פירכ' היא דהא פריך מה לכסף שפודין בו תאמר בביאה כו' ומקושיא הנ"ל דחה תוס' שם פירושם ע"ש ולע"ד תמוה דהא לכאורה למה יחשב פירכא כה"ג שאחר שנלמוד כו' בשלמא חומרא אחריתי שפיר דוחה הק"ו דעיקר הלימוד כיון שמצינו חומר בלמד מהמלמד וממילא כיון שמצינו חומר אחר במלמד שאינו בלמד שוב אינו חמור כלל ואין כאן ק"ו. משא"כ בהך דמנחות דטריפה בעי ללמוד מבעל מום שמותר להדיוט ואסור לגבוה כ"ש טריפה שחמור דאסור להדיוט כש"כ שאסור לגבוה ובעי למדחי דטריפה הותר מכללה מליקה בעולת העוף והיינו כנ"ל שאף אחר שנלמוד יהי' לו קולא לענין לגבוה ואייך שייך שבשביל זה לא נלמוד ויהי' מותר לגמרי לגבוה במה דחינן הק"ו הא עכשיו אין כאן שום קולא בלמד שאין במלמד. אך הטעם פשוט שבאמת אין זה כשאר פירכא רק זה ראיי' שהק"ו אינו אמת שע"כ יש איזה פירכא. דאיך אפשר ללמוד מק"ו שיהי' אסור לגבוה וא"כ מק"ו זה עצמו ראוי להיות לעולם אסור והא חזינן שהותר במליקה וא"כ אנו רואין שע"כ יש איזה סברא לדחות הק"ו. ושוב א"א ללמוד כלל מק"ו זה כנ"ל והנה פירכא דלא שייך הביאו תוס' ראי' דפריך מה לכסף שפודין בו כו' תאמר בביאה כו' אף דלא שייך בי' כו'. והטעם ע"כ משום דשפיר עכ"פ חשוב חומרא דכסף הוי קנין חשוב יותר מביאה דשייך בדברים שאין ביאה שייך בהם שפודין בו הקדשות כו' כנ"ל:

אמנם מה שנרכיב ב' הדברים פירכא דלא שייך אחר שנלמוד כו' לע"ד אינו פירכא כלל דהא בחופה שנאמר אחר שנלמוד מ"מ לא יקנה בפסולות ושוב אין ללמוד כלל וע"כ מטעם הנ"ל דאף שעכשיו הק"ו ברור דחופה עדיף מכסף שגומר מכ"ש שיקנה בכשרות. רק דנימא דיש הוכחה שהק"ו אינו אמת דאם חשיב ק"ו א"כ גם על פסולות יש הק"ו שיקנה והא חזינן דבפסולות אינו קונה וממילא אין ללמוד כלל. והא אין זה ראי' כלל לדחות הק"ו כיון דמה שנקרא חופה הוא יחוד הראוי לביאה ובפסולות לא מיקרי חופה כלל וא"כ אין זה חופה דילפינן מק"ו ולא שייך קושית תוס' דאף דלא שייך חשיב פירכא דבשלמא מצד חומרא חשיב שפיר פירכא דעכ"פ יש צד הקל בלמד שאין קנין חשיב כמו המלמד כנ"ל. משא"כ בזה דעכשיו הק"ו ברור רק שנוכיח מזה שאינו ק"ו דאם הי' חשוב ק"ו יקנה גם בפסולות מה ראי' הוא זו הא גם שהק"ו אמת מ"מ אין חופה ראוי לקנות בפסולות דלא מיקרי חופה כלל ולא שייך בי' ואין כאן הוכחה כלל שאינו ק"ו ושוב שפיר ילפינן דמה דמקרי חופה היינו בכשרות קונה כנ"ל:

חופה שגומרת כו'. תמוה דא"כ למה לי ובעלה שנקנית בביאה הא גם בביאה שייך הק"ו. ועוד דהא לעיל אמר הש"ס דליליף ביאה מק"ו דיבמ' ודחי דזקוקה ועומדת ופי'

תוס' דלא מצינן למילף ממה שגומר שיקנה תחלת קנין ע"ש. ולר"ה לא אמרינן סברא זו דיליף קנין מגמר ושוב יש ללמוד מיבמ' להכניס בק"ו אף שזקוקה אינ' קונה ולא צריך ובעלה כו':

וי"ל בפשיטות דהא ודאי דמסברא אין ללמוד ממה שחופה גומר שיקנה תחלת קנין דהא למ"ש הר"ן ושאר פוסקים דעיקר החופה או דהוי יחוד הראוי לביא' או מה שאסרה אבי' או היא בעצמה לרשות הבעל לגמרי שתהי' בקביעות ברשותו ואשתו. דהא ילפינן חופה (כתובות מ"ז) מקרא דבית אשה נדרה דכשעושה מעש' המורה שמכניסה לרשותו לגמרי זה הוא חופה הוי שפיר חופה מעשה המורה על הגמר שנעשית נשואה כמו כל הקנינים שמורים שנעשה שלו וזה הוא הקנין משיכה וחזקה וכה"ג משא"כ על הקנין דאירוסין שגם אחר הקנין עדיין היא רק ארוסה ואיך יקנה חופה שהוא יחוד ראוי לביאה לקנין דאירוסין הא ע"ז הקנין אינו מורה כלל שגם אחר הקנין אינה מיוחדת לביאה או להיות ברשותו לגמרי כנ"ל. ולא שייך ע"ז הק"ו כלל דאף שעדיף מכסף להיות גומר מ"מ לענין הקנין דאירוסין ראוי להיות גרוע שאינו כלל אותו הקנין שגומר כנ"ל. אך צ"ל כיון דחזינן דביאה גופי' קונה קנין דאירוסין שוב מורה קנין החופה יחוד כנ"ל גם על הקנין דאירוסין ושייך שפיר הק"ו כנ"ל. וזה עכשיו דכ' ובעלה דביאה קונה. משא"כ אי לא הוי כ' ובעלה לא הי' אפשר ללמוד לא ביאה ולא חופה שיהי' קונה כנ"ל. דלא הוי ידעינן כלל שיש שייכות לקנין זה לקנות קנין דאירוסין כנ"ל:

אמר ר"ה חופה קונה מק"ו מה כסף שאינו מאכיל בתרומה קונה חופה שמאכיל אינו דין שיקנ' ופריך וכסף אינו מאכיל והאמר עולא ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה מדאורייתא רק מדרבנן אינה אוכלת כו' ומסיק דהק"ו מה כסף שאינו גומר קונה כו' והקשה בס' פ"י מנ"ל להש"ס דר"ה סבר כעולא דלמא סבר כר' יוחנן בן בג בג לקמן (ד' י' ע"ב) דאף מדאורייתא אין ארוסה אוכלת בתרומה דארוסה לא מיקרי קנין כספו ושפיר יליף מק"ו ומאי פריך ע"ש:

ונראה לישב קושייתו דהנה ע"ב בתו' ד"ה חופה כו' הקשו לדידן דחופה אינו קונה נילף דכסף גומר מק"ו מחופה מה חופה שאינה קונה גומרת כסף שקונה אין דין שיגמור ותירצו דלא מצי לאוכוחי אלא שיגמור אחר כסף ומאי אולמי' האי כסף מהאי כסף ע"ש. וכתב בחידושי מהרי"ן לב דהתוס' הוי מצי להקשות גם אר"ה איך יליף דחופה קונה מק"ו מה כסף שאינו גומר קונה חופה שגומר אין דין שיקנה הא הוי תרי ק"ו דסתרי אהדדי דאדרבה נימא בהיפך דחופה אינו קונה ונילף דכסף גומר מק"ו דחופה וכתב שם דגם לר"ה צ"ל תירוץ תוס' דמאי אולמי' האי כסף מהאי כסף ע"ש. וקושיא זו הובא

ג"כ במהרש"א ז"ל. והנה בספר הפלאה הקשה מאי תירצו תוס' דמאי אולמי' האי כסף מהאי כסף נימא דכסף א' גומר וקונה בפעם א' כמו דצ"ל בחופה דקשה ג"כ לר"ה מאי אולמי' האי חופה מהאי חופה וצ"ל דחופה אחת קונה וגומר כמ"ש מהרש"א ז"ל וכן נימא בכסף ג"כ ותירץ בכסף ליכא למימר דקונה וגומר בפעם א' דמוכח מדאיצטרך ויצאה חנם דלא תימא דנערה דאית לה יד תקדש נפשה ותשקול כספא ואי כסף קונה וגומר בפעם א' פשיטא דאינה יכולה להפקיע עצמה לגמרי מרשות אבי' ומוכח דאינו קונה וגומר ע"ש:

ולפ"ז לכאורה יש להקשות הכא אק"ו הראשון דעביד ר"ה דחופה קונה מכסף דאינו מאכיל בתרומה וקונה חופה שמאכיל בתרומה א"ד שיקנה והכא נשאר קושית מהר"י בן לב הא הוי תרי ק"ו דסתרי אהדדי דאיכא למילף בהיפך דכסף מאכיל בתרומה מק"ו דחופה שאינו קונה ומאכל וא"ל כתי' תוס' שם דמאי אולמי' האי כסף מהאי כסף ז"א דהכא שפיר יש ללמוד דכסף קונה ומאכיל בתרומה בפעם א' כמו דיליף דחופה קונה ומאכיל בתרומה בפעם א' דאל"ה מאי אולמי' האי חופה מהאי חופה [דלר"ה היכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו] וע"ז לא שייך תירוץ הס' הפלאה דלענין לקנות ולהאכיל בתרומה זה לא מוכח מקרא כלל להיפוך וקשה איך יליף ר"ה האי ק"ו. אך זה לא קשה מידי דאיך נילף מק"ו דכסף מאכיל בתרומה הלא מדאורייתא באמת אוכלת גם ארוס' רק החכמים גזרו שמא ימזגו דלא תאכל ועל התקנה לא שייך הק"ו וא"ש:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית הפ"י שהקשה, מאי פריך הש"ס מעולא דלמא סבר ר"ה כר"י בן בג בג דארוסה אינה אוכלת בתרומה מדאורייתא ולפמ"ש אש דאי נימא מדאורייתא שפיר קשה דנילף מק"ו בהיפוך דכסף מאכיל בתרומה מדאורייתא והוי תרי ק"ו דסתרי אהדדי וליכא למילף כלל ופריך שפיר ממ"נ אי סבר דאינ' אוכלת מדאורייתא הוי תרי ק"ו דסתרי אהדדי ואי סבר דאינה אוכלת מדרבנן לא הוי ק"ו כלל ופריך שפיר וא"ש:

עוד יש לישב קושית פ"י הנ"ל דהנה י"ל קושית מהרי"ן לב באמת אליבא דר"ה דסבר דלא אמרינן דיו היכא דמיפרך ק"ו דאל"ה קשיא קושית התו' ולא שייך תירוץ תוס' דמאי אולמי' כמ"ש וקשה דהוי תרי ק"ו דסתרי אהדדי אך נראה לפי מאי שתירץ בס' פנ"י קושית תוס' דהקשו לר"ה דנימא דיו אסוף דינא דאין חופה קונה רק אחר כסף ותירץ דר"ה סבר שפיר דאף היכא דמיפריך ק"ו אמרינן דיו כרבנן דר"ט רק הכא דלא הוי רק גילוי מלתא בעלמא דכתיב כי יקח מהו היא הקיחה לכך לא אמרינן דיו ע"ש התירוץ האחרון. ולפ"ז מיושב שפיר אליבא דר"ה קושית מהרי"ן לב דהוי תרי ק"ו דסתרי אהדדי דאיכא למילף בהיפוך דכסף גומר מק"ו דקונה ז"א דעל זה שפיר אמרינן דיו דאינו גומר

רק אחר כסף ומאי אולמי' דהאי כסף מהאי כסף דאף דמיפרך ק"ו אמרינן דיו והכא לא הוי גילוי מלתא לענין הגמר ושפיר אמרינן דיו. ולפ"ז מיושב קושית הפ"י הנ"ל דהנה אק"ו הראשון דר"ה מהא דחופה מאכיל בתרומה קשה שפיר הא הוי תרי ק"ו דסתרי אהדדי דאיכא למילף בהיפוך דכסף מאכיל בתרומה מק"ו וא"ל דנימא דיו ז"א דלענין תרומה הוא ג"כ רק גילוי מלתא מהו נקרא קנין כספו ולא אמרינן דיו והוי תרי ק"ו דסתרי אהדדי אך ז"א דאינ' אוכלת משום שמא ימזגו ומיושב קושית הפ"י דאי נימא דאינה אוכלת מדאורייתא דלא מיקרי קנין כספו קשה כנ"ל וא"ש:

דף ה:

ור"ה כסף באישות מיהו לא אשכחן בע"כ כו' אמר רבא ב' תשובות בדבר כו' כלום חופה גומרת כו' ודקדקו המפרשים אמאי לא אמר רבא מיד דאמר ר"ה דחופה קונה מק"ו דגומר הו"ל למיפרך הך פירכא ולמה נטר עד דסיים הק"ו ממה הצד ואח"כ פריך הלא תליא בזה ע"ש:

ונראה לישב דהנה המהרי"ן לב כ' דקושית רבא הוא ג"כ מחמת דאמרינן דיו לבא מן הדין להיות כנידון כקושית תוס' אר"ה ע"ש והוא פריך למאי דקי"ל דאף היכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו ע"ש. והנה הרשב"א והריטב"א ז"ל הקשו מאי משני ר"ה כסף באישות לא אשכחן בע"כ מאי בכך דלא אשכחן באישות אעפ"כ נימא מה לכסף ושטר וביאה שהם קנינים חזקים שקונים פעמים בע"כ ואף דלא משכחת באישות מ"מ יש סברא לחלק דכיון דקונה פעם א' הוא מסברא טוב יותר ע"ש ונראה לישב קושייתם דהנה לעיל דף ה' ע"א כתבו תוס' ד"ה אהא דאמר מה לכסף שפודין בו הקדשות ומעשר שני והקשו נכניס כל זה בק"ו מה כסף שפודין בו הקדש ואעפ"כ אינו מוציא ומכניס שטר שאף שאין פודין בו הקדש אעפ"כ מוציא אין דין שיכניס ותירצו דדוקא פירכא שאינה כתובה בתורה רק מסברא שייך להכניסה בק"ו אבל פירכא הכתובה בתורה לא שייך להכניסה בק"ו ע"ש בתוס' ועיין תוס' (ב"ק ד' כ"ה) שכתבו ג"כ דחומרא שהחמירה תורה בדבר זה אין להכניסו בק"ו ע"ש. והנה הכא לכאורה קשה ג"כ מאי פריך מה להצד השוה שכן ישנו בע"כ הלא י"ל ג"כ ק"ו מה כסף ושטר וביאה שאף שישנן בע"כ אינן גומרין ואעפ"כ קונין חופה שאף שאינו בע"כ אעפ"כ גומר אין דין שיקנה וצ"ל ג"כ כתירוץ התו' דפירכא הכתובה אין להכניס בק"ו והכא הוא ג"כ חומרא שהחמירה תורה שיקנה בע"כ ופריך שפיר ועל זה משני ר"ה שפיר כסף באישות לא אשכחן בע"כ ולא קשה קושי' הריטב"א ז"ל דאעפ"כ יש סברא לומר כיון שקונה במקום אחר שיקנה גם כאן ז"א

דכיון דאינו אלא מסברא שפיר יש להכניסה בק"ו מה הנך שאף שקונין בעלמא בע"כ אין חומרתן מועלת לענין שיגמור ואעפ"כ קונה מכש"כ חופה כמ"ש כיון דהחומרא אינה אלא מסברא דבאשה לא אשכחן בע"כ מסברא שפיר יש להכניסה בק"ו ומשני ר"ה שפיר:

והנה הפ"י ז"ל תירץ קושית תוס' אר"ה שהקשו דנימא דיו ותירץ הוא ז"ל דדוקא התם דבאמת יש בקרן ושן ורגל בכל א' צד חמור מה שאין בחבירו דקרן כוונתו להזיק ושן יש הנאה להזיקו רק דאנו מבליעין כל זה בק"ו כמ"ש תוס' שם. ולכך אף דלא מהני החומרא לפירכא מ"מ אמרינן שפיר עכ"פ דיו לבא מן הדין להיות כנידון. אבל הכא שבאמת אין שום חומרא בכסף ושטר וביאה יותר מחופה אין לומר דיו ע"ש בדבריו ולכאורה קשה מאי פריך רבא כלום גמרינן חופה שע"י קדושין כו' ופירש המהרי"ן לב דהקושיא הוא מחמת דיו ולדברי הפ"י לא אמרינן הכא דיו כמ"ש. ולפמ"ש א"ש דגם הכא איכא למיפרך מה להצד השוה שישנן בע"כ ואף דלא אשכחן באישות מ"מ יש סברא לומר כן כקושית הריטב"א ז"ל וע"כ צ"ל כמ"ש דאנו מכניסין כל זה בק"ו כיון שהוא מסברא. וא"כ כיון שבאמת יש חומרא בהצד השוה מה שאין בחופה רק שמכניסין אותו בק"ו. וממילא שפיר אמרינן דיו כמו התם בקרן ושן ורגל ולכך פריך רבא שפיר דנימא דיו. ולפ"ז מיושב הקושיא שהתחלנו דלכך פריך רבא השתא דמקודם לא הי' קשה כלל דהי' יכול לומר כסברת הפ"י רק עכשיו דשני ר"ה כסף באישות לא אשכחן פריך שפיר וא"ש:

תוס' ד"ה חופה שגומרת והקשו לדידן דאינו קונה נילף דכסף גומר מק"ו דחופה כו' ותירצו כו' מאי אולמי' האי כסף מהאי כסף כו'. והוא תמוה דכמו כן מאי אולמא האי חופה כו'. וי"ל בפשיטות דחופה שפיר י"ל דקונה וגומר בבת אחת ולא שייך מאי אולמי' וכמ"ש מהרש"א אבל בכסף אי אפשר לומר שקונה וגומר דא"כ גם שטר וביאה קונין וגומרין דהא שייך ג"כ הק"ו מחופה כמו בכסף כנ"ל וא"כ נערה המאורסה דכ' רחמנא היכא משכחת לה הא נעשית מיד נשואה. וגם איך שייך הק"ו מה חופה שאינו קונה גומר כסף שקונה א"ד שיגמר ונימא דקונה וגומר בב"א א"כ איך חופה גומר הא אין לו מה לגמור כלל וע"כ צ"ל דכסף לא יגמור בב"א רק אחר כסף א"כ מאי אולמי' האי כסף כו' וגם אחר שטר אי"ל שיגמור דשוב כסף אחר כסף יוכיח שאינו גומר כנ"ל. אבל חופה לר"ה שפיר קונה וגומר בב"א ולא שייך מאי אולמא ותירצו תוס' שפיר. ואין להקשות דנימא כל שאינו בזה אחר זה גם בב"א אינו וכיון דחופה אחר חופה אינו מועיל דמאי אולמא שוב גם בב"א לא יועיל. ז"א דדוקא בב' אחיות וכה"ג שהם שני דברים נפרדים שייך שפיר כל שאינו בזא"ז כו'. משא"כ כאן שהקנין אחד של חופה הקנין שלו הוא

לקנות ולגמור לגמרי. עוד י"ל הנ"ל בפשיטות דבשלמא חופה שהוא יחוד הראוי לביאה וכיון שיחוד זה קונה לבד וג"כ גומר אחר הקדושין א"כ ממילא כיון שנכנסה לחופה וקונה למה לא יגמור יחוד זה ג"כ. אבל כסף שצריך פרוטה לקדושין וא"כ איך אפשר שאותה הפרוטה יגמור ג"כ הא קי"ל לקמן ז' ע"ב בתך וקרקעך בפרוטה אינה מקודשת דהוי כמו בתך בחצי פרוטה כו' ואף לסברא אחרת היינו משום די"ל קרקעך בחזקה אבל בלא"ה אינו מועיל ע"ש, וא"כ כיון דהקדושין לחוד צריכין פרוטה להיות קונה א"כ אם קונה וגומר בפרוטה זו שוב אינו מועיל כלל דהוי כמו בתך וקרקעך בפרוטה דהא אומר שהקדושין והגמר יהי' בפרוטה כנ"ל. וא"כ כיון דאי אפשר שפרוטה זו יגמור ג"כ רק דנימא שיתן עוד פרוטה לגמור א"כ שוב מאי אולמי' האי כסף מהאי כסף כנ"ל. משא"כ בחופה שהוא דבר בלא שיעור שפיר קונה וגומר בבת אחת כנ"ל עוד י"ל הטעם דחופה קונה וגומר בב"א. דהא לכאורה למאי דקי"ל שומר אבידה הוי שומר שכר משום פרוטה דר' יוסף דלא בעי למיתב ריפתא כו' והוי כנותן לו פרוטה כו' וגם לענין שאר דברים ע"ש. וא"כ לכאורה בכל הקדושין למה בעי פרוטה הא בלא זה נותן לה פרוטה דהא גם הוא עושה מצוה כמ"ש הר"ן ריש פ' האיש מקדש דאמר מצוה בה כו' ולהרמב"ם הוא מצות עשה כו' וא"כ נותן לה פרוטה דר"י ותתקדש בכך. אך זה טעות דאי הוי קדושין יש פרוטה דר"י דהוא מצוה אבל כשאינו נותן לה פרוטה שאין כאן קדושין ממילא גם פרוטה דר"י אין כאן כנ"ל. אמנם כאן כיון דחופה קונה וגם גומר אחר כסף וא"כ ממילא בחופה לחוד כיון דעכ"פ קונה ושוב איכא המצוה ויש כאן פרוטה דר' יוסף וא"כ נותן לה כסף ושוב מקודשת משום הכסף ג"כ ושוב הוי חופה וכסף וממילא החופה גומרת דחופה אחר כסף גומר וממילא כיון דחופה קונה גומר ג"כ דכיון שקונה יש כסף ושוב גומר. ואף דאינו אומר שתתקדש בכסף מ"מ מקודשת כשיש פרוטה כמו בשטר שיש בו שוה פרוטה דאף שקדשה בשטר מקודשת מטעם כסף דאמרינן שמין את הנייר כו' ע"ש ולכך גומר ג"כ כנ"ל. אבל בכסף לא שייך שיקנה ויגמור כנ"ל. דבשלמא בחופה לא שייך מאי אולמי' כו' דהא הוי חופה אחר כסף ואף אי נימא דזה מיקרי כסף אחר חופה כיון דבא מחמת החופה. מ"מ הא להרמב"ן גם חופה קודם הקדושין נעשית נשואה אח"כ כנ"ל. אבל בכסף מאי נימא שיש עוד פרוטה מחמת המצוה מ"מ אינו מועיל שיש ב' פעמים כסף דמאי אולמא האי כסף כו' משא"כ בחופה כנ"ל. ואי"ל דהא גם היא נותנת לו פרוטה ג"כ דר"י מ"מ מועיל כמו באדם חשוב שנותנת לו ומתקדשת בשביל שיש לה הנאה פרוטה אף שגם לו נותנת כנ"ל. וא"ל ג"כ דהא פרוטה זו אינו נותן לה משלו ז"א כמ"ש הר"ן ריש חולין גבי חליפי איסורי הנאה על ידו מקודשת ע"ש וגם כאן בא

לה הנאת פרוטה על ידו כנ"ל. עוד י"ל מחמת החיוב דשאר כסות ג"כ כנ"ל ואף דביאה אירוסין עושה היינו לדידן משא"כ לר' הונא. גם י"ל דלדידן אין לומר דכסף יגמור למאי דפריך בש"ס ר"פ הזורק ידה גופה קני' לי' לבעל ואיך אית לה יד לקבל גיטה ומשני ידה גופה קני' כו' אלא יד דעבד קשי' לי' ומשני גיטה וידה באין כאחד ע"ש. ולכאורה גבי קדושין קשה להיפך איך אית לה יד לקבל הקדושין הא ע"י הקדושין נעשה היד שלו וכמו בגט דאמרינן גיטה וידה באין כא' ומיקרי בשעת קבלת הגט כאלו כבר היד שלה וכן הכא להיפך כיון דבשעת הקדושין נעשית שלו ואין לה יד לקבל הקדושין כנ"ל. אך זה טעות דבקידושין לחוד אין היד עדיין שלו דארוסה אין המעשה ידי' שלו ושפיר יש לה יד לקבל הקדושין דנעשית רק ארוסה כנ"ל אמנם אי נימא דכסף גומר ותהי' נעשה נשואה כנ"ל, או דקונה וגומר בפעם א' א"כ שוב אינו מועיל כלל דהא בשעת קבלת הכסף נעשית היד שלו כיון דנעשית נשואה ושוב אין לה יד לקבל כמו בגיטה וידה כו'. ואף דבש"ס דחה שם דיד דאשה לא קשה דידה גופי' לא קנוי' לי' כו'. מ"מ א"ש דהא תוס' הקשו שם הא כמו חצרה דלא קני' רק לפירות כמו כן ידה קני' לי' למעשה ידי' ושפיר נקרא ידה קני' לי' כו'. ותירצו משום דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה כו' והקשה רשב"א ז"ל שם הא לענין הקדש אמרינן דאף דיכולה לומר איני ניזונית וא"ע כו' מ"מ כל זמן שלא אמרה הוי היד שלו ע"ש ותירץ דכאן כיון דאחר הגט אין המעשה ידי' שלו ואינה ניזונית א"כ במה שמקבלת הגט הוי כאומרת איני ניזונית וא"ע ע"ש וא"כ כאן בקידושין דהוא להיפך דאחר הנשואין המעשה ידי' שלו ויש לה מזונות וא"כ לא שייך הנ"ל דנעשה כאומרת במה שמקבלת הקדושין דאדרבה כנ"ל. וא"כ שפיר ידה גופי' קני' לי' כל זמן שלא אמרה א"נ וא"ע כמו בהקדש כנ"ל ואי אפשר לומר שכסף יגמור להיות נשואה. משא"כ חופה שפיר י"ל שגומר כנ"ל:

אך עדיין מדאורייתא קשה דאין המעשה ידי' שלו ושייך הק"ו שיגמור כנ"ל. ולכאורה קשה ג"כ על הרשב"א שכ' דחופה קודם כסף מהני וכשמקבלת הכסף קידושין אח"כ נעשית נשואה למפרע ע"ש. וקשה כנ"ל דהא כיון שנעשית נשואה ע"י קבלת הכסף קדושין אח"כ וא"כ אין לה יד כלל לקבל דנעשה היד שלו עתה כנ"ל. ויש לחלק דדוקא בגט דבעינן נתינה משא"כ בקדושין היכא דאית לה הנאה מקודשת כמו אדבר עליך לשלטון כו' ולכך גם אף דאין לה יד מ"מ הא אית לה הנאה עכ"פ ע"י כנ"ל ושפיר מקודשת כנ"ל. אך י"ל הא מה שקנתה אשה קנה בעלה ונעשה שלו ואין לה הנאה כלל ג"כ אך ז"א דהא נותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות דהוי כאומר על מנת שאין לי רשות כו' ואף למאן דפליג מ"מ י"ל הא דהוא לבעלה הוא משום איבה ע"ש.

וא"כ לא שייך כאן איבה דהא אי נימא דהוא שלו א"כ אינו בעלה כלל דלא הוי קדושין דלית לה הנאה ושפיר הוא שלה דלא שייך התקנה כנ"ל, או כיון דבלא"ה אינו מועיל הוי ג"כ כאומרת א"נ וא"ע כמו בגט כנ"ל:

הרי"ף לא הביא דר"ה וכ' מנינא למעוטי חליפין וכ' הר"ן דמספקא לי' כו' ומ"מ תמוה שהי' לו להביא ולכתוב שהוא ספק קדושין כנ"ל וי"ל דלכאורה קשה להפוסקים דחופה יחוד הראוי לביאה בעינן ולכך צריכין לכתוב הכתובה קודם החופה משום דאסור לשהות בלא כתובה ואינו ראוי לביאה אינה מועיל כמבואר בר"ן ריש כתובות ובש"ע. וא"כ לכאורה איך נאמר כר"ה דחופה קונה וילפינן מדגומר כו' הא אי אפשר דהא חופה שגומר הוא דוקא בראוי לביאה וא"כ אינה קונה ג"כ רק בראוי לביאה וא"כ הא ארוסה לית לה כתובה וא"כ איך נימא דכמו שגומר קונה ג"כ החופה להיות ארוסה הא כיון דנעשה רק ארוסה א"כ אין לה כתובה ואינה ראוי' לביאה ושוב גם ארוסה אינה דאינה קונה כלל חופה זו כנ"ל. ואי"ל דג"כ מופרך ק"ו ושוב עדיף מגמר וקונה אף דאינה ראוי' לביאה ז"א דהא לא מופרך כלל דמדאורייתא באמת מותרת בלא כתובה רק עכשיו מדרבנן שתיקנו כנ"ל ממילא לא יקנה חופה כנ"ל. אך לא קשה כמ"ש הר"ן פ' המדיר דדוקא נשואה דאית לה כתובה שתיקנו לה וכשאין לה כתובה כלל אסור לשהות עמה אבל ארוסה שלא תיקנו לה כתובה כלל לא שייך איסור הנ"ל כלל ע"ש, וא"כ ממילא שפיר הוי כאן חופה הראוי' לביאה דכיון שהיא רק ארוסה לא שייך הנ"ל. אך לכאורה להפ' דחופה קונה וגומר בבת אחת וא"כ נעשית נשואה ושוב אית לה כתובה. אך א"כ באמת יש לה כתובה ורשאי לדור עמה והוי חופה הראוי לביאה ובאמת מועיל כנ"ל:

אמנם עכשיו דמספקא לן אי הלכה כר"ה אי חופה קונה או לאו א"כ נראה דאינו קונה כלל אף מספק דשפיר לא הוי חופה הראוי' לביאה כלל כיון דאי חופה קונה ממילא גומר ג"כ וא"כ אסור ממילא לבעול אותה מספק שמא חופה קונה וגומר וא"כ הוי נשואה ותיקנו לה כתובה ואעפ"כ אין לה כתובה דלא תוכל להוציא ממנו מספק שמא חופה אינה קונה כלל ואינה יכולה להוציא כנ"ל. ואם באמת חופה קונה וגומר ותיקנו לה כתובה ואעפ"כ לא תוכל להוציא ממילא אסור לבעול אותה ושוב הוי חופה שאינה ראוי' לביאה וממילא גם ספק לא הוי ואינו מועיל כלל כנ"ל. ומיושב הרי"ף ז"ל דכיון שמסופק אי הלכה כר"ה ממילא הביא כלל דר"ה דשוב אינו קונה גם מספק כנ"ל ומ"מ לא הביא מנינא למעוטי חופה כיון דמספקא לי' כנ"ל:

כיצד בכסף כו' אבל נתנה היא כו' ומשני נתן הוא ואמרה היא נעשה כנתנה היא ואמרה היא כו' ע"ש ואינו מובן למה נעשה כו' וי"ל דלכאורה קשה בנתן הוא ואמרה היא למה

תתקדש אף אי מועיל אמרה היא כיון דאיירי בלא דיבר עמה על עסקי קדושי' דאל"ה מועיל כמ"ש הפ'. וא"כ הא קי"ל בח"מ ס' נ"ח סעיף ב' בנתן לא' דבר סתם אמרינן לשם מתנה יהיב לי' כיון שלא פירש וא"כ בשלמא באמר הוא א"ש כיון שפירש שנותן לקדושין א"כ אם לא תתקדש צריכה להחזיר וע"י הקדושין נעשה שלה ונהנית כנ"ל אבל כאן כיון שנתן הוא סתם א"כ ממילא בלא הקדושין ג"כ אינה צריכה להחזיר דהא לא ידעינן כלל שנתן לשם קדושין כיון שלא דיבר עמה כנ"ל. וא"כ נהי דיועיל אמירה דידה מ"מ הא אינה נהנית, כלל במה שמתקדשת כיון שכבר נתן לה במתנה כנ"ל וגם אם לא אמרה שתתקדש לא היתה צריכה להחזיר כנ"ל:

אך י"ל למאי דמבואר בכריתות דף כ"ד דקי"ל דלא כר"ל בנותן מתנה לחבירו ואמר אי אפשי בה הוא של הנותן דכי יהיב מתנה אדעתא דליקבל מיני' ע"ש וא"כ כאן אם אומרת בשעת נתינה שמקבלת לשם קדושין ולא למתנה א"כ אף שנתן הוא למתנה מ"מ כיון שהיא אינה רוצה בהמתנה א"כ שוב הוא שלו עדיין דכי יהיב כו' וממילא יכולה להתקדש דנהנית בקדושין דנעשה שלה דבלא הקדושין הי' שלו כנ"ל. אך כיון דנקט נתן כו' ואמרה דמשמע שאמרה אחר הנתינה וא"כ מה מועיל כיון שכבר קנתה כמבואר שם באומר לאחר שבאת לידו בטילה היא כו'. ואף דאיירי תוך כדי דיבור של הנתינה מ"מ נהי דיכולין תוך כ"ד לחזור מ"מ הא אין זה חזרה שאינה אומרת שחוזרת ואינה רוצה בהמתנה רק הריני מקודשת במתנה זה כנ"ל. אך י"ל דמהני מטעם הודאה כמבואר שם בש"ס ע"ש וגם כאן הא מודית שלא קיבלה לשם מתנה רק לקידושין דגם לשעבר משמע היכא דהוי הודאה מהני ע"ש וא"כ הוא מודה שהוא שלו וזה מהני אף לאחר הנתינה כיון שמודה שמתחילה לא קיבלה למתנה. אך לכאורה לענין איסור לא מהני הודאת בע"ד ואיך נאמין לה ושמא קיבלה למתנה ומשקרת ולא הוי קידושין אך נהי דלא מהני הודאתה מטעם נאמנות מ"מ הא מהני מטעם קנין שאודיתא קניא כמו באיסר גיורא וא"כ עכ"פ נעשה עכשיו שלו כיון דמודית שהוא שלו שלא קיבלה למתנה ואף שהוא שקר מ"מ קונה אותו עכשיו בהודאתה כנ"ל. אמנם להנ"ל א"כ שוב הוי נתנה היא ואמרה היא דהא גם בנתן הוא ואמרה היא מ"מ כיון דמהני רק משום שמקנה לו עכשיו א"כ ממילא הוי ג"כ נתנה היא דמקנה לו בשעת הקדושין. ושפיר משני דנתן הוא ואמרה היא נעשה כמו שנתנה היא ואמרה היא דלא מהני כנ"ל. ואף שיש לדחות דמועיל כה"ג שמקנה לו בשעת קדושין כמו בשנוי רשות שקונה אז בשעת הקדושין ואעפ"כ מועיל אף דיאוש לחוד לא קנה. מ"מ אינו מוכרח דשם פעולתה שתקנה היא משא"כ הכא. עוד לא דמי ע"ש. שוב ראיתי בר"ן לקמן גבי תן מנה ואקדש לך שכ' דאיירי כאן באמרה

בשעת נתינה דאל"ה לא מהני וכ' ג"כ דכ"ש די"ל כאן שנתן למתנה ע"ש. ולמ"ש י"ל כמ"ש לדעת האחרים שהביא שם ע"ש:

ספיקא הוא כו'. ונסתפקו אי דוקא בלא דיבר עמה על עסקי קדושי' אז באמרה היא הוי כי תלקח כו' כיון דבעינן אמירתה כו' משא"כ דיבר עמה שאין צורך כלל לאמירתה ויש חולקין דגם דיבר עמה הוי ספק דמדנקט סתם משמע בין דיבר עמה בין לא דיבר עמה הוי ספק ע"ש:

ובאמת לדיעה הנ"ל קשה מ"ט הוי ספק דבשלמא לדעת הרא"ש הוא טעמא דהוי ספיקא כמ"ש הר"ן מה שהיא אומרת הוי כדיבר עמה ושוב אין הקדושין מאמת אמירתה כו' ע"ש אבל לדעה הנ"ל דגם דיבר עמה אינו מועיל למה הוי ספיקא ואין לומר דזה עצמו הוא הספק אי דיבר עמה מועיל או לא דא"כ בלא דיבר עמה למה הוי ספק דהוי ס"ס כיון שזה עצמו הוא ספק אי אמירתה הוי כדיבר עמה ובדיבר עמה ג"כ הוי ספק כנ"ל. ודוחק לומר דלדיעה הנ"ל אמרינן דאמירתה הוי ודאי כדיבר עמה כו'. ויש לומר דהא באמת אינו מובן למה בדיבר עמה לא יועיל ולמה תיגרע באמירתה כיון שאין צורך לאמירה דידה איך נקרא כי תלקח כו'. אך י"ל הטעם כמו דאמרינן בש"ס ב"מ ראה את המציאה ונפל עלי' ובא אחר והחזיק זכה בה כו' ופריך הא הראשון קנאה בד' אמות ומשני כיון דנפל עלי' ולא הי' צריך לנפילה זו כיון שקנאה וא"כ גלי דעתי' דבנפילה ניחא לי' דליקני בד' אמות לא ניחא לי' דליקני ושוב לא קנה כלל דנפילה אינו קונה ע"ש וא"כ שפיר גם כאן י"ל כיון שדיבר עמה ונתן לה אח"כ וסגי בהנתינה לחוד ומקודשת ואין צורך לאמירתה א"כ כיון שאמרה גלית אדעתה דבאמירתה ניחא לה להתקדש ולא בהנתינה לחוד כנ"ל כיון דתלוי בדעתה ג"כ וממילא כיון דאמירה דידה לא מהני שוב אינה מקודשת כלל וממש כמו התם ושפיר מגרע באמירתה ולכך אף בדיבר עמה אינו מועיל להיות ודאי קדושין רק ספיקא כנ"ל:

ולפ"ז מיושב שפיר הנ"ל דגם בלא דיבר עמה ג"כ הוי ספק כמ"ש הר"ן די"ל דאמירתה הוי כדיבר עמה כו' וא"ל כנ"ל דהא גם דיבר עמה הוי ספק ז"א דהא כל הטעם בדיבר עמה הוי ספק משום כיון דאמרה גלית דעתה כו' דאל"ה למה אמרה כיון שאין צורך כלל לאמירתה כנ"ל. וא"כ כאן בלא דיבר עמה דאדרבה טוב יותר כיון דרק ע"י אמירתה אמרינן דהוי דיבר עמה לא שייך גלית דעתה דאל"ה למה אמרה ז"א דאי לא הי' אומרת לא הי' כלל דיבר עמה כיון דע"י זה הוי דיבר עמה כנ"ל ולא שייך טעם הנ' ושוב אם הי' אמירתה כדיבר עמה הי' ודאי קדושין דלא שייך גלית דעתה ואין כאן רק הספק אי תקרא זה דיבר עמה אי לא ושפיר בין דיבר ובין לא דיבר הוי ספק דבדיבר עמה הוי הספק אי

נימא גלית דעתה כנ"ל ובלא דיבר הוי הספק אם אמירתה הוי כדיבר עמה דכאן אם הי' כדיבר עמה לא הי' ספק כלל דהי' ודאי לא שייך הנ"ל וא"ש. ואין להקשות מהא דאיבעי' לי' בהנך לישנא לקמן אי הם לשון קדושין ואמר אי כדיבר עמה גם בשתיקה סגי ומשני א"ד למלאכה כו' ולמה לי' הא בל"ז כיון דאמר ואין צורך גלי דעתי' דבאמירה ניחא לי' שתתקדש וכיון דהאמירה אינו מועיל לא מהני כלל כנ"ל. אבל ז"א דהתם כיון שרצונו לקדשה מאי בכך שאמירה זו אינה לשון קדושין הא כיון שאינו לשון טוב עכ"פ אינו מגרע כלל והיא כיון שתתקדש וממילא בדיבר עמה מהני משא"כ הכא כיון שרצונה להתקדש באמירתה ממילא הוי כי תלקח כו' ועיין בתוס' רי"ד שפסק ג"כ באמרה היא דגרע וגם בדיבר עמה מקודם על עסקי קדושין לא מהני ע"ש. וכן בהריני אישיך כו' שפ' הרמב"ם וש"ע ג"כ דאף דיבר עמה כו' אינה מקודשת ע"ש וי"ל ג"כ טעם הנ"ל דגלי דעתי' דבאמירה זו ניחא לי' דתתקדש כו' כמו התם בנפל עלי' כו' ולהחולקים י"ל דבשלמא בנפילה גלי דאינו רוצה כלל לקנות בד' אמות אבל כאן עכ"פ רוצה שגם בנתינה תתקדש רק בהאמירה ג"כ וכיון שמתכוונית גם בנתינה לשם קדושין לכך מועיל ממילא כנ"ל:

הנה המפ' הקשו למה באמת להפ' דדיבר עמה מהני באמרה היא כו' ולמה לא יועיל גם בלא דיבר כו' דהא אמירתה הוי כדיבר עמה כמ"ש הר"ן ז"ל ע"ש. ויש לישב די"ל הטעם דדיבר עמה מהני ואף דלכאורה מגרע אמירתה כמ"ש וי"ל דהנה לכאורה קשה למאי דאמר בכריתות וגיטין פ' השולח דגט זה בטל הוא מבוטלת וכה"ג כשלא אמר יהי' משמע לשעבר ואינו מועיל כלל או הרי הוא חרס דהוי כאומר שהוא כבר בטל אבל אינו מבטלו עכשיו ולא מהני כלל ע"ש. וא"כ לכאורה למה מועיל כשאומר הרי את מקודשת לי הא הוי כהרי הוא חרס ומשמע ג"כ דהיא כבר מקודשת ואינו מקדשה עתה ולמה יועיל וכמו התם כנ"ל. ולדידן י"ל כיון שאומר הרי כו' בזה משמע שפיר שמקדשה בזה אבל בברייתא דליתא בזה רק סתם הרי את כו' קשה דלמה מהני כנ"ל:

אך י"ל דהא מסיק התם ריש השולח דהני לישני ב' לשונות משמע לשעבר ולהבא ובכל מקום לישנא דמהני בי' קאמר היכא דמועיל לשעבר אמרינן משמע לשעבר והיכא דמהני להבא שפיר משמע להבא כיון דב' לשונות משמע כנ"ל:

אמנם לכאורה באמרה היא הריני מקודשת הריני ארוסך למה אמרינן דהוי כי תלקח כו' הא כאן קשה שפיר כנ"ל כיון דמשמע לשעבר ג"כ ואי משמע לשעבר ודאי דלא הוי כי תלקח כו' דהא אינה מתקדשת עתה רק אומרת שהיא כבר מקודשת ורק משום דלהבא הוא הוי כי תלקח כו' ואינו מועיל וא"כ קשה דשוב נימא דלשעבר משמע דהא לישנא דמהני בי' קאמר וכאן הוא להיפך דאי להבא לא מהני כנ"ל אך זה טעות דממ"נ

אי לשעבר משמע א"כ ליכא אמירה כלל עכשיו שתתקדש כיון דליכא רק אמירתה ואי להבא הוי כי תלקח ולכך אינו מועיל אמנם בדיבר עמה על עסקי קדושין דנתינה לחוד מהני רק דנימא דע"י אמירתה גרע דהוי כי תלקח כו' א"כ שפיר י"ל כנ"ל דכאן משמע שפיר לשעבר ואינו משמע כלל אמירתה להבא דאי להבא לא מהני כנ"ל. ולכך אמרינן דמשמע לשעבר וממילא אף דליכא אמירתה שוב מועיל הנתינה לחוד דהא דיבר עמה. ועכ"פ אינה מגרע אמירתה כיון דמשמע לשעבר שכבר מקודשת לא הוי כי תלקח כו' ולכך סוברים שפיר דמהני דיבר עמה כנ"ל. וממילא מיושב הנ"ל דנימא גם בלא דיבר כו' דזה מיקרי דיבר עמה מה דאמרה היא. ולהנ"ל א"ש דאף דמיקרי דיבר עמה אינו מועיל דמגרע גרע באמירתה ולא מהני דיבר עמה. ואי משמע לשעבר ואין אמירתה שתתקדש עכשיו א"כ ג"כ לא מהני דשוב לא הוי דיבר עמה כיון דלשעבר משמע כנ"ל וממ"נ לא מהני כנ"ל:

ספיקא הוא וחיישינן מדרבנן. והקשה הר"ן ז"ל כיון דהוא ספק חיישינן מדאורייתא ולמה מדרבנן ע"ש וגם הרי"ף בשאר ספיקות פ' דמדאורייתא וכאן מדרבנן ע"ש. וי"ל דהנה לכאורה כיון דאמרינן בסתם נתינה כשנותן דבר לאדם ולא פירש אמרינן לשם פקדון נתן וע"ש לדעת הרבה פ' במל"מ פ"ג דה"א. והנה כאן איירי בלא דיבר עמה מתחלה ואין אנו יודעין כלל אם נתן לשם קדושין דאל"ה סגי בנתינה לחוד וא"כ אמרינן דלפיקדון נתן להפ' הנ"ל. רק בנתן הוא ואמרה היא נימא דאף דלפיקדון נתן מ"מ כשאומרת אח"כ הריני מקודשת מתקדשת אז. והנה הרש"ך נסתפק בטלי קדושין מע"ג קרקע אי הוי קדושין אי לא ולכאורה ביש לו פיקדון בידה ומקדשה אח"כ בו איך מקודשת הא הוי טלי קדושיך כו' דאינו נותן לה אז והטעם שכ' הב"ש דמיקרי בנתינה בא לידה לא שייך באמת רק הטעם דמועיל דהא פיקדון כל היכא דאיתי' ברשותי' דמרי' איתא וקודם הקדושין הי' ברשותו וא"כ כשמקדשה אח"כ ואומר הרי את כו' בזה נעשה שלה ונותן לה אז וזה עצמה הוי נתינה דבשלמא טלי קדושיך מעג"ק באמירתו לחוד עדיין לא קנתה רק כשנוטלת וזה המעשה אינה על ידו משא"כ בפיקדון זה שנעשה שלה הוא רק על ידי דיבורו ושפיר הוי נתינה כנ"ל:

אמנם לפי המבואר בתוס' גבי גט בידה ומשיחה בידו ריש ב"מ דאם קפצה ידה בחוזק אח"כ עד שאינו יכול לנתקו ולהביאו אצלו מ"מ כ' תוס' דאינה מגורשת דהוי כטלי גיטך מע"ג קרקע דזו המעשה הוא על ידה שקפצה ידי' כו' ע"ש. וא"כ הכא בנתן הוא ואמרה היא כיון דאמרינן לפיקדון נתן לה רק מ"מ אח"כ כשאומרת הריני מקודשת כו' אז נעשה שלה ומקודשת א"כ שוב הוי כמו קפצה ידי' בחוזק דזו הנתינה הוי על ידה מה שנעשה

שלה והוי טלי ג"טך מע"ג קרקע וא"כ גם נתינה לא הוי ממילא ובנתן הוא ואמרה היא לא תתקדש כלל דנהי דסגי בנתינה הא גם הנתינה אינה מועלת כנ"ל. דכל הטעם דיועיל באמרה היא כ' הר"ן דסגי באמירתה ובשתיקה ששותק ונתרצה וא"כ הוי כטלי קדושיך כו' דגם בטלי קדושיך היא מתרצה במה שנוטלת מעג"ק ואעפ"כ כיון שהוא ע"י מעשה דידה אינו מועיל כנ"ל. וגם כאן כיון שהוא ע"י אמירתה רק שמתרצה כנ"ל:

אמנם י"ל דמה דאמרינן טלי קידושיך כו' אינו מועיל היינו דוקא היכא שצריכה להתקדש בתורת נתינה ולא בתורת הנאה כמו במתנה ע"מ להחזיר וכה"ג דאין הנאה ואינה מקודשת רק מטעם נתינה כו' לכך שפיר בטלי קדושיך כנ"ל לא מיקרי נתינה. אבל היכא שיש לה הנאה ומקודשת מטעם הנאה דלא בעינן נתינה כמו אדבר אליך לשלטון כו' ודאי דמועיל גם טלי קדושיך מעג"ק כנ"ל ולכך ממילא א"ש הכא דמתקדשת מטעם הנאה שפיר גם בנתן הוא ואמרה היא הוי ספק קדושין כנ"ל אף דהוי כטלי מעג"ק:

וממילא יש לישב קושית הר"ן דהנה הפ' הקשו בכל ספק קדושין הא קי"ל דלאו לטיבועין נתנו וצריכה להחזיר הכסף קדושין וא"כ למה הוי ספק הא אין לה הנאה כלל כיון שיודעין בשעת קדושין שצריכה להחזיר. ותירצו דמ"מ נהי דאינו מועיל מטעם הנאה מ"מ מהני דהוי נתינה דלא גרע ממתנה ע"מ להחזיר דמדאורייתא מקודשת וכאן לא דמי לחליפין ע"ש. וא"כ ממילא מיושב כיון דאמרינן בנתן הוא ואמרה היא דהוי ספק כו' א"כ נראה דגם ספק לא הוי דהא צריכה להחזיר הכסף קדושין כנ"ל. רק דנימא דמהני מטעם נתינה כנ"ל ושוב אינו מועיל כלל דהוי טלי קדושיך מע"ג קרקע כנ"ל וכיון שהוא מטעם נתינה שוב לא הוי קדושין כלל כנ"ל. ואמר הש"ס שפיר דספיקא הוא וממילא כיון דהוי ספק שוב מדאורייתא אינה מקודשת כלל אף מספק רק מדרבנן חיישינן ולכך כ' הרי"ף ז"ל רק מדרבנן משא"כ בשאר ספיקות שפיר הוי דאורייתא כנ"ל:

ומיושב ג"כ הרמב"ם ז"ל דפ' דהוי ס' דאורייתא דלטעמי' אזיל דפ' דמתנה ע"מ להחזיר דאינו מועיל מדאורייתא דבעינן דוקא שיהי' לה הנאה ולא סגי בנתינה לחוד ע"ש. וע"כ צ"ל גם בספק קדושין דמועיל מטעם הנאה וא"כ גם טלי קדושיך כו' הוי קדושין אף בספק ושפיר ממילא הוי כאן ס' דאורייתא כנ"ל וא"ש. וטעם הב"ש שלא חילק בטלי קדושיך אי מתקדשת מטעם הנאה כנ"ל י"ל כמו מקדש במלוה דאינה מקודשת ואף דבהנאת מחילת מלוה מקודשת מ"מ כשאינו אומר בפירוש דעתה אגוף הנתינה ואינה מועיל וכן בטלי קדושיך בסתם י"ל ג"כ כנ"ל ולא מהני אף היכא דאית לה הנאה ג"כ כנ"ל:

עוד י"ל בש"ס כיון דספיקא הוא הוי מקדש בלא עדים כמו בס' קרוב לה שכ' המרדכי הביאו הב"ש כיון דהס' הוא אם נעשה כלל מעשה הקדושין ע"ש. וגם כאן הס' אם הי' הנתינה כלל לקדושין אם נתרצה או לא ויש לדחות. או י"ל דהוי ידים שאינם מוכיחות דלא הוי ס' ע"ש. ויש לדחות ג"כ:

אך מ"ש הוא בנתן מקודם ואח"כ אמרה כדעת האחרים שהביא לקמן הר"ן גבי תן מנה דאיירי כאן בנתן קודם ע"ש. אבל להר"ן ז"ל לקמן שפי' דאיירי באמרה בשעת הנתינה לא שייך הנ"ל וסובר שאף שיודעין שנתן לשם קדושין מ"מ לא מהני בלא אמירה דידי' ע"ש:

עוד י"ל קושיית הר"ן ז"ל דהא קי"ל שלוחו של אדם כמותו ובקדושין יכול ג"כ לעשות שליח לאשה שתקדש לו אשה אחרת כמבואר בפ' ובש"ס גיטין לענין גט. והנה סוף פ"ב דגיטין אמר בש"ס גבי אשה עצמה מביאה את גיטה כו' דמשני דאמר לה הוי את שליח להולכה וכי מטית להתם אתנחי' אארעא וקבלית את גיטך כו' ופריך הא הוי טלי גיטך מעג"ק ומשני שוי התם שליח לקבלה כו' ומבואר דיכול לעשות לאשתו עצמה שליח להלכה ליתן לעצמה את הגט כנ"ל. ולכאורה ממילא גם גבי קדושין יכול לעשות לאשה עצמה שליח לקדש את עצמה לו בשליחותו דמה חילוק בגט דיכול לעשות אותה שליח להולכה ואמרינן דבמקום הבעל קאי ואין חילוק בינה לאחרת וכן בקידושין ג"כ כשעושה אותה שליח היא במקום הבעל לקדש את עצמה וכמו אלו הי' עושה שליח לאשה אחרת לקדש אותה אמנם נראה דהא חזינן דהתם בגט דאמר הוי שליח כו' ואנחי' אארעא וקבלית גיטך ולמה לי' אנחתי' אארעא הי' לומר בפשיטות שתתן לעצמה בשליחותו וע"כ דאינו מועיל בכה"ג. אך נראה דהיינו משום דבכה"ג לא הוי נתינה כלל כיון שהוא בידה בשליחותו של הבעל וא"כ אל מי נותנת שיהי' נקרא נתינה ואין כאן נתינה כלל רק שיהי' נעשה ממילא מידו ידה וזה לא מהני כנ"ל. ולכך צריך לומר אנחי' אארעא כו' ובזה כלה השליחות והוי נתינה כשמקבלת אי לאו משום טלי גיטך כו' וכן שוי את שליח לקבלה ג"כ מועיל כנ"ל ע"ש. וכן בקדושין. ממילא י"ל ג"כ דלא מהני כשנותן לה הכסף שתקדש לעצמה בתורת שליחות דג"כ לא שייך נתינה כיון שהיא במקום הבעל דשלוחו כמותו וא"כ אל מי נותנת ולא מהני. אבל נראה באומר לה אתנחי' אארעא בשליחותו וקבלי קדושיך מהני באמת להפ' דטלי קדושיך מעל גבי קרקע מהני ע"ש. או י"ל הטעם דאינו מועיל כנ"ל משום שאי אפשר שתהי' מגרש ומתגרשת בבת אחת ועל דבר א' תהי' נקרא שתיהם ולכך לא מהני כנ"ל כיון שבשעת הנתינה צריכה להיות שתיהם אבל באנחי' ע"ג קרקע שפיר מהני כנ"ל. אמנם נראה בקדושין דיש ב' דברים הנתינה והאמירה וא"כ למ"ד מילי מימסרן לשליח וא"כ

יכול לעשות שליח על האמירה לבד וכשנותן בעצמו ועושה שליח על האמירה ג"כ מהני וא"כ נראה דיכול לעשות שליח להאשה עצמה על האמירה דכאן לא שייך הטעם דגבי הנתינה כנ"ל. דבהאמירה היא שלוחו כמו אשה אחרת שעשאה שליח והיא כמותו ולענין הריני מקודשת והיא מתרצית מהני ממילא והוי כמו אנחי' אארעא בנתינה כנ"ל. וא"כ ממילא נראה דכמו בשליח אחר שמקדשה אומר הרי את מקודשת לפלוני וא"כ כשעושה לאשה עצמה שליח כנ"ל. א"כ תוכל לומר הריני מקודשת לך דאומרת לעצמה בשליחותו הרי אני מקודשת לפלוני ולא שייך לומר דהוי כי תלקח אשה לאיש דז"א דאין אמירתה בשבילה שהיא מתקדשת כו' רק דהיא שלוחו וכמותו ואמירתה היא כאמירתו שתתקדש והוי כי יקח כו' דשפיר הוא האומר כיון דשלוחו של אדם כמותו כנ"ל. דאין לומר דמ"מ הוי כי תלקח דז"א דהא גם בגט בעינן ושלחה ולא שתשלח עצמה ואעפ"כ מהני התם וע"כ כיון דבשליחותו הוא הוי ושלחה כנ"ל. וגם הכא כיון דהאמירה בשליחותו שפיר הוי כי יקח דהוא הלוקח ומהני כנ"ל. וא"כ נראה דגם בלא עשה אותה שליח מ"מ למ"ש הרא"ש גבי ארצי' ארצי קמי' כו' דכשגילה דעתו שרוצה לקדשה יכול אחר לקדשה בשבילו גם בלא שליחות דזכין לאדם שלא בפניו וכיון דזכות הוא לו מהני כו' דזכי' מטעם שליחות כו' וא"כ כאן לכאורה בנתן הוא ואמרה היא למה לא יועיל משום כי תלקח הא כיון דרוצה לקדשה וזכות היא לו וא"כ אמירתה מועיל שפיר מטעם שליחות אף דלא עשאה שליח וממילא הוי כי יקח דאמירתה הוא בשבילו מטעם שליחות כנ"ל ושפיר תתקדש כנ"ל וכמו בעשאה שליח בפירוש דהי' מועיל כנ"ל והוי שפיר כי יקח כנ"ל. אך י"ל דבאמת מהאי טעמא הוי ספק דהא ודאי לא הוי דכוונתה הוא בתורת שליחות דשמא היא לעצמה שרצונה להתקדש כו' והוי כי תלקח כו'. ולכך הוי באמת ספק בנתן הוא ואמרה היא כנ"ל דשמא הוא בתורת שליחות ומהני כנ"ל:

אמנם עכשיו דהוי ספיקא שוב י"ל דגם ס' לא הוי דשוב לא הוי זכות לו כיון דעדיין אינה מקודשת גמורה וכמ"ש המל"מ בעשה שליח לקדש סתם וקידש קדושי ספק דהוי שינוי בשליחות דמסתמא אינו רוצה בספק ע"ש וממילא בסתם לא הוי זכות כלל וא"כ ממילא גם ספק אינו דלא שייך בשליחותו כיון שלא עשאה שליח והיא רק לעצמה והוי כי תלקח כו' ולכך אמר ספיקא הוא ומדאורייתא ממילא גם ספק לא הוי וחיישינן רק מדרבנן כנ"ל. וגם הרי"ף פ' דרק מדרבנן משא"כ בשאר ס' כנ"ל:

מ"ש לעיל דהרי את מקודשת ב' לשונות משמע עבר ולהבא. ובאמת ז"א כמ"ש תוס' גיטין ריש השולח דכמו הרי הוא הקדש דמשמע להבא ע"ש. אך אינו מוכרח דהא לא

דמי לגמרי להקדש ע"ש. וגם דוקא בלשון הרי את מקודשת דהוא לשון הקדש משא"כ הרי את מאורסת כו' דאינו לשון הקדש כמ"ש תוס' לענין פשטה קדושין בכולה ע"ש:
למימרא דסבר שמואל ידים שאינם מוכיחות הויין ידים כו' ואמר שמואל והוא שהי' נזיר עובר לפניו הא ל"ה לא הוי ידים כו'. והקשה בס' ע"י דלמא כשנזיר עובר לפניו הוי ודאי נזיר וכשאין נזיר עובר לפניו לא הוי רק ספק וגם בקדושין כשלא אמר לי הוי ספק קדושין וכשאמר לי מקודשת ודאי ע"ש:
ונראה לישב דהנה הוא ז"ל בעצמו כתב עוד דגם בנזיר עובר לפניו לא הוי ידים מוכיחות לגמרי רק דהוי מוכיח קצת והקשה ג"כ אמאי הוא נזיר ודאי כיון דלא הוי מוכיח לגמרי. ונראה דהנה תוס' ד"ה הב"ע כתבו דלכך בגירושין מגורשת אף דהוי ג"כ ידים שאין מוכיחות משום דבשלמא בקדושין אם לא אמר לי יכול להיות שקדש האשה לפנינו בתורת שליחות וכן בנדרים אם אין נזיר עובר לפניו יכול להיות דאמר אהא בתענית אבל בגירושין אינו יכול לגרש את אשת חבירו ולכך הוי מוכיח ומגורשת ע"ש:
ולפ"ז מיושב קושייתו השני' דבנזיר עובר לפניו ג"כ הוא ספק דז"א כיון דהוא ס' ממילא הוא ודאי דשפיר הוי ידים כמו בגירושין שאינו יכול להיות שכיון אהא בתענית ז"א דעל תענית הוי ידים שאינם מוכיחות לגמרי דלענין תענית לא מהני כלל מה שנזיר עובר לפניו ולא הוי בתענית כלל וממילא מוכח שכיון אהא בנזיר דהוא עכ"פ ספק וממילא דהוא ודאי כמו בגירושין. דבאמת קשה איך חלקו תוס' בין גירושין לקדושין ונזיר הלא גם בנזיר ודאי כיון אהא בנזירות דאי כיון על תענית הוי ידים שאינן מוכיחות. אך ז"א דגם עכשיו הוא ידים שאינן מוכיחות אבל בנזיר עובר לפניו ממילא כיון דאי כיון אנזירות הוי עכ"פ ספק ואי כיון על תענית לא הוי ידים כלל והוי עכשיו כמו בגירושין והוי נזיר ודאי:
ולפ"ז מיושב קושייתו הראשונה מאי פריך הש"ס דלמא סבר שמואל דאף באין נזיר עובר לפניו הוי ספק. ולפמ"ש א"ש דאם נאמר דבאין נזיר עובר לפניו ג"כ הוי ספק ובכל ידים שאינן מוכיחות הוי ספק א"כ נשאר קושיית ע"י השני' דאף בנזיר עובר לפניו לא הוי מוכיח לגמרי ולא יהי' אלא ספק וא"ל כמ"ש דכיון שהוא ספק ממילא הוא ודאי כמו בגירושין דלא יוכל להיות שכיון אהא בתענית דהוי ידים שאין מוכיחות. ז"א כיון דגם אם כיון אהא בתענית ג"כ הוא ספק כמו בכל ידים שאינן מוכיחות ממילא עכשיו שנזיר עובר לפניו ג"כ אינו אלא ספק דלא הוי כגירושין ופריך שפיר וא"ש.

דף ו:

תוס' ד"ה לא החזירו כו'. וא"ת אמאי לא יצא הא לא כפלי' לתנאי כו'. וכתב הרא"ש ז"ל בב"ב דלק"מ קושיית תוס' דאיירי באמת הכא דכפלי' לתנאי דאטו בעי לאשמעינן הכא דיני תנאי דבעי כפול הא זה ידעינן בכל מקום ע"ש:

ונראה לישב דברי תוס' דהנה הרשב"א והריטב"א והראב"ד ז"ל הקשו איך אמר רבא דאם אמר הילך אתרוג זה ע"מ שתחזירו לי הוי מתנה הא קי"ל כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת ואין בידו להקדישה לא הוי מתנה כלל והכא אינו יכול להקדישה כיון שאמר ע"מ שתחזירו לי מידי דחזי לי' קאמר כדאמרינן ב' שם וא"כ לא הוי מתנה כלל ואמאי אמר רבא דיצא ע"ש. ונראה ליישב קושייתם בפשיטות דהתם גבי מעשה דבית חורון שייך האי כללא דשם נתן לו מתנה בלי שום תנאי ואח"כ כשהקדישה הי' רוצה לבטל ההקדש ועל זה אמר שפיר דלא הוי מתנה דכל מתנה שאם הקדישה לא תהא מקודשת ויהי' מתנה כמו התם דאף אם הקדיש הוי מתנה דלא התנה שום תנאי ואעפ"כ לא יהא הקדש ע"ז שייך שפיר האי כללא דכל מתנה שאם יקדישה יהי' מתנה ולא יהי' הקדש לא הוי מתנה כלל אבל הכא שהתנה שלא יהי' מתנה אם יקדישה וא"כ לא הוי כל מתנה שאם הקדישה כו' דז"א דאם מקדישה אינה מתנה כלל ושפיר הוי עכשיו מתנה דלא אמרינן רק כל מתנה היינו בשעה שהוא מתנה אם הקדישה אינה מקודשת דגם אחר ההקדש הוא מתנה אבל הכא אם מקדיש לא הוי מתנה כלל ולכך הוי מתנה וא"ש. ויש להעמיס דברים אלו גם בתוס' סוכה שם וברשב"א ז"ל ע"ש:

אמנם ז"א לפמ"ש המשנה למלך היכא שמכר אדם א' לחבירו חפץ על מנת שלא ימכרנו לאחר והלך הוא ועבר על התנאי ומכר לאחר פסק המ"ל דכיון שעבר על התנאי לא הוי מכירה הראשונה מכירה. וכיון דלא הוי מכירה אינו שלו וגם מכירה שני' לא הוי מכירה דאינו יכול למכור דבר שאינו שלו וא"כ כיון דמכירה שני' לא הוי מכירה שפיר נתקיים התנאי דלא מכר כלל כיון דלא הוי מכירה ושפיר הוי מכירה הראשונה מכירה כיון דנתקיים התנאי ונשארה מכירה הראשונה מכירה טובה והמכירה הב' לא הוי מכירה כלל ע"ש. ולפ"ז עדיין קושיית הרשב"א והריטב"א ז"ל במקומה עומדת דאיך הוי מתנה כיון שאמר על מנת שתחזירהו מידי דחזי לי' ואינה יכול להקדישה שלא יהי' חזי לי' אם יחזירה לו וא"ל כמ"ש דלא שייך כל מתנה שאם הקדישה כו' דאם יקדישה לא יהי' מתנה. ז"א דאם יקדישה ויחזירה א"כ לא נתקיים התנאי דלא חזי לי' ולא הוי מתנתו מתנה וכיון דלא הוי מתנה א"כ ממילא לא הוי הקדש שלא הי' יכול להקדיש דבר שאינו שלו כיון דלא הוי מתנה ואינה שלו וכיון דלא הוי הקדש ממילא נתקיים התנאי דשפיר

הוי מידי דחזי לי' כיון שלא הקדישו כלל דלא הוי הקדש וא"כ שפיר הוי מתנה טובה כיון שנתקיים התנאי כמ"ש המ"ל וא"כ שפיר יהי' מתנה ואעפ"כ לא יהי' הקדש כמ"ש בדברי המ"ל ושייך שפיר האי כלל דכל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת לא הוי מתנה דאם יקדישה יהי' מתנה ואעפ"כ לא יהי' הקדש וא"כ לא הוי מתנה כלל גם עכשיו כיון שאם הקדישה כו' כדברי הרשב"א ז"ל:

אך נראה ליישב דהנה לקמן (ד' מ"ט) כתב הפ"י לשיטת הרשב"ם דפסק דלא בעינן תנאי כפול דהוא ספק אי בעינן תנאי כפול אי לא. ולכך אם נתן לחבירו מתנה והתנה תנאי ולא כפלי' לתנאי' ולא נתקיים התנאי לא הוי מתנה דמוקמינן ליה בחזקת מרא קמא דלא בעינן תנאי כפול ולא הוי מתנה ולא יצאה מרשותה ולכך לקמן בהאי גברא דבעי למיסק לארעא דישראל אף דלא כפלי' לתנאי' מ"מ לא הוי מתנה מספק דאוקמי' בחזקת מרא קמא ע"ש. וא"כ לשיטת הרשב"ם ם הכא אף דלא כפלי' לתנאי' מ"מ אם לא החזירו ולא קיים התנאי לא הוי מתנה מספק דלמא לא בעינן תנאי כפול ואוקמינן לה בחזקת מרא קמא. אמנם הכא שהקדישו ואח"כ החזירו ולא הוי חזרה דלא חזי ליה ולכאורה יש להיות הקדש מספק דלמא בעינן תנאי כפול וכיון דלא כפלי' הוי הקדש. אך ז"א דמוקמינן לה בחזקת מרא קמא דלא בעינן תנאי כפול ולא הוי מתנה כיון שלא נתקיים התנאי כמ"ש ולא הוי הקדש. אך באמת ז"א לפמ"ש דכיון דלא הוי הקדש ממילא הוי המתנה מתנה שנתקיים התנאי. וא"כ איך נוקי לה בחזקת מרא קמא דלא בעינן כפול וכיון שלא נתקיים שהקדישו והחזירו לא הוי מתנה ולא יצא מרשות הראשון מהנותן. ז"א דאף אם לא בעינן כפול ולא הוי הקדש מ"מ הוי ממילא מתנתו מתנה כמ"ש וודאי יצאה מרשותו ולא שייך לאוקמי' בחזקת מרא קמא דבין כך ובין כך יצאה מרשותו וממילא הוי הקדש מספק דילמא בעינן תנאי כפול כיון דלא שייך חזקת מ"ק כמ"ש דאף אי לא בעינן כפול ולא הוי מתנה כיון שהקדישו מ"מ לא הוי הקדש והוי מתנה. וא"כ הוי שפיר הקדש מספק דלמא בעינן תנאי כפול וכיון דהוי הקדש מספק ממילא לא הוי מידי דחזי ליה דלא חזי ליה הספק שמא הוא הקדש. וא"כ וודאי לא נתקיים התנאי שלא החזירו כלל וממילא לא הוי מתנה כיון שלא נתקיים התנאי דלמא לא בעינן תנאי כפול ועל המתנה מוקמינן לה שפיר אחזקת מרא קמא דלא בעינן כפול ואעפ"כ לא נתקיים התנאי דאסור להנות מספק דלמא בעינן תנאי כפול ולא חזי לי' ולא הוי חזרה וממילא לא הוי מתנה כלל מספק דאוקי בחזקת מ"ק כמ"ש. וא"כ אם יקדישה ודאי לא יהי' מתנה כמ"ש וא"כ ממילא הוי שפיר עכשיו מתנה דלא שייך האי כללא דכל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה. ז"א דאם יקדישה לא יהי' מתנה

כלל כמ"ש ולא מיקרי מתנה אם יקדישה כמ"ש לעיל והוי שפיר עכשיו מתנה כיון דלא שייך האי כללא כו' וכמ"ש. ומיושב שפיר קושיית הראב"ד והרשב"א ז"ל. אמנם כל זה הוא לשיטת הרשב"ם ז"ל דהיכא דלא כפלי' לתנאי' הוי ספק אבל לשיטת התוס' דבלא כפלי' לא הוי תנאי כלל א"כ נשאר קושיית הראב"ד ז"ל:

ולפ"ז מיושב שפיר קושיית הרא"ש ז"ל אתוס' דלמא איירי באמת בכפלי' לתנאי'. ולמ"ש א"ש דהתוס' הקשו שפיר ממ"נ אי איירי בלא כפלי' לתנאי' הא לא מהני כלל ואם איירי בכפלי' לתנאי' נשאר קושיית הראב"ד ז"ל כמ"ש. ולכך הוצרכו לתרץ דהכא אף בלא כפילת התנאי מהני גילוי דעת וזה הוא ג"כ ספק כמ"ש הפ' וממילא א"ש כמ"ש וא"ש. והבן:

תוס' בא"ד וא"ת הא לא כפלי' לתנאי' וי"ל דהכא הוי גילוי דעת שאינו רוצה שיחליט האתרוג ביד זה שגם הוא צריך לו כו' ע"ש. ויש להקשות הלא נשאר הקושיא על קדושין ושאר דברים כמו פדיה"ב ותרומה דשם ליכא אומדנא דמוכח שרוצה שתחזיר לו וא"כ לא הוי תנאי כלל כיון דלא כפלי' כקושית התוס'. ואף שב"ש באה"ע (ס' כ"ט) כתב דתירוץ תוס' שייך אכלהו ע"ש. אך מ"מ קשה אמאי הקשו תוס' קושייתם אאתרוג דוקא ולא מקודם אקדושין ותרומה דלא הוי תנאי כלל:

ונראה לישב דהנה לשיטת הרשב"ם שהבאתי לעיל דאיכא ספק אי בעינן תנאי כפול אי לא. לא קשה מידי קושית תוס' דאיכא למימר דמספק לא יצא וכן בקדושין י"ל דאינה מקודשת ודאי וגם בתרומה י"ל כן ואתי שפיר אף בלא כפלי' לתנאי' ולא קשה על רבא די"ל דסבר ג"כ שהוא ספק אי בעינן כפול או דסבר כרבנן דלא בעינן כפול כלל ולק"מ:

אך נראה דהנה יש להקשות לפי מאי דקי"ל בכתובות פ' המדיר (ד' ע"ד ע"א) דכל מעשה שאינו יכול לעשות ע"י שליח אינו יכול להתנות בו תנאי ודוקא אם הי' יכול לעשות המעשה ע"י שליח יכול להתנות בו תנאי ואל"ה לא ע"ש. והנה המ"א בא"ח (ס' ש"ו ס"ק ט"ו) הקשה איך רשאי ליתן אתרוג לחבירו ביו"ט במתנה הא הוי קונה קנין ביו"ט דאסור ליתן מתנה ביו"ט ותירץ חד תירוצא דכיון דאינה מתנה גמורה רק ע"מ להחזיר לכך מותר ביו"ט דלא הוי מקח גמור ע"ש. והנה אנן קי"ל דהיכא דאין שליח לדבר עבירה בטל השליחות ולא הוי שליחות כלל לגמרי כמ"ש תוס' ב"מ (ד' י' ע"ב) ד"ה דאמר לישראל ע"ש. וכן פסקו כל האחרונים ושם בסוכה כתבו הפוסקים דרבא איירי שנותן לו האתרוג ביו"ט דקאי אמתניתין דר"ג נתנו לר"י ולר"ע ושם הי' ביו"ט ע"ש בס' כ"ת ע"ש:

וא"כ לפ"ז קשה הכא באתרוג איך יכול להתנות התנאי דעל מנת להחזיר ביו"ט הלא כיון שאינו יכול להתנות שום תנאי אם אינו יכול לעשות המעשה לחוד בלא התנאי ע"י שליח כמ"ש. וא"כ הכא אינו יכול ליתן לחבירו המתנה ביו"ט ע"י שליח בלא התנאי דע"מ להחזיר דבלא התנאי דע"מ להחזיר הוי מתנה גמורה ואסור ליתן מתנ' ביו"ט ושייך בי' אין שליח לדבר עבירה ובטלה השליחות דכל הטעם דמותר ליתן ביו"ט הוא משום התנאי דע"מ להחזיר אבל המעשה לחוד בלא התנאי הוא אסור ולא הי' יכול לעשות ע"י שליח כמ"ש וא"כ אינו יכול להתנות בו התנאי דע"מ להחזיר כלל כיון שאינו יכול לעשות המעשה ע"י שליח כמ"ש:

אך הנה הפ"י כתב שם בכתובות ובגיטין הטעם דאינו יכול להתנות התנאי בדבר שאינו יכול לעשות המעשה ע"י שליח הוא משום דדבר שאינו יכול לעשות בו שליח הוי מעשה גמור ולא אתי דיבור דתנאי ומבטל המעשה אבל אי יכול לעשות ע"י שליח לא הוי מעשה גמור וכתב עוד שם דלר"מ דבעי תנאי כפול והוא ג"כ מחמת זה הטעם שהתורה אמרה דדוקא דיבור טוב כמו תנאי כפול הוא ממש כמעשה ויכול לבטל המעשה אבל תנאי שאינו כפול הוא אינו אלא דיבור ואינו יכול לבטל המעשה כלל וכתב שם דלר"מ יכול להתנות תנאו אף בדבר שאי אפשר לעשות ע"י שליח דאף דהוי מעשה גמור מ"מ גם התנאי הוא מעשה כיון שהוא כפול רק לרבנן שאינו יכול להתנות בדבר אינו יכול לעשות שליח ע"ש. וא"כ א"ש הכא באתרוג די"ל דסבר דבעינן תנאי כפול וממילא יכול להתנות התנאי דע"מ להחזיר אף שאי אפשר למיעבד ע"י שליח כמ"ש:

ולפ"ז מיושב מ"ש דלמא סבר רבא דהוא ספק אי בעינן תנאי כפול ולכך בלא החזירו לא יצא מספק או דסבר כרבנן. ולמ"ש מקשה תוס' שפיר דממ"נ יוצא אף בלא החזירו אי בעינן תנאי כפול ודאי יוצא כיון דלא כפלי' לתנאי ואי לא בעינן תנאי כפול א"כ ג"כ יוצא דלא הוי תנאי כיון שאינו יכול לעשות המעשה ע"י שליח דאי לא בעינן כפול בעינן ע"י שליח כמ"ש וא"ש:

ולפ"ז מיושב מ"ש אמאי לא הקשו תוס' אקדושין ותרומה ופדיון הבן. ולמ"ש א"ש דשם לא קשה מידי דאיכא למימר דסבר דהוא ספק אי בעינן תנאי כפול אי לא ולכך אינה מקודשת ודאי רק ספק או דסבר כרבנן דלא בעינן כלל תנאי כפול אבל באתרוג מקשה התוס' שפיר ממ"נ כמ"ש וא"ש:

אך לדידן קשה דקי"ל דכל שאינו יכול לעשות ע"י שליח אינו יכול להתנות בו תנאי ואעפ"כ בהילך אתרוג זה לא יצא אם לא החזירו וצ"ל דסברי כתירוץ ראשון שבתוס' ב"מ שם וא"ש:

גמרא אלא אמר רבא בכולהו קני לבר מאשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין כו' ע"ש. והקשה בתוס' רי"ד אמאי בפדיון הבן הוי נתינה במתנה ע"מ להחזיר הלא כמו בקדושין דאף דמדאורייתא הוי קדושין במתנה ע"מ להחזיר מ"מ אפקעינהו רבנן לקדושין משום גזירה דיאמרו דנקנית בחליפין וכן בפדיון הבן נמי נימא דאפקעינהו להפדיון כדי שלא יאמרו שנפדה בחליפין ואמאי אמר רבא דבפדיון הבן הוי פדיון ע"ש:

ונראה לישב קושיתו דהנה התוס' ד"ה לא החזירו כו' הקשו מאי מהני התנאי דע"מ להחזיר הא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד באותו החפץ עצמו כמו בטלי גיטך ע"מ שהנייר שלי דלא הוי תנאי ותירצו דלא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד רק היכא שהתנאי סותר למעשה כמו התם דקיימינן אליבא דמ"ד ע"מ לאו כאומר מעכשיו ואם יקוים התנאי הוא סותר למעשה שכשתחזיר הנייר במאי תתגרש. אבל הכא דקי"ל ע"מ הוא כאומר מעכשיו ואינו סותר למעשה ולכך מהני התנאי. ע"ש בתוס' והנה יש להקשות אדברי תוס' אלו למאי דמסיק דבכולהו קנה לבר מאשה דבאשה אינה מקודשת אם מחזרת הכסף קדושין דדמיא לחליפין ואפקעינהו לקדושין וא"כ נשאר קושית תוס' דלא הוי תנאי כלל דהוי תנאי ומעשה בדבר א' והכא בקדושין ג"כ התנאי סותר למעשה שאם יקיים התנאי שתצטרך להחזיר לו הכסף קדושין יתבטל המעשה ולא יהי' קדושין כלל דאפקעינהו רבנן משום דדמיא לחליפין וסותר התנאי למעשה ולא הוי תנאי כלל ואינה צריכה להחזיר וממילא שפיר מקודשת כיון דאינה צריכה להחזיר ולא דמיא לחליפין ואמאי אמר רבא דאינה מקודשת:

אמנם נראה לישב דאקדושין בל"ז לא קשה קושית תוס'. דהנה יש שני דברים בקדושין א' שנותן לה הכסף וב' שמקדשה. וא"כ לא קשה קושית תוס' דהוי תנאי ומעשה בדבר א' דבאותו הדבר שהוא המעשה דהיינו המתנה באותו דבר עצמו מתנה התנאי שיחזיר לו ובקדושין י"ל שהכסף נותן לה באמת בין כך ובין כך ואף אם לא תחזיר לו יהי' הכסף שלה במתנה רק על הקדושין מתנה התנאי שלא יהי' קדושין רק אם תחזיר לו הכסף ואף שהכסף ישאר שלה מ"מ לא יהי' קדושין אם לא תחזיר לו ולא הוי כלל תנאי ומעשה בדבר א' דהמעשה הוא הקדושין והתנאי הוא בהכסף ועל הכסף לא התנה כלל ושם בגט דע"מ שהנייר שלו י"ל דהתנה כן על הנייר משא"כ הכא. וכן במכירה י"ל כן שנותן לו הכסף בין כך וב"כ רק על המכירה מתנה התנאי שלא יהא מכירה רק אם יחזיר לו הכסף ולא הוי כלל תנאי ומעשה בדבר א' ושפיר הוי תנאי ושם לא קשה כלל קושית תוס' רק אהילך אתרוג זה מקשה התוס' שפיר דשם ליכא דבר אחר רק המתנה ואם לא

יחזיר לא יהי' מתנה והוי תנאי ומעשה בדבר אחד. וע"ז תירצו שפיר דאין התנאי סותר למעשה אבל בקדושין לא קשה כלל:

ולפ"ז מיושב קושית התוס' רי"ד ז"ל שהקשה אמאי הוי פדיון נימא דאפקעינהו. ונראה דהנה הובא בס' אחד בשם הג' מו' משולם שהקשה אמאי יכול להתנות תנאי בפדיון הבן לשיטת הריב"ש ז"ל שסובר דהאב אינו יכול לעשות שליח לפדות את בנו וקי"ל דכל מידי דלא יכול למיעבד ע"י שליח אינו יכול להתנות בו תנאי ע"ש בכתובות פ' המדיר וא"כ כיון שפדיון הבן אי אפשר למעבד ע"י שליח איך יכול להתנות בו תנאי ותירץ דבאמת הפדיון אינו יכול לפדות ע"י שליח אבל החמש סלעים שנותן לכהן במתנה יכול ליתן ע"י שליח ושפיר יכול להתנות התנאי בהמתנה עכ"ל. ולפ"ז מיושב דבפדיון הבן שפיר הוי פדיון אף דאפקעינהו רבנן להפדיון דהכא שפיר נשאר קושית תוס' דלא הוי תנאי כלל דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד וכמ"ש דכיון דאפקעינהו שפיר סותר התנאי למעשה וליכא למימר כמ"ש דשפיר מתנה התנאי בהפדיון ולא בהמתנה ולא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד כמו בקדושין דז"א דבהפדיון אינו יכול להתנות כלל תנאי דאי אפשר למיעבד ע"י שליח רק בהמתנה כמ"ש. ועל המתנה הוי שפיר תנאי ומעשה בדבר אחד ולא הוי תנאי כלל ואינו צריך להחזיר ולא שייך הגזירה והוי פדיון וא"ש:

ולפמ"ש מיושב מה שהקשו הפ' למה לי' להש"ס טעמא דאפקעינהו הא לא הוי תנאי כפול בקדושין דלא כפלי' לתנאי דלא שייך תירוץ תוס' כמ"ש לעיל ולמ"ש מיושב דכבר כתבנו לעיל דהרא"ש כתב דאיירי באמת בכפלי' לתנאי' ולק"מ. רק כתבנו דתוס' מקשי ממ"נ דקשה דהוי כל מתנה שאם הקדישו אינה מקודשת כמ"ש לעיל. וכל זה באתרוג. אבל בקדושין שנותן לה הכסף אף אם לא תחזיר א"כ על הקדושין הוא התנאי ושפיר תוכל להקדישו ואיירי דכפלי' לתנאי' וא"ש:

לבר מאשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין כו' הרמב"ם ז"ל כתב הטעם לפי שאינה נהנית כלום דממ"נ אם אינה מחזרת לא נתקיים התנאי ואם מחזרת לא נהנית כלום ע"ש ותמהו עליו בר"ן ז"ל דבגמ' אמרינן טעם אחר משום גזירה דחליפין והיינו משום דאפקעינהו רבנן לקדושין ואמאי לא אמר בש"ס מפני שלא נהנית והרמב"ם ז"ל אמאי אמר טעמא אחרינא מהש"ס ע"ש:

ונראה ליישב דהנה באה"ע (ס' כ"ט) כתב הב"ש והח"מ דמחמת אפקעינהו רבנן הוי עכ"פ ספק קדושין. ויש חולקין ע"ש. והטעם דהוי ספק קדושין אף דקי"ל דהפקר ב"ד הפקר. וא"כ כיון שהחכמים הפקירו הכסף קדושין ולא נתן לה כלום וממילא אינה מקודשת כלל כדאיתא בהרבה מקומות. אך באמת יש שני דברים שמקדש אותה בהם

א' שנותן לה דבר מה ובהנתינה מתקדשת ואפי' במקום שאינה נהנית כלום כמו במתנה עמ"ל לדעת רוב הפוסקים שאף שאינה נהנית כלום מ"מ כיון שהיא מתרצית להתקדש אף אם לא יתן לה כלום רק שהתורה אמרה שאינה מקודשת אם לא יתן לה שוה פרוטה וכיון שנותן לה במתנה ע"מ להחזיר אף דאינה נהנית מ"מ כיון דהוי נתינה ונתן לה פרוטה כמו שאמרה תורה. ופעמים יש שמקדשה אף שאינו נותן לה שום דבר מ"מ מקדש אותה בההנאה שיש לה מאותו דבר כמו אם מקדשה בהנאת מחילת מלוה אף דבמלוה עצמה אינה מקודשת מ"מ מקודשת מחמת אם דההנאה עצמה הוי נתינה. ובמתנה ע"מ להחזיר מקדשה בהנאת מתנה ע"מ להחזיר כתב הרשב"א ז"ל בהדיא דאינה מקודשת כיון שאין לה הנאה כלל רק דהוי נתינה ע"ש. וא"כ בהא דאפקעינהו והפקירו הכסף ולא הוי נתינה מ"מ היא נהנית על ידו שמגיע לה הנאה על ידו שע"י נעשה הפקר ונהנית ע"י רק דנימא דהפקיעו הקדושין וע"ז כתבו שפיר דהוי ספק שאין כח לעקור לגמרי כיון שאינה מחמת ההפקר רק מחמת ההפקעה כמ"ש:

אך לכאורה קשה ע"ז לפי מאי דקי"ל דבכל ספק קדושין צריכה להחזיר הכסף קדושין והקשו הפ' כיון שצריכה להחזיר הכסף קדושין במאי מתקדשת והא לא נהנית כלום ותירצו דלא גרע ממתנה ע"מ להחזיר דמן הדין היא מקודשת רק משום גזירה וזה דוקא כשאמר בפירוש אבל בלא אמר לא גזרו וממילא מקודשת אף שמחזרת ע"ש. ולפ"ז קשה אמאי כתבו דבאפקעינהו הוי ספק כיון שלא הפקיעו רק הנתינה כמ"ש הלא כיון דהוי ספק צריכה להחזיר הכ"ק וא"כ במאי מתקדשת וע"כ כמ"ש דהוי כמתנה ע"מ להחזיר. וז"א דע"ז הוי שפיר הפקר ב"ד הפקר ולא הוי קידושין כלל וא"ל כמ"ש דאעפ"כ נהנית ז"א דהנאה וודאי לא הוי כיון שצריכה להחזיר כמ"ש הרשב"א ז"ל ומקדש אותה בהנאת מתנה ע"מ להחזיר דאינה מקודשת כמ"ש רק דהוי נתינה והנתינה שפיר הפקיעו. וא"כ אינה מקודשת כלל ואמאי הוי ספק. אך ז"א דהכא ודאי אינה צריכה להחזיר כסף הקידושין דממ"נ אי הוי קדושין ודאי אינה צריכה להחזיר ואי לא הוי קדושין משום דהפקיעו רבנן והפקירו והוי הפקר וודאי אינה צריכה להחזיר ולכך מקודשת מספק וא"ש:

ולפ"ז מיושבים דברי הרמב"ם ז"ל דהכא במתנה ע"מ להחזיר אפקעינהו רבנן אם מחזרת הכסף קידושין משום דדמיא לחליפין ואם אינה מחזרת בל"ז אינה מקודשת שלא נתקיים התנאי ואם אינה מחזרת לא הפקיעו החכמים כלל וא"כ ודאי צריכה להחזיר הכסף קידושין ואף דהוי הפקר עכשיו כל זה אינו רק כשמחזרת אבל אם לא החזיר לא יהיה הפקר כלל וצריכה להחזיר א"כ כשמחזרת לא הוי קידושין כלל אף מספק כיון

שהפקירו החכמים הכסף קידושין וא"ל שאעפ"כ נהנית דז"א דהנאה ודאי לא הוי כיון שמחזרת ובמתנה ע"מ להחזיר אינה מקודשת מחמת ההנאה רק מחמת הנתינה כמ"ש הרשב"א ז"ל והנתינה שפיר לא הוי כיון שהפקירו ולא הוי קידושין כלל ולכך כתב הרמב"ם ז"ל שפיר הטעם שלא נהנית וא"ל דאעפ"כ הוי נתינה ז"א דעל הנתינה שפיר הפקיעו ולא הוי קידושין כלל אף מספק ומיושב דלא מצי למימר בש"ס האי טעמא שלא נהנית בלא טעמא דאפקעינהו ז"א דאף דלא נהנית מ"מ הוי נתינה כמ"ש והוצרך לטעמא דאפקעינהו והשתא דאמר כבר האי טעמא כתב הרמב"ם ז"ל שפיר טעמא דלא נהנית כמ"ש וא"ש:

ומיושב ג"כ מאי שדקדקו למה כתב הרמב"ם ז"ל ממ"נ אינה מקודשת אם לא תחזיר לא נתקיים התנאי ואם תחזיר לא נהנית. הא זה מילתא דפשיטא שאם אינה מחזרת ודאי אינה מקודשת שלא נתקיים התנאי. ולפמ"ש א"ש דזה הוא הטעם דלא נימא כיון דאפקעינהו והוי הפקר אינה צריכה להחזיר לכן כתב שאם לא תחזיר לא נתקיים התנאי ובל"ז אינה מקודשת ולא הוצרכו להפקיע כלל וצריכה להחזיר ולא נהנית ומיושב שפיר:

דף ז.

אמר רבא תן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת מדין ערב כו'. ופרש"י ז"ל וכשנתנו לו אמר הרי את מקודשת לי כו'. וכוונתו דאל"ה הוי נתן הוא ואמרה היא. ויש לדקדק הא באמת אף בנתן הוא ואמרה היא קי"ל דמקודשת מספק לעיל ד' ה' ע"ב וא"כ למה פירש רש"י שחזר ואמר לה דליתא בש"ס כלל רק שהיא אמרה אקדש לך הלא יכול להיות דאמר רבא מקודשת באמת מספק:

ונראה לישב דהנה הפ"י כאן כתב דאף דהוי מלוה משום שנעשית ערב מ"מ הכא איירי שמקדש אותה בהנאת מחילת מלוה דהכא ודאי מקודשת ע"ש שכתב דאף בסתמא הוי כאילו פירש בהנאת מלוה ע"ש והנה הפוסקים הקשו בכל ספק קידושין אמאי מקודשת הא צריכה להחזיר הכסף קידושין כדאיתא באה"ע סי' נ' וא"כ לא נהנית כלום ובמאי תתקדש ולא הוי קידושין כלל ותירצו דהוה כמתנה ע"מ להחזיר דמדינא הוי קדושין רק שהחכמים הפקיעו וכשאינו אומר בפירוש שתחזיר לא דמיא לחליפין ולא הפקיעו והוי קדושין אף שלא נהנית ע"ש. והנה הרשב"א ז"ל כתב דאם מקדש אשה בהנאת מתנה ע"מ להחזיר מדינא אינה מקודשת שלא נהנית כלום רק דהוי נתינה אבל הנאה לא הוי כיון שצריכה להחזיר ע"ש:

ולפ"ז מיושבים דברי רש"י ז"ל שפירש שאמר לה אח"כ דליכא למימר כמ"ש דהוי ספק קידושין דהוי כנתן הוא ואמרה היא דז"א כיון דאינה אלא ספק לא הוי קידושין כלל כיון שצריכה להחזיר הכסף קידושין וא"ל דהוי כמתנה ע"מ להחזיר ואף דצריכה לשלם עכשיו בעבור הערבות כיון דלא הוי רק ספק קידושין מ"מ הוי נתינה כמתנה ע"מ להחזיר ז"א דבהנאות מתנה ע"מ להחזיר אינה מקודשת רק דמקודשת משום דהוי נתינה והכא הוי מלוה ולא הוי נתינה כלל כמ"ש הפנ"י רק דהוי הנאה וכיון שמחזרת לא הוי הנאה כמ"ש הרשב"א א"כ ממילא לא הוי קידושין כלל אף מספק ולכך הוצרך רש"י ז"ל לפרש דאמר לה אח"כ והוי ודאי קידושין וא"ש:

אתמר נמי משמי' דרבא וכן לענין ממונא ופרש"י ז"ל אקמייתא דעבד כנעני וערב ולא אאדם חשוב וכתב הרשב"א ז"ל דלכך לא פירש רש"י אהא דאדם חשוב משום דלרבא גופי' מבעי ליה בקידושין אי מהני נתינתה לאדם חשוב ואיך אמר בעצמו וכן לענין ממון ע"ש ובשם ר"ח ז"ל הביא שפירש וכן לענין ממון אהא דאדם חשוב ע"ש. וא"כ קשה לשיטת הר"ח הא רבא גופי' מספקא לי' ואיך אמר וכן לענין ממון:

ונראה לישב דהנה יש להקשות מאי מבעי' לי' לרבא אי מהני קבלת אדם חשוב למהוי כנתינה או לא הלא איתא לעיל ד' ה' ע"ב בברייתא כיצד בכסף נתן לה כסף כו' מקודשת נתנה היא ואמרה היא אינה מקודשת ופריך הש"ס הלא הדיוקים סותרים אהדדי ומשני דנתן הוא ואמרה היא ספיקא היא ע"ש והקשו בתו' ד"ה הא נתן הוא כו' אמאי לא פריך הש"ס מנתנה היא ואמר הוא ותירצו משום דלא פסיקא לי' לתנא דאיכא דוכתי דמקודשת באדם חשוב ע"ש. והנה קושית תוס' זו הוא אליבא דאמת ג"כ לפי מאי שכתבו כל הפוסקים דבלא אדם חשוב אינה מקודשת כלל בנתנה היא ואמר הוא ע"ש וא"כ לא שייך תירוץ הש"ס אדיוקא דנתנה היא ואמר הוא דלא הוי קידושין כלל וצ"ל תירוץ תוס' דלא פסיקא ליה וא"כ מוכח ע"כ דבאדם חשוב מקודשת בנתנה היא ומאי קמבעי' ליה לרבא. אך באמת יש לישב זה דזה ודאי שידע רבא דאיכא הנאה באדם חשוב רק דמבעיא לי' אי נימא דוודאי שוה פרוטה אותו ההנאה ומקודשת בוודאי או נימא דאין אנו יודעין כמה שוה אי פרוטה או פחות ולכך אינה מקודשת ודאי רק מספק וא"כ לא מוכח מידי מברייתא דלעיל דכיון דהוי ספק ממילא שפיר לא פסיקא לי' ושייך תירוץ תוס' דגם נתן הוא הוי ספק והוי שפיר כתירוץ הש"ס ולא מוכח מידי מהתם אי הוי ודאי קדושין אי לא:

ולפ"ז מיושב דקאי שפיר וכן לענין ממון אאדם חשוב ולא קשה הא מספקא לי' ז"א דהר"ן ז"ל כתב דוכן לענין ממון קאי אקנין חליפין וקי"ל קונין בכלי אפילו אין בה שוה

פרוטה א"כ לענין ממון פשיטא לי' לרבא דמוכח שפיר מברייתא דלעיל דעכ"פ הוא שוה פחות מפרוטה ולענין ממון קונה שפיר וא"ש:

גמרא שאני ממון דאתיהיב למחילה כו'. ויש לתמוה לפי מאי שפירש רש"י דקאי אקנין קרקע שיקנה בכסף בכה"ג ע"ש וא"כ מאי בכך שניתן למחילה ומוחל לו הקרקע הלא גם במתנה צריך קנין וכיון דלא הוי נתינה לא הוי קנין ומאי מהני במאי שמוחל לו לענין הקנין:

ונראה לישב לפי מאי שכתב הפנ"י אהא דמקודשת מדין ערב והיינו בשביל ההנאה שמקיים דיבורה ואשמעינן דמקודשת בשביל הנאה זו וכתב הלא בל"ז מתחייבת לשלם מחמת הערבות שערבה וממילא מקודשת בזה ואין אנו צריכין להנאה שמקיים דיבורה. אך ז"א דזה הוי מלוה ואינה מקודשת בזה רק מחמת שהיא נהנית במה שנותן על אמונתה ודיבורה ע"ש. והנה הרמב"ם ז"ל פסק לקמן דאף דמקדש במלוה אינה מקודשת מ"מ במכר מודים שקונה במלוה ע"ש [בפ' שישבו מאי שהקשו עליו מש"ס]. וא"כ קשה לכאורה מאי עביד הכא צריכותא דליתני בממון לחוד דהיינו במכר ולא בקידושין הלא לא הוי מוכח מידי דבמכר י"ל דקונה בשביל שנתחייב מחמת הערבות ואף דהוא מלוה מ"מ קונה במכר משא"כ בקידושין דמקדש במלוה אינה מקודשת לא הוי ידעינן דמקודשת מחמת ההנאה. אך י"ל דכתבו שם דהרמב"ם לא פסק דקונה רק כשפטרו מהמלוה וקונה בזה אף שלא פירש בהנאת המחילה אבל כשאינו פטרו כלל ודאי אינו קונה וא"כ הוי לי' למתני במכר רק שאינו פוטרו שמנכה לו אח"כ מן מעות המכר אותו הערבות ואינו פוטרו כלל מן הערבות ואינו קונה רק מחמת ההנאה שנותן ע"י דיבורו והוי מוכח שפיר. ולפ"ז מיושב דמשני שפיר שאני ממון דאתיהב למחילה וכיון שמוחל לו ממילא קונה מחמת הערבות דהיינו המלוה שקונה במכר וא"ש תוס' ד"ה ואם כן הוי נכסים כו'. אי נמי כיון דקנין דאשה לא ילפינן רק מקנין דשדה ואם אינו נקנה בשדה ממילא גם באשה אינו נקנה ע"ש. ואין להקשות על זה מאי עביד הש"ס צריכותא לקמן דאי הוי אמר רבא באשה ה"א דוקא אשה דטב למיתב טן דו אבל בשדה אינו נקנה קמ"ל הלא אם אינו נקנה בשדה ממילא אינו נקנה באשה כמ"ש תוס'. אך ז"א דתוס' כתבו שפיר דאם נימא דיש קנין חדש דהיינו קנין אגב באשה ומהיכן מוכח אי נימא דאין קנין זה קונה בשדה אבל לקמן דהוא הכל קנין כסף רק בשדה לא מיקרי זה כסף ובאשה מיקרי אותו הנאה ג"כ כסף דטב למיתב טן דו ולא שייך זה למילף אשה משדה וא"ש:

אמר רבא התקדשי לי לחצייי מקודשת חצייך מקודשת לי אינה מקודשת ואמרינן הטעם דבהתקדשי לחצייי מקודשת משום דה"ק אי בעינא למינסיב אחריתא נסיבנא ע"ש. הקש'

הרשב"א ז"ל לר' יוחנן לקמן דסבר דקידשה לאחר שלשים יום וקדשה אחר מקודשת משום דשבק רווחא לכל חד וחד אם כן גם כאן בחצייך מקודשת לי יכול להיות דקידשה שתוכל להתקדש גם לאחר ושבק רווחא לאחר ע"ש:

ונראה לישב קושייתו דהנה זה דמקודשת הכא בהתקדשי לחציי אינו אלא מספק דשמא כיון בדבריו שאמר לחציי דיוכל ליקח אחרת אבל בפירש להדיא שכוונתו חציי ממש אינה מקודשת וכ"כ הרשב"א ז"ל ע"ש רק מחמת שלא פירש מקודשת מספק. והנה באה"ע ס' ל' ס' ה' בספק קרוב לו או קרוב לה מקודשת וכתב הב"ש ס"ק ט' דדוקא היכא דהוי תרי ותרי אבל אם הוא ספק אף להעדים אינה מקודשת כלל דהוי כמקדש בלא עדים דצריך שידעו העדים דבר ברור ע"ש והוא מדברי המרדכי ע"ש. והקשו איך משכחת לה דינא דשמואל בקדשה בפחות משוה פרוטה דמקודשת מספק שמא שוה פרוטה במדי וכן בכל ספק קידושין הא הוי מקדש בלא עדים שאינם יודעים דבר ברור [אף שהב"ש כתב באמת גם בפחות מש"פ דהיכא שאין העדים יודעין הוי מקדש בלא עדים מ"מ כל הפוסקים כתבו להיפוך] וכתבו דבשלמא בספק קרוב לו או לה דהוא ספק אם נעשה כלל מעשה הקידושין דשמא לא באו כלל הקידושין לידה ולכך הוי מקדש בלא עדים אבל קידושין דודאי נעשה מעשה הקידושין רק שנולד ספק מן הצד אי הוי קידושין או לא כגון שאינו שוה פרוטה שהוא ספק אם שוה פרוטה במדי אי לא דודאי נעשה מעשה הקידושין רק שהוא ספק אי מהני וכה"ג לא הוי מקדש בלא עדים ולכך הוי ספק ע"ש:

ולפ"ז מיושב דגם כאן קשה בהתקדשי לחציי דאינו אלא ספק קידושין הא הוי מקדש בלא עדים דהוא ספק אם קדשה כלל לחציו השני. אך ז"א דהוא אינו נאסר ע"י הקידושין ואותה קידש בודאי הכל. ולפ"ז מיושב קושית הרשב"א ז"ל שהקשה דגם בחצייך מקודשת לי תתקדש מספק שמא כיון על הכל רק שתוכל ליקח אחר ז"א דעל זה הספק שפיר הוי מקדש בלא עדים דעל חציה השני הוא ספק אם קדשה כלל ולכך אינה מקודשת כלל:

התקדשי לי לחציי מקודשת כו' מ"ש חצייך כו' אשה ולא חצי אשה כו' ומשני ה"ק אי בעינא למינסב אחריתי נסיבנא וכ' הרשב"א דקרא דאיש ולא חצי אתי היכא שפירש בהדיא שכוונתו רק לחציו דלא הוי קדושין כמו בחצי אשה ע"ש:

ולכאורה קשה הא רבא ס"ל דקידושין שאין מסורין לביאה לא הוי קדושין היכא דאיסור הביאה בא ע"י הקדושין ע"ש וא"כ למאי דאמר בש"ס גבי חצי עבד וחצי ב"ח שקדש אותו הולד אין לו תקנה דאתי צד עבדות ומשתמש באשת איש כיון דצד עבדות לא

תפסי בי' קדושין ומקודשת לגמרי לצד חירות שבו הוי אשת איש לגבי צד עבדות שבו ע"ש וא"כ ג"כ כשמקדש אותה לחציה בפירוש א"כ אם נימא דמקודשת אסור לו לבוא עלי' דכיון שמקודשת לחצי' א"כ חצי' הב' משתמש באשת איש ואסורה לו אי מקודשת וא"כ שוב אינה מקודשת דהוי קדושין שאין מסורין לביאה דהא איסור הביאה בא ע"י הקדושין כנ"ל וא"כ למה ליה קרא לרבא למעוטי במקדש בפירוש לחצי' כנ"ל:

ואף דלכאורה גם לדידן קשה למ"ש הרשב"א דדוקא בספק שאינו מסור לביאה מחמת ספק בזה סבר אביי דהוי קידושין אבל היכא שאין מסורין לביאה בוודאי גם לדידן לא הוי קדושין ע"ש וא"כ קשה איך אמר עבד וחצי ב"ח שקידש הא לא הוי קדושין כלל דכאן אסור בודאי כנ"ל אך ז"א דנראה טעם החילוק בין ספק לודאי שכ' הרשב"א ז"ל. היינו דכיון דבעינן שאיסור ביאה בא ע"י הקדושין שהם גורמין האיסור וא"כ במקדש אחת משתי אחיות סבר אביי שפיר דהוי קידושין דהא אם נימא על אחת שזו קידש א"כ מותר לו לבא עליה ג"כ רק דאסורה משום שמא לא קידש רק אחותה א"כ לכל אחת אין הקדושין גורמין האיסור רק הספק שמא לא קדשה זה גורם האיסור ולא מיקרי איסור ביאה בא ע"י הקדושין שאין גוף הקידושין אוסרין כנ"ל. משא"כ היכא דודאי איסור כגון מקדש אשה ובתה שאסורה בודאי ע"י הקדושין דגוף הקדושין שלה גורמין האיסור בזה מודה דלא הוי קידושין וא"כ כאן בחצי עבד וחצי ב"ח אף שאסור לו לבוא עליה מ"מ אין האיסור ע"י גוף הקידושין דאותו צד שקידש שפיר מותר לבוא עליה רק דאסורה לו מחמת הצד שלא קידש וזה לא מיקרי שאיסור בא ע"י הקידושין והוא כמו בספק לאביי דהוי קדושין כנ"ל ולכך א"ש לדידן דמקודשת לאביי אף לסברת הרשב"א אבל לרבא כאן דהוא סבר גם בספק דלא הוי קדושין כלל א"כ גם בקידש לחציו הוי עכ"פ כמו בספק כיון שמ"מ אסור ע"י הקדושין ולא מהני כלל ולמה לי' קרא כנ"ל:

ויש לישב למאי דמבעי' לי' לש"ס גטין פ' המגרש בחוץ לפלוני דלא מהני בגט דהוי שיורא ובעי התם בקידושין מאי כשמקדשה שתהי' אסורה לכל העולם חוץ לפלוני תהי' מותרת ע"ש דהוי ספק להפוסקים וא"כ משכחת לה שפיר כאן כשקידשה לחציו בפירוש רק שהתנה שתהי' אסורה לכל העולם חוץ מלחציו השני תהי' מותרת אף שאינה מקודשת לחציו שני מ"מ מתנה העבד חציו השני אינו מקדשה דלא גרע מאיש אחר שיכול להתנות אי נימא דמהני וא"כ צריך קרא שפיר דאל"ה היתה מקודשת דהוי שפיר קדושין המסורין לביאה דמותר לבוא עלי' דנגד חציו הב' אינה אשת איש כלל ולא שייך אתי צד כו' וקמ':

קרא אינה מקודשת מטעם חצי איש כנ"ל. ואף לאם תמצא לומר דלא מהני בקדושין חוץ לפלוני מ"מ י"ל דזה למסקנא כאן דאיש ולא חצי איש היכא שמקדשה בפירוש לחציו וא"כ כשמתנה חוץ אינה מקודשת לו לכולו כנ"ל משא"כ בלא קרא דהי' מהני לחציו שפיר הי' ודאי מהני חוץ כו' והיתה שפיר מקודשת בכה"ג דהוי מסורין לביאה רק משום חצי איש לא מהני:

אך לכאורה א"כ גם בחצי עבד וחצי ב"ח משכחת לה לפ"ז שיהי' מותר לו לבוא עלי' שמקדשה חוץ לצד עבדות שבו לא תהי' אסורה כנ"ל ולמה כ' תוס' גיטין גבי לישא שפחה כו' לישא ב"ח א"י ע"ש הא יכול לקדשה כנ"ל. אך י"ל דז"א דהא בש"ס פ' השולח אמר דלכך חצי עבד וחצי ב"ח שקדש מהני ואף דחצייך מקודשת לא מהני משום דשם שייר בקנינו אבל חצי עבד כו' לא שייר בקנינו ע"ש. וא"כ כיון דהטעם דמהני היינו משום דלא שייר כו' וא"כ לא משכחת לה בחצי עבד כו' שקדשה חוץ לחצי השני דא"כ שוב שייר בקנינו ולא מהני כמו חצייך כו'. אך כל זה לפי האמת שפיר לא משכחת לה כנ"ל אבל אי לא הוי כתוב קרא דאיש ולא חצי איש לא קשה הנ"ל דבל"ז הוי אין מסורין לביאה ז"א דהוי שפיר משכחת לה כנ"ל בחוץ כנ"ל דאף דשייר בקנינו הוי מהני כנ"ל או י"ל דהוי משכחת לה בב' חציי למאי דבעי לקמן אי זה מיקרי ג"כ לחצאין ע"ש וא"כ בכה"ג שאומר התקדשי לי לב' חציי הוי שפיר מטעם קשאמס"ל דהוי מסורין לביאה דבאמת מקודשת לשני החצאין רק שאמר בלשון חצי וקמ"ל קרא דאיש ולא חצי כו' דגם בכה"ג לא מהני לסברא הנ"ל דגם זה מיקרי חצאין כנ"ל כמו בב' חצייך כמו כן לב' חציי כנ"ל:

ונפשטו קדושי בכולה כו' רגלה של זו עולה כולה עולה ע"ש. והקשו תוס' ושאר פ' הא התם איכא קרא דכל אשר יתן ממנו לה' משא"כ בקדושין ע"ש שתירצו דזה הוי כהקדש. והפ' תירצו או דילפינין מהתם או דשוב ידעינן מסברא דפשטה בכולה בדבר שהנשמה תלוי' ע"ש. והוא תמוה כמ"ש המפ' דהא מבעי' התם בש"ס אם בעוף שייך פשטה קדושי בכולי' דבהמה אמר רחמנא כו' ע"ש ומכש"כ בקדושין. ולכל התירוצים הנ"ל קשה. ויש לישב דהנה הרשב"א ז"ל הקשה דאמר לחציי דאי בעי למינסב אחריתי נסיבנא ולכך מקודשת משא"כ בחצייך איתתא לתרי לא חזי' והקשה דגם בחצייך נימא אי בעית למינסב אחר נסיבת דהא גבי מעכשיו ולאחר ל' קי"ל כר"י דקדושי כולן תופסין דכל חד רוחא לחברי' שביק ותהי' מקודשת גם בחצייך די"ל ג"כ כוונתו כנ"ל ע"ש שהניח בצ"ע. וי"ל למ"ש תוס' ריש נזיר י"א באומר הריני נזיר על מנת שאהי' שותה יין כו' אמר התם דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה דהא התורה אמרה דכשהוא נזיר אסור ביין ע"ש

אבל באומר הריני נזיר חוץ מן היין לא הוי מתנה עמש"ב והקשו בתוס' הא במקדש ע"מ שאין לך שאר כסות וכו' הוי מתנה עמ"ש בתורה ולריב"ל דאמר האי ע"מ כחוץ דמי נימא גם בשאר כסות שיועיל ותירצו דגם באומר חוץ לא מהני כיון דאין קדושין לחצאין הוי גם בחוץ מתנה עמ"ש בתורה דהתורה אמרה כשהיא מקודשת חייב בשאר כסות ואיך יכול לומר חוץ משא"כ בנזיר ע"ש. ולכאורה גם בחצייך מקודשת נימא שתהי' מקודשת לגמרי הכל דהוי מתנה עמ"ש בתורה דאין קדושין לחצאין. אך ז"א דזה דמי ממש לנזיר שאמר חוץ מן היין דלר"ש דבעינן עד שיזיר מכולן לא מהני כלל דזה לא הוי מתנה עמ"ש בתורה כלל דהיכן אמרה התורה כשמקבל מקצת נזירות שיהי' כולו ע"ש. וכן כאן הא לא אמרה תורה כלל כשמקדש חצי שתהי' גם חצי' השני מקודשת ובשלמא בשאר כסות א"ש דהתורה אמרה כשהיא מקודשת מגיע לה שאר כסות משא"כ כאן וממילא כשמקדש חציו לא מהני כנ"ל. ונראה להנ"ל במקדשה כולה שאומר תהי' מקודשת לי חוץ שתהי' מותרת לכל העולם שוב לא מהני כלל דזה הוי מתנה עמ"ש בתורה כמו בשאר כסות דהא אמרה תורה דכשהיא מקודשת אסורה לעלמא לא מהני דכשאומר מקודשת אסורה ומה שאומר חוץ שתהי' מותרת הוי מתנה עמ"ש בתורה וכמ"ש תוס' שם כנ"ל. והא דבמעכשיו ולאחר ל' קדושי כולן תופסין אין זה מחמת תנאי רק ממילא כיון דמתחלי האידנא ונגמר לאחר ל' ממילא תופסין כנ"ל. וא"כ ממילא מיושב קושית הרשב"א דנימא גם בחצייך מקודשת שכוונתו שמקדשה כולה רק שגם קדושי אחר יהי' תופסין בה ולהנ"ל א"ש דאי מקדשה כולה לא מהני החוץ שיתפסו קדושי אחר דזה הוי מתנה עמ"ש בתורה כנ"ל ואי כוונתו כן אין התנאי מועיל כלום כנ"ל. אך לכאורה ז"א דא"כ קשה דאמר בגיטין פ' המגרש בעי ר' אבא בקדושין האיך אם אמר התקדשי חוץ לפלוני כו' ע"ש וקשה כנ"ל דא"כ הוי מתנה על מ"ש בתורה אך יש לחלק דבשלמא במקדש חוץ שלא יהי' לה שאר כסות הוי שפיר מתנה עמ"ש בתורה כיון דאין זה שיור כלל בגוף הקדושין דהא מקודשת לגמרי וממילא כשהיא מקודשת אמרה תורה דחייב בשאר כסות כו' דלא שייך לומר דלענין זה אינה מקודשת דאינו שיור כלל בגוף הקדושין וגם אם לא יתחייב בשאר כסות מקודשת לגמרי כנ"ל משא"כ בחוץ לפלוני דגוף הקדושין הם מה שנאסרת לכל העולם וכיון דנימא דזה תלוי בדעתו לאוסרה על מי שירצה לא הוי כלל מעמש"ב כיון שהשיור בגוף הקדושין שאינו מקדשה לגמרי דלענין פלוני אינו מקדשה וזה לא אמרה תורה דכשיקדשה לזה תהי' אסורה גם לזה כנ"ל אבל לענין מה שכ' הרשב"א ז"ל באומר התקדש חציך שיתפסו קדושי אחר מי שירצה וכיון שלא פירש נימא דכונתו התקדשי רק שתהי' מותרת לכל עולם זה הוי

מתנה עמ"ש בתורה שפיר כיון שאומר תהי' מקודשת רק שלא תהי' נאסר בקדושין אלו לא מהני כמו בכל דוכתי מעמש"ב כנ"ל:

אך לכאורה עדיין קשה שמא באמת גם בחצייך מקודשת דהי' כוונתו כן ובאמת התנאי בטל והמעשה קיים ולמה נימא להיפך דאינה מקודשת. אך י"ל דהטעם בהתקדשי לחציי דמפרשין כוונתו אי בעינא למינסב כו' ולא כפשוטו היינו כדי שיהי' דיבורו קיים דאי כוונתו כפשוטו לחציי בטל הדיבור דאינה מקודשת ולכך מפרשין כנ"ל משא"כ בחצייך מקודשת כו' דגם אי נימא דכוונתו אי בעית למינסב אחר כו' ג"כ הדיבור בטל היינו הדיבור דחצייך דהוי מתנה עמש"ב ואי כפשוטו הקדושין בטלים שוב מפרשין כפשוטו כנ"ל. אך לכאורה עכ"פ יהי' ספק קדושין דשמא הי' כוונתו אי בעית למינסב כו' והקדושין קיימין נהי דלא הוי ודאי מטעם הנ"ל כיון דבין כך וב"כ אין כל הדיבור קיים אבל ספק יהי' כנ"ל אך י"ל כיון דקי"ל ידים שאינם מוכיחות לא הויין ידים היכא שאינו מוכיח מתוך דיבור הקדושין עצמו אי מקדשה או לא לא מהני. וא"כ כאן על חציה השני הוי ידים שאינם מוכיחות כיון דאמר חצייך מקודשת והוי ספק אי כפשוטו ואינו מקדש חציו הב' או כוונתו אי בעי' למינסב כו' ומקדש כולה א"כ אי נימא דהוי ספק א"כ אין דיבור הקדושין מוכיח על חצי' השני אם מקדשה כיון שאומר חצייך וממילא גם ספק לא הוי דלא הוי ידים ואף אי באמת כוונתו אכולה לא מהני על חצי' הב'. ושוב אינה מקודשת רק חצי' וממילא אינה מקודשת דהוי רק חצי אשה ולא הוי ספק כנ"ל:

וי"ל קושי' הנ"ל די"ל באמת כמ"ש הפ' דמסברא אמרינן בכל דוכתי פשטה קדושין בכולה רק הטעם דלא אמרינן היכא דליכא קרא כגון בעוף דמיבעי' לש"ס אי פשטה כו' היינו כיון דהקדש הוא דבר התלוי בדעתו ולכך כיון שאינו רוצה להקדיש כולה רק רגלה וכה"ג איך יהי' ע"כ הקדש כולו ולכך לא אמרינן פשיט בכולו רק היכא דגלי קרא כנ"ל ולכך י"ל דכאן בקדושין פריך שפיר וניפשטו קדושי בכולה דזה מסברא רק דנימא דהא אינו רוצה לקדשה כולה כנ"ל ע"ז קושי' הרשב"א דנימא גם בחצייך דרוצה לקדשה כולה רק כוונתו אי בעית למינסב כו' ואי"ל כנ"ל ז"א דעכ"פ יהי' ספק דלא שייך הנ"ל דהוי ידים שאינם מוכיחות על חציו הב' ז"א דהא מצד דיבור הקדושין פשט בכולו רק אי אינו רוצה לא מהני כנ"ל וא"כ שוב לענין זה יהי' ספק שמא כוונתו אי בעית וכיון שרוצה לקדש כולה ממילא פשטה קדושין כו' והוי שפיר ידים מוכיח דמצד הדיבור של הקדושין שפיר מקדשה כולה דפשטה כו' רק דהספק אי אינו רוצה ואינו מועיל מה שפשט כו' וא"כ לענין זה הוי כמו שאר ספיקות שאין הספק רק אי מהני או לא ופריך שפיר דעכ"פ יהי' ספק כנ"ל אף דליכא קרא כנ"ל. ומיושב ג"כ קושית תוס' והפ' למסקנא

דבעי באומר שני חצייך מקודשת לי נימא פשטה קדושין בכולה דלא שייך תירוץ הש"ס התם בהמה כו' כיון שמתרצית ע"ש. ולמ"ש מיושב דאדרבה באומר ב' חצייך כיון דלא שייך אי בעית למינסב אחר כו' כמ"ש הרשב"א דהא מקדש שני חצייך וא"כ ממילא לא שייך כלל פשטה בכולה דליכא קרא כנ"ל:

עוד י"ל קושי' הנ"ל הא ליכא קרא ולא אמרינן פשטה קדושין בכולה. וי"ל דהטעם דבאמת כמ"ש הפ' דידעינן מסברא בדבר שהנשמה תלויה דפשטה בכולה. רק דהא דלכאורה קשה דנראה אם אומר בפירוש רגלה של זו עולה על תנאי שיהי' השאר חולין ולא הקדש י"ל דלא שייך פשטה בכולה ויהי' כולה עולה דהא אי נימא דכולה עולה א"כ גם הרגל אינה עולה ואין כאן הקדש כלל ואין מה לפשוט כיון דלא הקדיש גם הרגל רק על תנאי זה ואי נימא דפשט בכולה אינו הקדש כלל וי"ל דהרגל הקדש ולא השאר וא"כ י"ל גם בסתם כמו בקני את וחמור וכה"ג דאמרינן מסתמא חפץ שיהי' כל הדיבור קיים ואי לאו אינו רוצה כלל. וכן בעצמך ונכסך אי לא פלגינן דיבורי' ע"ש בכל נכסי חוץ כו' וי"ל גם בסתם כן כשאומר רגלה עולה ואינו חפץ שיהי' השאר עולה נימא דלא הקדיש גם הרגל רק כשיהי' השאר חולין ואל"ה אינו מקדיש כלל כנ"ל ואף שיש לדחות מ"מ אינו מוכרח:

אך י"ל דגם במתנה בפירוש כנ"ל לא מהני דהא מתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל רק דבחוץ לא הוי מתנה על מש"כ בתורה כמ"ש. אבל זה כיון שאמרה תורה דכשהרגל עולה פשטה בכולהו וכולה הקדיש והוא מתנה על מנת שלא יהי' כולה עולה הוי שפיר מתנה על מ"ש בתורה וממילא התנאי בטל ומעשה קיים והוי שפיר הקדש ופשטה בכולה כנ"ל וכמו בע"מ שאין לך שאר וכסות וכה"ג. וכמ"ש הר"ן גבי על מנת שאין לרבך רשות בו ע"ש. אך זה שפיר במה דילפינן מקרא דפשטה קדושי בכולה. אבל בעוף איבעי' לו שפיר כיון דליכא קרא רק דנימא מסברא כיון שמקצתו הקדש הוי כולי' הקדש על זה שפיר שייך סברא הנ"ל דזה הי' מועיל אם הי' הרגל הקדש בין כך ובין כך אבל י"ל כנ"ל דלא הקדיש רק ע"מ שיהי' השאר חולין ושוב מסברא לא אמרינן פשטה בכולה דאם פשיט לא יהי' הקדש כלל דלא הוי מתנה עמ"ש בתורה כיון דליכא קרא רק מסברא כנ"ל והתנאי קיים:

והנה קי"ל היכא דהתנאי סותר למעשה ג"כ התנאי בטל ומעשה קיים דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד ע"ש. וא"כ מיושב כאן דבשלמא התם אין תנאי הנ"ל סותר למעשה דהא אף שלא יפשוט ההקדש בכולה מ"מ הרגל נשאר הקדש ואינו סותר וממילא התנאי קיים ולא פשטה בכולה מסברא כנ"ל. וממילא כאן י"ל דאמר שפיר בקדושין דפשטה בכולה

מסברא אף דליכא קרא ואין לומר כנ"ל דלא מהני דהוי כהתנה שמקדשה חצי' על תנאי שחצי' השני לא תהי' מקודשת. ז"א דכאן שוב התנאי סותר למעשה דאי חצי' השני לא תהי' מקודשת גם חצי' הראשון אינה מקודשת דהוי חצי אשה וממילא התנאי בטל והמעשה קיים ופשטה קדושין בכולה שפיר מסברא כנ"ל. אך ז"א דבכה"ג לא מיקרי תנאי סותר למעשה במה שמצד הדין לא מהני. דהא בהרי זה גיטך אם מתי ג"כ בטל ומהני וע"כ דוקא דהיכא שבלשון עצמו סותר המעשה כמו בעל מנת שתחזירהו אי לאו כמעכשיו ע"ש. ויש לדחות:

אך בש"ס משמע דבכה"ג לא הוי כתנאי היכא שלא פירש התנאי דיכול להיות שמקדיש הרגל ועל השאר אינו מתנה כלום דהא בנזיר מחלק בין אמר הריני נזיר חוץ מן היין ובין אמר על מנת שאהי' שותה יין וע"כ דבחוץ אינו כתנאי רק שיור ע"ש. ויש לדחות ג"כ:

דף ז:

גמ' בעי רבא חצייך בפרוטה וחצייך בפרוטה מהו כו'. והקשו הפ' מאי מספקא לי' כיון דהוא גזירת הכתוב דלחצאין אינה מתקדשת א"כ למה נאמר דזה לא מיקרי כולי' כיון דהתורה לא מיעטה רק חצי אשה וזה קידש כולה. ונראה דהנה יש להקשות לפי מאי שכתב הרשב"א ז"ל שהקשה למה באמת למאי דאמרינן דבהתקדשי לי לחציי מקודשת משום דכוונתו הי' אי בעינא למינסב אחריתא נסיבנא א"כ למה לי קרא איש למעוטי חצי איש הא לא משכחת לה כלל חצי איש ותירץ דאתי למעוטי היכא שאומר בפירוש שכוונתו לקדש אותה לחציו ולחציו השני לא תהא מקודשת ואין כוונתו למינסב אחריתא דבכה"ג אינה מקודשת וע"ז אתי קרא דאיש למעוטי חצי איש בפירוש ע"ש דס"ד דמקודשת להחצי' שקידש וקמ"ל קרא דאינה מקודשת כלל ע"ש:

והנה יש להקשות על דבריו לפמ"ש בש"ס (יבמות דף מ"ה ע"ב) דחציו עבד וחציו בן חורין אם קידש אשה אסור לבעול אותה דאצד עבדות אינם תופסין הקדושין ואינה מקודשת רק לצד חירות וא"כ אתי צד עבדות ומשתמש באשת איש ע"ש וא"כ הכא בלא הקרא דאיש למעוטי חצי האיש הוי ס"ד דמקודשת להחצי שקידש ולחציו השני אינה מקודשת וא"כ נראה דממילא אסור לבעול אותה דהצד השני שלא קידש אותה אתי ומשתמש באשת איש כיון שמקודשת לחציו השני והנה הכא לרבא קיימינן ורבא סבר בקדושין דף (נ"א ע"א) דקדושין שאין מסורין לביאה לא הוי קדושין וכתבו התוס' שהקשו בכל חייבי לאווין אמאי תפסי הקדושין הא אין מסורין לביאה ותירצו דהתם אין איסור הביאה בא ע"י הקדושין דגם קודם הקדושין הי' אסור לבעול אותה אבל

היכא שבא איסור הביאה ע"י הקדושין הוי קדושין שאין מסורין לביאה ולא הוי קדושין לרבא וא"כ הכא דע"י הקדושין שקידשה לחציו נאסר לבעול אותה מחמת דמשתמש באשת איש וא"כ לא הוי קדושין כלל וא"כ קשה לרבא למה לי קרא דאיש למעוטי קידש לחציו בפירש הלא בכה"ג בל"ז לא הוי קדושין דכיון דנימא דמקודשת רק לחציו א"כ הוי קדושין שאין מסורין לביאה כמ"ש ולא הוי קדושין כלל ולמה לי קרא למעוטי חצי איש בפירוש:

אמנם י"ל דצריך שפיר קרא כיון דאם נימא הטעם דלא הוי קדושין מחמת דהוי קדושין שאמ"ל כמ"ש א"כ אם קדשה לשני חציי או שאומר לחציי בפרוטה ולחציי השני ג"כ בפרוטה שפיר מקודשת דהוי מסורין לביאה כיון שקידשה לכולה ומותר לבעול אותה ולכך אתי קרא למעוטי חצי איש וממילא גם בכה"ג אינה מקודשת דאינה מתקדשת לחצאין כלל כמו שמקדשה חצייך בפרוטה וחצייך בפרוטה. אך נימא דגם באשה מקודשת בחצייך בפרוטה וחצייך בפרוטה ממילא קשה כנ"ל. והנה עוד יש לישב קושיא זו למאי דאמרינן בגיטין דבעי אם קדשה חוץ מפלוני לא תהא אסורה אי הוי קדושין או לא אם ילפינן ויצאה והיתה ולא הוי קדושין כמו בגט או לא ילפינן ומקודשת ועלתה בתיקו ולא איפשיטא ע"ש א"כ אם נימא דמקודשת בכה"ג ג"כ א"ש הכא דמשכחת לה שקידשה לחציו רק שאמר שלחציו השני לא תהי' אסורה א"כ הוי שפיר קדושין המסורין לביאה שאינה אסורה לחציו השני ולכך איצטרך קרא דאעפ"כ אינה מקודשת דלחציו לא הוי קדושין ואם נימא דאם מקדשה חוץ מלפלוני לא הוי קדושין א"כ ליכא לשנויי הכא הקרא בכה"ג דאם כן לא הוי קדושין כלל וא"כ ע"כ צ"ל בקדשה לשני חציי דבכה"ג לא הוי קדושין שאין מסורין לביאה כנ"ל ומוכח דלשני חציי ג"כ מיקרי לחצאין ואינה מקודשת כנ"ל. וא"כ ממילא מיושב קושיא הנ"ל דמיבעיא לי' שפיר כמו האיבעיא דהתם דאי נימא דילפינן ויצאה והיתה וגם בקדושין אינה מקודשת אם קדשה חוץ לפלוני א"כ ממילא מוכח בקדשה לשני חציי דאינה מקודשת ואי אמרינן דלא מקשינן הוי' ליציאה ומקודשת בחוץ לפלוני ממילא לא מוכח בשני חציי דהוי לחצאין כנ"ל וא"ש דמיבעיא לי' גם בשני חצייך או חצייך בפרוטה וגם חצייך השני בפרוטה והיינו האיבעיא דהתם כנ"ל וא"ש:

ובאמת צ"ע גם אר"י דאמר חצי עבד ובן חורין שקידש הולד ממזר משום דצד עבדות משתמש באשת איש וקשה הא רב מספקא לי' אי קדושין שאין מסורין לביאה הוי קדושין או לא וא"כ אמאי הוי ממזר ודאי הא אם קדושין שאין מסורין לביאה לא הוי קדושין אינה אשת איש כלל ואף אי נימא דקדושין שאמ"ל הוי קדושין מ"מ לפמ"ש

הרשב"א ז"ל (קדושין דף נ"א) דדוקא היכא דאינה מסורה לביאה מספק אז הוי קדושין אבל היכא דאין מ"ל באיסור ודאי כמו בשתי אחיות כ"ע מודים דלא הוי קדושין וא"כ קשה הא הכא אסור בודאי לבעול אותה ואמאי הוי ממזר הא לא הוי קדושין כלל ע"ש. ויש לישב ואין להאריך:

חצייך בחצי פרוטה כו' ואת"ל מונה והולך הוא משום דאין מתקדשת בחצי פרוטה חציך בפרוטה כו' חצייך למחר בפרוטה מהו כו'. ופסקו הפוסקים דהני את"ל הילכתא נינהו ורק בחצייך בפרוטה למחר עלתה בתיקו וגם אם אמר חצייך בחצי פרוטה למחר ג"כ מקודשת דודאי מונה והולך דאין אשה מתקדשת בחצי פרוטה ע"ש בפוסקים הנה המהרי"ט ז"ל לעיל ב' ע"ב דאמר הש"ס אי הוי תני האיש קונה ה"א דמתקדשת בע"כ וכתב המהרי"ט דה"א דמקודשת מספק ולכך לא תני האיש קונה ע"ש והקשו המפ' למאי דאמר שמואל לקמן קדשה בתמרה אפילו עומד כור תמרים בדינר מקודשת דחיישינן שמא שוה פרוטה במדי כו' ופריך הש"ס ממתני' דקתני בשוה פרוטה ומשני דמתניתין לא איירי בקדושי ספק ולכך תני בשוה פרוטה דליהוי קדושי ודאי ע"ש וא"כ קשה ליתני האיש קונה וא"ל כמו דמשני דה"א דמקודשת בע"כ מספק הא לא איירי בקדושי ספק דאי איירי בקדושי ספק למה תני בשוה פרוטה הא גם בפחות מקודשת מספק כנ"ל ע"ש: ונראה לישב דהנה הרמב"ם ז"ל פוסק דבדבר שאינו מתקיים שאינו יכול להוליכו למדי אינה מקודשת בפחות מפרוטה והקשו הפוסקים דא"כ מאי פריך הש"ס ממתניתין דקתני בשוה פרוטה דלמא איירי מתניתין בדבר שאינו מתקיים ולכך בעי דוקא שוה פרוטה ע"ש. ונראה לישב דהנה תוס' ד"ה בדינר הקשו אמאי תני לה במס' עדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה הא אם קבלה קדושין מאחר הוא בהיפך חומרא לב"ש וקולא לב"ה ותירצו דלאו להכי איתשל וכתב בס' עצמות יוסף דלא תני רק מה דהוא נ"מ אצל בעל זה הראשון אבל לענין מקדש אחר לא איתשל כלל ואצל מקדש זה ליכא נ"מ בהיפך דליהוי חומרא לב"ש ע"ש. ויש להקשות למאי דאמרינן הכא דאם קדשה חצייך בחצי פרוטה היום וחצייך בחצי פרוטה למחר מקודשת משום דודאי מונה והולך הוא כיון דאין אשה מתקדשת בחצי פרוטה ולא מיקרי לחצאין ומקודשת אבל אם מקדשה חצייך בפרוטה היום כו' אינה מקודשת כיון דאשה מתקדשת בפרוטה הוי לחצאין ע"ש וא"כ קשה דגם אצל מקדש זה הראשון איכא נ"מ דליהוי מחומרי ב"ש כו' כגון דקידשה חצייך בחצי דינר היום וחצייך בחצי דינר למחר וא"כ לב"ש מקודשת דודאי מונה והולך הוא כיון דאין אשה מתקדשת בחצי דינר לא פסקה ולא הוי לא ומקודשת ולב"ה דמקודשת בפרוטה א"כ לאו מונה והולך הוא דגם בחצי דינר מקודשת וממילא אינה מקודשת דהוי

לחצאין וא"כ איכא נ"מ דהוי מחומרי ב"ש וקולי ב"ה גם אצל מקדש הראשון וקשה קושית תוס' הנ"ל:

אמנם יש לישב דהנה המפ' הקשו אמאי בחצייך בחצי פרוטה אמרינן דודאי מונה והולך הוא משום דיודע שאין קדושין בחצי פרוטה הא למאי דאמר שמואל דאף בפחות משוה פרוטה מקודשת מספק א"כ לא שייך אדם יודע כיון שגם בפחות מפרוטה מקודשת ותירצו דאף דמקודשת בחצי פרוטה מ"מ כיון דפחות משוה פרוטה לאו ממון הוא לענין כל הדברים ממילא ודאי אינה מקדשה בפחות מפרוטה ולכך אמרינן דודאי מונה והולך הוא ע"ש:

ולפ"ז מיושב דלב"ש היכא דמקדשה חצייך בחצי דינר כו' ג"כ אינה מקודשת דלא אמרינן מונה והולך דלא שייך אדם יודע שאינה מקודשת בחצי דינר כק' המפ' הנ"ל כיון דגם בחצי דינר מקודשת מספק שמא שוה דינר במדי ממילא לא שייך אדם יודע כו' והכא לא שייך תירוצם כיון דבאמת חצי דינר הוי ממון לענין כל הדברים רק לענין קדושין סברי ב"ש דאינה מקודשת פחות מדינר קדושי ודאי רק ספק וא"כ ממילא לא שייך אדם יודע כנ"ל ולא אמרינן מונה והולך ואינה מקודשת בחצייך בחצי דינר אף לב"ש ולא הוי חומרא לב"ש ומיושב שפיר קושיא הנ"ל כמ"ש. ולפ"ז מיושבים שפיר דברי הרמב"ם ז"ל דפוסק בדבר שאינו מתקיים דאינה מקודשת ולא קשה קושייתם דמאי פריך הש"ס לוקמי מתניתין בכה"ג. ז"א דאי איירי מתניתין בדבר שאינו מתקיים קשה כנ"ל דמשכחת לה חומרא לב"ש בחצייך בחצי דינר דשפיר מקודשת לב"ש דאמרינן מונה והולך הוא כיון דאינה מתקדשת כלל בחצי דינר אף מספק דאיירי בדבר שאינו מתקיים וע"כ דאיירי בדבר המתקיים ולא איתשל לענין דבר שאינו מתקיים דהוא דבר אחר כמ"ש בס' ע"י ע"ש ופריך שפיר ממתניתין כנ"ל וא"ש דברי הרמב"ם ז"ל כנ"ל:

ולפ"ז מיושב ממילא קושית מפ' הנ"ל שהקשו על מהרי"ט ז"ל דמקודשת בע"כ מספק דא"כ ליתני גם בפחות מפרוטה כנ"ל. ולמ"ש א"ש דאי נימא דמקודשת בע"כ ממילא י"ל דאיירי בדבר שאינו מתקיים כנ"ל וא"ל כמ"ש דא"כ משכחת חומרא לב"ש בחצייך בחצי דינר ז"א דהנה לעיל פריך הש"ס אמאי אינה מקודשת אם קדשה לחצייך נימא דניפשטי קדושי בכולהו כמו ברגלה של זו עולה ומשני דהכא דעת אחרת דבשלמא התם אינו תלוי בדעת המוקדש משא"כ הכא תלי' גם בדעתה ולכך לא פשטה קדושין בכולה ע"ש וא"כ למאי דנימא הכא דאשה מתקדשת בע"כ א"כ ממילא גם באשה פשטה קדושין בכולה דאינו תלוי בדעתה כנ"ל וא"כ גם בחצייך מקודשת לי היא מקודשת וממילא לא

משכחת לה חומרא לב"ש וקולא לב"ה ושפיר י"ל דאיירי בדבר שאינו מתקיים ואינה מקודשת כלל אף מספק בפחות מפרוטה ושפיר י"ל דאיירי בקדושי ספק כנ"ל וא"ש:

דף ח:

א"ל התקדשי לי בדינר זה נטלתו וזרקתו לים כו'. לשון הברייתא ותמוה דלשון נטלתו משמע דעשתה מעשה שמורה רצוי לקדושין דשתיקה בשעת מתן מעות הוי כאמרה הן מדקיבלה. ואיך מהני מה שזרקתו אח"כ הא תוך כ"ד לאו כדיבור בקדושין ודלמא הדרא בה. ואי"ל דוקא הוא אי"ל תוך כ"ד לא היא דלשון הש"ס כל התורה כו' חוץ מקדש ומגרש ע"ש אך ב"ב לשון הגמ' בר מקדושין כו' משמע גם היא. וכ"כ בש"ע ס' מ"ב. ואפשר נהי דקי"ל סוף פ"ק דחולין וגיטין דספק א"א הוכיח סופו על תחילתו דוקא אחר כ"ד אבל תוך כ"ד אמרינן הוכיח סופו ע"ת שהקבלה הי' כדי לזרקו. אולם אין מובן מה טעם יהי' מוכח שהקבלה לזרקו אם א"ר להתקדש לא הי' לה ליטול מה לה לקבל ולזרוק של חברו ואפשר דזה בזיון יותר מאם לא קבלה. וא"ל עכ"פ ספק ליהוי דלמא הדרא בה ז"א דמסתמא לא תלינין תוך כ"ד בחזרה ותולין יותר שהוכיח ע"ת כנ"ל אך בשדיך קשה למה נתלי לבזות אך י"ל דגם חזרה אין סברא בשדיך:

לכאורה הי' אפשר דהא דא"מ תוך כ"ד חזרה ע"כ אף שחוזר רק מהנתינה שהקנה לה ג"כ לא מהני דאין סברא לומר רק שחוזר מהקדושין לחוד והקנין רוצה דלא כשחוזר מההקנאה דמשמע סתמא דכיון דתלי' הך בהך שההקנאה הי' לק' גם מההקנאה א"י לחזור. וכן היא שתחזור רק מהזכי' ג"כ אין סברא שיועיל כיון דהזכי' תלי' בק' אבל בזה שזרקתו י"ל דלענין זה תוך כ"ד כדבור שאין כאן זכי' בכסף ק' כלל כיון שנאבד תוך כ"ד או זרקתו קמי' וכאלו לא הי' שלה אף רגע א'. או כיון דמ' ע"מ להחזיר בק' לא מהני לרמב"ם מה"ת כחליפין ק"ס דהדר למרי' ולתוס' דרבנן דמי' לק"ס. וכן בהנ"ל דרגע א' שלה ואח"כ הדר ואף דכשקבלה ואח"כ מחזרת לא בטל הק' דאז לא הי' להחזיר משא"כ תוך כ"ד הי' מיד להחזיר. מ"מ אינו נראה. ונראה יותר כנ' לעיל דהוכיח שהי' קבלה לזרוק שהוא בזיון יותר או אפשר למאי דאמר בתמורה וב"ק ע"ג ת' עולה ת' שלמים כו' אם לכך נתכוין מתחלה כו' ואם נמלך כו' תוך כ"ד כו' משמע שגם תוך כ"ד יש לראות אם נתכוין אי חוזר ע"ש ובתוס' משמע דתוך כ"ד קטן נראה בנתכוין מתחלה ע"ש:

א"כ י"ל גם כאן בנראה שנתכונה מתחלה לא בנמלך והי' לפוסקים לבאר די"ל שם נאמן משא"כ בקדושין. ועיין רמב"ם ט"ו מה' מעשה קרבנות ובמ"ל שם:

דף י.

אבעי' להו תחלת ביאה קונה כו' נ"מ כגון שהערה ופשטה ידה וקיבלה קדושין כו' וכ' הר"ן ז"ל דלמה לא נקיט הערה לחוד אי מקודשת אי לא ולמה לי' פשטה ידה כו' והוכיח כדברי תוס' דבהערה בה ופירש ולא גמר ביאתו ודאי תחלת ביאה קונה דאיגלאי מלתא שדעתו על תחלת ביאה ולכך לא מצי למימר בהערה לחוד דאז ודאי מקודשת רק בגמר אח"כ וצ"ל בפשטה ידה כו' ע"ש. והנה עדיין אינו מדוקדק למה לא אמר הערה וקבלה קדושין וגמר ביאתו אח"כ כיון דהעיקר משום שגמר כנ"ל. ועוד קשה דהא לתוס' כיון דאמרינן בפירוש אחר הערה דיש הוכחה שדעתו על תחלת ביאה דאל"ה הי' גומר ומהני ההוכחה על למפרע כנ"ל. וא"כ לכאורה כאן בפשטה כו' וקבלה קדושין מאחר ואח"כ גמר ביאתו נימא להיפך דהא זה נראה פשוט דאי דעתו על סוף ביאה א"כ כאן חייב מיתה על הגמר ביאה שגמר אח"כ דהא כבר תפסי קדושי שני והוי אשת איש בשעת גמר ביאה ולא גרע ממאי דקי"ל הי' משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי דחייב כשגמר ביאתו כיון שבאמצע ביאה נאסרה עליו וגם כאן נעשית א"א כנ"ל:, וא"כ כאן ההוכחה הוא להיפך כשגמר ביאתו אח"כ הוי כמו פירש בכל דוכתי דנימא דודאי הי' דעתו אתחלת ביאה שיקנה דאל"ה לא הי' גומר דהיא אשת איש ודאי הי' דעתו שתקדש בתחלת ולכך גמר דלא תפסי בה הקדושין ולא גרע כאן בגמר מפירש כנ"ל:

ונראה די"ל לתוס' ז"ל דאייריי באמת בלא גמר ביאתו ואעפ"כ א"ש דכיון היכא שגמר וליכא הוכחה אי דעתו אסוף או תחלה רק בפירש מוכח מדלא גמר כמ"ש תוס' וא"כ כאן בקבלה קדושין הוי להיפך דאף בפירש ליכא הוכחה מדלא גמר דעתו אתחלת דאדרבה ז"א די"ל להיפך דהי' דעתו אסוף ולכך פירש דהא אי הי' דעתו אסוף הוצרך לפרוש דהיא אשת איש ושוב אין הוכחה עכ"פ ומבעי' לי' שפיר אי תחלת ביאה קונה או סוף כנ"ל ומיבעי' לי' בלא גמר כלל. ומ"מ הוצרך לומר בקבלה קדושין דבלא קבלה ולא גמר שפיר מקודשת דיש הוכחה כמ"ש תוס' משא"כ בקיבלה קדושין כנ"ל:

א"ב לכהן גדול דקא קני בתולה בביאה כו' אי מותר לקדשה בביאה. והקשו תוס' ורשב"א הא כשהיא בעולה בשעת נשואין ג"כ אסורה לו לכ"ג והא ביאה ארוסין עושה ומאי נ"מ הא אי גם אי תחלת קונה מ"מ אסורה דבשעת נישואין הוי בעולת עצמו ע"ש. ויש לישב דגם הלשון אינו מדוקדק נ"מ לכ"ג דקני בתולה כו' דמשמע דהנ"מ הוי אי קני או לא הי' לו לומר אם מותר לקנותה כו'. ועוד קשה לכאורה לסברת תוס' דבהערה ופירש איגלאי מלתא דדעתו על תחלת ביאה כו'. וא"כ כאן בכהן גדול שקדשה וגמר ביאתו נימא ג"כ דאיגלאי דודאי דעתו אתחלת ביאה דאי דעתו אסוף ביאה היא אסורה לו דבעולת עצמו

היא בשעת קדושין וע"כ דעתו אתחלת וכמו בלא גמר לתוס' כמו כן בכ"ג בגמר כנ"ל ולכך י"ל להיפך דאיירי גם כאן בכ"ג שקידש בתולה בביאה והערה בה לחוד ולא גמר ביאתו והוי שפיר נפקא מינה אי מקודשת או לא דבכל אדם אין נ"מ דהא בפירש מוכח דדעתו אתחלה כמ"ש תוס' דאל"ה הי' גומר אבל בכ"ג שהערה לחוד כאן י"ל שפיר דעתו אסוף ביאה ואין הוכחה מדלא גמר דאדרבה אי דעתו אסוף אסור לו לגמור דהוי בעולת עצמו ולכך פירש ואף דאדעתא, דהכי בעל מ"מ אין ראי' מדלא עשה האיסור אף שרצה וכיון שאין הוכחה הוי כגמר ביאתו בכל דוכתי ומספקא לי' אי תחלת ביאה קונה ומקודשת או סוף ביאה קונה ואינה מקודשת כיון שלא גמר. ומדוקדק שפיר לשון הש"ס לכ"ג דקא קני בתולה בביאה כו' היינו דהנ"מ היא אי מקודשת או לא כנ"ל. וגם לא קשה קושית תוס' הנ"ל דהא אסורה לו שבשעת נישואין הוי בעולה ולהנ"ל א"ש הא אין הנ"מ אי מותר או אסור רק אי מקודשת או לא כנ"ל. וא"ש:

עוד דהנה לכאורה קשה למאי דאמר בש"ס כריתות פ' אמרו לו דאף דאמרו עדים בעלת שפחה חרופה יכול לומר לא גמרתי ביאתי דזה אי אפשר לעדים לידע אי גמר ביאתו או לא ובכל עריות חייבים על הראה משא"כ בשפחה דבעינן גמר ביאתו ע"ש. כ לכאורה כאן בקדושי ביאה להפוסקים דלא מהני עידי יחוד רק בעינן שיראו הביאה. וא"כ כיון דסוף ביאה קונה הוי מקדש בלא עדים דהעדים אינם יודעין גמר ביאתו או לא ואף שנאמר גמר לא מהני דהוי בלא עדים כנ"ל. ולשטת תוס' דבפירש ודאי דעתו אתחלת ביאה א"ש דממ"נ יודעים העדים שנתקדשה אי גמר הא נתקדשה ואי לא גמר א"כ פירש ונתקדשה בתחלת ביאה:

אמנם לרי"ף ור"ח דלא מהני דעתו ואינו קונה תחלת ביאה כלל רק הגמר קשה כנ"ל דהוי בלא עדים. אך י"ל כיון דק"ל חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כו' א"כ אמרינן מטעם חזקה הנ"ל דודאי גמר דאי לא גמר הוי ביאת זנות כיון דתחלת ביאה אינו קונה והוי שפיר בעדים כנ"ל ומהני. אמנם למ"ש הב"ש כשהיא נדה או שאר איסור לא אמרינן חזקה אין אדם עושה כו' דהא בין כך וב"כ עשה איסור ע"ש. וא"כ מיבעי לי' שפיר דנ"מ בכ"ג שקדש בתולה בביאה וא"כ סוף ביאה קונה עשה איסור העשה דבעולה, וא"כ שוב אינה מקודשת כלל דהוי מקדש בלא עדים דאין יודעין אי גמר דלא שייך חזקה הנ"ל ודאי גמר ז"א דמ"מ עשה איסור דבעולה כנ"ל ושוב אינה מקודשת משא"כ אי תחלת ביאה קונה מקודשת שפיר כנ"ל. ומיושב דאמר דקא קני כו' דהנ"מ אי קנאה. ומיושב קושית תוס' ג"כ כנ"ל:

אך יש לדחות דהא חזינן בשפחה חרופה דחייבת מלקות ולא אמרינן שמא לא גמר ופטורה וע"כ דדוקא לענין קרבן ע"ש. אך אינו ראי' די"ל כמ"ש הרמב"ם ז"ל ה' שבועות דמדחזינן דהתרו וקיבלה ההתראה אינה יכולה לפטור בטענה ע"ש משא"כ כאן כנ"ל אך יש לחלק דדוקא יכול לומר שלא גמר משום שהוא איסור התם בשפחה חרופה משא"כ בקדושין דהיתר למה נימא דלא גמר ומסתמא גמר כנ"ל. אך מ"מ א"ש בכ"ג דג"כ הוא איסור ושייך שפיר דהוי בלא עדים כנ"ל. עוד י"ל דהא לכאורה קשה לר"ה דחופה קונה מק"ו מכסף ושטר שאין גומרין וקונין א"כ למה לי' קרא דביאה קונה נילף ג"כ מק"ו דכסף ושטר דביאה ג"כ גומרת מכש"כ שקונה וזה לא קשה כ"כ. רק דלפי המסקנא ג"כ קשה לרי"ף ור"ח דהעראה אינו קונה רק גומר דלענין גמר יליף קיחה קיחה מעריות ע"ש וא"כ כיון שגומר ממילא יקנה תחלת ביאה ג"כ מק"ו דכסף ושטר שאין גומרין וקונין תחלת ביאה שגומר אין דין שיקנה אך הא בש"ס לעיל אמר לא ליכתב ביאה ותיתי מהנך מה להנך שקנינן מרובה ע"ש וליכא למילף ביאה מכסף ושטר רק עכשיו יליף ר"ה שפיר חופה כו' דליכא פירכא הנ"ל דקנינן מרובה דביאה תוכיח משא"כ אי לא ידעינן ביאה לא שייך הק"ו הנ"ל. אך ז"א דהא עכ"פ סוף ביאה קונה עכשיו מובעלה א"כ שוב נילף תחלת ביאה שקונה מק"ו דהא גומר כנ"ל דאין לומר שקנינן מרובה דהא סוף ביאה קונה אף שאין קנינה מרובה. ועוד דנכנס כל זה בק"ו מה כסף ושטר שאע"פ שקנינן מרובה אינו גומר וקונה ביאה דאף שאין קנינה מרובה גומר מכש"כ שקונה כמ"ש תוס' לעיל דבש"ס לא אמר הפירכא רק לענין המה מצינו דלא שייך להכניס כנ"ל:

אך י"ל למ"ש תוס' לעיל דנימא אדרבה שכסף יגמור בק"ו מחופה דכמו דאינו מפורש שחופה קונה כן אינו מפורש דכסף אינו גומר ואיך שייך למילף ק"ו דר"ה ותירצו משום מאי אולמי' האי כסף כו'. ופי' מהרש"א משום דחופה מסברא יש ללמוד דקונה וגומר בב"א ולא שייך מאי אולמי' משא"כ כסף ע"ש. וא"כ ביאה כיון דחזינן מסברא דאף שקונה וגומר מ"מ אינו קונה וגומר בב"א דהא ביאה אירוסין עושה וע"כ מסברא כן וא"כ לא שייך ללמוד דתחלת ביאה קונה מק"ו כנ"ל דאדרבה נילף להיפך דגם בביאה שייך מאי אולמי' דאינו קונה וגומר בב"א כנ"ל ולכך סוף ביאה קונה. אבל למאי דבעי דתחלת ביאה קונה היינו משום דאמרינן נשואין עושה ושייך למילף כנ"ל. ומיושב קושית תוס' דבשעת נישואין הוי בעולה. ולהנ"ל א"ש דעכשיו אי תחלת ביאה קונה הוא רק משום הנשואין עושה דהא בהא תלי' כנ"ל:

עוד קושית תוס' הנ"ל. דהא לכאורה אינו מובן למה באמת אמרינן דביאה אירוסין עושה הא כיון דקונה וגם מצינו דגומר ולמה לא תגמור אותה הביאה עצמה וכמ"ש מהרש"א

בחופה כנ"ל. אך י"ל בפשיטות לרי"ף ז"ל דהתחלת ביאה גומר דיליף מעריות וקונה אינו אלא הסוף ביאה וא"כ איך נימא דהביאה קונה וגומר בב"א הא התחלת ביאה אינו יכול לגמור דלא נתקדשה עדיין דלענין קדושין הוא הגמר ולא עדיף מחופה קודם קדושין דלא מהני לרוב הפ'. וגם כשגומר הביאה אינו גומר דסוף ביאה אינו גומר כלל רק תחלת כנ"ל ולכך קי"ל דביאה אירוסין עושה:

אמנם זה שפיר לדידן דסוף ביאה קונה אבל למאי דס"ד דתחלת ביאה קונה א"כ לא שייך הנ"ל ושפיר קונה וגומר דהם בב"א וממילא ביאה נשואין עושה כנ"ל. ומיושב קושית תוס' הנ"ל דאמר שפיר נ"מ בכ"ג אי מותר לקדש בביאה דאי תחלת ביאה קונה א"כ ממילא נשואין עושה ומותרת לו שפיר כנ"ל. ולדעת תוס' ושאר פ' י"ל הטעם דביאה אינו קונה וגומר בב"א משום דהא דביאה גומר כ' הר"ן ז"ל דילפינן מיבמה דלא שייך לומר מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת דגם היא כבר נקנית. וזה שייך בביאה שאחר קדושין אבל בשעת הקדושין שוב אינו גומר דעדיין אינה זקוקה ושייך שפיר פירכא הנ"ל:

במה דפריך ואימא עד דמקדש והדר בעיל. והקשו דא"כ איך משכחת כ"ג שיקח בתולה אי סוף ביאה קונה. וי"ל דמשכחת בשלא כדרכה ולא שייך קושיית הש"ס דהא בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה דהא לענין התחלת ביאה שהוא קודם הקדושין כיון דסוף ביאה קונה א"כ לא נעשית כלל בעולה ע"י התחלת ביאה דאחר אין עושה אותה בעולה שלא כדרכה כנ"ל ולמסקנא י"ל. דלכאורה לקושית תוס' דכשהיא בעולה בשעת נשואין ג"כ אסורה לו לכ"ג וא"כ לרבא דקדושין שאין מסורין לביאה לא הוי קדושין וכ' המפ' דגם בקדושי ביאה בעינן שיהיו מסורין לביאה אחר הקדושין ותוס' הקשו שם א"כ בכל חייבי לאוין ועשה למה תפסי קדושין הא אין מסורין לביאה ותירצו דדוקא היכא דאיסור ביאה בא ע"י הקדושין ע"ש. ובבעולה לכ"ג דתפסי קדושין צ"ל ג"כ דלא הוי קדושין שאין מסורין לביאה משום דאין האיסור ביאה בא ע"י הקדושין וא"כ כל זה כשהיא בעולה מקודם אבל כאן שקדשה בביאה ואסורה לו אח"כ משום בעולת עצמו א"כ הוי הקדושי ביאה קדושין שאין מסורין לביאה שהביאה היינו הקדושין אין מתירין הביאה אח"כ אלא אדרבה אוסרין וכאן שפיר האיסור בא ע"י הקדושין דקודם לכן לא היתה אסורה שלא היתה בעולה כלל ורק ע"י הקדושין דהיינו הביאה לאסרה וכנ"ל ולא הוי קדושין כלל כנ"ל. אך זה טעות דאטו איסור הביאה בא ע"י הקדושין הא לא בא רק ע"י הביאה ואף אם בא עלי' בלא קדושין ג"כ היתה נעשה בעולת עצמו והיתה אסורה עליו כנ"ל ולכך הוי קדושין:

אמנם בבא עלי' שלא כדרכה דאמרינן דאחר אינו עושה אותה בעולה רק דכיון דקדשה בביאה זו נעשית בעולה דבעל עשה אותה בעולה שלא כדרכה וא"כ שוב י"ל דאינה מקודשת כשקדשה כ"ג בביאה שלא כדרכה דהוי שפיר קדושין שאין מסורין לביאה דכאן שפיר איסור הביאה בא רק ע"י הקדושין דאם הי' בא עלי' ביאה זו בלא קדושין לא היתה נעשית בעולה כלל דאחר אין עושה בעולה שלא כדרכה ולא היתה אסורה לו רק מחמת הקדושין נעשית בעולה ונאסרה והוי שפיר קדושין שאמ"ל כנ"ל ולא הוי קדושין ושוב י"ל דבאמת מותרת לו אח"כ כיון דלא הי' קדושין מטעם קשאמל"ב שוב הוי אחר ואינה בעולה כלל בשלא כדרכה כיון דלא נעשה בעל כנ"ל. ואף למאי דק"ל כאביי דקדושין שאין מ"ל הוי קדושין מ"מ הא כתב הרשב"א ז"ל דדוקא בספק סבר אביי דהוי קדושין משא"כ היכא שאין מסורין לביאה בודאי לדידן ג"כ לא הוי קדושין והכא הוא בודאי כנ"ל וי"ל ואף דבל"ז באלמנה לכ"ג או בעולה האיסור דוקא בקידש ובעל דבעל ולא קדש אינו לוקה והוי ג"כ קשאמ"ל דאיסור ביאה בא ע"י הקדושין זה אינו דאין האיסור ע"י הקדושין רק ע"י שהיא אלמנה או בעולה רק שהתורה לא אסרה הביאה רק באופן כשקדשה ואסרה תורה לעשות שניהם יחד לקדש ולבעול ושניהם הם איסור אבל לא מיקרי זה שהקדושין גורמין האיסור ולא דמי כלל לב' אחיות וכה"ג שהקדושין גורמין כנ"ל. וגם בהנ"ל יש לדחות:

בפשטה ידה וקבלה קדושין כו' ולתוס' איירי כשגמר אח"כ ביאתו וכן מבואר בש"ע לדידן דסוף ביאה קונה מקודשת לשני. ולכאורה נראה דעכ"פ אסורה לשני ג"כ דהא כיון שגמר ביאתו אח"כ הראשון א"כ זינתה תחתיו של הב' כיון דהגמר ביאה אחר קדושי הב' ואסורה עליו דהא גם הגמר ביאה אוסרת. אם לא היכא שהי' הגמר באונס ובאשת ישראל. ולכאורה לר"א בכריתות דמחייב על כח וכח ואוסרת ג"כ וא"כ כיון שהקדושין באמצע הביאה נאסרת מיד על השני אף קודם הגמר ביאה מחמת הזנות תחתיו של כח זה וא"כ הוי קדושין שאין מסורין לביאה קדושי השני דע"י הקדושין נאסרה עליו דבלא הקדושין לא היתה אסורה שהי' אין תחתיו ועדיין לא קדשה הראשון כיון דדעתו על הגמר. ואף דאם הי' פירש הי' אומרין שקדשה בתחלת הי' טעות שהי' טועין ובאמת לא היתה מקודשת אם הי' מפרש כמ"ש תוס' ורק ע"י הקדושין נאסרה. ולדידן א"ש דאין נאסרת רק בהראה או בגמר וא"כ הקדושין שהי' בין הראה לגמר אז הי' מסורין לביאה. ואף דג"כ אין מסורין לביאה ממ"נ אם יגמור הראשון תהי' אסורה משום הזנות ואם לא יגמור תהי' אסורה מספק דנאמר שקדשה בתחלת ביאה כיון שפירש ולא גמר ותהי' אסורה משום אשת איש ואף שיהי' האיסור בטעות דבאמת מותרת כיון שעכשיו

גמר ביאתו. מ"מ גם זה הוי קדושין שאמ"ל כמו אחת מב' אחיות מקודשת כו' דאף דאם קידש זו מותרת והאיסור רק שמא אינה מקודשת מ"מ הוי לרבא קשאמ"ל וגם כאן כנ"ל. אך ז"א דזה האיסור אינו ע"י הקדושין דאף אם לא הי' מקדשה היתה אסורה ממ"נ כנ"ל משא"כ לר"א דכל כח וכח י"ל כנ"ל:

וגם למאי דאמר יבמות דצרת סוטה פטורה דטומאה כתיב בעריות. וי"ל דאין קדושין תופסין וא"כ כיון שבשעת קדושין הב' נעשית סוטה עליו הוי כמקדש אשה ובתה דבשעת הקדושין נעשה ערוה עליו ולא הוי קדושין וכן כאן נימא דלא הוי קדושין. אך זה אינו דהא אמר להדי' ביבמות הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה דתפסי בה קדושין ע"ש. רק קשאמ"ל י"ל דהוי כנ"ל:

אך י"ל דאפשר אינה נאסרת כלל ע"י הביאה שבשעת הקדושין דדוקא בזינתה אחר הקדושין שהיא כבר מקודשת משא"כ בזה הכח שהוא בשעת הקדושין בבת א' י"ל דאינה נאסרת כלל ולא מיקרי זה תחתיו. ורק דנימא שנאסרת ע"י הכח שמיד אחר הקדושין ושוב כבר הי' קדושין המסורין לביאה שבשעת הקדושין אם הי' פורש היתה מותרת. ואף דהיתה אסורה מטעם דאי אפשר לצמצם ואף שהי' בבת אחת הי' אסורה מספק שמא הי' אחר הקדושין ושוב הוי קשאמ"ל מיד בשעת הקדושין דאף שהי' בב"א תיאסור מספק שמא לא הי' בב"א. אך זה לרבא אבל לדידן דקשאמ"ל הוי קדושין לאביי רק דנימא להרשב"א ז"ל דגם כאן כיון שבודאי אסורה עליו גם לאביי לא הוי קדושין וקשה ג"כ כנ"ל:

ובזה י"ל שפיר כיון דבבת אחת אינה נאסרת רק שתהי' אסורה משום אי אפשר לצמצם ושוב הוי רק מספק וכמו א' מב' אחיות והוי קדושין לדידן כנ"ל ועוד למ"ש חולין פ"ב בתוס' שם דאי מחצה על מחצה ברוב אף דאי אפשר לצמצם מותר דיש ב' צדדים להתיר שמא הי' רוב ואף אם היה מחצה מותר ע"ש. וגם כאן כנ"ל כיון דבב"א לא נאסרה יש ב' צדדים להתיר שמא הי' קודם וגם אם הי' בבת אחת מותרת והיו מסורין לביאה אף דאי אפשר לצמצם וגם לרבא מהני כנ"ל. ובגוף הדין לכאורה קשה ג"כ בש"ע ובטור דאמר סתם שמקודשת לשני וכתבו בגמר ביאתו אח"כ ע"ש ולא כתבו כלל דאסורה עליו עכ"פ מטעם הגמר ביאה של הראשון. הי' נראה דאפשר למאי דאמר בכתובות (ד' נ"א ע"ב) דקי"ל כרבא דלא כאבוה דשמואל דבאשת ישראל שהי' תחילתה באונס אף שסופה ברצון מותרת דגם זה הוי אונס דאמרינן יצר אלבשה ע"ש. וא"כ גם כאן אף שהגמר ביאה ברצון מ"מ כיון דהתחלה הי' בהיתר קודם קדושי השני שוב אינה נאסרת מחמת הגמר דאף הרצון הוי אונס דיצר אלבשה ומותרת באשת ישראל. אך יש לדחות דדוקא התם

שגילתה דעתה שהיא אנוסה בתחלה אמרינן אח"כ מסתמא יצר אלבשה משא"כ כאן שאין גילוי דעת כלל שאינו ברצון רק שהי' בהיתר י"ל דלא אמרינן כנ"ל:
ועוד די"ל דזה מיקרי רצון דמי הכריחה לקבל קדושין מאחר והוי עושה האיסור ברצון כו'. ויש לדחות דהוי כמו מפליגין בספינה בספק אם יחלל שבת. וגם כאן לא הי' ידוע לה שתעבור ואח"כ יצרא אלבשה ואינו מוכרח כנ"ל. ומה שהקשה בש"ע שכ' בגמר הראשון ביאתו למה לא נימא דאיגלאי מילתא שהי' דעתו אתחלת ביאה דאל"ה לא הי' עושה איסור וכמ"ש לעיל וכמו בפירש כנ"ל. צריך לומר דאין ראי' מן עשיית האיסור דשמא יצרו תקפו לגמור אף שהוא איסור משא"כ פירש מסתמא הי' גומר אם הי' דעתו לקדש בגמר ביאה כנ"ל:
לכאורה קשה במ"ש תוס' ופוסקים דפירש אחר הראה מקודשת דאיגלאי מילתא שהי' דעתו אתחלת ביאה מדפירש. והנה לדעת הרבה פוסקים לא מהני ידיעה בלא ראי' בעדות גיטין וקדושין כמו בדיני נפשות ורק בממון מועיל כדאמר פ' שבועות הפיקדון ע"ש. וא"כ כיון דמקדש בלא עדים לא מהני וכאן בשעת תחילת ביאה לא ידעו העדים שמקדשה דהא בסתם דעתו על גמר ביאה. ורק כשפירש יודעים למפרע שקדשה וזה הוי רק ידיעה בלא ראי'. ויש לדחות דזה הוי ראי' וידיעה כיון שראו המעשה ונודע להם מיד שהי' לקדושין. ועוד דגם בשעת ראי' של תחילת הביאה ידעו דממ"נ מתקדשת אם יגמור תהי' מקודשת ואי לא יגמור תהי' מקודשת בתחילת ביאה ויש לדחות דאולי תחזור בה. אך לזה לא חיישינן:
ומיושב בזה דלא אמר בקיבלה קדושין קודם הגמר וגמר אח"כ דעכ"פ הוי ספק קדושין של הא' דאיגלאי מדלא פירש יעשה איסור ואף שיכול להיות דיצרו תקפו מ"מ עכ"פ ספק הוי ולהנ"ל א"ש. דכיון שהוא ספק שוב הוי מקדש בלא עדים שעדיין אינם יודעים אם קדשה בתחלת ביאה וכמו בספק קרוב לה כמ"ש המרדכי ואף שהי' דעתו אתחילת ביאה לא מהני כנ"ל:
כל הבועל דעתו על גמר ביאה. והקשו מנ"ל הא למה לא יהי' ספק שמא דעתו על תחלת או סוף. ולכאורה י"ל כמ"ש דכיון דהוא ספק א"כ אף אי הי' כוונתו באמת שתתקדש בתחילת ביאה מ"מ אינה מקודשת דבשעת הראה הוי מקדש בלא עדים שהעדים אינם יודעים אם קדשה עדיין וכמו בס' קרוב לה כנ"ל. רק בשעת הגמר דאז יודעין העדים דבר ברור שנתקדשה ממ"נ בודאי אז מקודשת. אך א"כ נימא להיפך דגם בגמר ביאתו לא תהי' מקודשת רק מספק דשמא דעתו הי' על תחילת ביאה שתקדש בהראה וא"כ אף שגמר אינה מקודשת דבהראה לא מהני שהי' מקדש בלא עדים ואף שגמר לא מהני

דהא לא הי' דעתו על הגמר הוי בשעת הגמר כעודר בנכסי הגר וסבר שהן שלו דקי"ל דלא קני כיון שלא נתכוון לקנות שהי' סבר שכבר שלו ע"ש. וגם כאן כיון שהי' סבור שקדשה בתחלת ביאה א"כ בשעת הגמר סבור שכבר מקודשת לו ולא נתכוון לקנות וכיון שבאמת לא הועיל ההעראה ממילא גם בגמר לא מהני כנ"ל. אך י"ל כיון דאמרינן חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. וא"כ כאן כיון דאף שהוא ספק מ"מ אם דעתו על תחלת ביאה אינה מקודשת כלל אף שגמר והוי ביאת זנות. וא"כ שוב איכא חזקה הנ"ל דאין אדם כו' ודאי דעתו על גמר ביאה דבזה העדים יודעין כנ"ל. ומחמת זה הטעם עצמו אמרינן דכל הבועל דעתו על גמר ביאה היינו מחזקה הנ"ל ולא הוי ספק כנ"ל. ולהרי"ף ז"ל דאף בפירש שרוצה לקנותה בתחלת ביאה לא מהני ומ"מ סוף ביאה קונה נראה דגרע בפירש שרוצה בתחילת כו' גם בגמר לא מהני דעל התחלת לא מהני מה שרוצה ובהגמר לא נתכוון לקנות כיון דסבר דקנאה כבר בתחילת ביאה וכעודר בנכסי הגר הנ"ל:

אין להקשות על מ"ש בתוס' דבפירש מוכח דכוונתו הי' לקדשה בתחילה ביאה. מה מהני הא בעינן שיכוונו שניהם לקדושין גם היא. וא"כ כיון דבסתם דעתו על גמר ביאה וא"כ לא הי' דעתה תקדש בהתחלת ביאה דהא לא היתה יודעת שיפרוש. וא"כ כשפירש נהי דיש הוכחה עליו מ"מ עלי' אין הוכחה ולא נתכוונה להתקדש ולמה יועיל כנ"ל. אך לא קשה כמ"ש הר"ן נדרים דבקדושין האשה מבטלת דעתה ומסכמת למה שיעשה הבעל ואינה מקנה עצמה לו דא"כ הי' כי תלקח אשה לאיש ע"ש. ולכך כאן ג"כ מסכמת לרצונו וכיון שמוכח שהי' כוונתו בתחלת ביאה ממילא נתקדשה כנ"ל:

הרי"ף ז"ל יבמות כתב אהא דאמר אשה לבעלה כו' אתיא קיחה קיחה דנקנית בהעראה וכ' דהתם לענין שתגמור הביאה אחר הקדושין ודומי' דיבמה דגם כאן זקוקה ועומדת אבל לענין הקנין שיקנה בביאה זה לא ילפינן קיחה קיחה ולא מהני בהעראה דדעתו על גמר ביאה ע"ש. והוא תמוה דממ"נ כיון דאמר דלא ילפינן לענין קנין שיקנה בהעראה וא"כ ממילא גם בפירש שרוצה לקנות בתחילת ביאה ג"כ לא מהני [כמ"ש] הפ' אליבי'. וא"כ למה סיים דדעתו על גמר ביאה הא אינו תלוי בדעתו כלל ואי סובר דתלוי בדעתו לא הוצרך לחלק בין קנין לגמר הי' לו לומר כמ"ש תוס'. ונראה בפשיטות דהא ביבמה כ' הר"ן ז"ל דקונה בהעראה אף שדעתו על גמר ביאה דהא לא בעינן דעתו כלל ביבמה דביאת שוגג ג"כ קני ביבמה וכיון דאיתרבי העראה ממילא נקנית לו מיד כנ"ל. וא"כ לכאורה למ"ש הר"ן ז"ל כאן דהא דביאה אחר קדושין גומרת ילפינן מיבמה קל וחומר דלא שייך למיפרך מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת דגם היא סבר נקנית ע"ש. וא"כ י"ל

דגם ביאת שוגג בלא דעתו ג"כ גומר אחר הקדושין דהא יכולין למילף מק"ו דיבמה שאף ביאה בלא דעתו יגמור כמו שקונה ביבמה דמה יבמה שאין כסף כו' ביאה גומרת אף בלא דעתו מכש"כ באשה כמ"ש. וא"כ נראה ממילא דשוב גומר הראה לחוד אחר הקדושין דלא שייך לומר שדעתו על גמר ביאה דמאי מהני שלא הי' דעתו לקנות בתחלת הא מ"מ נגמר דלא בעינן דעתו וכמ"ש הר"ן ז"ל ביבמה כנ"ל:

אבל בביאה של קנין הקדושין דזה ליכא למילף מיבמה דמה ליבמה שכן זקוקה כו'. וא"כ ממילא בעינן דעתו ושוגג לא קני וא"כ ממילא אינה נקנית בתחילת ביאה משום דדעתו על גמר ביאה. ומדוקדק היטב לשון הרי"ף ז"ל שכ' דהתם לענין הגמר שיגמור והוי דומיא דיבמה ולכך גומר בהראה ומהני משום דלא בעינן דעתו כיון שהוא דומיא דיבמה. אבל לענין הקנין דלא דמי ליבמה שוב לא מהני משום דדעתו על גמר ביאה. והיינו שבזה. בעינן דעתו והוצרך שפיר לב' הטעמים כנ"ל. ומיושב שפיר דגם הרי"ף ז"ל לענין הדין סבר כתוס' דבמפרש שרוצה לקנות בתחלת ביאה שפיר קונה בהראה ג"כ. רק דלא רצה לפרש דשם איירי במפרש דזה דוחק דסתמא קאמר אשה לבעלה בהראה ולכך פירש דאיירי בגמר ולא בעינן מפרש דלא מהני בסתם דדעתו על גמר ביאה כיון שגומר בלא דעתו כנ"ל. אך מ"מ הוא דוחק לומר דביאת שוגג גומר אחר הקדושין בלא דעתו. ועוד דלא משכחת לה מ"ש הר"ן דהא דלוקה בבועל ארוסתו בבית חמיו היינו בלא כיון לשם נשואין ע"ש. והא גם בלא כיון לשם נשואין ג"כ נעשית נשואה ממילא דגומר בלא דעתו כנ"ל. ויש לדחות:

או י"ל דילפינן על שניהם שקונה בהראה וגם גומר רק דכיון דהא דגומר ילפינן מיבמה וביבמה לא מצינו שיקנה רק בהראה דכיון שהערה בה נקנית לו בע"כ דלא בעי דעתו. וא"כ לא מצינו שיקנה גמר ביאה בלחוד בלא הראה ביבמה וא"כ בביאה שאחר הקדושין דילפינן מיבמה דגומר ג"כ אינו גומר רק ההראה אבל גמר ביאה בלחוד אינו גומר כלל כגון שאינו רוצה בפירוש שיגמור ההראה רק בגמר י"ל דלא מהני כלל דזה לא מצינו ביבמה כנ"ל. וא"כ לא שייך לומר בביאה דאחר קדושין שדעתו על גמר ביאה. ז"א דא"כ לא יועיל כלל כנ"ל. משא"כ לענין קנין ביאה דיליף מעריות ובעריות גמר ביאה לחוד ג"כ חייב אם הי' אונס על הראה או שוגג וכה"ג חייב על הגמר כמבואר בש"ס. א"כ קונה ג"כ הגמר לחוד בלא הראה ושוב שייך דדעתו על גמר ביאה דאף דילפינן מעריות דהראה לחוד ג"כ קונה מ"מ כיון שהגמר לחוד ג"כ קונה שוב אמרינן דדעתו על גמר ביאה כנ"ל:

או י"ל דהא לכאורה להרמב"ם ז"ל דביאת פנוי' אסור מדאורייתא א"כ במקדש בביאה עושה איסור דהא כיון דדעתו אגמר ביאה א"כ בשעת הבראה הוי עדיין ביאה פנויה ונהי דהלאו דלא תהי' קדשה לא שייך בודאי דכיון שהוא לשם אישות וקדושין ולא לשם זנות אינו עובר כנ"ל. אמנם למ"ש הרמב"ן ובכ"מ שם דאף להחולקים דליכא לאו דקדשה מ"מ איכא איסור עשה בביאה בלא קדושין דכ' כי יקח אשה ובעלה היינו שהביאה יהי' דוקא אחר קדושין וכמו עשה דאינו זבוח ע"ש. וא"כ זה האיסור שייך גם בקדושי ביאה. דכיון דיליף קיחה קיחה כו' דהאי ובעלה קאי על הבראה וא"כ ממילא אסור גם הבראה בלא קדושין באיסור עשה כנ"ל. וממילא בקדושי ביאה עובר בעשה בשעת הבראה שהוא בלא קדושין. וא"כ שוב נימא דודאי דעתו על תחלת ביאה שיקנה כמו דאמרינן חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והוא כמ"ש הה"מ דהוא משום האיסור דודאי לא יעבור. וא"כ גם בזה שייך חזקה הנ"ל מטעם זה דוודאי כוון לשם קדושין בתחלת ביאה כנ"ל ולמה נימא דדעתו על גמר ביאה:

אך י"ל דאף דאמרינן סוף ביאה קונה מ"מ אינו קונה לחוד רק עם ההבראה היינו שמתחילים הקדושין מיד ולא נגמרו עד הגמר ביאה כמו בלאחר ל' ולכך פשטה ידה וקיבלה קדושין מקודשת לשני כיון שקודם גמר הקדושין נתקדשה לשני וכן לענין כהן גדול. וא"כ ממילא ליכא איסור עשה בההבראה כיון דזה התחלת הקדושין כנ"ל:

אמנם אי נימא דיליף קיחה קיחה מעריות לענין הקדושין דהבראה קונה א"כ ממילא גמר ביאה לחוד ג"כ קונה כנ"ל. וא"כ שוב אין צורך להבראה לענין הקדושין ושוב הי' אמרינן דדעתו על תחילת ביאה מחמת חזקה הנ"ל דיש איסור עשה. ולכך כ' דלא ילפינן לענין קדושין קיחה קיחה וממילא צריכין שניהם ושוב דעתו על גמר ביאה דליכא איסור כנ"ל. אך ז"א דעדיין למה הוצרך לזה דדעתו על גמר ביאה הא כיון דלא ילפינן קיחה קיחה לענין הקדושין ממילא לא מהני הבראה לחוד אף שדעתו לקנות כנ"ל:

דף מא.

האיש מקדש בו ובשלוחו כו'. בלא קושית הש"ס דהוי כ"ש משליח ג"כ תמוה למה הזכיר בו אלא מי מקדש. ולר"ש דאין שליח נעשה עד י"ל דקמ"ל שלוחו דומיא דבו דצריך ב' עדים זולתו דהוי לי' כגופו. אך קי"ל כרב. וי"ל דקמ"ל דוקא מטעם שליחות אבל לא משום זכי' כמ"ש הרא"ש דגילה דעתו שחפץ לקדשה מהני מטעם זכי'. דא"כ כשנעשה שליח גילה דעתו ושוב א"צ לשליחות. וא"כ להפ' דזכי' לאו מטעם שליחות מה פריך שליחות מנ' אי דנילף מקדושין הא א"א ללמוד די"ל בקדושין מהני משום גילוי

דעתו והוי שוב זכות. משא"כ דבר שודאי חוב לא מהני גילוי דעת כמ"ש הר"ן בנתרצה אב ע"ש. ואמרינן חזרה כמו שכ' תוס' [אולי צ"ל בר"ן ר"פ התקבל] גיטין אפי' צוחה להתגרש ע"ש. ואם הי' מטעם זכי' הי' יכול למחות כשנודע לו דקי"ל הגדילו כו'. וקמ"ל מתניתין דלא מהני בתורת זכי' רק שליחות גמור שיהי' כמותו וי"ל דלא הוי זכות משום ניחא לי' לאינש למעבד מצוה בגופו ובממונו. כדאמר בנדרים תורם משלו ע"ש חבירו דמה"ט לא הוי זכות. ויתישב בזה דמשני דקי"ל מצוה בו יותר משלוחו ול"ל להשמיענו זה כאן בקדושין ולהנ"ל א"ש דמה"ט הוא דבעי שליחות גמור. ולהרא"ש דמהני י"ל דקמ"ל שלא נאמר אף דעשאו שליח היינו שאמר לו לקדש שמא הי' כוונתו רק שגילה דעתו שרוצה שיקדשה בתורת זכי' ושוב יוכל למחות כשיודע לו כנ' ולא יהי' איסור גם באינו מכירה וקמ"ל שלוחו דומיא דבו שנגמר מיד כשמקדשה. או דקי"ל דלא נימא דהוי זכות גם בלא גילוי דעת כשנתרצה אח"כ כמו בנתרצה אב שכ' ע"ש קמ"ל דוקא שלוחו כנ"ל דומיא דבו שיגמור מיד כנ"ל:

ובשלוחו י"ל למה תני דין שליחות בקדושין יותר מכל הא בגיטין עיקר קרא. וי"ל דאתי' מדרשא חביבא לי'. מ"מ הו"ל למימר כ"מ שלוחו כמותו. וי"ל למאי דאמר פ' המדיר למה מהני תנאי בק' ביאה הא א"א לעשות ע"י שליח ומשני הויות איתקיש להדדי ופירש"י כי היכא דמהני תנאי בקדושי כסף ושטר כו' ע"ש. וקשה דהול"ל שלא יועיל שליחות בקדושי כסף ושטר כמו בקדושי ביאה מהיקש הנ"ל דהויות להדדי. וקמ"ל דהיקש ויצאה והיתה אלים יותר דהא לעיל ט' בעי לה בקדושי שטר אי בעי לשמה דהוי' ליציאה או הויות להדדי ע"ש דפשיטא הוי' ליציאה כנ"ל. או דהפי' איתקש הויות כו' שכולן קרינן קנין וממילא כיון דהקנין ע"י שליח מהני התנאי בביאה ג"כ לענין הקנין אף דאופן קנין זה אינו ע"י שליח:

מקדש פ"ק אמר בגמרא דלא תני קונה מעיקרא כו' ואח"כ תני לישנא דרבנן כהקדש כו' ע"ש. מ"מ קשה למה שינה. והי' אפשר אי תני קונה גם קנין נשואין בכלל. וקמ"ל מקדש רק קדושין מהני ע"י שליח ולא חופה דאין סברא שיוכל לעשות שליח לחופה. ואף דכתובות (ד' מ"ח) מסר לשלוחי הבעל דאמר לרב מסירתה היינו כניסתה לחופה ע"ש. מ"מ לפי הברייתות דמייתי שם משמע רק לענין הדין אמר דחשיב מוצאת מרשות האב. אבל לא נקרא בית אישה כו' ואינו מוכרח:

או י"ל דבעי רבי לטעמי' לכלול מאמר דיבמה דס"ל דמהני בע"כ והיינו לישנא דרבנן. דפ"ק מה"ת תני יבמה נקנית כו' וקמ"ל דמהני ע"י שליח ג"כ בע"כ ולא חשיב חב דהא זקוקה לו. וגם דיליף הא דבע"כ מביאה דליתא ע"ש מ"מ שוב מהני ככל קדושין:

בשלוחו מקדש בו מבעי'. ותמוה כנ"ל הוי לי' למיפרך למה תני בו. וי"ל דתני בו ובשלוחו שיהי' כמותו בן ברית כמו דדריש קרא דגם אתם דתרומה שיהי' השליח דומי' דמשלח. רק דהא חזינן עבד שהוא דומי' דאתם בן ברית כדאמר פ"ב דגיטין מ"מ פסול לשליחות קדושין שאינו בתורת קדושין. א"כ אין הפי' במשנה כנ"ל. ומיושב הלשון בשלוחו מקדש היינו כשהוא בתורת קדושין כ"ש בו. דאא"ל מטעם דומי' נקיט כנ"ל:

או דלכאורה הי' אפשר דהא פ"ק תני אשה נקנית דמדעתה והכא תני איש מקדש דמשמע ע"כ והקשו תוס' שם ע"ש. וא"כ כמו דאמר פ"ק דר"ה יקריב בע"כ וכ' לרצונו מדעת כופין ע"ש רוצה אני והוי בע"כ ומדעת וא"כ למאי דאמר ב"ב פ' ח"ה דמדינא תלוה וקדיש מקודשת דהוי כתלוה וזבין רק מטעם דשלא כהוגן ע"ש וא"כ היינו מפרשין דבאמת מהני ולכך תני לעיל נקנית דבעי דעתה ומ"מ תני כאן מקדש בע"כ היינו תליוה כו' עד שאמרה רוצה אני ותני שפיר מקדש לפי דמה דחשיב כזבין הוא ע"י החיובים שע"י הקדושין שאר וכסות כמ"ש תוס' שם ולא מצד שנקנית. ושפיר קמ"ל דגם ע"י שליח מהני ול"א דחב לאחרים לא יועיל שליחות משום דהא אמרינן דאגב אונסא כו' שנתרצית ושפיר צריך למינקט בו ובשלוחו וע"ז פריך רק בשלוחו מקדש כ"ש בו והוי למיתני רק האיש מק' ע"י שליח והי' יכולין ג"כ לפרש כנ"ל. או דה"א דתני בו כו' שלוחו דומיא דגם חייבי לאווין ועשה כמו שהוא יכול ותופסין כן ע"י שליח כתי' קמא בתוס' ב"מ דאף דא"ש לד"ע תפסי הקדושין. ופריך מקדש היינו לכתחלה ובשלוחו מקדש לכתחלה בו מבעי' והא לא מיירי בעבירה כנ"ל. ומיושב דמשני מצוה בו כו'. ולמה תני זה הכא ולהנ"ל קמ"ל להיפוך דוקא באותן שמצוה והיינו בהמותרת לו בזה מהני ע"י שליח משא"כ חייבי לאווין ועשה כתי' ב' דתוס' הנ"ל:

או דה"א הפי' בו ובשלוחו ביחד דשליח על האמירה ונותן בעצמו וקמ"ל דלא הוי מילי ואין איסור. וגם להיפך שאומר הוא ושליח על הנתינה או טלי מע"ג קרקע לא מהני בקדושין. לכך פריך השתא בשלוחו היינו דבר זה שעושה בעצמו אם הי' גם ע"ז שליח הי' מהני שעושה הכל בו מבעי' גם אותו המקצת:

נערה כו' אסור עד שתגדיל כו' אני רוצה. וקשה דהא סתם תני מקדש בתו נערה ואפי' בע"כ והי"ל לפרש מרצונה אם הכונה שיהי' מותר. וי"ל דתני ובשלוחו די"ל בנערה בע"כ הוי חב דלא מהני שליח. דקטנה אין דעתה חשוב חוב משא"כ נערה ולא דמי לתופס וחב ללוה דמחויב לשלם משא"כ בתו נערה אינה מחויבת להתרצות. וכמו פ"ק דגטין שחרור דחשוב חב לאדון גבי תן. וא"כ י"ל דתני מקדש בו לכתחלה דומיא דע"י שליח דדוקא מדעתה. אך אינו נראה כן לדינא. כיון דבטלה תורה דעתה לגבי אבי' שליחות

מנ"ל [אולי חסר כאן] אי בעי נתינה מידו כמו בגט. צריך שליחות גם על הנתינה. ואף דגם שאחר נותן הולך כו' והתקדשי לפלוני ג"כ מהני אפשר דוקא מעות שלו כיון דמהני מדין ע"כ חשוב מידו לידה נתינתו כמו המקדש. משא"כ מעות המשלח כשאינו שלוחו. דאינו נתינה שלו ומהמקדש אינו בא מידו לידה. ולא מהני כשאינו בר שליחות ונותן מעות המשלח ואף אם נכרי נותן מעותיו י"ל דלא מהני לירושלמי שמטעם זכי' ואי טלי מע"ג קרקע מהני בקידושין א"כ א"צ שליחות להנתינה דמ"מ בא לידה ואף ע"י מי שאינו בר שליחות רק על האמירה (עיין ס' כ"ח בח"מ ס"ק כ"ו ובט"ז) מתוס' רי"ד באומר הרי את מקודשת לי במה שאתן לך למחר דלא מהני והט"ז חולק. א"כ לכאורה לט"ז מהני אמירת שתתקדש במה שיתן לה פלוני עבורו אף בלי שליחות. אך מ"מ נראה דגם לרמב"ן דמחלק באומר אמרו דבאומר הנני ממנה שליח שלא בפניו מהני מ"מ באומר הרי פלונית מקודשת לי במה שיתן לה פלוני או שתטול מעות במקום פלוני שלא בפניו דלא מהני בלי שליחות. אף דאי"ל משום דלא ס"ד אם אמר כן גם בשליח שייך זה והא כשיש עדות יודעת כנ"ל רק דצריך שיהי' הדבור חל דהוא לא ס"ד כלל אם תרצה ובשליח סגי בשעת עשיית השליח דהוי כמותו משא"כ הנ"ל ולטעם א' שכ' הט"ז נתינה דאח"כ הוי כדיבר עמה א"כ צריך דיבר לה או השליח ונראה שגם במקח לא קני שלא בפני מוכר או לוקח ובקדושי שטר צריך שליחות גם על הנתינה:

הא דיליף ג' למודים לשליחות דידיה ודידה ושליח ולא סגי בחד ונילוף כולהו כמו דיליף בכל התורה מחד דשליח י"ל דדי' בגט שהוא בע"כ משא"כ שלוחה וצריך ושלחה. והא דפריך מה לגירושין שבע"כ אף דשלוחה אינו בע"כ פי' הפירכא לפי שבע"כ א"כ גם נתינה לידה אינה נתינה ומ"מ גלי קרא דלפטור עצמו מקנינו סגי בנתינה כל דהו כמ"ש רשב"א גטין אהא דנתינה בע"כ ע"ש ומה"ט סגי גם בנתינה לשלוחה אף שאינו כידה ממש משא"כ בשאר דברים דבעינן רצוי אבל דידה מדידיה א"י ללמוד גם דהוי מילי שליחות לקבלה. ורק שיהי' ממילא יד השליח כידה. ובמידי דממילא כ' תוס' והרא"ש נדרים דלא שייך שליחות גבי ושמע כו'. וצריך קרא ושלחה ולענין שליח עושה שליח ודאי צריך קרא כיון דלא עשאו לעשות שליח. ועכשיו דאיתרבי כנ"ל שוב למדין בכל מקום על כל הג' הנ"ל. ואפשר דמה"ט אמרינן מילי לא מימסרין כו' בשליח ב' לא בראשון ע"ש בפוסקים דלענין שליח עושה שליח אין רק לימוד א' והיינו על שליחות הבעל דאינו מילי שבע"כ. ואצלה דהוי מילי מהני שליח א' ועל שליח עושה שליח אין לימוד. ובאמת לא נלמוד שהוא מילי רק שליח א' מוכח דמהני ולכך בקדושין לש"פ

היקישא דויצאה והיתה מהני גם לזה דשליח דמקדש עושה שליח אף שהוא מילי [אולי חסר ובלא היקישא] בגט:
האומר כו' תרום כו'. מוכח דגם דנוטל במחשבה מ"מ לא אמרינן כשעושה שליח לתרום דהוי כאומר מה שיתרום השליח יהי' תרומה דא"כ א"צ לדין שליחות וגם למי שאינו בר שליחות יהי' מועיל וע"כ כיון שמצוה שזה יתרום רוצה שלא מחמת דיבורו. ומ"מ אינו מוכרח דאפשר באומר למי שאינו בר שליחותו שוב כוונתו ע"י דיבורו. והוכחת הש"ס שליחות מפיחת עשרה או הוסיף דאמר בהכי אמדתיך ואינו מצד דיבורו.

דף מא:

אתם כו' לרבות את השליח כו' ולכתוב בתרומה וניגמור מיני' כו'. וקשה דהא לא ידעינן בתרומה דשליח עושה שליח. וכן דפריך בשאר דברים קשה ג"כ כנ"ל דהא חזינן דאיצטרך בגירושין ריבויא דשליח עושה שליח ע"ש:
ויש לישב דלכאורה י"ל הא באמת ידעינן מסברא כיון דשלוחו של אדם כמותו ממילא למה לא יוכל לעשות שליח כמו הוא רק י"ל דהוי ס"ד למ"ש בס' נ"ב דע"י שליח אינו יכול לגרש בע"כ דאין יכול לעשות שליח לחוב לאחרים כמו בתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לרש"י ז"ל ע"ש. וא"כ י"ל למאי דאמר כאן בש"ס מה לגירושין שישנה בע"כ היינו משום שיכול לגרשה בע"כ לכך יכול לעשות שליח משא"כ בקדושין ע"ש וא"כ מחמת זה הטעם עצמו צריך ריבוי דשליח עושה שליח. דהא כל הטעם דבגט יכול לעשות שליח ה"א משום שיכול לגרשה בעצמו בע"כ לכך משוי שליח וא"כ השליח הראשון דאינו יכול לגרשה בע"כ דהוי חב לאחרים כנ"ל שוב ס"ד שפיר דאינו עושה שליח דנגד שליח הראשון לעשות שליח הוי כמו בקידושין ולכך צריך ריבוי כנ"ל. אבל עכשיו דכבר ילפינן דגם בקידושין יכול לעשות שליח אף שאינו בע"כ וכן בתרומה שוב ממילא ידעינן דשליח עושה שליח שלא שייך סברא הנ"ל ושוב מהני מסברא כמו הוא עצמו כנ"ל. ואין להקשות דא"כ מאי פריך מה לגירושין שכן ישנה בע"כ הא מוכח מהא דשליח עושה שליח דהיא א"י לגרש בע"כ ואעפ"כ משוי שליח. ז"א דמ"מ שייך הפירכא דמשום דגוף הדבר יכול לעשות בעצמו בע"כ לכך גם שלוחו משוי שליח. אבל מ"מ גם לענין שליח עושה שליח א"י ללמוד מהוא עצמו דשייך הפירכא כנ"ל:
עוד י"ל למאי שכתבו המפ' דהלימוד דשליח עושה שליח קאי על אומר אמרי היכא דמצוה להשליח לעשות שליח ע"ש. וא"כ מה שעושה שליח דהיינו מינוי השליחות יוכל ג"כ לעשות ע"י שליח כמו כל הדברים וממילא דיוכל למנות שליח ע"י שליח ומהני

אומר אמרי ולא בעי קרא כנ"ל. אך י"ל דעכשיו דאמר מה לגירושין שכן ישנה בע"כ א"כ אי הוי כתוב בגירושין לחוד מ"מ לא הוי ידעינן דשליח עושה שליח בכה"ג דאין יכולין ללמוד ממה שעושה שליח לגרש דמה לגירושין שישנה בע"כ משא"כ מינוי השליחות זה אינו בע"כ ממילא א"י לעשותו ע"י השליח דלענין עשיית השליח אין שלוחו כמותו כלל שאינו בע"כ של השליח כנ"ל. ולכך צריך קרא דשליח עושה שליח. ומיושב ממילא הנ"ל דעכשיו דכבר ידעינן בקדושין ותרומה ג"כ דמהני שליחות אף שאינן בע"כ ממילא לא בעי קרא דשליח עושה שליח כלל דהא ממילא מהני המינוי שליחות ע"י שליח אף שאינו בע"כ כנ"ל ולא קשה איך פריך מה לגט שבע"כ הא שליח עושה שליח די"ל כנ"ל כיון דגוף הדבר בע"כ כנ"ל:

תוס' פיחת עשרה או הוסיף תרומתו תרומה דמצי אמר בהכי אמדתיך כו' והקשה הא גבי כלך אצל יפות לא הוי תרומה אם תרם מן היפות ומ"ש כו' ע"ש. וי"ל דהנה י"ל בפשיטות למ"ש בש"ע גבי מום במקח דהוי מקח טעות דדוקא שהוא מום שא"א לתקנו אז בטל המקח משא"כ בדבר שאין החסרון בגופו ואפשר לתקן כמו שהתנו אינו מקח טעות ע"ש. וא"כ י"ל דהתם בתרם מן היפות דאי אפשר לתקן שאם לא הי' רצון בעה"ב לתרום מיפות הוי שינוי בגוף הדבר שאי אפשר לתקן שלא יתבטל השליחות ויהי' כרצון הבעה"ב דאם לא יהי' תרומה ממילא בטל לגמרי דמשאר לא תרם ולכך הוי שינוי ובטל לגמרי כמו במקח טעות התם כנ"ל אבל כאן בהוסיף עשרה הוי כמו התם במה דאפשר לתקן דאף שאותן עשרה לא יהיה תרומ' מה ששינה מ"מ יכול להיות השאר תרומה ויכול להתקיים השליחות שיהי' כרצון הבעה"ב על השאר והוי עכ"פ השאר תרומה דלענין זה לא בטל השליחות כמו במקח טעות כנ"ל וא"כ ממילא אף אותן עשרה שהוסיף אסורין מחמת תרומה דהא הוי תרומה וחולין מעורבין זה בזה כיון דהשאר תרומה ממילא כולו אסור כנ"ל. ושוב י"ל דהוי ודאי תרומה כמו דאמרינן בשליש אומר לגירושין ובעל אומר לפיקדון דהימני' והיינו כיון שהי' ביד השליש למסור לה וידע הבעל שיוכל למסור לה ממילא על דעת כן נתן לו שאם יעשה כן יהי' באמת לגירושין וכן הדין בכל הדברים בשליח ע"ש. וא"כ כאן דמה שאינו רוצה לתרום בעין יפה הוא שאינו רוצה שיאסר כל כך משום תרומה. וא"כ כיון דהדין הוא דאם הוסיף עשרה עכ"פ אסור התוספת ג"כ משום תרומה וחולין מעורבין כנ"ל א"כ שוב ציוהו על דעת כן שאם יוסיף יהי' באמת תרומה כמו שם בשליש כיון שהוא בידו כנ"ל ולכך הוי ממילא גם השאר ודאי תרומה כנ"ל. אך לכאורה ז"א דא"כ כיון דאמרינן דמחמת שהשאר תרומה ממילא גם אותן העשרה אסורין א"כ שוב גם השאר לא יהי' תרומה דהוי שינוי לגמרי כמו בתרם מן היפות דהא

גם כאן אי אפשר לתקן דאם יהי' השאר תרומה יהי' גם העשרה אסורין כנ"ל וכמו במקח טעות הנ"ל:

אמנם י"ל לדעת יש פוסקים במקח טעות שאם קנה בהמה ונמצאת טרפה מספק מה שמספקינן בדין אי טריפה או לא לא הוי מקח טעות דאין יכולין להוציא שמא היא ע"פ דין כשרה ולא הוי מקח טעות ואף דמ"מ אסורה מ"מ זה הוא רק מחמת חסרון ידיעה שא"י הדין ושמא הדין הוא דכשר ואין זה דומה לספק במעשה ע"ש. וא"כ י"ל כאן כיון דאי יש ברירה ממילא מותרין אותן העשרה שהוסיף אף שהשאר הוי תרומה מ"מ יכולין ליקח אותן העשר' מתוכם והנשאר תרומה כמו בב' לוגין שאני עתיד להפריש מטעם ברירה כיון שלא הוכר האיסור ונולד האיסור בתערובות כמ"ש תוס' תמורה ד' ל' בשם הרמ"ר ע"ש ואנן קי"ל דהוי ספק אי יש ברירה או לא. וא"כ ממילא א"ש הנ"ל דהא השאר הוי תרומה ואותן העשרה חולין ואף שאסור משום תערובות ז"א דשמא יש ברירה ויכול ליקח העשרה כנ"ל ואף דאסור עכ"פ הספק שמא אין ברירה מ"מ הא זה ספק בדין ושפיר לא הוי טעות דשמא הדין הוא דיש ברירה ולא הוי שינוי דיכול לתקן וכמו במקח טעות הנ"ל וא"כ ממילא השאר הוי תרומה עכ"פ מספק וא"כ שוב גם העשרה אסורין מספק שמא אין ברירה ואסור מחמת התערובות כנ"ל. וכיון שאסורין ממילא הם ודאי תרומה כמו בשליש כנ"ל כיון שיהי' עכ"פ אסור כנ"ל. ואף דלכאורה הא אותן עשרה מותרין ממ"נ אי הדין דיש ברירה מותר מטעם ברירה אף שמעורב ואי הדין דאין ברירה א"כ ודאי אינו אסור מחמת תערובות דהא גם השאר מותר דאי באמת אין ברירה א"כ הוי שינוי שא"י לתקן ולא הוי כלל תרומה כנ"ל ומותר ממ"נ ולא הוי תרומה העשר' כנ"ל. אך ז"א דמ"מ כיון דאף אי נימא דהעשרה מותרין מ"מ השאר אסור מספק וכיון שאסור א"כ ממילא אף אי אין ברירה מ"מ הוי ודאי תרומה כמו בשליש דנגד השאר ודאי ציוה על דעת כן שיהיה ודאי תרומה דהא יהי' עכ"פ אסור מספק כנ"ל. וא"כ כיון דאף אי אין ברירה הוי השאר תרומה ממילא אסורין גם העשרה מספק שמא אין ברירה ושוב גם העשרה הם ודאי תרומה כנ"ל. אך להפוסקים דבדאורייתא תמיד אין ברירה לא מטעם ספק לא שייך הנ"ל דהא הוי שפיר שינוי כיון שיהי' ודאי אסורין גם העשרה כנ"ל. ויש לדחות:

תוס' הנ"ל תירצו דכאן דרך בני אדם לתרום בעין יפה מצי אמר לי' בהכי אמדתיך משא"כ התם אין דרך כו' ע"ש. לכאורה אינו מובן מאי מהני מה שאומר בהכי אמדתיך וכי תלוי בדעתו כיון שמ"מ לא הי' כן דעת בעה"ב ומאי מועיל מה שאמדו בכך. וי"ל דכמו בשליש דאמרינן כיון שידע שיכול השליש לעשות כן מסתמא גמר בדעתו שיהי' באמת כן ע"ש.

וגם הכא ש כיון שציוהו סתם לתרום וידע שיוכל להיות שיתרום בעין יפה כמו בשליש כו'. אבל התם שאין דרך כלל לתרום מיפה לא שייך כלל שגמר בדעתו. כנ"ל:

או י"ל דהא קי"ל דברים שבלב אינן דברים רק היכא דאיכא אומדנא דמוכח ולכך כאן כיון שעשאו שליח סתם לתרום כמו שירצה ממילא נכלל שאם יתרום בעין יפה ג"כ יהי' תרומה ואף שהי' בדעתו רק בבינוני הוי דברים שבלב ולא מהני דליכא אומדנא דמוכח כיון שדרך ב"א לתרום בעין יפה כנ"ל משא"כ התם דאין דרך לתרום מן היפות הוי אומדנא דמוכח ושפיר מהני כנ"ל. עוד י"ל למאי דאמר התם בש"ס פ' א"מ בלא שווי' שליח ואמר אח"כ כלך אצל יפות דהוי כיאוש שלא מדעת דאף שעכשיו רוצה כיון שלא ידע אז כשתרם לא אמרינן כיון דאלו ידע הי' רוצה מהני ע"ש. וכן בדבר שיש בו סימן שאינו עומד להתיאש אף דשמעינן דאיאש לבסוף לא מהני ע"ש ותוס' כתבו שם דגבי תרומה משום מצוה הוי כאין בו סימן כיון דדרך ב"א ע"ש גם גבי יפות ועכ"פ גבי עין יפה הוי כנ"ל. וא"כ כאן בשוי' שליח אמרינן להיפוך דהוי כיאוש שלא מדעת כיון שתרם בעין יפה ודרך ב"א כן והוי עומד לכך רק דנימא כיון שאינו רוצה עכשיו גם אז שתרם אלו ידע לא הוי רוצה זה הוי כיאוש שלא מדעת כיון שעומד לכך משא"כ ביפות שאינו עומד לכך כנ"ל. או י"ל מטעם אין ברירה שלא אמרינן הוברר הדבר שלא הי' רוצה אז וכמו בע"מ שירצה אבא דתלוי בברירה ע"ש:

מה לתרומה שכן ישנה במחשבה והקשו תוס' דמתרומה וגירושין יכולין למילף קדושין דכי פרכת מה לגירושין שישנה בע"כ תרומה יוכיח מה לתרומה שישנה במחשבה גירושין יוכיח. ויש לישב דהא לכאורה אינו מובן הפירכא דמה לגירושין שישנה בע"כ הא צריך להיות איזה סברא ומאי זה ענין בשביל שיכול לגרשה בע"כ שיוכל ג"כ לעשות שליח ודוקא על מה הצד פרכינן פירכא כל דהוא. וי"ל בדוחק. אך י"ל למ"ש בש"ע בשם הקדוש מרדא"ש לענין שליח עושה שליח דדוקא בגירושין לא הוי מילי כיון שיכול לגרשה בע"כ נגמר הדבר מיד אבל בקדושין דתלוי בדעתה הוי השליחות רק מילי ולא מימסרן לשליח ע"ש וא"כ י"ל לענין גוף השליחות הראשון ג"כ זה החילוק דמה לגירושין שישנה בע"כ ולא הוי מילי דהא נגמר מיד משא"כ בקדושין הוי מילי וא"י לעשות כלל שליח והוי שפיר פירכא כנ"ל ובתרומה ג"כ הוי זו הפירכא עצמה דמה לתרומה שישנה במחשבה וג"כ נגמר הדבר מיד ולא הוי מילי משא"כ בקדושין כנ"ל. וממילא לא קשה קושית תוס' דנילף קדושין מגירושין ותרומה. ולהנ"ל א"ש דליכא כלל מה הצד דבגירושין ותרומה הוי אותה הסברא עצמה דלא הוי מילי כנ"ל משא"כ בקדושין. ובזה מיושב גם קושית תוס' ד"ה מה לגירושין כו' דבעי למילף תרומה מגירושין ואמר שישנה

חול והקשו למה לא אמר שכן ישנה בע"כ. ולמ"ש א"ש דנגד תרומה אין זה פירכא כלל מה שישנה בע"כ ולא הוי מילי דהא גם בתרומה לא הוי מילי דג"כ נגמר הדבר מיד כנ"ל רק נגד קדושין שייך הנ"ל ואף דלדידן לא הוי מילי שליחות הראשון היינו דכבר ילפינן שליחות גם בקדושין אמרינן דזה הוי מעשה משא"כ אי לא הוי הלימוד כנ"ל. או י"ל למאי דאמר בנזיר כל מלתא דלא מצי למעבד השתא לא מצי משוי שליח דהוי כדבר שלא בא לעולם ודבר שאינו בידו הוי דבר שלא ב"ל כמו שדה זו שאקחנה קנוי' לך דשמא לא ירצה למכרו וכה"ג וי"ל דבשליחות קדושין הוי כמו דבר שלב"ל כיון דאינו בידו לקדש עכשיו שמא לא תרצה ואף שבשעה שהשליח מקדשה היא רוצה מ"מ לא אמרינן איגלאי למפרע שהיתה מרוצה בשעת עשיית השליחות. ולדידן לא שייך זה באמת דהא גם הוא הי' יכול לקדשה כשתרצה בשעת שעושהו שליח וממילא נעשה כמותו ויכול לקדש ג"כ כשמתרצית כנ"ל. אבל מ"מ הי' שפיר פירכא מה לגירושין שישנה בע"כ והוי מצי למעבד השתא כנ"ל. משא"כ קדושין י"ל דלא מצי משוי שליח כנ"ל. וממילא לא קשה קושית תוס' דבתרומה ג"כ מצי למעבד דישנה במחשבה ודמי לגירושין לענין זה וגם לא מצינו למילף קדושין מגירושין ותרומה כנ"ל:

דלמא שאני התם דאית לי' שותפות בגווי' כו' לכאורה אינו מובן מאי חילוק בין אית לי' שותפות אי לא לענין שליחות כיון דאין שלוחו כמותו מאי מהני מה שהוא שותף. וי"ל כיון דבאמת ילפינן שליחות מקדושין ותרומה אף בלית לי' שותפות רק בקדשים לא ידעינן דמה להנך שהן חול אצל קדשים כו' וי"ל דדוקא לענין שיהי' הקרבן כשר וכה"ג שייך לומר דקדשים דחמור ובדבר קל נפסל ליכא למילף שליחות וגם ע"י שליח פסול. וא"כ זה שפיר היכא דאיש אחר נעשה שליח לשחוט את הפסח וכה"ג דאם נאמר דאין שלוחו כמותו א"כ הפסח פסול דהוי שלא לאוכליו או שלא למנויו י"ל שפיר דלא יכולנו למילף בקדשים שיהי' כשר ע"י שליח כנ"ל. אבל באית לי' שותפות ושוחט גם בשביל עצמו וקי"ל דלאוכליו ושלא לאוכליו או למנויו ושלא למנויו כשר וא"כ אף אי נימא דלא מהני השליחות מ"מ גוף הפסח כשר כיון ששחטו גם בשביל עצמו הוי לאוכליו ושלא לאוכליו כנ"ל. רק דמ"מ לא קיים המשלח המצוה וא"כ שוב לענין זה הוי כחולין דמהני שליחות דאינו לענין הכשר הקדשים דבלא השליחות ג"כ כשר רק לענין שיהי' כאלו הוא עשאו לזה שפיר ילפינן מגירושין ותרומה כנ"ל:

או י"ל כמ"ש רש"י ז"ל ב"מ גבי שותפין שגנבו חייבין דאף דאין שליח לד"ע מ"מ בשותף מהני ע"ש. לכאורה קשה להפוסקים דזכי' אינו מטעם שליחות דאף בקטן שאינו יכול לעשות שליח מ"מ מהני זכי' ע"ש. וא"כ למ"ש הרא"ש הובא בש"ע ל"ה דהיכא שגילה

דעתו לשדכן שהוא חפץ לקדשה וקדשה שלא מדעתו מהני דזכות הוא לו כיון שגילה דעתו ע"ש. וא"כ קשה למה לי' למילף שליחות בקדושין הא כיון דעושה אותו שליח לקדשה לא גרע מגילוי דעת שחפץ לקדשה וא"כ ממילא מהני מה שקדשה השליח מטעם זכי' וכיון דזכי' אינו מטעם שליחות א"כ אף אי לא נדע שליחות בקדושין מ"מ מהני מטעם זכי' כנ"ל:

ויש לומר דזה תלוי בזה דהא באמת הקדושין מצד עצמם אינם זכות דהא שלא מדעתו כלל לא מהני ואינו דומה לשאר זכי' שהדבר מצד עצמו זכות. רק כאן ע"י הגילוי דעת רואין שחפץ והוי זכות. א"כ זה דוקא מהני אי זכי' מטעם שליחות והיינו משום דאנן סהדי שאלו ידע הי' עושה אותו שליח כמ"ש רש"י ז"ל. ולכך שפיר מהני גם בקדושין היכא שגילה דעתו שחפץ בה דאף דמצד עצמו אינו זכות מ"מ שייך אנן סהדי שהי' עושהו שליח כיון שהוא רוצה עכ"פ שייך טעם הנ"ל ולכך מהני אבל אי זכי' אינו מטעם שליחות דכיון שזכות הוא יכול לעשות שלא מדעתו וא"כ לא מהני כלל מה שגילה דעתו דמ"מ גוף הדבר אינו זכות מצד עצמו ולא שייך בי' זכי' ולכך אי לא הוי ידעינן שליחות כלל ואינו תלוי בדעתו רק מה שהוא באמת זכות. וכיון שאינו זכות לא הי' מהני מחמת הגילוי דעת כנ"ל. ודין הרא"ש הוא רק לפי האמת דידעינן שליחות. ולכך אף להפוסקים דזכי' אינו מטעם שליחות מ"מ הא מודים דגם מטעם שליחות מהני רק דסוברים דאף היכא דלא שייך שליחות כמו בקטן וכה"ג מועיל מטעם זכי'. ולכך מודים ג"כ לדין הרא"ש דמהני גילוי דעתו שחפץ לקדשה דנהי דגוף הדבר אינו זכות מ"מ מהני מטעם שליחות כנ"ל. עוד י"ל דהא אי לא הוי מהני שליחות רק מטעם זכי' א"כ הא קי"ל בגר קטן דהגדילו יכולין למחות (כתובות ט') וכן בכל דבר שזיכו שלא בפניו יכול למחות אח"כ כשנודע לו ובטל למפרע ע"ש. וא"כ לא הי' מהני כאן אם אח"כ מוחה כשנודע לו שקידשה השליח אי לא הי' מהני רק מטעם זכי' כנ"ל. משא"כ אי מהני מטעם שליחות לא מהני המחאתו אחר כך כמו אלו קידש בעצמו כנ"ל ובזה מיושב לע"ד קושיית תוס' נזיר י"ב דאמר התם כל מלתא דלא מצי למיעבד השתא לא מצי למשוי שליח וכיון שהיתה אז אשת איש לא מהני גם אחר שגירשה כנ"ל. ותמהו בתוס' דמעשים בכל יום דאשה אומרת לחברתה לושי קמח והפרישי לו חלה ועשאה שליח להפריש והא לא מצי למעבד השתא דאין מפרישין חלה קמח ע"ש. ולמ"ש י"ל דהא לכאורה קשה למה לא מהני כשעושהו שליח לקדש לו האשה לאחר שגירשה בעלה הא כיון דזכי' מטעם שליחות והיינו דאף דלא עשאו שליח מ"מ בשעת מעשה נעשה שלוחו שלא בפניו דאנן סהדי דאלו ידע הי' עושהו שליח כנ"ל. וא"כ כשעשאו שליח קודם

שגירשה נהי דלא מהני השליחות הנ"ל משום דלא מצי למיעבד השתא מ"מ הא עכ"פ גילה דעתו שרוצה לקדשה והוי זכות לו כמ"ש הרא"ש וא"כ לאחר שגירשה בעלה מהני מה שקידשה השליח מטעם זכי' דזכין שלא בפניו דזכי' מטעם שליחות ונעשה עכשיו שלוחו של המקדש דאנן סהדי שהי' עושהו שליח ועתה בשעת הקדושין שפיר יכול לעשותו שליח דעכשיו מצי למעבד בעצמו שכבר נתגרשה כנ"ל ונהי דבטל שליחות הראשון מ"מ יועיל כנ"ל אז בשעת קדושין ולמה אמר בש"ס דלא מהני. ודוחק לומר כדאמר בב"מ כיון דנפל עלי' גלי דעתי' דבנפילה ניחא לי' דליקני ולא בד' אמות ע"ש וכן כאן כיון דעשאו שליח מיגרע גרע דגלי דעתי' דאינו רוצה בתורת זכי' רק בתורת שליחות ולא מהני כלל כנ"ל. דז"א דהא הי' צריך לעשותו שליח שיהי' גילוי דעת שרוצה דאל"ה לא הי' זכות כלל כנ' אך י"ל דמ"מ אמר שפיר דקאי התם באמר לשליח צא וקדש כו' ומת דאסור בכל הנשים ולכך אמר שפיר דמותר בקרובות של מי שהיתה אז אשת איש דכיון דמטעם שליחות לא מהני דהא כל מלתא דלא מצי למיעבד השתא כו' רק דנימא שיועיל בתורת זכי' וא"כ הגדילו יכולין למחות כנ"ל ויכול עכשיו לבטל ושפיר עתה שמת השליח והוי חוב לו יכול למחות ואף אם קדשה שליח יכול לבטל ולמחות עתה כיון דלא הועיל משום שליחות רק משום זכי' שלא בפניו כנ"ל. ומיושב ממילא קושית תוס' דבאמירת לושי קמח והפרישי חלה שפיר מהני כיון דאינה רוצה למחות עתה ולבטל ממילא נהי דלא הועיל שליחות של אז מ"מ כיון שגילתה דעתה מהני בתורת זכי' ונעשית אז שלוחה כשהוא נילוש כבר כנ"ל וא"ש:

עוד י"ל דהא בש"ס נדרים איבעי' להו בתורם משלו על של חבירו אי אמרינן כיון דזכות הוא זכין לאדם שלא בפניו או נימא ניחא לי' לאיניש למיעבד מצוה בגופו ע"ש. וא"כ לספק הנ"ל לכאורה ליתא לדין הרא"ש ז"ל דנהי דגילה דעתי' שחפץ לקדשה מ"מ אינו זכות מה שמקדשה דניחא לי' למיעבד מצוה בגופו ואף שרוצה לקדשה מ"מ אינו רוצה ע"י שליח וזה אינו זכות כיון דניחא לי' בעצמו דגם בקדושין מצוה בו יותר מבשלוחו כנ"ל. וצ"ל דהא קי"ל התם ג"כ דזכות הוא ולא אמרינן סברא הנ"ל דניחא למעבד בגופו ולכך מהני בקדושין כנ"ל. אמנם י"ל דהא דמהני התם היינו משום דכיון דזכי' מטעם שליחות ומאי דמהני הוא רק משום דשלוחו כמותו ולכך הוי כאלו הוא בעצמו עשה המצוה ואף דהוא קצת מצוה יותר בו מ"מ בשביל זה לא יהי' זכות לא אמרינן ולכך מהני כנ"ל. אבל אי נימא דזכי' אינו כלל מטעם שליחות רק דמהני מצד עצמו בלא שליחות כלל על זה י"ל דודאי שייך ניחא לאינש למעבד מצוה בגופו דעתה אין הוא עושה כלל

המצוה כיון שאינו מטעם שליחותו שיהי' כמותו וא"כ שוב אינו זכות כלל מטעם ניחא לי' לאינש כנ"ל כיון דאם יהי' מהני מטעם זכות לא יהי' הוא העושה כנ"ל:
וממילא מיושב דהרא"ש פ' שפיר דמהני הגילוי דעת דהא מהני עכ"פ מטעם שליחות וזה הוי שפיר זכות כנ"ל כדאמר התם דלא אמרינן ניחא לי' כו'. ואף להפ' דזכי' אינו מטעם שליחות מ"מ בזה מהני רק מטעם שליחות דבלא שליחות אינו זכי' כלל דלא הוי זכות כנ"ל. או כיון דזכין שלא בפניו א"כ יכול לעשות לעצמו שליח מטעם זכי' דעשיית השליח ג"כ הוי זכות ומהני מה שתורם מטעם שליחות ולא אמרינן ניחא לי' למעבד כו' דגם עכשיו נעשה המצוה רק ע"י שליחות כנ"ל. משא"כ אי לא הוי ידעינן שליחות לא הי' מהני מטעם זכי' דאינו זכות כלל דניחא לי' לאינש כו' כיון שיועיל מצד עצמו כנ"ל:
תוס' ד"ה עד כאן לא פליגי כו' אבל ד"ה אין שליח נעשה עד כו' תימה למה לא מקשה מב"ה לחוד דאטו פליג אב"ה כו' ע"ש. ויש לישב דהנה לכאורה מאי פריך לדעת הפ' דבמינוי שליחות צריך ג"כ עדים ועל השליחות לכ"ע אין הם עצמם יכולין להיות עדים שנעשו שלוחים לדעת יש פ' ע"ש וא"כ דלמא פליגי התם ב"ש וב"ה לענין העדות על השליחות ב"ש ס' א' שליח וב' עדים על השליחות של זה וב"ה סברי כולם שלוחים ואין נעשים עדים על השליחות ולא מהני. אבל על גוף הקדושין י"ל דסברי שפיר דשליח נעשה עד כנ"ל. אך י"ל דלכאורה קשה לב"ש דא' שליח כו' הא לכאורה למה באומר לג' יכול א' אח"כ לקדש הא אין ברירה ואיך נימא הוברר הדבר למפרע שזה עשה שליח ולא מהני כמו לאיזה שתצא בפתח וכה"ג. אך ז"א כמ"ש הר"ן גיטין גבי משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך דדוקא היכא שלא יוכל להיות אלא אחד שייך ברירה אבל שיכול להיות כולם כמו שם שיוכל למכור בזה אחר זה כולם לא שייך ברירה ע"ש וכן בשלוחים כשאמר לג' מ"מ כיון שיכולין להיות כו' הג' שלוחים וליתן לה ממילא הם כולם שלוחים ואף שא' נותן אח"כ לא שייך ברירה כמו התם כנ"ל. אמנם לב"ש כיון דאין שלוחים נעשים עדים רק משום דאחד שליח וב' עדים א"כ שוב קשה כנ"ל דאין ברירה דצריכין לומר אח"כ הוברר הדבר שזה השליח וכאן לא יוכלו להיות כולם שלוחים דא"כ לא יהי' עדים ורק א' ושייך כנ"ל ולא יועיל. אך לא קשה נהי דאיתרמי שלא הי' עדים אחרים בשעת הקדושין אבל מ"מ בשעה שעשה אותם שלוחים הי' יכולין להיות כולם שלוחים ולקדש באמת בפני עדים אחרים ונעשו שלוחים וממילא מהני גם א' אח"כ ואין צריכין לברירה כנ"ל וממילא מיושב הנ"ל דפריך שפיר דליכא למימר דפלוגתייהו בעדות שעל השליחות שלא הי' עדים רק הם דא"כ שוב קשה כנ"ל למה לב"ש א' שליח הא אין ברירה דצריכין לומר אח"כ ברירה שזה השליח דכאן לא הי' אפשר להיות כולם שלוחים דא"כ

לא הועיל השליחות כלל שהי' בלא עדים כיון דאין שליח נעשה עד על השליחות ובטל מיד השליחות כיון שלא הי' עדים אחרים ולא נעשה שליח ע"כ רק א' מהם ושייך ברירה כנ"ל וע"כ דקאי על עדות הקדושין ופריך שפיר וממילא מיושב קושית תוס' דמבית הלל לא מצי למיפרך כלל דהוא סבר באמת דכולם שלוחים ואין נעשים עדים ויכולין שפיר לומר דאיירי בהעדות על השליחות דלא מהני כנ"ל רק מב"ש דסבר א' שליח וב' עדים פריך שפיר כנ"ל:

עוד י"ל דלכאורה להפ' הנ"ל למה באמת אין השלוחים יכולין להיות עדים על השליחות כמו על גוף הקדושין. וי"ל דהנה בס"ה הקשה להרמב"ם דהיכא שיש הכחשה עם ההזמה לא הוי הזמה א"כ למה שליח נעשה עד הא הוי עדות שאי אתה יכול להזימו שאם יוזמו יהי' גם הכחשה כיון שלא הי' שם לא קדשה אותה ע"ש:

אך באמת לא קשה כלל דהרמב"ם ז"ל לא קאמר רק היכא דעל גוף המעשה שאנו דנין יהי' הכחשה כגון שאומרים הלוה הי' עמם והעדות הוא שלוה ואיכא הכחשה על זה. אבל הא לכאורה כיון שאומרים העדים שלוה בפניהם והוזמו שעמנו הייתם א"כ יש הכחשה שלא לוה בפני עדים וע"כ דז"א כיון דאין זה צורך לגוף העדות דמאי חילוק בין לוה בעדים או לא וכן כאן אף שהוזמו ולא היו הם שם מ"מ העדות הוא רק שקידשה ובזה אין הכחשה דזה יכול להיות אמת כנ"ל. ואף שאומרים ג"כ שהם היו השלוחים וזה מוכחש מ"מ גוף העדות שמעידים שנתקדשה אין הכחשה כנ"ל. ומיושב ממילא הטעם דעל גוף השליחות אי בעינן עדים אין השליח נעשה עד על השליחות דכאן הוי גוף העדות שעשאם שלוחים א"כ הוי שפיר עדות שאי אתה יכול להזימו שיהי' הכחשה דכאן מוכחש גוף העדות שמעידים שהם נעשו שלוחים וכשלא הי' הוא מוכחש כנ"ל ולא יהי' מועיל ההזמה כנ"ל. ומיושב ג"כ קושית תוס' דמב"ה לא הוי מצי למיפרך דיכולין לומר דאיירי בעדות שעל השליחות ולכך אינן נעשה עד ומטעם הנ"ל אבל על עדות הקדושין שפיר מהני אבל לב"ש פריך שפיר דאי בעדות השליחות א"כ למה אמר ב' עדים ואחד שליח הא מ"מ יהי' הכחשה עם ההזמה דאין נעשין זוממין עד שיוזמו כולן ואין יודעין אז מי השליח כנ"ל וע"כ דקאי על עדות הקדושין ופריך שפיר דע"כ סברי אין שליח נעשה עד כנ"ל:

תוס' הדא דתימא בקדושי שטר אבל בכסף הם נוגעין כו'. וי"ל דהכא כיון דאיירי באמר לשניהם וכיון דסתם קדושין בפרוטה י"ל דלא הוו נוגעין כלל דהא קי"ל לרוב הפ' דב' שקבלו פקדון ביחד אינם רק ערבים זה לזה על החצי הוי לוה ועל החצי ערב. וא"כ י"ל כיון דקי"ל אין נשבעין על פחות משוה פרוטה וא"כ י"ל דאם ב' קבלו פקדון פרוטה

ואומרין נאנסה י"ל דאין צריכין שבועה דהא אין טוען על כל אחד רק חצי פרוטה ואף דמחמת ערב חייב גם חצי פרוטה הב' מ"מ הא היכא שהלוה פטור ממילא גם הערב פטור וכאן הא גם שותף הב' פטור על החצי פרוטה שלו דנאמן ג"כ נאנסה בלא שבועה כיון שהוא פחות משוה פרוטה ואף שחייב ג"כ משום ערבות מ"מ מצד לוה נאמן בלא שבועה וממילא גם הוא פטור על הערבות ושוב הוי נגד כל א' רק על חצי פרוטה ופטור משבועה דעל חצי פרוטה השני פטור בל"ז בלא שבועה מחמת שהשותף הב' פטור. וא"כ ממילא לכך כאן בקדושין לא הוו נוגעין כיון שהוא רק פרוטה יכולין לומר נאנסה ולא יצטרכו לשבע כנ"ל. ויש לדחות דמ"מ תובע את כל אחד פרוטה חצי מצד לוה וחצי מצד ערבות דאם יודה שפשע יתחייב לשלם כל הפרוטה דאף בלוה כופר והערב מודה חייב וכיון שאם יודה יתחייב ממילא הוי תביעת פרוטה ושייך גבי' שבועה כנ"ל ומ"מ אינו מוכרח די"ל דעל זה החצי שמצד ערבות נאמן בלא שבועה ושוב לא נשאר אלא חצי כנ"ל אך י"ל דהא מי שערב בעד הערב ג"כ חייב לשלם וא"כ בשותפין כל אחד נעשה ערב גם בעד הערבות של חבירו שערב בעדו וא"כ כמו אם הי' אחד מקבל הפקדון פרוטה והב' ערב הי' חיוב פרוטה וגם כאן כל א' ערב כל הפרוטה שגם על החצי שהוא לוה והב' ערב ג"כ הוא ערב בעד ערבות זה וכן השני ג"כ כנ"ל והוי על כל א' תביעת פרוטה כנ"ל. ויש לדחות:

תוס' מאי קסבר כו'. והקשו הא הוי מפקיד אצל חבירו בעדים כו' דודאי נאמן במיגו דא"כ בעי אמר נאנסה ותירצו דמ"מ אין נאמנים בלא שבועה ועד הצריך שבועה אין ממש כו'. ואינו מובן לכאורה ממ"נ אי סברי תוס' דהוי נוגע בשביל השבועה שאינו רוצה לטעון טענה שיצטרך לשבע עלי' וכמ"ש רש"י ז"ל לקמן א"כ למה כתבו משום עד הצריך שבועה כו' הא בל"ז הוי נוגע גמור דאם יטעון נאנסה יצטרך לשבע ועתה א"צ לשבע. דבשלמא לקמן צריך לטעמא דעד הצריך שבועה כיון דאיירי בהיסת וגם עתה צריך לשבע היסת ולא הוי נוגע דאין חילוק רק משום עד הצריך שבועה כנ"ל. אבל הכא קודם דתיקנו היסת ועכשיו שאומר' פרענו ללוה א"צ לישבע כלל הוי נוגעין גמורים. ואי סברי תוס' דלא מיקרי נוגע בשביל זה שיצטרך לשבע דמ"מ כיון שיוכל לטעון ולשבע הוי עד כשר עתה א"כ למה הוי עד הצריך שבועה הא לפטור עצמו נאמן עתה אהדרינהו ללוה בלא מיגו דנאנסה וא"צ לישבע כלל ואינו הצריך שבועה וממילא הוי עד כשר כיון שיוכל לומר נאנסה ולשבע הוי עכשיו עד דאין צריך שבועה עתה כנ"ל. ונראה דהפי' פשוט דעוד קשה לקמן ברש"י ז"ל ותוס' הרכיבו ב' הטעמים דהוי נוגע וגם עד הצריך שבועה ע"ש וגם לכאורה הא גם קודם דתיקנו רבנן היסת הוי עד הצריך שבועה משום

שבועת חנוני על פינקסו דהוי שבועת המשנה כדמסיק. וצ"ל דהא אי הם עדים כשרים אינו ענין כלל לחנוני על פינקסו דהא נאמנים ואין הלוה צריך לשלם עוד הפעם כלל וממילא ליכא שבועת חנוני ולא הוי עד הצריך שבועה כנ"ל. ולכך קודם דתיקנו היסת שפיר הי' עדים כשרים כו' רק בתר דתיקון היסת ובאמת עכשיו דאומרים פרענו ללוה אין כאן היסת כלל דהוי רק טענת ספק דאף שהלוה מכחישן הוי הוגד לי מפי נוגע דלא הוי טענת ברי והי' ראוי שיהי' עכשיו עדים כשרים דא"צ לישבע היסת וממילא גם שבועת חנוני אין כאן דכיון שהם כשרים אין הלוה משלם. ועל זה פירש"י ותוס' דהא הוו נוגעין אם נפסוק הדין דנאמנים בלא שבועה דאינם רוצין לומר אהדרינהו למלוה אז יצטרכו לשבע היסת שיהי' טענת ברי והם עתה נוגעין כדי שלא ישבעו וממילא פסולין עתה וצריך הלוה לשלם ושוב גם הם צריכין לשבע שבועת המשנה מטעם חנוני ע"פ אך לכאורה הי' קשה איך פוסקין הדין דהלוה משלם והם נשבעין א"כ שוב אינם נוגעין כיון שגם עתה נשבעין ושוב יהיו כשרים וחזר הדין דאין הלוה משלם ושוב לא ישבעו. אך זה אי אפשר דאיך נאמר דכשרים וא"צ לשבע שוב גם הם נוגעין ופסולין רק התוס' הקשו דאחר שכבר נשבעו יהי' נאמנים וע"ז תירצו שפיר דהוי עד הצריך שבועה כנ"ל וצריך ב' הטעמים נוגע ג"כ דאל"ה לא הי' כלל צריך שבועה ובזה מיושב למה הקשו דאחר שנשבעו יהיו נאמנים ולא הקשו דגם קודם שבועה יהיו נאמנים דאין נוגעין כיון שגם עכשיו יצטרכו לשבע. ולמ"ש א"ש דאיך נימא דנאמנים שוב לא יצטרכו לשבע ואין נאמנים דהם נוגעין כנ"ל רק אחר שנשבעו. ומיושב ג"כ התוס' לעיל שתירצו גבי החזרתי במיגו דנאנס' דהא באמת הם נוגעין דאם יאמרו נאנסה יתחייבו ש"ד והם פסולין עתה. אך לכאורה כיון דלא נאמין להם עתה חייבין שבועת המשנה גם עכשיו מטעם חנוני על פינקסו כיון שהלוה משלם דזה חייבין גם קודם דתיקנו היסת וא"כ שוב אינם נוגעין ויהי' נאמנים וע"ז הוצרכו לתרץ גם כאן דעד הצריך שבועה לא הוי עד ושוב לא מהני כנ"ל:

דף מז.

א"ר המקדש במלוה אינה מקודשת כו' להוצאה ניתנה כו'. לכאורה נראה הטעם דאין כאן כלל מחילת מלוה דכמו אם א' מוכר חפץ לחבירו בעד מנה ועשה קנין משיכה וכה"ג בהחפץ וממילא נתחייב בדמיו. ואח"כ נתן לו זה המוכר במתנה החפץ שמכר לו ודאי דאין הלוקח נפטר ממה שנתחייב לו דמי החפץ כיון דהחפץ כבר שלו ואין מתנתו מועלת כלום דאינו שלו. והמעות לא מחל לו כלל. וכן במלוה שקנה המעות ונתחייב

לשלם לו מעות אחר ואח"כ נותן לו המלוה במתנה המעות שהלוה לו אין מתנתו מהני כלום שנתן לו במתנה מעות שאינו שלו. והחיוב לא מחל כלום בזה ואף שאם הי' מהני המתנה לא היה זה מחויב לשלם ממילא מעות אחר. מ"מ כיון שמתנתו אינו מועיל כלום ממילא נשאר החיוב כמקדם. וא"כ כן בקנין קרקע ג"כ שקונה קרקע בהמעות שכבר הלוה לו איך יקנה הא קונה במה שאינו שלו. וכן בקדושין שמקדש בהמעות שהלוה לה וזה אינו יכול להקנות לה שכבר שלה. והחיוב לשלם לו בעד ההלואה עדיין חייבת כל שלא מחל דבמה שנותן לה המעות שכבר הלוה לה בעד הקדושין אינו מחילה כלל על מה שחייבת לשלם לו מעותיו כמו במוכר הנ"ל שנותן אח"כ החפץ במתנה. ואי נימא כנ"ל הי' א"ש בפשיטות דאמר לעיל במחילת מלוה מקודשת. דכשמוחל באמת מהני ודוקא במלוה עצמה שאין כאן מחילה כלל. ולא היינו צריכין לטעם שכ' הפ' דדעתה אמלוה ע"ש:

אמנם זה שייך בלשון שמקדשה במלוה או במעות שהלוה לה. אבל באומר התקדשי בחוב שיש לי עליך או בידך כו' דבזה מקדשה בעד החוב לא בהמעות שהלוה לה. והחוב שפיר יכול למחול ותתקדש במחילת מלוה. אך גם לפי' הפשוט קשה זה דהטעם דלהוצאה ניתנה אינו טעם רק שאינה מקודשת בגוף המעות שהלוה אבל לא במקדש בחוב. ובש"ס פריך ארב מהתקדשי בשט"ח לקמן כו':

אמנם י"ל דגם במקדש בחוב אינו מחילת מלוה. דהא ודאי גם למאי דקי"ל במחילת מלוה קני במכר מ"מ כשזה נותן לו הקרקע בחובו נראה דצריך לעשות המלוה איזה קנין בהקרקע. דבשלמא כשמוחל החוב יש כאן כסף כיון דמחילה מהני בדיבור לחוד א"כ נתן לו כסף ושפיר קונה הקרקע. אבל באינו מוחל רק שלוקח הקרקע בחובו בתורת פירעון א"כ אינו רוצה למחול כלל רק מקבל בפירעון והיינו דשוה כסף ככסף ובמה שתהי' הקרקע שלו יהי' נפרע ויהי' הלה פטור מחובו ממילא וא"כ במה יקנה המלוה הקרקע שתהי' נעשה שלו הא כל זמן שאינו שלו עדיין לא מחל החוב ולא נפטר הלוה ואין כאן כסף כלל שיקנה. ואף דאם תהי' הקרקע שלו יהי' פקע החוב ויהי' קנין כסף ז"א דהא מבואר פ"ק כ' לי' שטרא אדמי' היינו כסף דהחיוב שמתחייב ג"כ הוא כסף כשאר שטר דנקרא שוה כסף וא"כ לעולם במכר קרקע יקנה בדיבור לחוד דכשיהי' נגמר קנין הקרקע יהי' הלוקח מחויב בדמיו וחיוב זה נקרא כסף. וע"כ דזה טעות דבמה יתחיל הקנין נהי דכשקנאו מתחייב דמיו אבל כיון שכל זמן שלא קנאו אין כאן חיוב איך יתחיל הקנין. ודוקא כשנותן לו כסף לקנין אף שאין הכסף נעשה של המוכר עד שיקנה לוקח הקרקע מ"מ כן הוא הקנין שע"י נתינה זו קונה זה הכסף מהלוקח הקרקע כנ"ל. משא"כ

חיוב הנ"ל שמסתעף רק מהקנין הקרקע וכל שאין קנין אין חיוב ואין שום מעשה קנין כלל ובמאי יקנה. וכן ממש בהנ"ל כשמקבל הקרקע בפירעון חובו כיון שאינו רוצה למחול כלל החוב רק לפרעון והיינו כשתהי' הקרקע שלו ויהי' נפרע יהי' זה פטור א"כ כל זמן שלא קנה הקרקע אין זה פטור מהחוב ואין כאן שום נתינת כסף ובמה יקנה ואין מתחיל קנין כלל וממילא אין זה פטור מחובו כלל. ודוקא בלשון מחילת מלוה שמוחל ועי"ז יקנה שפיר כיון דמחילה מהני בדיבור יש כאן נתינה אף קודם הקנין ושוב קונה בזה. ואף שמוחל רק כדי לקנות הקרקע מ"מ גם בשאר קנין כסף הוא כן שנותן ומ"מ אין הכסף של המוכר רק בשביל מכירת הקרקע כנ"ל. אבל באינו מוחל רק מקבל הקרקע בעד החוב שהוא פרעון כנ"ל. נראה פשוט דאין כאן מחילה ואין כאן קנין ממילא כנ"ל:
וא"כ גם בקדושין כן דכשמקדשה בהחוב וא"כ כל שאינו מוחל רק שמקדשה בעד החוב הוי זה פרעון שמקנית עצמה לו בפרעון חובו ודמי הקדושין הן הפרעון. וא"כ כל זמן שאינה מקודשת לא נפטרה מהחוב כלל במה תתקדש ואיך יתחילו הקדושין דאין שום נתינה קודם הקדושין ולא דמי למחילת מלוה שבדיבור לבד נמחל וי"ל דמהני כנ"ל. משא"כ במקדש במלוה או בהחוב שיש לו אצלה כנ"ל:
אך לכאורה למה בפקדון שיש לי אצלך מקודשת נימא ג"כ כנ"ל הא אין כאן נתינה רק מה שמקנה לה הפקדון שיהי' שלה והא אינו מקנה לה רק כשתתקדש ובמה יתחילו הקדושין. וע"כ דמצד הלשון גם כשאומר סתם התקדשי בפקדון הכוונה שמקנה לה הפקדון ובזה תתקדש. וא"כ גם בחוב שלי שעליך ג"כ נימא בסתם שמוחל המלוה ובזה תתקדש דמה חילוק בין הקנאה למחילה אמנם לא דמי כלל דכמו בכל קנין בכסף דהכוונה שנותן הכסף שהוא דמי הקרקע. ומקדים ליתן דמי הקרקע וע"י זה זוכה בהקרקע ואינו צריך לפרש שנותן רק שיהי' הקרקע שלו דכיון שנותן דמי הקרקע הוא כן. וממילא גם כשיש לו פקדון ביד המוכר וקונה בעד הפקדון ממילא הפירוש בעד מה שהפקדון נעשה של המוכר שזה הוא תשלומי הקרקע ומקדים ליתן דמיו וכיון שהפקדון נקנה בדיבור שהוא ברשות הלה המופקד אצלו ממילא קני הלוקח הקרקע אבל כשקונה הקרקע בחוב שיש לו אצל המוכר והא החוב אינו נקנה להלוה בתורת מכר וקנין רק או מחילה או פרעון. וכשמוחל אינו מגיע לו עוד שום דבר ואין כאן דמי המקח כל שלא פירש. וא"כ במה שאומר שקונה הקרקע בעד חובו אין הפי' בסתם במחילת החוב. דכשמוחל אין כאן דמים שיהי' דמי הקרקע וא"כ הפי' בסתם בתורת פרעון שקונה הקרקע בפרעון חובו. וא"כ שוב אין כאן פרעון עד שקונה הקרקע ואין כאן קנין ולא מחילה כנ"ל וכן ממש בקדושין בפקדון מהני דהיינו שהפקדון דמי הקדושין ומקדים

ליתן הדמים ותתקדש בזה ויש כאן הקנאה ממילא. משא"כ התקדשי בחוב שעליך אין הפי' בסתם מחילה דא"כ לא יהי' דמים דנפטרת רק שהקדושין יהי' לפרעון החוב. ואין כאן לא קדושין ולא פרעון:

ומיושב דאמר הש"ס רק טעם זה במקדש במלוה דלהוצאה ניתנה. וכיון שאינה מקודשת בגוף המעות אף שמפרש בהחוב לא מהני דאין כאן מחילה כנ"ל. ומיושב תמיהת תוס' החילוק בין שט"ח דאחרים לשט"ח דידה ע"ש. ולמ"ש בפשיטות א"ש דשט"ח דאחרים שמקנה לה בתורת קנין ויש כאן דמי המקח כשאר מקח ונותן השט"ח בדמי קדושין שפיר מהני דשוה ככסף. משא"כ שט"ח דידה שאינו יכול להקנות לה בתורת קנין רק מחילה ופרעון ממילא אינו מתחיל פרעון עד שתהי' מקודשת ולא מהני. דאין לומר שיכולין להקנות להלוה חובו בתורת קנין. דא"כ בשטר שנפרע מקצתו ב"ב ונדרים לא הי' צריכין לדחוק הראשונים ז"ל דהוי מקודם דמקנה בתורת קנין ונשאר השטר כמקודם מזמן הראשון. וכן מי שפרע מקצת חובו דמפסיד זמן הראשון יקנהו לו וע"כ דלא מהני. דלא תיקנו בלוה גופי' תורת קנין כנ"ל:

ולע"ד שזה טעם הרמב"ם ז"ל דלא מהני גם במפרש במחילת מלוה בקדושין דאיך אפשר שתתקדש בו ממ"נ אם מוחל החוב א"כ במה תתקדש ואף שמוחל לשם קדושין נראה פשוט כמו אם הי' נותן לאשה פרוטה במתנה ומתנה תנאי שנותן לה המתנה ע"מ שתתקדש לו אח"כ. אינו יכול לקדשה אח"כ באותו פרוטה דאם תתקדש יהי' שלה למפרע ובמאי תתקדש ואין זה דמי הקדושין כלל רק בתורת קיום תנאי יהי' שלה בלא הקדושין וזה אינו דמי קדושין דתנאי מילתא אחריתי הוא וכמו מתנה ע"מ להחזיר דאינו יגרע כלל שיוי הקדושין כיון שהוא בתורת תנאי ובש"ס פ' המגרש בין חוץ לפלוני דהוי שיור בגט וע"מ שלא תנשאי לפלוני לא הוי שיור משום דכשאינה נישאת לו מגורשת גם נגדו ותנאי הוא דבר אחר ואינו שייך בגוף הדבר ע"ש. וכן בקדושין נתינה ע"ת אינו דמי הקדושין כלל כיון שאם תתקדש יהי' שלה בלא הקדושין כנ"ל. וא"כ אי אפשר כלל שתתקדש במחילת מלוה דממ"נ כיון שמוחל לא נשאר כסף לקדושין ומה שמוחל כדי שתתקדש הוי רק תנאי כנ"ל. ואם כוונתו שתתקדש בעד החוב ובזה תהי' נפטרת מהחוב א"כ זה פרעון ולא מחילה ולא פקע החוב עד שתתקדש ואין כאן קדושין ממילא. וזה שיהי' מחילה ושיהי' מ"מ דמי הקדושין זה הוא תרתי דסתרי וסבר הרמב"ם ז"ל שפיר דלא מהני רק בארוח זימנא שבשעת נתינה מקדש כנ"ל. ובהנאה שהי' צריכה ליתן לאדם לפייס למחול כמו שפירש"י ז"ל פ"ק אפשר מודה הרמב"ם. ותוס' סוברים דבמקדש במחילת מלוה מהני די"ל דלא בעינן כלל שיהי' דמי הקדושין רק גזה"כ שיהי'

נתינת כסף וכיון שמוחל המלוה לשם קדושין יש כאן נתינה ומקודשת אף שאינו דמי הקדושין כנ"ל:

והרמב"ם ז"ל סבר כיון דילפינן משדה עפרון דכ' כסף השדה היינו דמי השדה לכך צריך דוקא שיהי' הקדושין ולא מהני במחילה כנ"ל. ומיושב מאי דפסיק הרמב"ם דבמכר קני מלוה שתמהו כל הפ' ולמ"ש הטעם פשוט דבכל מקדש במלוה יש בו מחילת מלוה רק דלא מהני כנ"ל ובקנין קרקע יליף הש"ס פ"ק משדות בכסף יקנו ולכך לא צריך שיהי' דמי השדה דוקא רק שנקנין בכסף. ומה"ט גם קרקע במתנה נקנה בכסף ולכך שפיר גם מחילת מלוה מהני בקרקע דיש כאן נתינת שוה כסף ואף שאינו דמי השדה מ"מ מהני:

ומיושב קושית תוס' שם דלא יליף משדה עפרון ע"ש. ולהנ"ל ניחא דא"כ הי' צריך דמי השדה דוקא ויליף מבכסף יקנו דכשיש כסף קונה כנ"ל. משא"כ בקדושין דלא ילפינן מקנין שדה כמ"ש תוס' ריש פ"ק רק מקיחה דכסף השדה דהיינו דמי השדה וכן דמי הקדושין ולכך לא מהני מלוה כנ"ל. והוכיח הרמב"ם מהא דפ' הזהב דמי שור בפרה דכיון דלשיטתו בכל מלוה יש בו מחילה ולא מהני. ואיך מהני שם דליכא למימר כמ"ש תוס' שם דמיירי במחילה. דעכ"פ מוכח דבמחילה מהני ושוב מהני גם סתם במלוה:

ומיושב מאי דאמר בסוגיין ושוין במכר שקנה כו'. דפריך ואי להוצאה כו' במאי קני היינו לס"ד השתא לא אמרינן כלל שיש בו מחילת מלוה רק הקדושין בגוף המעות שהלוה לה וכמ"ש לעיל. ולכך לא הזכיר בש"ס עכשיו בפלוגתייהו רק מאי לאו בהא קמיפלגי מ"ס להוצאה ניתנה כו' ומ"ס לאו להוצאה כו'. דלכאורה למותר הא בעי למימר רק דרב כתנאי אי מקדש במלוה מקודשת וזה מפורש בברייתא. אך להנ"ל הוא דעכשיו מפרש שאין נכלל כלל מחילה רק בגוף המלוה פליגי מ"ס להוצאה כו' ודחי שפיר אי להוצאה כו' במכר במאי קני כו' והוצרך לשנוי' דר"ה. אבל למסקנא דפריך אח"כ מפקדון דקבל אחריות כו' דלא שייך כלל לאו להוצאה כו' וע"כ דעכשיו מסיק הש"ס הטעם דיש בו מחילת מלוה. ורש"י ז"ל דייק ומפרש בקושיא זו דמ"ס מקודשת בהאי הנאה דמחיל לי' כו' משום דעכשיו ע"כ סבר הש"ס דיש בו מחילת מלוה דאל"ה אין טעם למ"ד מקודשת כיון דלא נשתייר ש"פ. וע"כ דיש בו מחילת מלוה ואעפ"כ לא מהני למסקנא ושוב לא קשה כלל ממכר דשפיר במכר קני מטעם מחילת מלוה כנ"ל. משא"כ בקדושין. וגם מיושב מה שהשמיט הרמב"ם הך שנוי' דמנה חסר דינר כסיפא למתבעי' או לא ע"ש שתמוה. ולהנ"ל א"ש דלמסקנא אין צריך לתירוץ זה הנ"ל:

רש"י להוצאה כו' להעמידה בעיסקא כו'. משמע דבעיסקא מהני. די"ל לכאורה כיון דלאו למשתי שכרא כדאמר ב"מ פ' המקבל (דף ק"ד ע"ב) דלא יהבי' רק לאיעסוקי בי'.

ואף דהשכר של הלוה י"ל דהוי רק קנין פירות דכיון דשוה כסף ככסף ואף שנותן לו רשות להוציאם בעסק היינו שיהי' לו דבר אחר בעד המעות ונעשה הדבר שקנה של המלוה וגוף המעות או הסחורה שקונה הוא של הנותן רק של המקבל לפירות. ולכך אף אי קנין פירות כקנין הגוף מ"מ אף שאינו יכול להקנות הגוף לאדם אחר הוא רק מצד דבר שאינו ברשותו אבל לבעל קנין הפירות יכול להקנות הגוף כמו בנגזל דמשמע קצת שיכול להקנות לגזלן אף שאינו ברשותו עיין ב"ש (ס' כ"ח) והי' מהני הקדושין כמו בפקדון. וכן משמע לכאורה תוס' מרובה (ע' ע"א) דעיסקא חשיב גם ברשותו ע"ש. וגם למה שמפרש רש"י שצריך להעמידו בכל עת שיתבענו המעות או שויו י"ל דחשיב ברשותו כנ"ל:

אך באמת לדידן נראה דז"א דרש"י מפרש רק הטעם דמ"ד לאו להוצאה ניתנה כו'. דאין שום טעם לכאורה הא למה לוה רק להוציאן ולס"ד עכשיו לא מיירי מטעם שעדיין לא הוציא דזה מסיק אח"כ מלוה ברשות בעלים. ולכך פירש"י הטעם כנ"ל. דמ"ד זה סבר דכל מלוה אינו מלוה לו להוציאן לצרכו ורק לסחורה ולהעמידו תמיד כמו בעיסקא והך מ"ד סבר באמת כן דאין ללוה רק קנין פירות להרויח בו. דמצינו מאן דאמר כן דפ' איזהו נשך (ד' ס"ט) אמר ר' חמא אוגיר זוזי בפשיטי כו' דס"ד דשייך בי' לשון שכירות להוציאן ולהרויח בו ומ"מ מיקרי רק שכירות שאינן שלו רק לפירות אף שהוא באחריותו לגמרי לפירש"י שם. ומסיק שם דליתא מרא הדרא בעיני' כו' אבל זוזי לא הדרא בעיני'. ואפשר דלא דחי רק לענין רבית דהא חזינן דאסרה תורה השכר מפירות אלו שמוציא ומרויח בו ולא דמי לפירות מדבר דהדר בעיני'. אבל לענין קנין גוף הדבר י"ל מ"מ היכא דחייב להעמידו או שויו שאין זה רק קנין פירות וגוף המעות או מה שקנה בו של המלוה:

אך מרש"י שם נראה דמוכח שאינו כן כיון דבשואל פטור מתה מחמת מלאכה אף דכל הנאה שלו כיון שהשאילו לזה למלאכה. וא"כ במלוה אם לא הי' קונה המעות לגמרי רק להוציאה לשכר למה יהי' חייב בהפסד מו"מ הא היינו מתה מחמת מלאכה דהא הלוהו לזה לעסוק בו ומוכח דקונה לגמרי ושלו נפסד כמו לוקח:

ונראה מדברי רש"י ז"ל שם שזה עיקר ההוכחה בכל דבר שהוא עליו בשומא באחריותו לגמרי שנקרא שלו כנ"ל. ואף דלכאורה אי קנין פירות כקנין הגוף דמי וכ' רשב"א דהא דבשאלה ושכירות לא מיקרי קנין פירות הוא משום שאין הפירות מגופן והדבר כמו שהי' רק שמשתמש בו ואין דומה לפירות קרקע שיוצאין מגופו ע"ש. וא"כ במעות שהפירות שמוציאן ומרויח בהן שזה יוצא מגופן י"ל דקנין פירות זה כקנין הגוף וא"כ י"ל דנהי

דחייב באחריות שמחמת ההוצאה שזה באמת שלו דקנין פירות כקנין הגוף אבל מ"מ גוף המעות ושויו של הנותן:

אך ז"א דאדרבה א"כ הי' פטור כמו נותן מתנה לזמן וע"כ שהוא כמו מכר ומיד קונה ועדיין אינו מוכרח די"ל דוקא בהלואה סתם דאף לצורכו סתם יכול להוציאו ולכך שביעית משמטת ונעשה מטלטלין אצל בניו. וה"ט דאמר להוצאה ניתנה היינו לצרכו. משא"כ בעיסקא י"ל דאף החלק מלוה מיקרי גוף שלו. ורש"י ז"ל מציין על מ"ד להוצאה ניתנה שאינו חייב להעמיד בעיסקא כו' ומשמע דגם לדידן בעיסקא י"ל דמהני. אך י"ל דדוקא כשעדיין בעין והגיע הזמן א"צ למלוה לעשות קנין חדש כמו קנין לפירות ולזמן. דכשמגיע זמן חוזר הגוף להיות של הנותן בלא קנין אחר. ועיין מ"ש בש"ע בעזה"י:

במכר במאי קני כו'. לכאורה למהרי"ל בת' (ס' ע"ד) שהקשה בפקדון הא הוי טלי קדושך מע"ג קרקע דסבר דצריך גבי קדושין נתינה מיד ליד ותירץ דנתינה ראשונה לפקדון חשיב נתינה דגם בגט מהני כנסי בפקדון כו' ע"ש. וא"כ במלוה אף שנותן לה החוב לא מהני דהא נתינה ראשונה של מעות הלואה כבר שלה וא"י לקדש בו והחוב שמוחל זה לא הי' נתינה מעולם מיד ליד והוי כטלי מע"ג קרקע. דלא דמי לפקדון שבאותו דבר שהי' נתינה בזה מקדשה עכשיו משא"כ במלוה. וא"ש למ"ד להוצאה ניתנה דאינה מקודשת ובמכר קני דהוי נתינה מחילת החוב דרק בקדושין בעי נתינה מיד ליד דילפינן ויצאה והיתה כמו בגט כמ"ש מהרי"ל שם משא"כ במכר הוי נתינת החוב נתינה אף שאינו מיד ממש ושפיר קני. ומה פריך. אך עכשיו ס"ד דלא נכלל כלל מחילה במקדש במלוה כנ"ל רק בגוף המעות כנ"ל ופריך שפיר. ומיושב ג"כ הרמב"ם הנ"ל דלמסקנא שנכלל בו מחילה א"ש דבמכר קני בכל מלוה משום המחילה משא"כ בקדושין:

כסיפא לה מלתא למתבעי' כו'. ופריך מר"א דמקודשת וישלים כו'. ותמוה לס"ד עכשיו דאין חילוק בין דינר לצ"ט אמאי לא פריך ממשנה פ' האומר הר"א מקודשת ע"מ שאתן לך ר' זוז דמקודשת ויתן נימא דלא סמכא דעתה דכסיפא למתבעי'. והא גם בהא דר"א הוי תנאי ע"מ שישלים כדאמר לעיל בש"ס והיא ממש דין המשנה הנ"ל. והי' נראה לכאורה דעכשיו סבר הש"ס דאינו תנאי דבתנאי לא הי' שייך לא סמכא דעתה דאם לא יקיים לא תהי' מקודשת. ועוד דא"כ למה פליגי בלשון מקדש במלוה דמשמע דהטעם משום שזקוף במלוה הדינר הא טעם זה עצמו אף בלא זקוף במלוה דהוי תנאי שישלים רק דאמרינן דבתנאי לא שייך כנ"ל. רק דסבר דמקודשת מיד לגמרי ומה שזקף במלוה מחויב לשלם כדקי"ל בקנין קרקע (ב"מ פ' הזהב דף מ"ח) דבמכר קרקע אף אי ערבון כנגדו קונה מ"מ אם זקף במלוה השאר קנוי ומחויב לשלם המותר. וסבר דגם בקדושין

כן ולכך אף שלא ישלם המותר ג"כ תהי' מקודשת כיון שנשאר חוב עליו ופליגי שפיר אי סמכא דעתה כו'. דכסיפא למתבעי' ואעפ"כ תהי' מקודשת. ולכך אין קושיא ממתני' דבתנאי לא שייך כנ"ל. ופריך מר"א דגם בדר"א ממילא כן לס"ד הנ"ל דמקודשת וישלים היינו שמחויב להשלים כמו בקרקע דקי"ל כנגד כולו קונה כשנתן לא בתורת עירבון רק פרוט' מדמי המקח קני הקרקע ומחויב לשלם המותר ולא נתבטל כשאינו משלם רק בעייל ונפק אזוזי ע"ש. וכן בקידושין מקודשת וישלים כנ"ל ופריך שפיר דלא סמכא דעתה כיון שתהי' מקודשת אף שלא ישלים וכסיפא למתבעי' ומשני בין צ"ט לדינר כו': ומיושב מה שהשמיט הרמב"ם ז"ל הך אוקימתא דהיינו לס"ד דלא בעי לאוקמי לרב כתנאי והוי סבר דאינו תנאי ושייך כנ"ל. אבל למאי דאמר סתמא דש"ס לעיל לר"א דהוי תנאי ע"מ שישלים. שוב לא שייך כלל לא סמכא דעתה כמו במשנה הנ"ל. ואין חילוק כלל בין חסר דינר כשאר תנאי. דלמה דמסיק אח"כ במלוה ברשות בעלים כו' ונכלל מחילה ג"כ מוקמינן הך פלוגתא ג"כ במלוה ברשות בעלים לחזרה ובמכר קני ע"כ אף דלהוצאה ניתנה כדמוכח מהא דדמי שור בפרה. ומיושב שפיר מה דפסיק רמב"ם כש"ס דפ' הזהב דבמכר קני ולא קשה מכאן דלהנ"ל תליא הך בהך. משום דהוי ס"ד דמכר לא קני. ע"כ לאוקמי בסמכא דעתה פליגי וע"כ שאינו תנאי ומחלק ע"כ בין חסר דינר כו'. אבל למאי דקי"ל בדמי שור בפרה דבמכר קני במלוה מוקמינן פלוגתא כפשטי' ושפיר אמרינן בדר"א דהוי תנאי ולא שייך כלל סמכא דעתה ואין חילוק בין דינר והוכיח הרמב"ם ז"ל ב' הדינים כיון דסתמא דש"ס אמר דהוי תנאי ע"כ לאוקמי פלוגתייהו במלוה לחזרה כיון דלא שייך לא סמכא דעתה וע"כ דבמכר קני מלוה. ופסיק דקני. ולא מחלק בין צ"ט לדינר כנ"ל:

אך דוחק לומר דסבר הכא שאינו תנאי דלא כסתמא דש"ס לעיל. ולכך הי' נראה למאי דפליגי לקמן (ד' ס') ר"ה ור"י אי והוא יתן דע"מ כאומר מעכשיו או לכשיתן כו' אהך משנה דע"מ שאתן ר' זוז כו' ובגט פליגי ג"כ ועביד הש"ס צריכותא דאי אמר בגט כו' אבל בקדושין ה"א כסיפא לה מלתא למתבעי' קמ"ל כו' ע"ש. דמבואר דמה"ט ראוי לומר דע"מ לאו כאומר מעכשיו. דבתנאי דאם כל שאינו נותן אינה מקודשת משא"כ מעכשיו אגודא בי' שמא יתן ותהי' למפרע מקודשת ומ"מ כסיפא למתבעי' ושייך לא סמכא דעתה. רק דקמ"ל התם כיון דע"מ כאומר מעכשיו והוי כאמר בפירוש מעכשיו לא מהני הך טעמא דכסיפא לומר שאין כוונתו מעכשיו. אבל בהך דר"א דאמר התקדשי בק' ונתן דינר דלא פירש כלום רק אנו מפרשין דהוי כע"מ כו'. שוב אי אמרינן כסיפא למתבעי' אמרינן דאין כוונתו ע"מ רק תנאי דאם שיחול אז כשישלים דאינה רוצה מעכשיו דכסיפא למתבעי'

כסברא דהתם דתהי' אגודא בי' ושמא לא יתן וא"כ י"ל דפליגי בהא כאן בנתן לה צ"ט מ"ד אינה מקודשת דסבר כסיפא כו' וקמ"ל דע"י כן אמרינן דאינו תנאי דע"מ שתהי' מקודשת עכשיו. וגם קמ"ל דאף שזקף במלוה הדינר מ"מ לא מהני שיהי' זה כשוה כסף כדאמר לעיל כ' שטרא אדמי היינו כסף. ומ"ד מקודשת דלא אמרינן כסיפא ומקודשת דהוי על מנת כו'. וא"כ לא קשה מהמשנה דע"מ שאתן דהתם ממ"נ או דהפי' באמת לכשיתן כר"י או דע"מ כאומר מעכשיו והוי כפירש משא"כ כאן דדנין על הסתם כנ"ל רק פריך מדר"א דמקודשת וישלים ודנין בסתם ג"כ כע"מ כמעכשיו ואי כסיפא כו' אינו כן ומשני החילוק בין דינר וא"כ הי' נ"מ דבמפרש באמת תנאי דע"מ או מעכשיו אף בחסר דינר מקודשת גם למסקנא דבמפרש לא אמרינן כלל שלא יהי' מהני מטעם כסיפא כו' מדחזינן דלא פריך ממשנה הנ"ל רק בסתם הי' שייך כנ"ל. דלא מצינו כלל חילוק בתנאי בין דינר לצ"ט. ובפשוט נראה ג"כ החילוק בין תנאי דאין ההשלמה דמי הקידושין כלל רק בדרך תנאי. דדוקא כשמקדשת במנה כו' דהמנה הם דמי הקידושין ובפחות אינה רוצית שייך לא סמכא דעתה כיון שאינו ברור אצלה שיהי' לה כל דמי הקדושין ואין רוצה להקנות עצמה בפחות. וכן בדמי קרקע דאמר כשלא נתן דמיו דלא ס"ד דמוכר אם יהיה לו דמי הקרקע. משא"כ כשיש לו דמי הקרקע רק מתנה בדרך תנאי אין חילוק בין שהתנאי ליל למקום פלוני או שהתנה ליתן מנה ואף שאין ברור לו אם יתקיים התנאי אינו מזיק לענין סמכא דעתה כיון דכל דמי המקח יש לו ותנאי מלתא אחריתי ושפיר מקנה הקרקע בבירור. וממילא בקידושין על כמה שמתקדשת כן הוי דמי הקדושין ולכך במשנה בתנאי דע"מ שאתן לך ר' כיון שמתקדשת בפרוטה ומתנה בפירוש דרך תנאי שיתן לה ר' א"כ כל דמי הקדושין קבלה ושפיר סמכא דעתה דדמי הקידושין הן רק פרוטה וזה קיבלה והר' זוז שהן דרך תנאי כו' אינו מזיק לענין סמכא דעתה ומהני שפיר כנ"ל אבל כאן בברייתא דאמר התקדשי בק' ונמצא חסר דינר ואמר שיהיה מלוה עליו דרצונה להתקדש בק' והוי כל הק' דמי הקדושין. רק דאמרינן שמתרצית שישלים אח"כ דמי הקידושין או דהחוב עצמו חשוב שוה כסף ומתקדשת מיד וא"כ ודאי לא מהני כיון דכסיפא ולא ס"ד על דמי הקדושין רק דאפילו הוי רק תנאי דע"מ ומקודשת כשנותן למפרע כדאמר הש"ס בהא דר"א מ"מ נראה דמאי דאמר דהוי כעל מנת כו'. אינו כשאר תנאי דכיון דאמר התקדשי בק' א"כ הכל דמי קדושין רק דאמרינן כמ"ש לעיל כמו בקרקע דסגי בנותן מקצת מדמי הקרקע ונגמר המקח ובעייל ונפק אזוזי הדין באין משלים לו השאר דבטל המקח והיינו דאמרינן דאף שנגמר מיד מ"מ הוי על תנאי שישלים לו שאר דמי המקח אבל הכל בתורת דמי המקח ואינו דבר אחר כשאר תנאי וכן

בקידושין כשקדשה בק' ונותן דינר מקודשת כיון שנתן מקצת דמי הקדושין ואעפ"כ הוי תנאי שישלים לה כל דמי הקדושין כמו בעייל ונפק במקח כנ"ל. ולכך כשמשלים לה מקודשת למפרע כיון שנתן מקצת מיד אבל מ"מ השאר בתורת השלמה מדמי הקידושין. ולכך פריך שפיר כאן דנימא כיון דכסיפא למתבעי' לא סמכא דעתה בהא דר"א כיון שהשאר ג"כ בתורת דמי הקדושין ואינו ברור לה שיהי' לה כל הדמים לא מהני. ומשני בין צ"ט לדינר אבל בקדש בפרוטה ומתנה בפירוש בתנאי כמתני' דלקמן לא שייך כלל לא ס"ד כיון דקבלה דמי הקדושין מכל וכל. ונראה דגם לדידן הדין כן. מדלא פריך ממתני' כנ"ל:

ולכאורה נראה דהא קשה לשון מקודשת וישלים דאמר ר"א דמשמע דמחויב להשלים ובתנאי אין חיוב ע"ש ברשב"א ולמ"ש י"ל דהא במכר בעייל ונפק אזוזי אף דהוי תנאי ובטל כשאינו משלים מ"מ אם מרוצה המוכר נשאר חיוב על הלוקח וכופהו לשלם ולא כשאר תנאי שבידו לקיים התנאי או לא. והטעם דהא במוכר סתם ונותן מקצת דמים קני והשאר חוב עליו ולכך נהי דבזה הוי כהתנה שיתן השאר דוקא משום שצריך למעות מ"מ שוב תנאי זה הוי לטובת המוכר ויכול למחול וממילא כשמוחל התנאי נשאר חוב על הלוקח דבשלמא בשאר תנאי שהתנה ע"מ שיתן ר' זוז א"כ אם מוחל שוב אין חיוב עליו ליתן ואי אינו מוחל א"כ הברירה בידו לקיים התנאי או לא ובטל המכירה משא"כ בזה דפסק דמי המכר ונתן מקצת דקני ובלא התנאי שישלים היה נגמר המקח והחיוב היה על הלוקח לשלם המותר רק שהיה עוד תנאי לטובת המוכר שבאם לא ישלם יוכל לבטל וא"כ בין שישאר חוב ובין שיתן זה הוא לטובת המוכר ויכול למחול שיהיה קיים המקח אף שאין נותן מיד וממילא נשאר חוב על הלוקח ויכול לכופו בתורת חיוב כנ"ל. ושפיר בעייל ונפק אזוזי הדין כנ"ל:

וממילא מיושב גם בקידושין הא דר"א דמקודשת וישלים דכיון דאמר התקדשי בק' ודמי הקדושין ק' ונתן דינר דהיינו מקצת ובלא התנאי היו הקידושין קיימים והשאר חוב עליו כמו במקח וממילא אף שדנין כאלו הי' תנאי לטובתה שדוקא אם ישלים המותר מ"מ אם היא מוחלת התנאי נשאר חוב עליו המותר ושפיר מקודשת וישלים כנ"ל. שאם אינו משלים הברירה בידה לבטל הקידושין שא"צ לכופו בתורת חיוב אבל אם היא רוצית למחול התנאי שפיר מקודשת וישלים דמחויב להשלים בתורת חוב כנ"ל. ולא דמי לתנאי דהתקדשי בפרוטה ע"מ שאתן לך ר' דמעולם לא נתחייב הר' רק בתורת תנאי ואי מוחלת פטור לגמרי ושפיר ממ"נ אין חיוב עליו ויכול לקיים או לא משא"כ כאן שהוא מדמי הקדושין וא"ש כנ"ל:

ומיושב שפיר מה דפליגי כאן במקדש במלוה כו' דתמוה שאין זה ענין כלל להפלוגתא דסמכא דעתה. ולמ"ש א"ש שזה עיקר הטעם כיון שנשאר חוב עליו והוא מדמי הקדושין פליגי אם סמכא דעתה. משא"כ בשאר תנאי שקיבלה כל דמי הקדושין שפיר מהני אף בחסר דינר כנ"ל:

ומיושב בזה קושית הרמב"ן שתמה דאמר לעיל בברייתא במנה זו ונמצא חסר דינר שאינה מקודשת ומשמע דבמנה סתם היתה מקודשת אף חסר דינר ודלא כרבנן דהכא דכסיפא כו' לא ס"ד בחסר דינר ע"ש שרוצה להוכיח דקי"ל כי"א. ולמ"ש א"ש דאדרבה במנה זו לא הי' שייך כלל לא ס"ד דדוקא במנה סתם וחסר א"כ הא קדשה בק' ונשאר חוב מדמי הקדושין אבל במנה זו אין חיוב כלל עליו להשלים אם היתה מקודשת ומרוצית בזו המנה החסרה ושוב אם הי' תנאי להשלים היתה מקודשת כשאר תנאי דלא שייך לא ס"ד. רק דאינה מקודשת משום דלא נתקיים הדיבור של מנה זו ושפיר הוצרך בברייתא לומר דבמנה זו אינה מקודשת בחסר דינר כנ"ל:

עוד י"ל דהא אמר ביבמות (ד' ק"ו) גבי חלוץ ע"מ שתתן לי ר' זוז דאי לאו טעמא דמשטה אני בך כו' הי' חייב ליתן וכ' הרשב"א דאף דבשאר תנאי אין מחייבין לקיים היינו משום שבטל המעשה אבל בחלוצה כיון דאין תנאי בחלוצה ואינו בטל חייב משום שכירות בדיבור לבד בעד הפעולה ע"ש וא"כ באומר התקדשי לי בש"פ ואתן לך ר' זוז ג"כ מחויב בתורת שכירות כיון שאינו תנאי שיתבטלו הקדושין מחויב ליתן כמו שנתחייב בעד שנתקדשה לו בפרוטה כנ"ל בחלוצה. וא"כ נראה דגם בתנאי אם אמר התקדשי לי ע"מ שאלך למקום פלוני שבידו לקיים התנאי בע"כ ונתחייב ליתן לה בעד קדושין אלו ר' זוז ג"כ מחויב ליתן לה דהא עשתה כל מה שעליה ואף שהוא אינו מקיים התנאי מ"מ השכירות הי' בעד הפעולה שתתקדש לו ע"ת ועשתה כן והא הי' בידו לקיים התנאי ובמה שהוא מבטל לא נפטר וכמ"ש הר"ן גבי מקדש לאחר ל' דכשהוא חוזר א"צ להחזיר הכסף קדושין ע"ש:

וא"כ גם במקדש ע"מ שאתן לך ר' זוז כיון דקי"ל נתינה בע"כ שמה נתינה ובידו לקיים התנאי בע"כ שוב אם הבטיח לה בעד קדושין אלו ר' זוז חייב ליתן כיון שבידו לקיים. רק בהתנה בלשון הנ"ל רק בדרך תנאי א"כ מעולם לא הבטיח ולא נתחייב כלל ליתן לה רק שקדשה על תנאי ואם יקיים תהי' מקודשת ואי לא לא. אבל בהך דר"א דקדשה במנה ונתן לה דינר דחשבינן לה כתנאי שישלים ואעפ"כ הא הבטיח ק' זוז בעד הקדושין שוב חייב אף שאינו מקיים מטעם שכירות כנ"ל ושפיר מחויב להשלים. ושייך סמכא דעתה או לא כנ"ל. אך באמת ז"א כמ"ש לקמן:

אמנם עיקר נראה לע"ד דהא קשה למה בנתן לה דינר חשבינן ליה לתנאי שישלים. והא כיון דילפינן בשדה ובקנין קרקע בלא עייל ונפיק אזוזי הדין כשנתן פרוטה מדמי המקח נקנה הקרקע והשאר חוב עליו ואף שאינו משלם השאר קנה. רק בעייל ונפיק אזוזי פרש"י ז"ל שם דיש אומדנא מדחזינן דעייל כו' דלא מכר רק שישלם ולא שיהי' חוב עליו. אבל כל דליכא אומדנא לא אמרינן כן ולכך מוכר שדהו מפני רעתה קנה אף דעייל ונפיק כו' דליכא אומדנא ע"ש. וא"כ בקדושין הא אין כאן אומדנא כלל שלא נתקדשה שיהי' חוב עליו דהא מתקדשת אף בשטר לפעמים ובפרוטה לחוד עכ"פ לא דמי לעייל ונפיק כו' במכר. וא"כ למה לא אמרינן כפשטיה כיון שנתן לה מקצת היינו דינר שתהי' מקודשת ויהי' השאר חוב עליו כמו במכר. דלא חשבינן לי' תנאי בסתם כנ"ל:

ולכך נראה דבקדושין לא מהני כלל כשאינו נותן רק מקצת דמי הקדושין כיון דלא ילפינן מקנין דשדה כמ"ש תוס' רק מקיחה דכ' גבי שדה עפרון והתם כ' כסף השדה קח כו' דהיינו כל דמי השדה גם בקדושין צריך דוקא שיתן כל דמי הקדושין וקנין דשדה ילפינן משדות בכסף יקנו כו' כדאמר בש"ס ולכך סגי בכסף פרוטה שיק' כסף אף שאינו רק מקצת דמי השדה. ולכך שפיר ע"כ בקדשה במנה ונתן דינר חשבינן לי' תנאי דאם יהיה דמי הקדושין כל הק' לא תהי' מקודשת כלל במה שנתן דינר וע"כ שנתרצית בדינר לבד שיהי' כל דמי הקדושין ושוב ע"כ הוא רק תנאי. וזה הטעם עצמו דבקרקע חייב להשלים ואינו תנאי דכיון דהתם אף דהמכר בעד ק' קני בהדינר. וא"כ אף שלא יהי' תנאי מ"מ יהי' חייב לו שוב מותר דמי המכר דכיון שקנה הקרקע נתחייב בדמיו כאלו קנה בשטר וכה"ג ואף שנתן מקצת דמיו וקנה באותו מקצת מ"מ מחויב לשלם מותר דמיו ושוב אין לנו אומדנא שמכר רק על תנאי שישלים דדלמא אינו רוצה כלל בתנאי רק שיהי' המקח קיים וממילא יהי' חיוב עליו להשלים. ולכך רק בעייל ונפיק כו' אבל בקדושין ממ"נ דאם לא נתרצית בהדינר שיהי' כל דמי הקדושין אינה מקודשת כלל וע"כ נתרצית שיהי' הדינר כל דמי הקדושין ולכך כיון שרוצית בק' ע"כ שהוא תנאי ושפיר האומדנא שהקדושין ע"ת שישלים כיון דבלא"ה לא יהי' חייב כלל כנ"ל:

גם י"ל דבמכר קרקע כשנותן מקצת נתחייב השאר בתורת חליפין כיון שקונה הקרקע נתחייב המותר אף אם הי' מתחייב בדבר שאינו חייב כמו בקנין סודר. וכן משמע הלשון בב"מ פ' הזהב דאמר עירבון כנגד כולו הוא קונה כו'. ואף שהוא כנגד כולו מ"מ מתחייב המותר בתורת חליפין כנ"ל. משא"כ בקדושין דלא שייך בתורת חליפין דאין קדושי אשה נעשין בחליפין ג"כ וא"כ כיון שנתן כל דמי הקדושין במה יתחייב יותר הא בדבר שאינו חייב לא מיחייב בדיבור בלי קנין. וגם מטעם שכירות נראה דלא מיחייב כאומר תן לי

מתנה ואתן לך כו"כ ג"כ ליכא חיוב כיון דעל פעולה שאין ראוי ליתן עליו ליכא שכירות משום משטה כדאמר בחליצה וכ' הפ' גם בשאר דברים שאין בו שכירות. וממילא כיון שנותן מתנה לית ביה שכירות. וכן בהתקדשי לי בפרוטה ואתן לך מנה ג"כ נראה דלא מיחייב בדיבור גרידא כנ"ל:

ולכך שפיר אמרינן בהך דר"א דחשיב תנאי כיון דבלא תנאי לא יהי' חיוב. רק מ"מ י"ל דפריך שפיר דאי כסיפא למתבעי' איכא קפידא מה שיהי' תנאי ושוב ראוי לומר שלא הי' כוונתה בתורת תנאי רק שיתן כל המנה דדוקא אי לא אמרינן כסיפא כו' אין קפידא אם יתן מיד או יהי' בתנאי אז חשבינן בסתם שהכונה בתורת תנאי משא"כ באיכא קפידא משום כסיפא כו' אבל בפירש התנאי י"ל מ"מ דלא אמרינן לא סמכא דעתה ואף בחסר דינר מקודשת גם לתירוץ הש"ס הנ"ל:

בפקדון כו' אם לא נשתייר ש"פ א"מ. י"ל דקמ"ל דאף קדושי ס' לא הוי משום שמא ש"פ במדי כיון דדעתם הי' על הפקדון כו' ונהי דנתרצה במה שיש מהפקדון או דלא ידעה כמה. אבל שניהם לא הי' דעתם על פחות מש"פ. וכמ"ש הפ' גבי ציפתא דאסא כו' ברא"ש ור"ן דאמר בד' זוזי כו'. או דלא מחית אינש נפשי' לספיקא. או י"ל דקמ"ל אף שהי' צריכה לישבע שבועת השומרין אין זה ממון במה שנפטרה משבועה דקי"ל גורם לאו כממון וחיוב שבועה רק גורם כדאמר פ' שה"ע ואף ראב"ש מודה בשבועת אמת. אך י"ל דצריך עדים שנגנב ואיהי לא מהימנ' אף בשבועה לבטל הקדושין דהוי דבר שבערוה. וגם איתחזיק מיקרי כיון שלא היינו חוששין בשעת קדושין לגניבה והוחזקה מקודשת. ואף שהספק על למפרע מיקרי איתחזיק כמ"ש הט"ז ס' ע"ה ח"מ בס' פרעון במטבע מזויפת. ותוס' גטין פ' השולח ד' ל"ג שמא ישאל על נדרו כו' דחשיב נגד החזקה וכמה דוכתי ע"ש. גם י"ל דקמ"ל דלכאורה כמו מקדש לאחר ל' ונתאכלו דמהני דמה שחלין הקדושין אחר ל' נעשין המעות למפרע שלה ואף שנתאכלו שלה נתאכלו ואף שהנתינה אחר ל' הוא רק שלמפרע הי' שלה מהני וא"כ כיון דאמר ב"מ פ' המפקיד דכל פקדון הוי לכשתגנב ותרצה ותשלמני קנוי' לך מעכשיו וא"כ כשנגנב במה שתתקדש ויהי' דמי הקדושין תשלומין וקנתה למפרע הפקדון להיות שלה כיון ששילמה וי"ל דתהי' מקודשת בזה:

אך החילוק פשוט דשם נתאכלו שלה שנעשה שלה בתורת קדושין וככל כסף קדושין דדידה קאכלה משא"כ כאן אף שהקדושין גורמין להיות שלה למפרע בתורת קנין אבל לא בתורת כסף קדושין וגם דשם הי' הנתינה עכ"פ אז בתורת קדושין. וגם שתצטרך לשלם כמ"ש תוס' שם משא"כ כאן דבשעת נתינת הקדושין אין שום דבר לא מהני מה

שיהי' נעשה למפרע שלה. והיינו דאמר פ' האומר לא למלוה ולא לפקדון דמי וקמ"ל כנ"ל:

בשט"ח דאחרים. הקשו תוס' מה חילוק בין שט"ח דאחרים לדידה ע"ש. ולע"ד נראה הטעם דהא קי"ל דבר הגורם לממון לאו כממון וכ' תוס' פ' מרובה (ד' ע"א) דהטעם דשורף שטרות חייב אף דקי"ל לאו כממון דשטרות כיון ששוין למכור לכל העולם הוי ממון משא"כ שור הנסקל בשומר וכה"ג שאינו רק נגד זה הבע"ד הוי רק גורם לממון שעי"ז יפטור וכה"ג ע"ש:

וא"כ כיון דקי"ל בקדושין דבתר מקבל אזלינן ולא מהני אף דלגבי הנותן המקדש יהי' ש"פ אם אינו ש"פ לגבי דידה כמבואר בש"ס פ"ק ב"ב בנותיך לב' בני כו'. וא"כ הא כבר כתבנו לעיל דלהלוה עצמו אין המלוה יכול למכור חובו בתורת מכירה כמו לאדם אחר. דא"כ לא היה מוקדם ע"ש. רק פירעון ומחילה שנפטר מהחוב כנ"ל:

וא"כ מיושב דבשלמא שט"ח דאחרים כשנותן לה לקדושין ומקנה לה שפיר נתן לה ממון דשטרות כיון דשוה למכור לכל אדם הוי ש"פ וגם לגבי דידה קבלה דבר השוה כסף דשוה למכור כנ"ל אבל שט"ח דידה נהי דהוא נותן שוה כסף דלגבי דידי' הוי ש"כ שהי' יכול למכור מ"מ מה שהיא מקבלת אינה מקבלת דבר השוה למכור דאינה יכולה למכרו רק שנפטרת מהחיוב ושוב זה רק גורם לממון שבל"ז הי' צריכה לשלם ועכשיו לא תצטרך לשלם וכמו שור הנסקל בשויו. וגורם לממון לאו כממון א"כ לא קיבלה כלל שוה כסף רק גורם כנ"ל ואין כאן ש"כ לגבי דידה ושפיר לא מהני משא"כ שט"ח דאחרים כנ"ל:

גם הא קי"ל במודר הנאה דפורע לו חובו כו' כיון דפטור דמה שנפטר זה מחובו אינו הנאה רק גורם דמפייס הוינא ומחל לי. ונהי דהמדיר עצמו אינו רשאי למחול כיון דהפטור רק שהי' מחול א"כ הוי המחילה שמהנהו כיון שבידו אבל שיהי' נחשב דמי קדושין מה שמוחל י"ל דאין זה ממון דגם בלא הקדושין מפייס הוית ליה ומחיל כיון דחזינן דלא נחשב ש"פ במודר הנאה ולכך דוקא שט"ח דאחרים שהוא קנין דבר השוה ממון משא"כ הגרם לפטור. ולכך פרש"י באמת מחילת מלוה דוקא מה שהיתה צריכה ליתן פרוטה לפייסני למחול ולהרמב"ם לא מהני כלל ע"ש. בדשמואל קמיפלגי כו' דלא סמכא דעתה ותמוה לדידן דמוחל צריך לשלם מדינא דגרמי א"כ ס"ד שיצטרך לשלם אם ימחול וכבר תמהו הראשונים ז"ל ע"ש. ונראה לע"ד לישב. דהנה תוס' פ' הכותב כ' בשם ר"ת הטעם דיכול למחול משום מכירת שטרות דרבנן. והר"ן וכל הפ' כ' בשם ר"ת הטעם דשני שיעבודים יש כו'. וסותר דבריהם בשם ר"ת ז"ל ע"ש. ונראה דהא תוס'

דחי הטעם דהוא דרבנן דהא ממעט קרא שטרות מאונאה כו' וע"כ דמהני מכירה מה"ת. והנה בטעם דב' שיעבודים קשיא לי דנהי דמהני המכירה של השיעבוד נכסים לחוד מה"ת אף שנשאר אצלו שיעבוד הגוף מ"מ הא לא קני זה רק הערבות של הנכסים דקי"ל נכסוהי ערבין בי' וכשאינו משלם בממון וגובה מהנכסים מטעם ערבות שפיר גובה הלוקח שקנה השיעבוד נכסים כנ"ל אבל כשהלוה משלם ממון דאז אין כאן ערבות כלל דמה"ט אמר בש"ס ב"ב דא"י להגבות הנכסים עד דמודע ללוה אם ישלם ככל ערב דקי"ל לא יתבע מן הערב תחלה ע"ש. וא"כ כשירצה הלוה לשלם ואין כאן ערבות יהי' הדין דיכול לשלם להמלוה המוכר ולא ללוקח דהא השיעבוד הגוף לא קנה כלל. ולמה קי"ל דצריך לשלם ללוקח רק כשכבר שילם פטור מטעם שיכול למחול. אבל איך קנה כלל לענין שיתחייב לשלם ללוקח והא לענין זה יכול המוכר לחזור ושישלם לו כשרוצה לשלם כנ"ל:

ולכך י"ל דשני הטעמים אמת דשיעבוד נכסים יכול למכור מה"ת וכשאינו משלם וגובה מהנכסים גובה הלוקח מה"ת ושפיר צריך קרא למעט מאונאה אבל לענין מכירת שיעבוד הגוף לא מהני מה"ת אבל מדרבנן מהני מכירה גם על שיעבוד הגוף שיהי' מחויב לשלם ללוקח דוקא שזה הוא ענין שיעבוד הגוף החיוב לפרוע כנ"ל. ולכך שפיר מהני המחילה דעל שיעבוד הגוף מהני המחילה כיון שמכירתו הוא רק מדרבנן וממילא פקע השיעבוד נכסים אף דמהני מה"ת המכירה דכיון דאין כאן שיעבוד הגוף ממילא אין שיעבוד נכסים כנ"ל:

ומיושב שפיר מ"ש תוס' בשם ר"ת דמדרבנן ומ"ש שאר פ' בשמו הטעם דב' שיעבודים כנ"ל:

ומיושב גם הש"ס דמתנת ש"מ אם הי' מה"ת הי' קונה גוף החוב היינו שיעבוד הגוף מה"ת ושפיר לא הי' יכול למחול. גם שאר כל הראיות מיושבים כנ"ל:

והנה הראב"ד ז"ל כ' פ' השולח גבי עבד שעשאו רבו אפותיקי ושחררו כו' דכיון דבדידה קעביד מעשה אף שעי"ז נפסד של חבירו לא מחייב מדינא דגרמי. וא"כ לטעם דב' שיעבודים כו' הי' פטור מדד"ג דהא השיעבוד הגוף לא נקנה ונשאר שלו ובדידי' קעביד דמוחל השיעבוד גוף ואף דממילא פקע השיעבוד נכסי לא יהי' חייב כנ"ל. אמנם למ"ש א"ש דבאמת נקנה גם השיעבוד גוף רק שקנין מדרבנן ושפיר עשה ההיזק במה שהוא של הלוקח עכ"פ מדרבנן וג"כ חייב מדינא דגרמי כנ"ל:

והנה למ"ש הפ' גבי משכון דכסף קדושין דאגוד גבי בעל לא הוי נתינה. וכן להפ' דמקשינן נתינה דקדושין לגט כמ"ש הר"ן בשם בעה"ע ריש פ"ק, ובגט אמר היכא דלאו

כרות גיטא שיש לו זכות בו לא הוי נתינה ע"ש פי' הרי"ף גבי עבד כל נכסי פ"ק דגטין דאית לי' זכותא בגוי' ע"ש. וכן יכול לנתקו וכה"ג כו' וא"כ לכאורה בקדשה בשט"ח דאחרים דעדיין יש לו זכות שיכול למחול נקרא לכאורה אגוד גבי' וכמו יכול לנתקו כנ"ל. אך להטעם דב' שיעבודים י"ל דהא מה שנתן לה אינו אגוד גבי' ומה דאגוד גבי' היינו השיעבוד הגוף זה לא נתן לה כלל. והשיעבוד נכסי שנתן וקדשה בו לא אגוד בי' כנ"ל:

אמנם לטעם דמכירת שט"ח דרבנן ומה"ט מצי מחיל אפשר דחשיב אגוד גבי' דהא עדיין זה שנתן לה נשאר אצלו בו זכות שיכול למחול ועיין הרי"ף פ' הכותב שכ' להדיא דמקרי דאית לי' זכותא בגוי' ע"ש גם לדידן כיון דמצי מחיל ונאמן גם עיינתי בחושבני כו' ע"ש. וא"כ י"ל דלא הי' מהני בקדושין. רק למ"ש י"ל דבאמת בקדושין אינו מקדשה רק בשיעבוד נכסים וזה מהני מה"ת ואינו אגוד גבי' כלל. דאף שיכול לגרום הפסד ע"י שימחול הגוף ויהי' פקע ממילא השיעבוד נכסי. מ"מ לא אגוד גבי' מה שנתן לה היינו השיעבוד נכסי כנ"ל:

וא"כ ממילא מיושב דבקדושין שקדשה בשט"ח שפיר לא יצטרך כלל לשלם מדינא דגרמי כשימחול דהא ע"כ לא נתן רק השיעבוד נכסי ומחילה שלו יועיל מחמת השיעבוד גוף ושוב בדידי' קעביד מעשה ולא מיחייב כלל מדד"ג דדוקא במכירה דמכר גם רש"ג ומהני מדרבנן כנ"ל. משא"כ בקדושין דמהני רק משום שלא הקנה כלל השיעבוד גוף ושוב יהי' פטור לגמרי כנ"ל. כן י"ל דרך פלפול:

הרא"ש ז"ל הוכיח מזה דבמוחל א"צ לשלם רק דמים ולכך לא סמכא דעתה דיהי' צריך לשלם רק פרוטה שהוא דמי הקדושין ע"ש פ"ק דב"מ. ותמוה לי דתוס' ורא"ש לעיל פ"ק דחשבי בארוח לה זמני' רבית גמורה כיון שמתקדשת בהאגר נטר ואף דאשה מתקדשת בשטר וביאה ג"כ וגם בלא זה היתה יכולה להתקדש מ"מ כיון שמקדשה בתורת כסף כמה שנותן הוא דמי הקדושין וכתבו שפיר שם דחשיב פרוטה כיון שאינו פוסק דמי הקדושין. אבל כיון שאין דמי הקדושין קצובין א"כ בכמה שמקדשה כך הן דמי הקדושין ובאינה רוצית להתקדש רק במנה הוי מנה דמי הקדושין רק גזה"כ דבפחות מש"פ לא מהני ריצוי דידה. וא"כ כיון שמקדשה בשט"ח דאחרים על מנה כל שיוי השטר הוי דמי הקדושין ובמה שמתקדשת בעד השט"ח הוי כנתנה לו כל שיוי השט"ח כיון שאינה רוצית בפחות וא"כ הוי דמים שנתנה כל שיוי השט"ח וכשימחול למה לא יהי' חייב לשלם כל שיוי השט"ח. ומה טעם לזה שלא יצטרך לשלם רק פרוטה הא לא רצתה להתקדש בפרוטה כלל. וצ"ל דסבר הרא"ש דדוקא היכא שמבורר שזה נתן כ"כ בעד

השטר צריך לשלם כל מה שקיבל וכדאמרינן דאחריות דנפשי' קיבל עלי' וכמוכר באחריות דצריך להחזיר דמים שקיבל והוי כקיבל עלי' שאם ימחול יחזיר הדמים שקיבל. אבל בקדושין אין לנו הוכחה שנתן לה השט"ח לקדושין באיזה שיוי כיון שלא פסק עמה בכמה מקדשה. רק זה ברור שאינו פחות מפרוטה ועכ"פ נתן לה השט"ח בשיוי פרוטה עכ"פ דבפחות לא מקדשה. וממילא לא יהי' חייב לשלם רק פרוטה. וא"כ נראה ברור להרא"ש ז"ל דהיכא שפסק מקודם עמה שמקדשה במנה ונתן לה שט"ח דאחרים בעד המנה דשפיר מקודשת דאם ימחול יהי' חייב לשלם כל הק' דהוי דמים שנתנה כל הק' שנתקדשה בהן כנ"ל. והפ' סתמו דבריהם דמשמע דאין חילוק ע"ש:

עוד י"ל דהא כ' שם הרא"ש הטעם דא"צ לשלם אלא דמים שנתן דמעיקרא זביני ריעא הוא כיון דיכול למחול ע"ש. ונראה הטעם. דהא כיון שמיד הי' זה הספק שמא ימחול א"כ אינן של הלוקח רק השטר בספק זה אם ימחול או לא וא"כ לא הפסידו כשמוחל רק השטר בספק זה. כמו במוכר טובת הנאה דכתובה שאומדין כמה שוה ספק זה דתחילת המכירה הוא רק שיוי מספק זה אם ימות קודם ויבא לגוביינא או לא וכשמוחלת א"צ לשלם רק ספק זה שלא הי' שוה יותר וממילא גם בשט"ח גמור כיון דהדין דיכול למחול אינו שוה להלוקח רק כשיוי ספק אם יבא לגוביינא שלא ימחול או לא. וכשמוחל לא הפסידו רק השיוי ספק כנ"ל. ואף דאי נימא שיהי' חייב לשלם כל דמי השטר יהי' השיוי יותר מיד בשעת מכירה. ז"א דלא מצינו גרמי כזה למה נאמר שחייב ויהי' החיוב יותר. אדרבה כיון דמיד בשעת מכירה ישנו לספק זה ממילא נשאר הדין שיכול למחול ואין כאן רק הספק כנ"ל וממילא א"צ לשלם רק שיוי הספק אם לא ימחול כנ"ל. וא"כ כיון שאין לספק זה שיוי ברור שנוכל לשומו רק זה עצמו השומא הדמים שנתן דהא חזינן שהלוקח נתן דמים אלו בעד ספק זה אף שיכול למחול. ולכך שפיר הדין דמשלם במוחל הדמים שנתן כנ"ל וא"כ ממילא בקדושין אין לנו הוכחה על שיוי הספק מחילה על יותר משוה פרוטה כהפחות שבקדושין וכ' רא"ש ז"ל שפיר שלא יהי' חייב לשלם רק פרוטה כנ"ל. ובפסק ג"כ י"ל הדין דמקודשת כנ"ל:

עוד נראה לע"ד הטעם דא"צ לשלם במוחל רק דמים שנתן. דהנה בעיקר הטעם שיכול למחול נתקשו הרבה הראשונים ז"ל למה כיון דהמכירה מהני מה"ת או מדרבנן עכ"פ למה גרוע משאר מכר שתיקנו חכמים שנסתלק זכות המוכר לגמרי. והנה י"ל דהא קי"ל מכאן ולהבא גובה ומה"ט זבין מלוה לא מהני ולמ"ד למפרע גובה מהני כשגבאו לבסוף כמבואר בש"ס פסחים פ"ב. והנה תוס' גטין פ' השולח דף מ' ע"ב כתבו דבאפותיקי מפורש דלא מצי לסלוקי בזוזי קי"ל למפרע גובה כשגבאו בסוף ע"ש. כיון דאמר רבא

בטעמא דמכאן ולהבא גובה משום דאי הוי לי' זוזי הוי מצי מסלק לי' ע"ש. וא"כ נראה טעם פשוט דמהני מכירת שט"ח אף מה"ת. דנהי דכשמוכר המלוה קרקע מיוחדת לא מהני משום דנגד זו הקרקע אף שגובה אותה בסוף מ"מ כיון שהי' ביד הלוה לסלקו בזוזי ולא הי' קרקע זו של המלוה שוב אף שאינו מסלקו אשתכח דהשתא דקני ע"ש. אבל מוכר שט"ח שהוא מוכר ללוקח כל מה שיגבה איזה קרקע ואיזה דבר שיהי' שוב זה הוי כאפותיקי מפורש דלא מצי לסלוקי דהא כל מה שיסלק לו מכר לו ולענין זה הא לא מצי לסלק לי' שלא יגבה כלל וא"כ לענין זה שמוכר כל מה שיגבה שפיר למפרע גובה דזה הוא שלו למפרע שעכ"פ יגבה איזה דבר בחובו ושפיר מהני המכירה על זה מה"ת כמו קרקע מיוחדת של לוה לאביי דלמפרע גבי דמהני מכירת המלוה כנ"ל. ודמי ממש כמו אפותיקי מפורש דלא מצי מסלק לי' דמהני המכירה משום למפרע גבי כנ"ל: וא"כ נראה הטעם פשוט דמהני מחילתו דכיון דמוחל לא גבאו לבסוף שוב לא שייך למפרע גובה ואין כאן מכירה כלל כמ"ש תוס' באפותיקי מפורש דדוקא כשגובה איזה דבר שהוא נעשה של הלוקח מטעם למפרע גבי כנ"ל. משא"כ כשמוחל ואינו בא לידי גובייא בסוף ממילא בטלה המכירה ושפיר מהני המחילה אף אי הועיל מכירתו מה"ת. דדידי' מחל וא"כ מיושב שפיר דא"צ לשלם במחילה רק דמים שנתן. כיון דבטלה המכירה למפרע ממילא אין בתורת גרמי רק דמים שנתן משלם כנ"ל:

ומיושב שפיר בקדושין דלא סמכא דעתה שמא ימחול דבזה כשימחול לא יצטרך לשלם כלל דנהי דנחשב הקדושין מה שנתקדשה לו בעד החוב כאלו נתנה כל דמי שיוי השטר מ"מ היינו כשהיא מקודשת. אבל למ"ש א"כ כשימחול בטל הקנין למפרע כיון שלא בא לגוביינא וא"כ לא נתן לה כלום ובטלו הקדושין ושוב אין כאן דמים שנתנה כלל דכיון שאינה מקודשת לא נתנה כלום ואינו חייב לשלם כלום וא"ש דאינה מקודשת:

הנה הרי"ף ז"ל כתובות פ' הכותב הביא טעם הגאונים בהא דמצי מחיל משום דמצי למימר עיינתי בחושבני ולא פש גבי' ולא מידי כו'. ולכך מתנת ש"מ דלא מצי אמר הכי לא מצי מחיל ע"ש. ותמוהים מאוד דבריהם דמה ענין זה שיוכל למחול כמ"ש הרי"ף ז"ל שם. דהוי לי' למימר אי אמר כו' נאמן. ועוד דהא לא מהימן כלל כיון שמכר וחב לאחרים ונהי דעכשיו דקי"ל דיכול למחול נאמן במיגו דמחילה אבל שיהי' זה טעם על דמצי מחיל הא אי לא מהני מחילתו לא מהימן עיינתי כו' ע"ש:

ונראה לע"ד לישב דברי הגאונים ז"ל. די"ל טעם דמהני מחילה ואף דהא מכר החוב ואינו שלו מ"מ י"ל דהא כיון דקי"ל דמה דאינו ברשותו לא מהני מכירה ופירש"י ז"ל פסחים פ' כ"ש בהא דאמר אקדיש לוה זבין לוה כ"ע אתי מלוה וטריף כו' ופי' משום

דכיון דמשועבד למלוה הוי לי' דבר שאינו ברשותו ולא מהני מכירת הלוה ע"ש ותמוה מה זה ענין לדבר שאינו ברשותו. ועוד דהא באמת מהני מכירת הלוה רק שגובה המלוה מכאן ולהבא כמבואר להדיא פ"ק דב"מ גבי מכר שאינו שלו דמחלק בש"ס בין בע"ח וכן פירש"י בעצמו שם להדיא דמהני ולכך מעות יש לו כו' ולכך ע"כ נראה הפירוש דרש"י ז"ל יהיב טעמא דאם הי' מהני מכירת הלוה לגמרי למה יגבה המלוה הא הלוקח אינו חייב כלום ומה בכך שהי' משועבד וכמו לאחר ל' יום כו' וגבי אחריך דכשמכר הראשון אין השני גובה. וכיון דקנין המלוה בשיעבודו אינו אלא ערבות משעת גוביינא שיהי' מאז שלו וכיון שמכר הלוה מקודם למה יגבה. ולכך פירש דהא דכמו דקי"ל כל ממון שא"י להוציא בדיינין כו' אינו קדוש כו' דדבר שאין לו כח בעצמו לא מצי מכר ולכך לענין להפקיע הערבות והשיעבוד מנכסיו כח זה אין ללוה בעצמו בנכסיו כיון שמשועבדים למלוה כשלא ישלם יגבה מהם ממילא לא מהני מכירתו ללוקח לענין זה שיועיל אף שלא ישלם שלא יוכל המלוה לגבות מהם דלענין כח זה הוי הנכסים אינו ברשותו דגם בעצמו אין לו זה דהא המלוה גובה בע"כ. ולכך לא מהני מכירתו רק לענין זה שיהי' מכור עד זמן הגוביינא וגם לענין שיסלק לי' בזוזי. משא"כ לענין הפקעת שיעבוד המלוה הוי דבר שאינו ברשותו ולא מהני כלל המכירה. ולכך שפיר אף דמהני מכירה היינו רק למה שיש לו ללוה וברשותו. אבל כשמטי זימני' ואינו משלם שפיר גבי כנ"ל:

ונראה דהנה קי"ל פירעון בע"כ שמי' פירעון דמ"מ נפטר הלוה אף שאין המלוה רוצה וא"כ גם אי נימא דמוכר שט"ח לא מצי מחיל היינו משום דהא מכר ללוקח כל זכותו ואיך יוכל למחול מ"מ לענין הפירעון בע"כ אם פורע הלוה למלוה שלו שפיר פקע החוב דלענין זה אין המלוה יכול למכור כלל לענין שלא יועיל פירעון הלוה בע"כ דלענין זה אינו בידו בעצמו והוי דבר שאינו ברשותו דאין לו כלל זכות זה שלא יועיל פרעון דלוה כיון דמהני בע"כ. וא"כ עדיין הדין דפירעון בע"כ שמי' פירעון כשהלוה פורע למוכר כנ"ל:

וא"כ כיון דקי"ל דמצי למימר הריני כאלו התקבלתי בכל הדברים של ממון היכא שהי' מהני אם קיבל מעות. וא"כ ממילא מצי מחיל ג"כ דנהי דלענין המחילה ראוי שלא יועיל שאין לו זכות. מ"מ כיון דאם הי' פורע לו הי' מהני ממילא ע"כ מהני המחילה כמ"ש הר"ן שם נדרים (דף כ"ד) בטעמא דהריני כאלו התקבלתי כמו שהי' מקבל המעות ומחזירו לו ע"ש ולכך כיון דלענין הפרעון נשאר כחו עדיין שיהי' מהני שוב ממילא מהני המחילה כאומר הריני כו'. דגם אם פורע ברצון המלוה ג"כ לא קני הלוקח הפרעון דרק גוף החיוב שזה הי' בידו לכפות הלוה לשלם קני הלוקח ג"כ וכופהו ללוה לשלם אבל כשמשלם

למלוה שזה לא הי' בידו לא קני הלוקח וכבר נפטר וממילא מה בכך שהוא ברצון המלוה ושוב גם המחילה מהני כנ"ל. כמו בנדר (נדרים דף כ"ד ע"א) קונם אם א"א נותן כו' דמצי מחיל כאלו קיבל והחזיר ע"ש:

אך י"ל כמ"ש תוס' ורשב"א גבי שטר מכר שאין בו אחריות דכותבין אפילו כמה שטרות ואף שלא מדעת ואף דכל שלא מדעת הוי מפי כתבם כו' כתבו דכיון דאין בדבר שום חוב הוי כמדעת. דהא זה נהנה וזה לא חסר כופין עמ"ס בכמה דוכתי ועכ"פ לא חשיב חוב כיון דאין שום הפסד ע"ש:

וי"ל גם בהנ"ל דלא חשיב כלל דבר שאינו ברשותו בשביל שלא הי' בידו לענין הפרעון בע"כ דלא יהי' מהני מכירתו דז"א דזה כיון שאינו חוב כלל להלוה בין שחייב לזה או לזה ואדרבה משתניא לי' למלוה חדשה כמבואר סוף פ"ק דגטין ואין לו שום הפסד וחשיב עוד קצת זכות ומהני שלא בפניו המכירה גם לענין זה שלא יוכל לפרוע למוכר רק ללוקח כיון שאין שום חילוק דבע"כ יכול לפרוע ללוקח גם למוכר ואף שאין זה ביד המוכר מ"מ מהני המכירה כיון שאינו חוב ללוקח וקצת זכות כנ"ל. וממילא לא מהני כלל פרעון אח"כ למלוה ושוב גם המחילה לא מהני כנ"ל. ואף דלכאורה כיון שתלוי' זה בזה דאם תועיל המכירה לענין הפרעון לא תועיל המחילה ואם לא יועיל תהי' מהני המחילה ושוב הוי זה חוב ללוה מה שתועיל המכירה לענין הפרעון כנ"ל. דז"א כיון דבשעת המכירה אין שום חוב דהא ביד המוכר שלא למחול וכיון דעתה אין שום הפסד מהני המכירה כנ' ושוב לא תועיל המחילה כנ"ל:

אמנם כיון דהדין הוא דאם אמר עיינתי בחושבני ולא פש גבי' כו' אינו נאמן משום דחב לאחרים ועכשיו דקי"ל מוכר שט"ח מצי מחיל הדין דמהימן המוכר עיינתי כו' במיגו דמחילה וא"כ כמ"ש תוס' פ"ב דכתובות ופ' הכותב דחשיב הפסד במה דאם הכתובה בידה שכשלא יהי' בידה יהי' נאמן פרוע במיגו דאין את אשתי או אלמנה כו' וכשיהי' הכתובה בידה יפסיד המיגו ושוב חשיב הפסד דאף דטענת המיגו שקר ואינו חוב מ"מ החוב לענין טענת האמת דאז נאמן במיגו ועתה לא יהי' לו מיגו חשיב הפסד ע"ש. וא"כ כאן שוב חשיב שפיר הפסד ללוה בשעת המכירה מה שתועיל המכירה לענין שלא יוכל לפרוע למלוה שלו שהוא המוכר בע"כ דהא אם לא יועיל המכירה לענין זה תהי' מהני המחילה מטעם הריני כו' ושוב מהימן עיינתי בחושבני כו' וכשבאמת הי' טעות או שפרע כבר יהי' המלוה נאמן במיגו דמחיל כנ"ל משא"כ אם תועיל המכירה לענין הפרעון ולא מהני המחילה לא יהי' המלוה נאמן דחב לאחרים ויצטרך לשלם ללוקח שלא כדין ושוב זה הפסד ללוה בשעת המכירה דאם פרע כבר או אינו חייב יפסיד

באמת כנ"ל ושוב שפיר לא מהני המכירה לענין הפרעון כנ"ל וממילא מהני המחילה מטעם הריני כו' ומהימן גם עיינתי כנ"ל. ומיושבים שפיר דברי הגאונים ז"ל דלכך מהני המחילה במוכר שט"ח משום דמצי אמר עיינתי כו' והיינו אי מצי מחיל מהימן עיינתי כנ"ל משא"כ אם יהי' הדין דלא מועיל המחילה לא יהי' נאמן ושוב הוי חוב ללוה כנ"ל. ושוב באמת מצי מחיל ומהימן כנ"ל. וכתבו שפיר הטעם במתנת ש"מ דלא מהימן עיינתי כו' אף במיגו דדייק ויהיב ואף אם תועיל המחילה לא יהי' נאמן ושוב לא מצי מחיל דלענין המחילה לחוד לא חשיב חוב כיון דבשעת מכירה אינו חוב כנ"ל וא"ש:

וממילא מיושב גם במעמ"ש להפ' דלא מהני מחילה כיון דבמעמ"ש לא מהימן עיינתי אף במיגו כמ"ש תוס' ב"מ כ' דחשיב הודאת הלוה ע"ש. ולא שייך עיינתי כו' ושוב אינו חוב לא מהני המחילה כלל לטעם הגאונים ז"ל כנ"ל:

ובפשיטות י"ל למ"ש רש"י פ' הכותב בטעמא דמוכר שט"ח כו' מחול דמצי אמר לוה ללוקח לאו ב"ד דידי את כו' ע"ש. ותמוה דא"כ גם בלי מחילה למה יהי' צריך לשלם ללוקח וע"כ כיון שקנה החוב לא שייך לאו ב"ד דידי כו' דהא קנאו ושלו החוב. וא"כ מאיזה טעם תועיל המחילה:

ונראה הטעם דבשלמא כל דבר הנקנה שהוא של המוכר שיכול לעשות בו מה שירצה יכול להקנותו ללוקח ג"כ ונעשה שלו לגמרי. משא"כ חוב שיש לו למלוה שיעבוד על הלוה לשלם לו אבל אין לו עליו חיוב שיחייב את הלוה לשלם למי שירצה המלוה דמה"ט לא מהני הרשאה מדינא דלאו ב"ד דידי' הוא שאין לו עליו רק שישלם לו. וא"כ אינו יכול להקנות כלל ללוקח שיהי' חיוב על הלוה לשלם ללוקח דזה לא הי' למלוה מעולם. ואף שמקנה לו החוב ונעשה של הקונה היינו שנעשה שלו מה שהי' של המלוה היינו החיוב לשלם לו אבל לא להטיל חיוב עליו לשלם לאחר שזכות זה לא הי' לו כלל ובמה יהי' חיוב חדש על הלוקח ועדיין יכול לומר לאו ב"ד דידי את כנ"ל. וזה עצמו לע"ד פי' דברי תוס' שאינו יכול למכור השיעבוד הגוף והיינו מטעם הנ"ל:

אך מה דמהני המכירה היינו דמ"מ זה קנה מה שמחויב לשלם להמוכר ממילא כשבא הזמן מצוין הב"ד לשלם ללוקח דמה שצריך לשלם למלוה הוא של לוקח כנ"ל ומהני לזה. ולכך ממילא כשמוחל המוכר מהני דשוב אין שום חיוב ללוקח מצד עצמו כנ"ל דלאו ב"ד דידי' ופירש"י ז"ל שפיר הטעם דמצי מחיל משום לאו ב"ד כו' כנ"ל:

וי"ל דהגאונים ז"ל סברי דמ"מ כיון שבעת המכירה אין שום הפסד ללוה שפיר מהני המכירה גם נגד הלוה דמה חילוק וכמ"ש ושפיר חייב ללוקח ולא הי' מהני המחילה. אך כיון דלענין עיינתי בחושבני יש הפסד כו' שפיר לא הי' מועיל אם יהי' הדין דלא

מצי מחיל. ולכך יכול למחול כו' ואז אין הפסד ללוה כנ"ל. משא"כ מתנת שכ"מ כנ"ל או מעמ"ש להפ' כנ"ל:

(בקיצור ראשי דברים):

התוס' הקשו למה לא אמר דכ"ע דר"ה דמעמ"ש קני כו' רק פליגי בדשמואל אי ס"ד כו' והוכיחו שא"י למחול במעמ"ש ולהפ' דמחיל תמוה. וי"ל דלהפ' דבעינן נתינה בקדושין כמו בגט דמקשינן כו' מהרי"ל ושאר פוסקים. וקי"ל בגט בידה ומשיחה בידו ויכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ולא הוי נתינה בגט. וא"כ בחוב דאחרים הא מה שנותן לה היינו החוב יכול לנתקו כו' כיון דמצי מחיל וא"כ אף שאינו מוחל אין כאן נתינה. אך להפ' דמוחל משלם הכל כשאר גורם לא קשה דבמה שיכול להזיק לא מיקרי יכול לנתקו כמו שאר חפץ שיכול לשרפו. אך לרא"ש פ"ק דב"מ בשם הגאונים בטעמא דאין המוחל משלם רק הדמים שנתן הלוקח משום דמעיקרא זביני ריעא הוא דעדיין זה הזכות נשאר אצלו שיוכל למחול א"כ הוי ממש כמשיחה בידו שיכול לנתקו כו' שמעולם לא יצא זה מרשותו דאף שנתן לה החוב דאחר נשאר בידו הזכות לנתקו ולמחול ואינו נתינה גם שאינו מוחל כנ"ל:

אמנם הא בש"ס ב"מ דף ז' אמר דהוי נתינה בכל הדברים אף שיכול לנתקו ומה"ט סודרא דתפוס ג' כו' כמאן דפסוק דמי. רק בגט כריתות בעינן כו' היינו נתינה שיש בה כריתות שלא יהי' אגוד גבי כו' ע"ש. ונראה לע"ד דמה"ט דייק יכול לנתקו ולהביאו אצלו כו'. אבל היכא שיוכל לנתקו לחוד היינו שיפול מידה אבל לא יוכל להביאו אצלו שפיר חשיב נתינה דבשלמא אם מה שיכול לנתקו לא הי' חשיב כלל נתינה א"כ מה שיכול לנתקו לא מיקרי עדיין בידה כלל והי' פסול ביכול לנתקו לחוד. אבל כיון דחשיב שפיר כמאן דפסיק בכל דבר ושפיר חשיב בידה אף שיכול לנתקו. רק נתינה של כריתות ממנו לא הוי דאגוד ביה וזה שפיר כשיכול להביאו אצלו לא יצא ממנו לגמרי משא"כ כשאינו יכול להביאו אצלו דהוי שפיר כריתות דבו אינו אגוד עוד. ואף דיכול לנתקו ממנה מה בכך הא לגבי דידה הוי נתינה אף שיוכל לנתקו כנ"ל וא"כ א"ש בקדושין דאף דנימא ג"כ במשיחה בידו דלא מהני כמו בגט כנ"ל מ"מ מאי דמצי מחיל מיקרי רק יכול לנתקו ממנה אבל לא להביאו אצלו דעכ"פ יצא החוב מרשותו שלא יהי' לו עוד אף שימחול. רק שיכול שלא יהי' לה כנ"ל וזה אינו מזיק מה שיכול לנתקו דהא לגבי דידה חשיב נתינה אף שיוכל לנתקו. ואגוד בי' לא חשיב דהא אינו יכול שיהי' שלו כנ"ל ושפיר מהני:

אמנם למאי דמסיק בש"ס נדרים (דף מ"ח) דקני ע"מ להקנות חשיב קנין אף שאין לו בו שום זכות אחר רק להקנותו לאחר זה עצמו חשיב קנין שלו ע"ש. רק דלא נקרא זה קנין

מעכשיו רק בשעה שמקניהו ע"ש. דמה"ט הדר סודר כו' ע"ש היטב. וא"כ קנין זה דמצי מחיל הוי שפיר שיהי' שלו כדי למחלו ללוה ושוב מקרי יכול לנתקו ולהביאו אצלו כשימחול יהי' אז שלו כדי להקנות וזכות זה לא יצא מידו לעולם ושפיר הוי כמשיחה בידו כו' ולא מהני:

אמנם למ"ש תוס' פ' מרובה (דף ע"א) דבשטרות שורף חייב אף דקי"ל דבר הגורם לממון לאו כממון מ"מ שטר ששוה למכור לכל העולם הוי כממון כו' ע"ש וא"כ במקדשה בשט"ח כיון דשוה למכור עכ"פ כמו שהוא הספק שמא ימחול או לא ושוה פרוטה כמו טובת הנאה דכתובה וזה חשיב ממון. א"כ אף שימחול ויהי' נפסד החוב מ"מ זה אינו יכול לנתק למפרע נתינה זו של השטר השוה ממון הספק שזה הי' אז ממון שראוי למכור כנ"ל. דמ"מ הי' אז בידה דבר השוה ממון ונתינה זו לא הי' בידו לנתק דלענין להביאו אצלו אף שיהי' החוב שלו כדי להקנות בשעת מחילה מ"מ השטר של שיוי הספק שהי' שוה זה לא יהי' נעשה שלו דכשמוחל אין השטר שוה למכור כלום. ולא שייך שיהי' השטר נעשה שלו כדי להקנות דהא לא נשאר כלום וכיון דהנתינה הוא השטר שהוא גורם לממון השוה כנ"ל. וזה יכול רק לנתקו אבל לא שיביאו אצלו כנ"ל. ושפיר מקודשת כנ"ל:

וא"כ מיושב דבמעמ"ש שהוא בע"פ ואינו נותן לה רק החוב א"כ שוב אם יהי' הדין דמצי מחיל גם בלי מחילה לא יהי' מהני דשפיר יכול לנתקו דלענין החוב מקרי להביאו אצלו דע"מ להקנות הוי קנין כנ"ל. וא"כ אי אמרינן דבמעמ"ש פליגי לא מצי למימר דפליגי אי סמכא דעתי' דהא ע"כ אף דס"ד לא מהני כיון דיכול למחול כו'. וע"כ נצטרך לומר דכ"ע לית ליה דשמואל ושפיר לא מצי הש"ס למימר דכ"ע אית להו דר"ה וקמיפלגי אי ס"ד כנ"ל משום מחילה. דאי מצי מחיל בל"ז לא מהני כו' וע"כ דלא מצי מחיל. ולדידן י"ל להפ' בנדרים דלא כר"א דקני ע"מ להקנות לא חשיב קנין. או להפ' ריש קדושין דבתר מקבל אזלינן בב' בנותיך לב' בני כו' שפיר י"ל דמצי מחיל כנ"ל:

עוד י"ל דהא לשון הש"ס בדשמואל קמיפלגי כו' ולא הזכיר כלל דלא סמכא דעתה כו'. רק באבע"א דקאמר. אפשר לומר למאי דקי"ל באומר אשתבע לי דכשאין המוכר נשבע מפסיד משום דנאמן אם יודה דפרעו במיגו דמחיל ע"ש. א"כ י"ל דעיקר דלא ס"ד שמא יטעון אשתבע לי ולא ישבע כו' ולכך מאן דסבר כשמואל אינה מקודשת ומאן דלא ס"ל כשמואל גם אי לא ישבע לא יפסיד כו' וממילא במעמ"ש דא"צ לישבע כיון שהי' במעמד ולא טען כמ"ש תוס' ב"מ כ'. לא שייך אוקימתא הנ"ל. רק אוקימתא הב'. עוד י"ל דנהי דמחילה לא מקרי יכול לנתקו כו' כמ"ש משום דחשיב יכול לנתקו כנ"ל. ולכך

אי ס"ל כשמואל אינה מקודשת אף שלא ימחול. משא"כ מעמ"ש דא"צ שבועה כנ"ל.
ויש לדחות:
עוד נראה דהא קשה דאמר בדר"ה פליגי כו' מ"ס כי אף אמר רב בפקדון כו'. וא"כ לדידן דקי"ל דרב אף במלוה הוא דלא כחכמים והוא דוחק. ועוד מה דייק הש"ס כי קאמר רב בפקדון כו' ומ"ס ל"ש מלוה ל"ש פקדון כו' וכי פליגי ר"מ ורבנן בלישנא דרב הוי לי' למימר מר אית לי' דרב גם במלוה ומר לית לי' כו' ועוד דהא באמת אמר רב אף במלוה וליכא פלוגתא כלל בגטין שם דאמר רבא האלקים אמר רב אף במלוה כו' ע"ש ואיך אמר דפליגי כו' וגם הוי לי' למיפרך על רב כתנאי וכל תירוץ הש"ס הוא משום דלא בעי לאוקמי לרב כתנאי אף שיהי' רב כרבנן ומשני דפליגי במעמ"ש ויהי' רב בדינא דמעמ"ש כתנאי דלא כרבנן רק כר"מ כיון דבאמת אמר דינו אף במלוה:
גם תמוה מה שהרי"ף לא הביא דבמעמ"ש מקודשת כמ"ש הר"ן ואיך דחה סתמא דש"ס דאי דרב אף במלוה מקודשת ע"ש. וגם שם בגיטין יש לדקדק דאמר רבא מסתברא מלתא דרב בפקדון כו' אמר רב אף במלוה ומייתי הש"ס איתמר נמי אמר שמואל כו' מלוה לי בידך כו' קנה וג"כ דוחק דרבא סבר באמת דאין מעמ"ש במלוה דלא ככולהו ע"ש. ונראה לישב הכל בעז"ה בפשיטות דתוס' כ' שם דמטעם הש"ס בהאי הנאה כו' משעבד נפשי' משמע דמעמ"ש לא קני רק ברצון הלוה או הנפקד. אך ר"ת דחה דלמ"ד רב בפקדון קאמר למה הוצרכו לתקן מעמ"ש כיון שהוא ברצון יכול לומר זכי כו' ומוכח דגם בע"כ קני ע"ש. ונדחקו בטעם דבהאי הנאה כו' וכ' דלמסקנא נדחה הטעם ע"ש. ודוחק דלענין הדין נראה דשוה כמ"ש תוס' כתובות פ' אע"פ לענין מניקה בטעם דחסא ע"ש:
ונראה למ"ש הרא"ש שם דלכך לא מצי מחיל במעמ"ש משום דכיון דנסתלק הוא ונשתעבד הלוה להלוקח נשתעבד לגמרי גם שיעבוד הגוף ע"ש. ובאמת טעם זה שייך רק כשהוא מרצון הלוה. עוד כ' הרא"ש שם כיון דמעמ"ש הלכתא בלא טעמא רק לתקנת הסוחרים כדי שיוכל למכור החוב ואי נימא דמצי מחיל הועילו בתקנתם כו' ע"ש. והנה זה שפיר הוכחה שא"י למחול אין זה טעם על התקנה דלמה יהי' עדיף ממכירת שט"ח דע"כ דלא הי' אפשר לחכמים להפקיע השיעבוד הגוף שלא יוכל למחול ולמה יהי' מעמ"ש עדיף. רק טעם א' של הרא"ש הוא הטעם כנ"ל וא"כ נראה מטעם זה עצמו לא תיקנו חכמים מעמ"ש במלוה רק מרצון הלוה דבזה תועיל התקנה דכשקונה יהי' תקנת הסוחרים דהא לא יוכל למחול ג"כ דנסתלק ונשתעבד הלוה ללוקח כנ"ל. אבל בע"כ לא יועילו כלום בתקנתם דהא עדיין יוכל למחול דא"א להפקיע שיעבוד הגוף דא"כ אין הלוה חייב כלום כיון שהוא בע"כ וכמו מכירת שט"ח. וכיון שיוכל למחול לא יועילו

בתקנתם ושוב לא קנה כלל ודוקא בפקדון הי' שפיר התקנה שקונה גם בע"כ דבזה מועיל שפיר התקנה דלא שייך מחילה ושפיר קני בע"כ ג"כ משא"כ במלוה לא יועילו כלל בתקנתם ולא שייך התקנה רק ברצון הלוה ואז שפיר לא מצי מחיל כנ"ל. ומיושב שפיר קושית ר"ת ז"ל דמ"ד רב בפקדון שפיר מהני בע"כ. משא"כ במלוה אמר הש"ס בהאי הנאה כו' משעבד נפשי' כו' דוקא מדעת כנ"ל:

אמנם ר"ה אמר רב דאמר סתם מנה לי בידך כו' וכולל בין פקדון בין מלוה משמע דדינם שוה ומשמע דכמו פקדון שהתקנה גם בע"כ כן מלוה ג"כ. אך י"ל דרב לא ס"ל כשמואל במוכר שט"ח כו' ולא מצי מחיל וא"כ שפיר שייך התקנה גם במלוה דקני מעמ"ש בע"כ כמו בפקדון כנ"ל:

ומיושב ומדוקדק הכל דאמר רבא מסתברא מילתא דרב בפקדון היינו מאי דאמר רב דקני אף ע"כ אבל במלוה לא היינו לדידן דקי"ל כשמואל א"כ במלוה מצי מחיל לא מהני רק מדעת ואינו דומה לפקדון והאלקים אמר רב אף במלוה היינו שרב סובר שאין חילוק כנ"ל ולא ס"ל כשמואל כנ"ל. ומייתי הש"ס אתמר נמי דשמואל אמר מלוה לי בידך כו' קנה ולא הזכיר פקדון כלל ולמה לא כללם יחד דמעמ"ש קני בין במלוה ובין בפקדון. והיינו כרבא דלשמואל שפיר יש חילוק דלטעמי' דמוכר שט"ח כו' מחיל לכך בפקדון אף בע"כ. והזכיר רק מלוה דבזה קונה רק ברצון הלוה כנ"ל ולא מצי מחיל ומהני התקנה משא"כ בע"כ. והיינו דאמר הש"ס אח"כ טעמא מאי כו' בהאי הנאה כו' אמלוה דמשעבד נפשי' והיינו דוקא מרצון כנ"ל:

והנה להפ' דדוקא מעמ"ש מרצון הלוה וכטעם הרא"ש ז"ל דמסתלק ומשעבד הלוה עצמו ללוקח כו' נראה די"ל דבקדושין אינה מקודשת כלל דכמו בגט דקי"ל בחצירה הבא לאחר מיכן אינה מגורשת כשנתן הגט בחצר של אחר ומכר האחר החצר לאשה דאין הנתינה מידו לידה רק מאחר ואין זה שלוחו ע"ש. וא"כ למהרי"ל דטלי קדושין מע"ג קרקע לא מהני דבעי נתינה מיד ליד כמו בגט ע"ש רק הקנאת החוב הוי נתינה מן הבעל וזה שפיר במכירת שט"ח דבמה שנותן לה שט"ח דאחר הוי נתינה או במעמ"ש אי קני בע"כ ההקנאה הוי נתינה משא"כ אי מעמ"ש ברצון משום סילוק שלו והלוה בעצמו משתעבד לה הוי אחר הנותן שלא בתורת שליחות ולא מהני כלל כמו חצירה הל"א מכן כנ"ל. וגם לא דמי להילך מנה והתקדשי לפלוני כיון שאינו אומר לה כמ"ש תוס' גבי אומר לבתו כו' פ"ק. וא"כ י"ל דלא מהני כלל בקדושין בקנין מעמ"ש אף שהוא מרצון הלוה כנ"ל:

וא"כ מיושב שפיר דאמר הש"ס במלוה ע"פ בדר"ה פליגי מ"ס כי אמר רב בפקדון כו' אבל במלוה לא אמר והיינו כרבא דאין דומים דבפקדון אמר רב דקני גם בע"כ משא"כ במלוה לא כלל רב רק דאף דקונה מ"מ אינו קונה רק מדעת הלוה ושוב ממילא בקדושין אינה מקודשת כלל אף מרצון הלוה דאינו נתינה כנ"ל. ומ"ס ל"ש מלוה ול"ש פקדון כו' היינו דשניהם נכללים בדרב וגם מלוה קונה בע"כ דלוה כמו פקדון ושפיר מקודשת דהוי נתינה דהקנאה דבעל הוי נתינה ומקודשת כנ"ל. ומדוקדק שפיר דדייק הש"ס אי אמר רב בשתיהן שוה דל"ש מלוה כו' כנ"ל:

ומיושב שפיר מה דפסק הרי"ף דאינה מקודשת דאדרבה למאי דקי"ל כרבא ולא קני במלוה רק מרצון הלוה שפיר מקודשת. ושפיר אתיא חכמים כהלכה דאינה מקודשת כנ"ל:

ומיושב קושית תוס' דלא מצי למימר דכ"ע ל"ש מלוה כו' רק בדשמואל פליגי ולמ"ש מיושב דהא אי אמרינן ל"ש מלוה כו' דמהני בע"כ ע"כ משום דלא ס"ל דשמואל דאל"ה מה הועילו בתקנתם ולא קני כלל במלוה. ולא מצי למימר כלל דפליגי בדשמואל אי ס"ל דל"ש מלוה כנ"ל וא"ש הכל:

או די"ל דגם רב סבר כשמואל דמוכר כו' מחול רק דסבר דצריך לשלם הכל מדד"ג וממילא אף אי מצי מחיל הועילו בתקנתם מעמ"ש במלוה דלא יתירא לקנות דאי ימחול ישלם הכל. ולכך גם במלוה קני אף ע"כ משא"כ רבא כנ"ל דא"צ לשלם רק דמים שנתן. וממילא לא מצי אמר דכ"ע ל"ש מלוה כו' ופליגי באשה סמכא דעתה כו'. והא אי ל"ש מלוה ע"כ משום דישלם הכל ושוב סמכא דעתה ג"כ מטעם זה כמ"ש התוס' דהוכיחו מזה דא"צ לשלם רק דמים שנתן כנ"ל:

גם מיושב בהנ"ל הא דפליגי בקדושין דלכאורה אינו ענין כלל לקדושין הוי להו למיפלג בעלמא אי קני מעמ"ש במלוה או לא דפשוט דממילא אינה מקודשת אי לא קני. ולהנ"ל א"ש:

ולדברי הפ' צ"ל דהא גופי' קמ"ל דלא מצי מחיל אך ג"כ הוי לי' לאשמעינן בשאר דוכתי אי מחול ולהפ' אפשר דקמ"ל דהוי קדושין דאורייתא אף דמעמ"ש דרבנן. אך דבאמת דרבנן קשה כנ"ל:

אי שט"ח דאחרים קשיא דר"מ אדר"מ כו'. לכאורה להפ' דשטר פקדון אינו נקנה בכתיבה ומסירה דאין כאן שיעבוד נכסים. א"כ איכא לאוקמי דלא הוציא המעות עדיין וא"כ ר"ש לטעמי' דמלוה ברשות בעלים לחזרה ועדיין בפקדון ולכך אינה מקודשת דלא

קנתה הפקדון במסירת השטר ור"א לטעמי' דלהוצאה כו' והוי כשאר שטר וס"ל דלא כשמואל וחכמים כשמואל ושמין הנייר כנ"ל:
וי"ל לזה שהקשה רשב"א ארמב"ן הובא ח"מ ס"ס ל"ט דנתחייב המלוה להלוה כשנכתב השטר מתורת חליפין והקשה איך מלוה ברשות בעלים לחזרה לר"מ הא נשתעבד נכסי וקנה המעות כיון שכבר הלוה לו ע"ש:
אך י"ל דרמב"ן סבר הא כיון דמלוה לחזרה ניתנה הוי רק כפקדון כל שלא הוציא ולא נשתעבדו כלל הנכסים וממילא לא קנה המעות. ודוקא בכתב שטר. וא"כ בשטר י"ל דגם לר"מ לאו לחזרה דע"כ נשתעבד מיד דאל"ה הוי מוקדם ושוב קנה. ובל"ז ג"כ א"ש דנקנה בכו"מ דע"כ יש בו שיעבוד נכסים מיד שלא יהי' מוקדם כשיוציא המעות:
הב"ע בשטר שאין עליו עדים כו' ורבנן מספקא להו הלכך שמין את הנייר כו'. תמוה מאד מאי צורך דמספקא להו כמ"ש נימא דכר"מ רק דדעתה אנייר ג"כ ואף למ"ש תוס' דלא גרסינן ואם לאו אינה מקודשת ומזה עצמו דייק דמספקא להו. ג"כ תמוה דלמא משום דשמואל שמא ש"פ במדי. ושפיר מצי לא מיתני א"ל א"מ אף אי ס"ל כר"מ כנ"ל.
גם לשון הש"ס דמספקא להו כו' הילכך שמין את הנייר כו' תמוה ג"כ אטו בשביל דמספקא שמין הנייר הא אינו ענין כלל הוי לי' למימר דעתה אנייר הילכך שמין כו'. גם מיותר האי הילכך כו'. וגם במאי פליגי ר"מ ורבנן דדעת' אנייר אי לא ועוד לגירסא דידן ואם לא אינה מקודשת קשה באמת אשמואל דשמא ש"פ במדי ויהי' ס"ס כיון דמספקא להו אי כר"א ג"כ. ועוד דחכמים דלא כהלכה דקי"ל כר"א. ואפשר לפרש דקשה לישנא דשמין את הנייר דמשמע דלא הי' ידוע מקודם. ולמה לי' למיתני הא הול"ל אם ש"פ מקודשת כו'. והנה בשני קנינים אמרינן פ"ק דב"מ דאף דד"א קני מ"מ בנפל עלי' גלי דעתי' דבנפילה ניחא ליה למקני ולא בד' אמות וכיון דנפילה לא קני שוב אינו קונה כלל ע"ש. ולמה כאן בשטר שאין עדים אף שיש ג"כ קנין וקדושי כסף דשוה הנייר ש"פ נימא כיון דכ' שטר ונותן גלי דעתי' דדוקא בתורת שטר ניחא לי' דליקני לא בכסף וממילא לא קני כלל כיון שסבור דמקודשת בתורת שטר ואף שבטעות. גם שם הי' סבור דנפילה קונה ומ"מ לא מהני אף שיש קנין ד"א ג"כ ביחד. ודוחק לומר דמשום דקנין ד"א דרבנן הוי כאומר א"א בתקנת חכמים כו' דגם בשאר קנינים אמרינן כן:
אך י"ל דשם ביחד יש גילוי דעת במה דנפל עלי' דאי רוצה לקנות בד"א למה נפל עלי' משא"כ כאן אף דבמה שכ' השטר מקודם יש גילוי דעת דרצונו לקדש בשטר דבנייר כסף לא הי' צריך לכתוב עליו. מ"מ כשכבר כתב עליו בשעה שנותן לה אין כאן גילוי דעת די"ל שרוצה עכשיו ליתן בתורת כסף ומאחר שכבר כתוב על הנייר נותן נייר זה

וכמו כן צריך ליתן לה בתורת כסף כמו בתורת שטר ואין בשעת קדושין גילוי דעת כלל שאינו בתורת כסף כנ"ל:
(שייך לעיל על מ"ש לחלק בין שט"ח דאחרים דהוי ממון שראוי למכור משא"כ שט"ח דידה לגבי דידה הוי רק גורם ע"ש):
בזה ישבתי לשון הגמרא שתמוה מאוד דאמר ארב כתנאי אי מלוה להוצאה ניתנה אי לא. אטו יש מחלוקת בזה ודאי שלוה להוציא רק אי לחזרה כו' שיכולין בעליו לחזור בהם. וכן מ"ש תוס' דמיירי מה דתני סתם במלוה כו' כשהתחיל להוציא. ולא הוזכר כלל בגמ' שהתחיל להוציא או לא התחיל. ולמ"ש י"ל למ"ש רש"י פ' מרובה דאמר ה"מ חמץ דגופו ממון משא"כ שורף שטר דקודם פסח הי' ממון וגם עכשיו עדיין גורם לממון לא נפיק מתורת ממון משא"כ שטר דלעולם לא הי' ממון רק גורם אינו ממון ע"ש. א"כ אי אמרינן דמלוה ברשות בעלים לחזרה הי' ממון גמור קודם שהוציא ושוב אף שהוציא אח"כ עדיין החוב גורם לממון לא נפיק מתורת ממון כנ"ל והוי גם לגבי דידה ממון ומקודשת אף שהוציאה משא"כ אי מיד להוצאה ניתנה לא הי' ממון החוב שמיד שנעשה המעות שלה בהלואה נעשה החוב גורם לממון כנ"ל. וגם שיש לדחות דאותו ממון שהוציאה לא נעשה גורם לממון רק החוב. אולם למ"ש תוס' א"ש דכשהוציאה מקצת שוב מותר הממון שלא הוציאה הי' מקודם ממון גמור לגבי דידה החוב שהי' פקדון א"כ גם אחר שהוציאה מקצת נשאר השאר מלוה וחוב וגורם כו' ולא נפיק ממון כנ"ל:
על מ"ש לעיל בדברי רש"י בעיסקא שהוא רק כמו קנין פירות כו' להרויח בה כן מבואר לשון הש"ס ב"מ שוי' רבנן פלגא מלוה עביד מילתא דניחא כו' ע"ש דבאמת לא הי' חייב בהפסד כלל כמו לזמן כנ"ל והי' חשיב כמו מתה מחמת מלאכה בשואל רק חכמים תיקנו כנ"ל. וכן מדמסיק כו' דאם מת אינו נעשה מטלטלין אצל בניו ולמה וע"כ כנ"ל דחשיב שהגוף שלו כנ"ל.
(ובזה תבין דברי רבינו הקדוש האר"י ז"ל שהובא שאלה ממנו בשו"ת אבקת רוכל למרן ב"י ז"ל):

דף נ:

המקדש אשה ובתה כו' ופריך מה"מ אמר רב"ח דכ' אשה אל אחותה כוי' אפילו בשעה שנעשית צרה כו' ע"ש. ודחי רבא א"ה כו' אי קדושין לא תפסי כרת מי מיחייב אלא כדרבה והנה הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות הביא טעמא דרמב"ח דלצור כו'. ותמוה דהא בש"ס אידחי' להאי טעמא אליבא דכ"ע. עוד קשה דמסיק הש"ס דפריך ארבא תיפוק

ליה כו' ומשני לדבריו דרמב"ח קאמר. ואינו מובן דהא הוי טעם אחר לגמרי דלא כרב"ח ועיין פירש"י שנדחק ע"ש:

ונראה לישב דהנה פירכא דרבא אינו מובן לכאורה כמ"ש המפ' דמאי קושי' מונכרתה אטו איירי קרא דוקא בב"א הא קאי גם אזה אחר זה. וא"כ הא דכ' ונכרתה קאי אזא"ז דבל"ז הא קרא איירי בקדושין ונכרתה לא קאי רק אביאה כנ"ל:

ונראה דהנה התוס' הקשו איך דייק רב"ח מלא תקח דאין קדושין תופסין הא גם באלמנה לכ"ג כ' לא תקח ולא קאי רק לאיסורא דקדושין תופסין כו' ותירצו דמ"מ כיון דאיקרו כל א' אחות אשה ממילא ידעינן דאין תופסין קדושין בחייבי כריתות ע"ש. וא"כ יש לפרש קושי' דרבא בפשיטות אי קדושין לא תפסי כרת מי מיחייב דבשלמא בכל חייבי כריתות שפיר אין קדושין תופסין דאף אי לא תפסי קדושין מ"מ הוא חייבי כריתות כגון שלוקח אחות אשה בזא"ז דאף אי לא הוי קדושין הוא בכרת ולכך אין תופסין אבל כאן כשקידש בב"א איך נימא דלכך לא תפסי הקדושין דהוא ח"כ הא אי לא הוי קדושין אינו כלל חייבי כריתות דאינה אחות אשה כלל ושפיר תופסין הקדושין דאין ללמוד כלל משאר חייבי כריתות ואין קושית רבא כלל מהפסוק רק דדחי דלא מוכח דלא יתפסו הקדושין. דבשלמא אי הוי לימוד דרב"ח מלא תקח גופי' דאמרה תורה דאין תופסין אף בשעה שיעשו צרות לא הוי קשה כנ"ל דאינה חייבי כריתות דמאי בכך הא גזה"כ דאין תופסין בקידש בב"א אבל למ"ש תוס' דלא מוכח כלל מלא תקח דקאי רק לאיסורא רק דממילא כיון שהיא אחות אשה הוי ח"כ ולא תפסי וע"ז דחי שפיר דלא דמי כלל לשאר ח"כ דנימא אין קדושין תופסין דהא אי לא תפסי ליכא כרת כלל דע"כ קאי קרא דונכרתה רק אזא"ז ולא בב"א ממילא י"ל דתפסי קדושין כנ"ל:

אמנם לכאורה מאי הקשו תוס' דלמא קאי לא תקח אאסורא כמו באלמנה לכ"ג ע"ש. והא בש"ס ריש תמורה פריך לרבא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והרי אלמנה לכ"ג דכ' לא תקח ואעפ"כ קדושין תופסין ומשני דגלי קרא לא יקח ולא יחלל דאין עושין ממזרין ע"ש. וא"כ הכא נהי דבאמ' לא אתי קרא דלא תקח דאסור לקדש בב"א מ"מ ממילא לא הוי קדושין משום אי עביד לא מהני דכאן ליכא לימוד דיתפסו קדושין דבשלמא בשאר חייבי לאוין לא כ' לא תקח וליכא איסור בקדושין ולא שייך עביד לא מהני משא"כ כאן דכ' לא תקח לא מהני כנ"ל:

אך י"ל למ"ש השי"ך וט"ז ח"מ (ס' ר"ח) במקח שנעשה בשבת דלא שייך אי עביד לא מהני רק בדבר שלא הי' אפשר לו לעשות זה הדבר בהיתר כמו תמורה וכה"ג אבל מקח בשבת הי' אפשר לו לקנות בהיתר בחול רק שעשאו באיסור לא שייך לא מהני כנ"ל

ע"ש. וא"כ דהקשו תוס' שפיר דכאן דהאיסור הוא מה שקידש בב"א שתיהם אבל מ"מ למה נימא דאין שום אחת מקודשת הא אחת הי' יכול לקדש בהיתר דאם לא הי' מקדש השני' הי' זו בהיתר ואיך נימא אי עביד לא מהני עכ"פ תהי' אחת מקודשת דעל א' לא שייך לא מהני שהי' יכול לקדש בהיתר רק שעשאו באופן האיסור והוי כמו מקח בשבת והקשו תוס' שפיר דלא מוכח מלא תקח שלא יהי' קדושין תופסין. והנה בקושיית הש"ס מנא ה"מ יש לפרש ב' פרושים או דפריך נהי דהוי אחת אחות אשה מ"מ עכ"פ תהי' א' מקודשת מהם ויהי' שניהם צריכות גט מספק. או י"ל דקושיית הש"ס הוא דיהי' שתיהם מקודשות בוודאי דהא בשעת קדושין עדיין אין שום א' אחות אשה רק ע"י הקדושין נעשה א"א ויהי' שפיר מקודשת דלא דמי לשאר עריות שהיא ערוה קודם הקדושין ולכך אין קדושין תופסין. משא"כ הכא דאינה ערוה קודם לכן כנ"ל:

והנה הריטב"א ז"ל כאן ותוס' מס' עירובין (ד' נ') כ' דהא דרבה דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו לא שייך רק היכא דאי אפשר לשתיהם לחול כמו קיים ומופר לכי בב"א דא"א שיתקיימו שתיהם רק דנימא שעכ"פ אחת יהי' מהני בזה אמרינן כל שאינו בזאח"ז כו' אבל בדבר שאפשר להתקיים שתיהם כמו תמורת עולה ושלמים ע"ש לא אמרינן כל שאינו כו' ע"ש. וא"כ אם נפרש כאן קושית הש"ס שיהי' קדושי שתיהם תופסין לא שייך תירוצא דרבא דכל שאינו בזא"ז דהא כאן נימא דשתיהן מקודשות וכמו בתמורת עולה כנ"ל. רק על הקושיא שתהי' עכ"פ א' מקודשת שייך תירוץ דרבה כו':

וממילא מיושב קושי' הנ"ל דרבא דחי קושית רב"ח אי קדושין לא תפסי כו' והיינו כנ"ל כקושית תוס' דלמא לא תקח רק לאיסורא ואף דהוי ח"כ הא לא דמי לשאר ח"כ כמ"ש לעיל. אך באמת משני אלא כדרבה דכל שאינו בזא"ז כו' והיינו דנשאר ילפותא דרב"ח ואי"ל כקושי' תוס' דרק לאיסורא כו' דמ"מ שייך אי עביד לא מהני כנ"ל. ואי"ל כנ"ל דהי' אפשר לקדש בהיתר מ"מ עכ"פ לא קשה שוב דנימא שיהי' שתיהן מקודשות דז"א דלענין שיהי' שתיהן מקודשות שייך אי עביד לא מהני דהא אמרה תורה שלא יקח שניהם בב"א דלצרור כו' וכאן לא הי' אפשר לעשות בהיתר שיהי' שתיהן מקודשות אינו אפשר בהיתר וא"כ מוכח שפיר דאין מקודשת. רק דנימא דאחת עכ"פ מקודשת דאפשר בהיתר. וע"ז משני שפיר כדרבה דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו דכיון שאי אפשר להתקיים שניהם משום עביד לא מהני ורק א' שייך כל שאינו כו'. ושפיר צריכין ב' הטעמים דטעמא דרב"ח לחוד לא סגי דעדיין קשה שתהי' א' מקודשת וטעמא דרבה לחוד לא סגי דקשה שיהי' שתיהן מקודשת ולא שייך כל שאינו רק אחר טעם רב"ח

משני שפיר כדרבה והיינו כנ"ל. ומיושב הש"ס דאמר רבא לדבריו דרב"ח קאמר דשפיר קאי אטעמא דרב"ח כנ"ל:

וגם מיושב פי' המשניות להרמב"ם דמייתי שפיר גם למסקנא טעמא דרב"ח דלא תקח דשפיר גם למסקנא קאי כנ"ל. ולמ"ש מיושב ג"כ קושית מהרש"א תוס' ד"ה אי הכי שהקשו מר"ש דפוטר מחליצה וע"כ דיש כרת כיון שפוטר מחליצה והקשה למה לי' דפוטר הא הוי להו לאקשויי דהא כתיב ונכרתה ע"ש. ולמ"ש י"ל דתוס' מפרשים כנ"ל והקשו דגם שם קשה למה פוטר מחליצה הא אם הוי חייבי כריתות ופקעי הזיקה ממילא לא הוי כלל חייבי כריתות דאינם זקוקות כלל וכקושית רבא כאן כנ"ל בקדושין ותירצו דהתם לא שייך לומר אי פקע זיקה אינו ח"כ דז"א דהאי אי פקע הזיקה שוב הוי חייבי כריתות משום אשת אחיו שלא במקום מצוה ולכך שפיר פטורה מחליצה דאי אינה פטורה הוי ח"כ וכשפטורה ג"כ הוי ח"כ. משא"כ הכא דאי אינו קדושין אינו כלל ח"כ כנ"ל. אבל מקרא דונכרתה לא קשי' להו כלל די"ל דקאי אקדושין ולא אזיקה כנ"ל:

אין להקשות כאן לרבא דאי עביד לא מהני ואעפ"כ לקי דעבר אמימרא דרחמנא ע"ש. א"כ מאי פריך אי קדושין לא תפסי למה חייב כרת הא י"ל דחייב משום דעבר אמימרא דרחמנא אף דלא תפסי. אך זה טעות דבשלמא בדבר שהחיוב על מעשה זו עצמו כמו תמורה וכה"ג שייך דלקי משום דעבר משא"כ כאן דהחיוב על הביאה והתורה לא אסרה הביאה רק כשהיא אחות אשה וא"כ אי לא תפסי קדושין לא נעשית כלל אחות אשה וממילא בשעת הביאה לא עבר כלל על מימרא דרחמנא ואיך שייך לחייבו כרת על הביאה דאז אין איסור כלל כנ"ל:

מנא הני מילי כו'. פי' הראשונים דקושית הש"ס דעכ"פ תהי' א' מהם מקודשת דאין כאן אחות אשה אלא א' ע"ש בריטב"א. ולכאורה קשה למאי שפירש"י ז"ל במשנה דאמר להם הרי שתיכם מקודשות לי כו'. וא"כ הא אמר לקמן גבי נכריות ואחיות דאי אמר כולכם הוי קני את וחמור וגם הנכריות אינן מקודשות ע"ש. וא"כ מאי פריך כאן דלמא באמת רק א' אינה מקודשת אלא דממילא אין שום א' מקודשת דהוי קני את וחמור דהא רצה לקדש שתיהן דוקא שאמר שתיכן מקודשות ואחת הוי אחות אשה שודאי אינה מקודשת ממילא אינם מקודשות כלל כנ"ל:

וי"ל בדוחק למ"ש הרמב"ן וש"פ דלקמן פריך רק למ"ד את וחמור לא קני כלל ע"ש וי"ל דכאן פריך להיפך למ"ד קנה מחצה. אבל לשאר פוסקים דבכה"ג כ"ע מודים דלא קני כלל קשה כנ"ל:

ונראה די"ל דהא לכאורה קשה באמת למה לא יהי' שתיהן מקודשות הא לא מוכח כלל משאר עריות דלא תפסי קדושין כו' משא"כ כאן דקודם הקדושין אין שום א' ערוה עליו וע"י הקדושין הוא שנעשית ערוה ושפיר י"ל דתפסי קדושין דהא אז מקדשה ואיך לא יחול הקדושין. וי"ל למאי דאמר בש"ס תמורה כו' אמר על הבכור עם יציאת רובו הרי זה עולה אמרינן דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין כיון שבאים שניהם בב"א דבשעה שאומר הוא שיהי' עולה אמרה תורה שיהי' בכור לא עולה שומעין דברי הרב כיון שהוא בב"א וכן על הלקט עם נשמרת רובו והי' הפקר ע"ש. וא"כ י"ל גם כאן כיון דבשעה שהוא מקדשה נעשית אז אחות אשה שאמרה תורה שאינה מקודשת ואף שהיא בב"א ממילא אמרינן דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין ושפיר אינה מקודשת כיון שבא בב"א בשעת שמקדשה ואז אמרה תורה שאינה מקודשת כנ"ל:

אמנם י"ל דלא דמי דבשלמא התם אמרינן דשומעין לדברי הרב ולכך דברי התלמיד בטל כדי שיקוים דברי הרב והוא בכור משא"כ כאן הלא אי נימא דדברי התלמיד בטל ממילא אין כאן דברי הרב כלל דכיון שאינה מקודשת אינה אחות אשה כלל ואין כאן דברי הרב לא תהי' מקודשת כלל ולא שייך הנ"ל דברי מי שומעין וי"ל שפיר דמקודשת:

אך באמת למאי דקושית הש"ס כאן דתהי' אחת מהן מקודשת משום דאין כאן אחות אשה רק אחת וא"כ הדברי הרב אין כאן רק על אחת שלא תהי' מקודשת משום אחות אשה וא"כ שפיר ממילא לא אמרינן שיהי' שתיהן מקודשות דהא שייך שפיר דברי הרב כו' דברי מי שומעין והיינו דעכ"פ דברי הרב קיים שלא יהי' שתיהן מקודשת כיון שאחת נעשית אז אחות אשה דזהו דברי הרב. ולא שייך סברא הנ"ל דהא כאן אף שיהי' דברי התלמיד בטל והיינו שלא תתקדש רק א' מ"מ יהי' קיים דברי הרב דכיון שאחת נשארת מקודשת ממילא הוי השני' אחות אשה עדיין שאין קדושין תופסין ושפיר שייך דברי מי שומעין ולכך אין שתיהן מקודשות. ולא פריך רק על אחת שתהי' מקודשת דעל שתיהן לא קשה כנ"ל דאמרינן דברי הרב כו' כיון שהדברי הרב הוי רק על אחת כנ"ל:

וא"כ מיושב קושי' הנ"ל דנימא לכך אין גם א' מקודשת משום דהוי קני את וחמור די"ל שיהי' שתיהן מקודשות דהא בשעת הקדושין עדיין אינה ערוה עליו דאי"ל כנ"ל דברי הרב ודברי התלמיד כו'. דז"א דכאן אי בטל דברי התלמיד אין כאן דברי הרב דאי נימא דדברי הרב קיים עכ"פ אין שתיהן מקודשות א"כ שוב גם א' אינה מקודשת דהוי קני את וחמור ולא קנה כלל וממילא אין שום אחת אשה ושוב י"ל דשתיהן מקודשות ולא הוי את וחמור כלל. ופריך שפיר ממ"נ אי לא קנה כלל יהי' שתיהן מקודשות ואי קנה מחצה שוב תהי' א' מקודשת עכ"פ כנ"ל:

והי' אפשר לישב בזה קושי' תוס' מאי משני רב"ח מלא תקח הא לא משמע מזה דאין קדושין תופסין. והי' אפשר דפי' הש"ס הוא כך כנ"ל. דהא אמר רחמנא אשה אל אחותה התורה אמרה בשעה שנעשית צרה לא יהי' לך לקוחין והיינו דהא בשעה שנעשה כו' אז הוא מה שאמרה תורה שלא תהי' מקודשת ובאין שניהם בב"א ואמרינן דברי הרב כו' דברי מי שומעין ולכך אינן מקודשות. ודחי רבא אי קדושין לא תפסי כרת מי מיחייב והיינו כמ"ש דכאן אי בטלינן דברי התלמיד ליכא כרת ואין כאן דברי הרב כלל שאינה אחות אשה ותירץ משום דרבה וי"ל כמ"ש שאר פ' דכאן אף לענין שיהי' שתיהן מקודשות שייך כל שאינו בזא"ז כו' דאל"ה הי' עדיין קשה כיון דכל שאינו כו' ואי תהי' א' מקודשת שוב גם א' לא תתקדש ושוב יהי' שתיהן מקודשות ועל שתיהן לא שייך כל שאינו כו' לשטת תוס'. אך להמפ' דגם בשתיהן שייך כל שאינו בזה אחר זה ע"ש א"ש: איתיבי' אביי כו'. והקשו המפ' למאי דמשמע דאביי פליג ארבה דכל שאינו כו' וסבר ג"כ לקמן דקדושין שאין מסורין לביאה הוי קדושין א"כ היך מתרץ המשנה דאשה ואחותה כאחת אין מקודשות מאי טעמא דאין כאן טעמא אלא או כרבה דכל שאינו כו' או דקשאמ"ל לא הוי קדושין כנ"ל ואביי לא סבר ב' הטעמים וקשה כנ"ל:

ויש לישב דהנה רש"י ז"ל יבמות (ד' מ"ט) פי' דאמר הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה כו' דהא תפסי בהו קדושין ופירש"י מדאפילו אחר שזינתה לא פקעי קדושי' הראשונים דאי הוי אמרינן לא תפסי הי' נפקעים ג"כ ע"ש דמבואר מדבריו דאם היתה אשתו אף אחר הקדושין נעשית ערוה עליו שלא הי' תופסין בה קדושין פקעי קדושין הראשונים ואין צריכה גט כמו בזיקה כשקידש אחות יבמתו דפקעי זיקה ע"ש. רק דבאמת לא משכחת לה שתהי' נעשית ערוה עליו דהא לא תפסי קדושין של שני' ובסוטה ונדה תפסי קדושין ע"ש בתוס' וא"כ לכאורה הכא י"ל טעם בפשיטות דאין שתיהם מקודשות דכיון דקידש אשה ואחותה כאחת וא"כ דנימא ששתיהן מקודשות. וא"כ נהי דבשעת הקדושין עדיין לא היתה ערוה עליו. מ"מ הא מיד אחר הקדושין נעשית כל אחת ערוה עליו דכל א' נעשית אחות אשתו כיון ששתיהן מקודשות כנ"ל וא"כ נהי דמקודשות מ"מ מיד אחר הקדושין פקעי שוב הקדושין כיון שנעשית כל אחת אחות אשתו ערוה עליו שלא הי' תופסין בה קדושין ופקעו ג"כ קדושי כל א' כיון שנתקדשו שתיהן ונעשו שתיהן אחות אשה. וי"ל דמשום האי טעמא אינן מקודשות ולא צריכי גט כלל כנ"ל:

אמנם למ"ש לעיל דכל דחויי דרבא הוא דאינם חייבי כריתות ומלא תקח לא מוכח רק לאיסורא כנ"ל וא"כ שייך אי עביד לא מהני רק דא' הי' אפשר בהיתר אבל שיהי' שתיהן

מקודשות שייך עביד לא מהני וא"כ כיון דשתיהן ודאי אינם מקודשות רק א' א"כ אחת שוב תהי' מקודשת דלא שייך טעם הנ"ל דפקעי הקדושין ז"א דהא אותה הא' שמקודשת לא נעשית כלל ערוה עליו אח"כ דשני' אינה מקודשת ופריך שפיר דאחת תהי' מקודשת והוצרך לטעמא דרבה דכל שאינו בזא"ז או מטעם קשאמ"ל:

ומיושב ממילא קושיא הנ"ל דאביי לטעמי' דסבר מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני וא"כ שפיר שתיהן מקודשות כאן וממילא אין שום אחת מקודשת דשוב פקעי אח"כ מיד אחר הקדושין דנעשית כל א' אחות אשה כיון שנתפסו קדושי שתיהן ואין שום א' צריכה גט ומיושב דלאביי אין צריכין כלל לטעם הנ"ל או י"ל דהא לרבא פשיטא לי' היכא דודאי אין מסורין לביאה כמו אשה ואחותה כא' דאינה קדושין דהא קאמר נעשה כמו שקידש כא' וע"ש ברשב"א. וא"כ להיות שתיהן מקודשות הוי ודאי אין מסורין לביאה ולא מהני רק על א' ושוב לא פקעי אח"כ משא"כ לאביי דהוי קדושין אף בודאי יתפסו קדושי שתיהן ושוב שפיר פקעי אח"כ כנ"ל:

אך י"ל דלא אמרינן כאן פקעי דאי נימא דפקעי אינה ערוה כלל. אך י"ל דז"א דנראה אף שפקעי אח"כ הקדושין מ"מ אינם בטלין למפרע רק מכאן ואילך ולא עדיף מגט ועדיין כל א' אסורה משום אחות אשה כיון שהיתה אשתו רגע וקרינן ביה אשה אל אחותה דכל שבחיי' אסורה כמו לאחר גירושין כנ"ל. ובזה יש לדחות דלכך לא מפרש הטעם כנ"ל משום כיון דתני במתני' אינן מקודשות משמע דלא הוי קדושין ומותר בקרובותיהן וגם בכל א' מותר אח"כ ולטעם הנ"ל דפקע נהי שהם מותרות לעלמא בלא גט מ"מ הוא אסור ליקח קרובותיהן וגם כל אחת משום אחות אשה כיון שנתפסו הקדושין רק שנפקעו אח"כ והוי כמו נתגרשה כנ"ל:

אך י"ל למ"ש תוס' גיטין ריש פ' המגרש דאף דבמקדש חוץ לפלוני מבעי לי' אי הוי קדושין מ"מ אם מקדש' חוץ שתהי' מותרת לכל אדם לא הוי קדושין כיון דלא נאסרת לשום אחד דדוקא בגט איתרבי כשלא נתגרשה אלא מאישה דהוי ריח הגט משא"כ בקדושין ע"ש וא"כ כאן כיון דמיד אחר הקידושין פקעי ומותרת לכל אדם י"ל דשוב לא הוי כלל קדושין דלא נאסרת בקדושין אלו על שום אדם וכמו בחוץ לכל אדם כו' וממילא לא תפסי כלל ולא נאסר בקרובותיה ג"כ. ואפשר די"ל דשוב לא פקעי כיון דאי נימא דפקעי לא תפסי ואינה ערוה כלל אך יש לדחות כנ"ל. או י"ל לאביי דכל הקושי' הוא באמת רק למ"ד קני את וחמור קנה מחצה אבל אביי סבר דלא קנה כלל וממילא כיון שאין א' מקודשת ואמר הרי שתיכן מקודשות הוי את וחמור ולא קנה כלל כנ"ל ואינו צריך לטעמא דרבה דכל שאינו כו'. ובזה מיושב ג"כ מאי דאמר רבא לקמן ולטעמיך כו'

אימא סיפא כו' אי דאמר כולכם את וחמור הוא ותמהו דהא קי"ל את וחמור קנה מחצה כו' ובאמת פ' הרי"ף ז"ל למסקנא דלא בעינן הראוי לביאה דאף בכולכם קני מחצה רק דפריך רבא למ"ד דלא קנה. ותמוה דמ"מ מאי פריך ולטעמיך כו' דלמא אביי סבר כמו דקי"ל קנה מחצה. ולמ"ש א"ש דאביי ע"כ סבר דאת וחמור לא קנה כלל דאל"ה מ"ט דמתני' כיון דפליג ארבה וקשאמ"ל הוי קדושין ופריך שפיר ולטעמיך כיון דע"כ סבר כנ"ל מושא"כ לדידן דקי"ל כרבה דכל שאינו בזא"ז כו' י"ל שפיר דאת וחמור קנה מחצה כנ"ל:

דף נא.

ולרבא תיפוק לי' דקשאמ"ל ומשני לדבריו דרב"ח קאמר כו'. והקשו למ"ש הרשב"א די"ל דגם אביי פליג דוקא בא' מב' אחיות דמה שאין מסורין לביאה הוא רק מספק אבל במקדש אשה ובתה או ב' אחיות כמו במתני' מודה דלא הוי קדושין כיון דודאי אין מסורין לביאה ע"ש. וא"כ נהי דרב"ח סבר כאביי מ"מ הא מודה ולמה לי' טעמא דלצרור ודוחק דפליג אתרווייהו וי"ל דהא לכאורה למ"ש תוס' דדוקא היכא דאיסור ביאה בא ע"י הקדושין אז הוי קשאמ"ל משא"כ בחייבי לאוין ע"ש. וא"כ לכאורה מאי פריך תיפוק ליה דקשאמ"ל הא בשלמא במקדש א' מב' אחיות שפיר איסור ביאה ע"י הקדושין כיון שבאמת לא נתקדשה רק א' וא"כ אותה שנתקדשה ע"י קדושין שלה בעצמה נאסר הביאה דע"י הקדושין שלה נכנסה בכלל הספק שמא קידש אחותה והוי קדושין שאמ"ל משא"כ במקדש ב' אחיות במתני' אין הביאה של כל א' נאסרת מחמת קדושין שלה רק משום קדושי אחותה וכמו אם קדש אחותה מכבר שמיד נאסרה ביאת אחותה וכשמקדשה אח"כ לא הוי קשאמ"ל וכן בב"א לא אסור הביאה ע"י קדושין רק משום אחותה ולא הוי כלל קשאמ"ל כמו בחייבי לאוין ומאי פריך כנ"ל:

אך י"ל דהא כשאומר שתיכם מקודשות לי יש כאן צדדי קדושין דיש כאן א' שאינה אחות אשה דהא עכ"פ כשמקדש שתיהן מקדש א' מהם ג"כ ועוד יש צד שיהי' שתיהן מקודשות דהא קדש שתיהן כנ"ל. וא"כ כיון דאמרינן במקדש א' מב' אחיות הוי שפיר קשאמ"ל דאיסור הביאה בא ע"י הקדושין ולא הוי קדושין כלל וממילא שניהן מותרות לו דאין שום א' אחות אשה כיון דלא הוי קדושין רק דנימא כיון שקדש שתיהן לא הוי קשאמ"ל שאין איסור הביאה ע"י הקדושין. וא"כ שוב מחמת זה עצמו הוי איסור הביאה בא ע"י הקדושין של כל א' דאם לא היתה היא מקודשת בודאי רק א' מהם והיתה היא עכ"פ בכלל הספק הי' הביאה מותרת דהי' איסור הביאה בא ע"י הקדושין ושוב

היתה מותרת דקשאמ"ל לא הוי קדושין ורק משום דנתקדשה בודאי אין האיסור ע"י הקדושין ומקודשת ואסורה ושוב אינה מקודשת כנ"ל דאותו צד שיש כאן שכל א' מקדש בודאי הוי בא האיסור ע"י קדושין אלו דבל"ז היתה ספק מקודשת ולא הי' קדושין כנ"ל ומותרת כנ"ל. וכמו אם הי' אומר א' מב' אחיות מקודשת לי וגם השני' תהי' מקודשת דאף שמקדש כל א' ודאי מ"מ הוי קשאמ"ל דכל א' אם לא הי' מקדשה רק השני' הי' קשאמ"ל דהי' בא האיסור ע"י הקדושין וע"י שקדשה לא הוי קשאמ"ל ואסורה והוי שוב קשאמ"ל ולא הוי קדושין וכן כאן בכולכם ואף דאם הי' מקדש אחותה בפירוש היתה היא אסורה גם בלא קדושיה מ"מ הא אינו מקדשה בפירוש רק כולכם כנ"ל ויש לדחות קצת ואינו מוכרח. ומיושב דפריך שפיר תיפוק לי' דקשאמ"ל הוי גם במתני' וממילא מיושב הנ"ל דרב"ח דסבר כאביי דקשאמ"ל בספק הוי קדושין רק דנימא דבמתני' דבודאי מודה א"כ לא הוי כלל אין מסורין לביאה במתני' דהא אין האיסור ביאה בא ע"י קדושין שלה דכאן אף אם לא נתקדשה קדושי ודאי רק מספק הי' קשאמ"ל מספק והוי קדושין והיתה אסורה ג"כ וא"כ לאביי דבס' הוי קדושין שוב לא הוי כלל במתני' קשאמ"ל כנ"ל. ובפשיטות למאי שפירשו דקושי' הש"ס מנה"מ הוי רק שא' מהם תתקדש ופריך שפיר דהוי קשאמ"ל דבא האיסור ע"י הקדושין דהוי כמו א' מב' אחיות כנ"ל:

תוס' הקשו מחייבי לאוין דקדושין תופסין ותירצו דאין הביאה אסורה ע"י הקדושין. ולכאורה קשה מאלמנה לכ"ג וגרושה לכ"ה דבעל ולא קידש אינו לוקה ובא האיסור ע"י הקדושין ואי"ל דהתם גלי קרא לא יקח ולא יחלל חילולין הוא עושה כו' כדאמר ריש תמורה ז"א דא"כ מאי מקשה תוס' מחייבי לאוין הא ג"כ גלי קרא כי תהיינה דיליף בש"ס דקדושין תופסין וע"כ דקושי' תוס' דנלמד מזה דקשאמ"ל הוי קדושין. וקשה מאלמנה לכ"ג דאיסור הביאה בא ע"י הקדושין וגלי קרא לא יקח כו' דקדושין תופסין ונילף דקשאמ"ל הוי קדושין אף שבא ע"י הקדושין. אך לא קשה כלל דבשלמא כאן הקדושין הם הגורמים האיסור ביאה משא"כ שם דהגורם האיסור הוא מה שהיא אלמנה או גרושה רק התורה לא אסרה אלא באופן זה דרך הויה אבל אין זה הגורם כנ"ל:

כולכם קני את וחמור הוא אלא דאמר כולכם וא' מב' אחיות כו' ותמוה דכיון דסבר קשאמ"ל לא הוי קדושין עדיין הוי קני את וחמור דאותה א' שמקדש אינה מקודשת מטעם קשאמ"ל והוי את וחמור ואי"ל דבב' דיבורים לא הוי את וחמור כמ"ש יש מהראשונים דהא א"כ מאי פריך ולטעמיך הא מצי לאוקמי דאמר כולכם וב' אחיות מקודשות לי דלא הוי את וחמור שהוא בב' דיבורים ואין אחיות מקודשות כיון שקידש שתיהם וע"כ דגם בכה"ג הוי את וחמור וקשה כנ"ל ועיין רש"י שכתב כיון דמשום ספיקא

דלא ידע הי' קדש ע"ש ואינו מובן כלל נהי דספיקא הוא הא מ"מ עכ"פ קדש אחת מהם ואותה אחת אינה מקודשת גם מספק משום קשאמ"ל כנ"ל ע"ש:

ונראה דלכאורה קשה לרבא דסבר קשאמ"ל כו' בקדש א' מב' אחיות כו'. הא להרמב"ם ז"ל שפ' דספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא רק מדרבנן לחומרא וא"כ כל אחת כאן מותרת לבא עלי' מדאורייתא כיון שהוא רק ספק שמא היא המתקדשת ואינה אחות אשה דגם בספק כרת ומיתה כ' רוב הפו' דמדאורייתא לקולא להרמב"ם ז"ל ע"ש. וא"כ כאן כיון דכל א' מסורה לביאה מן התורה למה לא יהי' קדושין עכ"פ מדאורייתא. ומאי בכך מה שמדרבנן אין מסורין לביאה ולא עדיף מקנין דרבנן דלא מהני מה"ת להרבה פ' כו'. והי' אפשר לומר דלכך לא הוי קדושין דהא גם לענין שתהי' מותרת לעלמא ג"כ כל א' הוא רק ספק מקודשת ומדאוריית' הי' שתיהן מותרות לעלמא דכל א' הוא רק ספק ומה"ת מותרת כיון שלא קידש רק א' מהם לכל א' הוי ספק דכאן איתחזק היתרא דיש לכל א' חזקת פנוי' ואף דא' ממ"נ מקודשת מ"מ לא גרע משני שבילין דבאו לשאול בזא"ז שניהם טהורין וגם בב"א האי דטמאים הוא רק מדרבנן כמ"ש תוס' ריש פסחים ע"ש. וא"כ ממילא כאן כיון שכל א' אסורה רק מדרבנן ומדרבנן הוי שוב קדושין שאין מסורין לביאה דע"כ מדרבנן לחומרא כנ"ל ולכך סבר רבא שפיר דלא הוי קדושין:

אמנם כאן באומרים לנכריות כולכם וא' מב' אחיות מקודשות כו' דנימא דגם הנכריות אינם מקודשות דהוי את וחמור משום דגם א' אינה מקודשת משום קשאמ"ל כנ"ל. ולמ"ש ז"א דהא לענין שתהי' א' מהב' אחיות שפיר מקודשת מה"ת דהא מה"ת כל א' מסורה לביאה דספיקא מה"ת לקולא וכאן לא שייך תירוץ הנ"ל דז"א דלענין הנכריות סגי רק שתהי' א' מהב' מקודשת וכאן א' עכ"פ יש בהם שהיא מקודשת מה"ת וממילא הנכריות הם ג"כ מקודשות מה"ת דהן ודאי מקודשות בלא ס' דבשלמא כשדנין על כל א' מהאחיות שפיר שייך כנ"ל שבל"ז הם ספק אבל נגד הנכריות שפיר מה"ת הן מקודשות דלא הוי את וחמור דא' מקודשת באמת מה"ת דהוי מסירה לביאה מה"ת לא הוי את וחמור כנ"ל ומיושב שפיר כנ"ל דאמר שפיר בשלמא בכולכם הוי את וחמור דא' ודאי אינה מקודשת משא"כ באומר כולכם וא' מב' אחיות ומיושב לשון רש"י ז"ל. כיון דרק מספיקא הוא והיינו כמ"ש כנ"ל:

ובקושי' הנ"ל דס' מה"ת לקולא לרמב"ם ז"ל יש לומר בפשיטות דללישנא דאיקבע איסורא מביא אשם תלוי כו' ומדאורייתא לחומרא בחתיכה אחת מב' חתיכות כיון שאחת ודאי חלב ע"ש. ממילא הכא ודאי איקבע איסורא דא' הוי אחות אשה בוודאי והוי ב' חתיכות כנ"ל וגם ללישנא דאיתחזק איסורא הוי מה"ת לחומרא ע"ש גם כאן הוי

אתחזיק דהא כל א' יש לה חזקת פנוי' שלא נתקדשה היא כו' וממילא אסורה משום אחות אשה כיון שאין היא המקודשת. ויש לדחות דיש כנגדה חזקת היתר שהיתה מותרת לו. וגם כיון שצריכין לדון על שתיהם י"ל דליכא חזקה כנ"ל כמ"ש הר"ן כתובות פ"ב גבי מחבואה דהוי באו לשאול בב"א כנ' אך בב"א ג"כ מדרבנן ע"ש. עוד יש לישב הנ"ל דלא הוי את וחמור בכולכם וא' מב' אחיות וגם תמוה כמו שתמהו הראשונים מאי פריך את וחמור הוא הא קי"ל את וחמור קנה מחצה ע"ש. ונראה דהא לכאורה קשה עוד מאי פריך את וחמור הא הטעם דלא קנה הוא משום כאלו פירש שאינו רוצה להקנות לו החצי רק אם יקנה החמור ג"כ החצי וכן כאן נימא דלא יהי' הנכריות מקודשות רק אם יהי' האחיות ג"כ מקודשות כנ"ל ובאמת הא לא עדיף מאלו פירש על תנאי שמקדש הנכריות על תנאי שיהי' גם האחיות מקודשות. והא מתנה על מ"ש בתורה קי"ל דתנאו בטל ומעשה קיים וכ' הרמב"ם במקדש אשה ע"מ שתהי' מותרת לפלוני הוי מתנה עמ"ש בתור'. או דהוי דבר שאי אפשר לקיימו כיון שאין האחיות מקודשות כמו בעל מנת שתהי' מותרת כנ"ל. וגם בקני את וחמור קשה כנ"ל דהוי תנאי שאי אפשר לקיימו. ועוד דהיכא שהתנאי סותר למעשה הוי תנאי ומעשה בדבר אחד והתנאי בטל וגם כאן כיון דאת וחמור לא קנה כלל התנאי סותר למעשה מיד והמעשה קיים כנ"ל ואיך יהי' עדיף מה שאומרין האומודנא דלא רצה להקנות זה בלא זה מאלו התנה בפירוש שיהי' בטל כנ"ל. והי' אפשר לומר כמ"ש הרמב"ם ז"ל בלאחר דלא בעי דיני תנאי כלל כיון שאומר לא תקנה אלא לאחר שתתן לי ר' זוז וכה"ג שלא רצה להקנות כלל עד אז ע"ש וי"ל דגם כאן הוי כלאחר כיון שאומר את וחמור הוי כאלו התנה שלא יקנה הוא אלא בשעה שיקנה החמור וכיון דהחמור לא קנה גם הוא לא קנה כנ"ל והוי כלאחר וכן בקדושין כנ"ל אך אינו מוכרח דלמה נימא כל שלא פירש דהוי כלאחר. ולכך אפשר לומר דהטעם הוא דבשלמא כשמקדש ע"ת שייך לומר שהתנאי בטל והמעשה קיים כנ"ל משא"כ כאן כשאומר כולכם מקודשות לי אינו מקדש כלל א' מהם רק כולכם ואיך נימא דקיים המעשה ואחת מקודשת הא לא קידש אחת כלל רק הקדושין שלו הי' כולם וכולם אינם מקודשות וי"ל דתלוי אי אמרינן ידים שאינם מוכיחות הויין ידים כמו ואת נמי ע"ש. גם כאן היה מהני דנהי דדבורו כולכם מ"מ בכלל זה יש ידים שמקדש א' ג"כ ומקודשת מטעם ידים דיש יד לקדושין ושוב דלא יועיל רק מצד התנאי שיהי' כולם מקודשות והתנאי בטל כנ"ל דסותר או כנ"ל. אבל אי אין יד לקדושין ולא מהני ידים שאין מוכיחות מצד הלשון אף שמוכח מצד עצמו לא מהני כמ"ש הר"ן ריש נדרים ע"ש ממילא גם כאן אין כאן דיבור של קידושין שמקדש אחת כלל ואף שנכלל ממילא לא הוי ידים כנ"ל

דעל אחת אין כאן לשון קדושין רק כולם וכיון דאין לא מהני כלל ממילא כנ"ל בלא תנאי ולא קשה הנ"ל. וממילא מיושב דפריך את וחמור הוא דאף דקי"ל קני מחצה י"ל התם כיון דבכל דוכתי' ודאי יש יד כיון שהענין מוכח ממילא התם ומכש"כ שאומר את וחמור דמקנה לו והוי רק תנאי וממילא קי"ל שפיר דקני מחצה דהתנאי בטל שהוא דבר שאי אפשר לקיימו כנ"ל. משא"כ בקדושין כשאומר כולכם וידים שאינן מוכיחות מצד הלשון לא מהני פריך שפיר דכאן אינה מקודשת לכ"ע. ולכך י"ל דמיושב ג"כ הנ"ל דבאמר כולכם וא' מב' אחיות שוב הוי כאת וחמור דקני מחצה כיון שמקדשם בפירוש רק מצד התנאי והוא כנ"ל. אך י"ל דלא הוי כלל דבר שאי אפשר דהא באמת אחת מהם יכולה להיות מקודשת רק משום שלא פירש איזהו הוי קדושין שאין מסורין לביאה אבל לא מיקרי דבר שאי אפשר כיון דמצד עצמו אפשר כנ"ל ומהני ג"כ מצד התנאי. אך ז"א דמ"מ כיון שהוא מתנה שיהי' הקדושין מועילים על א' מהאחיות וזה אי אפשר כנ"ל:

או י"ל דהתם הטעם דקני מחצה הוא כנ"ל דהתנאי בטל משום דבר שאי אפשר. וק"ל דע"י שליח לא בעינן דיני תנאי משום שלא עשאו שליח רק באופן זה ובשליחות לח בעי דיני תנאי דהוי רק דיבור גרידא ואתי דיבור ומבטל דיבור ולא צריכין למילף מבני גד כו' ע"ש בפוסקים וממילא במתני' דקיבלה אחת ע"י כולן ועשאוה שליח באופן הנ"ל פריך שפיר את וחמור דכאן מהני התנאי אף שאי אפשר כיון שהוא ע"י שליח ולא בעינן דיני תנאי ובטלין הקדושין מצד התנאי דוקא שיהי' כולם מקודשות. אך יש לדחות דלענין דבר שאי אפשר לקיימו דהטעם דהוי כמפליגה בדברים גם ע"י שליח לא מהני תנאי כנ"ל. ואינו מוכרח די"ל סברא זו אינו מועיל רק ללמוד מתנאי בני גד וב"ר דצריך להיות איזה סברא כמ"ש תוס' כתובות פ' המדיר אבל מה שאין לומדין מתנאי ב"ג וב"ר גם בזה מהני תנאי כנ"ל. וממילא ע"י שליח מועיל כנ"ל אף שא"א לקיימו כיון דמ"מ לא עשאו רק באופן זה וע"י שליח מהני מסברא דדיבור ודיבור הוא כו' אך לא משמע כן או י"ל דהטעם דקני מחצה היינו שבאמת אין זה ודאי שהי' כוונתו שלא יקנה זה בלא זה והוי ספק גבי את וחמור ואין יכולין להוציא מהלוקח המחצה מספק כיון שהקנה לו בודאי המחצה שהספק מצד אחר כנ"ל או די"ל דהספק אם קני הכל או לא קנה כלל והוי לי' ממון המוטל בספק דחולקין. וא"כ פריך שפיר הכא את וחמור הוא דכיון שקיבלה אחת והוי ע"י שליח. ולמ"ש המ"ל בעשה שליח לקדש סתם וקדש קדושי ספק דהוי שינוי בשליחות ולא הוי קדושין כלל אף מספק ע"ש. וממילא כאן לא מהני כלל כיון דעשאוהו שליח בסתם ועכשיו הוי רק ספק כיון דהוי את וחמור דדוחק לומר דדוקא שעשו אותה

שליח אחר שכבר שמעו שאמר כולכם וידעו שהוא רק ספק דסתמא קתני כנ"ל. או דכיון שהספק מצד הלשון הוי שוב ידים שאינן מוכיחות דלא מהני כנ"ל:

עוד הי' אפשר לישב דברי רש"י ז"ל הנ"ל דבאומר א' מב' אחיות לא הוי את וחמור. דלכאורה קשה למה בקידש א' מב' אחיות הוי קשאמ"ל הא תוס' תמורה הקשו למאי דאמר בט' טלאים וכלב א' לוקח חד והשאר לישתרי אי יש ברירה והקשו תוס' דא"כ בכל איסור שנתערב לשדי חדא ויהי' השאר מותר מטעם ברירה שנאמר הוברר הדבר שזהו האיסור ותירצו דכלל גדול בדין זה דדוקא היכא שהאיסור נולד בתוך התערובות כמו התם שנעשה עתה מחיר כלב אז שייך ברירה משא"כ היכא שהאיסור הי' לבדו ניכר ע"ש. וא"כ יקשה הכא בקדש א' מב' אחיות דהאיסור נולד בתערובות א"כ אי יש ברירה יוכל לברור איזה שתרצה ונימא הוברר הדבר שזהו קדש כמו התם גבי מחיר כלב ע"ש ותהי' היא מותרת לו ג"כ. ועיין בריטב"א כאן שכ' דלא שייך ברירה כאן כיון דליכא הוברר למפרע ע"ש. אך לדברי תוס' הנ"ל קשה כנ"ל. והי' אפשר לומר דהא מספקא לן אי יש ברירה ולכך לאביי לא הוי קדושין דעכ"פ אינה מסורה לביאה מספק אך זה טעות דהספק בדין שמא יש ברירה והוי מסורין לביאה והי' אפשר לומר דסבר אביי דמותרת לעלמא מטעם ספק ספיקא דכל א' איכא חד ספק שמא לא קידש ואת"ל שזו קדש שמא אין ברירה והוי קשאמ"ל ולא הוי קידושין כלל ולכך כל א' מותרת כנ"ל:

וממילא מיושב דזה שפיר כאן באומר כולכם הוי את וחמור משא"כ באומר א' מב' אחיות דנגד השאר נשים ליכא רק חד ספיקא דאותן ודאי קדש והוי ספק שמא יש ברירה לא הוי כלל את וחמור דגם אחת מהאחיות מקודשת ואין נגדם רק חדא ספיקא ושייך שפיר כנ"ל. אך באמת ז"א דנימא למ"ד יש ברירה תהי' מותרת לו איזה שיברור. וגם לכאורה אי הטעם רק מטעם ס"ס הי' ראוי לחלק בין באו לשאול שניהם בבת אחת דהוי כשני שבילין כיון דההיתר רק משום הספק שמא קידש חברתה והי' שניהם אסורין בב"א כנ"ל אך יש לדחות כמו דמשני הש"ס פ"ב דכתובות גבי מחבואה דהתם ודאי כו' והתם עדיין ספק לא הוי סתרי ולא דמי לשני שבילין ע"ש וגם כאן רק ספק שמא אין ברירה ולא הוי קדושין כלל וגם בב"א מותר גם לא קשה מהא דשליא קשורה בב"ק שכ' תוס' דלא מהני הס"ס כיון דיהי' סתרי אהדדי דאח"כ נטהר מחמת הס"ס להיפוך ע"ש וגם כאן אם נתיר גם את השני' לא מהני הס"ס כמו התם כנ"ל. דגם זה יש לחלק כיון שהוא בשני בני אדם משא"כ התם כנ"ל:

אמנם באמת משמע דגם למ"ד יש ברירה לא מהני בכה"ג ואף דבין התם יש לחלק קצת מ"מ דמי ממש לדאמר בש"ס סוף מעילה באומר פרוטה בכיס זה הקדש דמדמי לה

לבריה דאי יש ברירה נוטל א' והשאר מותר ומאי חילוק בין פרוטה א' הקדש או א' מקודשת והי' אפשר לחלק דהתם בעשרה טלאים י"ל דהא על כל טלה יש להתיר מטעם כל דפריש מרובא פריש כו' כיון דודאי יש ט' טלאים שאינם מחיר כלב א"כ כל א' מותר מטעם שהוא מן הרוב רק דמ"מ אסור מדרבנן משום גזירה שמא יקח מן הקבוע כיון שאין האיסור ניכר או משום דבעלי חיים לא בטלי כדאמר בזבחים גבי שור הנסקל גבי נכבישינהו דניידי ע"ש וכיון שהוא רק דרבנן אמרינן ברירה בכה"ג וכן גבי, פרוטה מכיס זה הקדש דג"כ בטל רק משום דחשיב כמ"ש תוס' שם משא"כ כאן דמדאורייתא כל א' בס' איסור לא אמרינן ברירה בכה"ג. והי' מיושב בזה דנקט דוקא י' טלאים ולא נקיט בב' טלאים דין הנ"ל ולהנ"ל א"ש. ודוחק. ועוד למ"ש תוס' יבמות גבי רוק כיון שהאיסור נולד בתערובות לא שייך ביטול ברוב ממילא גם התם לא שייך כל דפריש כנ"ל ואעפ"כ אמרינן ברירה כנ"ל. ואפשר לומר דהא ברירה הנ"ל לא שייך על למפרע שהוברר שזה הי' מחיר כלב או הקדש דמאי סברא יש שזהו הפרוטה יותר מעל אחרת וצ"ל דרק מכאן ואילך אמרינן שזהו הקדש והשאר חולין וי"ל דכך הי' דעתו שעד שעה שיברר יהי' בכלל הספק וכמו במקדש לזמן קדושת דמים דפקעי כשמגיע הזמן וכן בפרוטה מכיס זה כו' כוונתו שעד שיברר יהי' באמת בספק ואחר שיברר אף שבאמת אחרת היתה הקדש תצא לחולין וכמו לזמן כנ"ל וא"כ זה דוקא בקדושת דמים אבל גבי קדושין דקי"ל מקדש אשה על ל' יום מקודשת לעולם דקדושת הגוף לא פקעה בכדי ע"ש בנדרים כ"ט. וא"כ במקדש א' משתיהן כיון דמיד הן בספק קודם שבירר וא"כ אף אחר שמברר איך נימא דעתה פקעי קדושי' הא כיון דספק הוא על האחרת שמא הי' מקודשת עד זמן ההוא ממילא מקודשת לעולם דלא פקעה בכדי ועל למפרע לא שייך לומר שזו קידש דמהיכי תיתי לומר כן על זו יותר מעל השני' ולכך שפיר הוי קדושין כנ"ל. ויש לדחות. ועוד יש לחלק:

דף נב.

דתני טביומי לזה חמשה בנים ולזה ה' בנות ואמר א' מבנותיך מקודשת לא' מבני כו'. מכאן משמע ג"כ בעושה שליח לקדש לו והוא קדש לו קדושי ספק או קשאמ"ל דלא הוי שינוי בשליחות והוי קדושין ע"ש במל"מ שהביא ראי' זו וכן מדמשני לעיל גבי מקדש בתו סתם אין הבוגרת בכלל ופריך הא קטנות בכלל והא קשאמ"ל הוי ומשני דשווי' לאביה שליח ומוכח ג"כ כנ"ל ע"ש. ואף דלכאורה יש לדחות הראי' דבשלמא הכא אי קשאמ"ל לא הוי קדושין א"כ שפיר לא הוי כלל שינוי בשליחות דאי כוונתו על הבוגרת

מותרת לעלמא דהוי קשאמ"ל ומאי קפידא הוא הא אינו מזיק לה כלל ומשני שפיר דשוי' שליח כו'. משא"כ לדידן דקשאמ"ל הוי קדושין ואסורה והוא אסור בהם שפיר י"ל דהוי שינוי בשליחות שקידש אשה שלא יוכל לדור עמה ויצטרך לגרשה או להיפוך וגבי דידה ג"כ כנ"ל ולא מוכח. אך מ"מ הוכיח שפיר דהא מאי דהוי קשאמ"ל היינו דאי נימא דהוי קדושין יהי' הביאה אסורה דשמא היא אחות אשה וא"כ כיון דבכה"ג בשליח נימא דהוי שינוי בשליחות אי הוי קדושין כנ"ל. וא"כ בבוגרת ושוי' לאבי' שליח והשני' קטנה שוב לא הוי כלל קשאמ"ל דשפיר הקטנה מותרת לו אף אי נימא דהוי קדושין דמ"מ אינה ספק אחות אשה דאם קדש הגדולה לא הוי קדושין מטעם שינוי אי נימא דהוי קדושין וא"כ הקטנה מותרת מ"נ דקדושי גדולה לא הוי קדושין ממ"נ אי קשאמ"ל לא מהני וודאי אינה מקודשת ואי מהני שוב הוי שינוי וג"כ לא מהני ושוב הקטנה מותרת כנ"ל ומוכח שפיר דלא הוי שינוי כנ"ל:

לכאורה קשה למאי דאמר ריש קדושין בלא אמר לי לא הוי קדושין דידים שאינם מוכיחות לא הויין ידים וכיון שאינו מוכיח הלשון למי קדשה לא מהני ע"ש. וא"כ גם באומר א' מבנותיך לא' מבני למה יהי' ספק הא הוי ג"כ ידים שאינם מוכיחות שלא אמר למי מקדשה. וי"ל בפשיטות דודאי לא מהני כשאומר סתם תהא מקודשת דצריך שתהי' מקודשת לאיזה אדם עכ"פ וא"כ כשלא אמר לי וידוע שאינם מוכיחות לא מהני. וא"כ מצד הלשון אינו מוכח רק שהיא מקודשת ולא לשום אדם וזה לא מהני. משא"כ כאן שעכ"פ מוכח שהיא מקודשת לאחד מאותן החמשה וזה מהני דשוב היא מקודשת כנ"ל:

לכאורה קשה כיון שלא קידש רק אחת מאותן בנות א"כ יש כאן הרוב שהן פנויות א"כ תהי' כל א' מותרת מטעם כל דפריש מרובא פריש ואף דיש כאן אחת מקודשת בודאי מ"מ לא שייך כל קבוע כמחצה על מחצה כיון שאין האיסור ניכר כמ"ש תוס' בכמה דוכתי ובנזיר י"ב בצא וקדש לי אשה סתם דאסור בכל הנשים כ' תוס' דמן הדין באמת מותר מטעם רוב דלא הוי קבוע מה"ת כיון שאין האיסור ניכר רק התם הוי מטעם קנס ע"ש וכאן לא שייך הקנס א"כ תהי' כל א' מותרת. והי' אפשר לומר דכמו בשני שבילין א' טמא וא' טהור דקי"ל בבאו לשאול עליו ועל חבירו הוי כמו בבת אחת ושניהם טמאין דאי אפשר לפסוק שניהם טהורין אף דמדינא כל א' טהור מ"מ הא אחד ודאי טמא ואי אפשר לפסוק כנ"ל ולכך שניהם טמאים כו' וגם כאן אף דכל א' מותרת משום הרוב מ"מ כיון דאחת ודאי מקודשת וזהו הוי כבא לשאול עליו ועל חבירו כיון שהוא על מעשה אחת כדאמר פ"ב דכתובות גבי מחבואה ע"ש שוב צריכין לפסוק שכולן אסורות כנ"ל. אך להנ"ל הי' רק מדרבנן ומה"ת היתה כל א' מותרת דהא גם בב' שבילין בב"א טמאין

הוא רק דרבנן כמ"ש תוס' ריש פסחים. ובאמת משמע כאן דהוא מה"ת כל א' בספק כנ"ל ובאמת מדרבנן בל"ז אסור כדאמר בזבחים כיון דב"ח לא בטלי אסור גזירה משום קבוע וכמ"ש חולין ובכמה דוכתי ע"ש. ובל"ז י"ל למאי שכ' הפ' דהיכא שנולד האיסור בתערובות לא שייך ביטול ברוב וי"ל גם כאן כנ"ל:

תוס' ד"ה והילכתא הקשו על ר"ת דמשום לא יעשה כן הי' כוונתו על הגדולה וקשה מהש"ס ע"ש. ויש לחלק דהר"ת איירי שאומר שהי' כוונתו על הגדולה ונאמן ע"ז דלא מיקרי דבר שבערוה כמ"ש הר"ן גבי קדשתי את בתי וא"י למי ע"ש. משא"כ בש"ס איירי שהי' כוונתו באמת על אחת מהם ושיהי' שתיהן בכלל הספק ולא א' כנ"ל:

דף נח:

האומר לחבירו צא וקדש כו' והלך כו'. הנה משמע בכמה דוכתי דסגי בשליחות אמירת המשלח מכור או קדש כו' אף שהשליח לא השיב כלל שיעשה שליחותו רק היכא דעקר לשליחותי' דאמר לא כדאמר גיטין פ' התקבל כו' (דף ס"ג) ולכאורה למה הא קי"ל דשתיקה לאחר מתן מעות שאין מעשה אין שום ראי' על ריצוי מהשתיקה מדלא אמר לא דלא איכפת לי' בדיבורו וא"צ להשיב וכן בכמה דוכתי דשתיקה כהאי לאו הודאה. וא"כ בשליחות כנ"ל בשלמא כשמוסר לו כסף או שטר לקדש הוי הקבלה מעשה כשתיקה בשעת מ"מ אבל באינו נותן שום דבר רק בדיבר צא וקדש וכה"ג מה ראי' שנתרצה להיות שליח. והי' נראה דמ"מ אח"כ שעושה השליח המעשה בשליחותו שמוכר או מקדש בשביל משלחו הוכיח סופו ש שנתרצה בעשותו שליח. אך הא ק"ל דספק הוא אי אמרינן הוכיח כו' סוף פ"ב דחולין. בפרט במה שאינו עומד לכך דבקדושין באינו מכירה איסורא נמי איכא כדאמר ריש פ"ב כו' וי"ל דנאמן השליח שנתרצה דהי' בידו. אך גם זה להרבה פ' אינו מועיל בקדושין דבעי עדים בשליחות ג"כ וי"ל ג"כ דכמ"ש הרא"ש בגילה דעתו דחפץ לקדשה דהוי שוב זכות כן בהנ"ל כיון דשתק ונשאר ריצוי המשלח אף שלא נתרצה השליח אז מ"מ שוב זכות ומהני מטעם זכין שלא בפניו. ומטעם זה הי' נראה בעשה שליח לקדש אף שהשליח אח"כ חזר בו בפני עדים שאינו רוצה מ"מ אם קדש אח"כ מהני מטעם זכי' כל שלא נודע חזרתו למשלח כנ"ל. אך עדיין אינו מיושב למה נימא חזקה שליח עושה שליחותו כה"ג בשתיקה שמא לא נתרצה ולא עשה דאין שום הוכחה. וכן במשנתינו לענין מנהג רמאות שמא מעולם לא נתרצה. ולפי' תוס' ניחא. ובעירובין דף ל"א מבואר דשייך החזקה בסתם אמר לאחד וכן בנזיר האומר צא כו' אסור בכל הנשים כו'. דכיון דמת א"י כלל. ועכ"פ הוי ס"ס. וגם בלא עדים כנ"ל.

ונראה דהא דאמרינן בשתיקה דאין ראי' היינו בדבר שיגמר ע"י רצוי של זה דוקא כמו קדושין שצריך רצונה להתקדש כמו שאמר ובלא"ה אין אמירתו כלום אין מהשתיקה ראי' דא"צ להשיב כלל כיון שלא עשה כלום כל שלא נתרצית וכן במקח וכה"ג דבעי רצוי המקנה ונגמר הקנין משא"כ בשליח דעיקר תלוי רק במשלח שעושהו שליח כמותו ומתי שיעשה בשליחותו יהי' עשוי וא"צ רק שלא ימחה השליח לומר שאינו חפץ לעשות שליח כדאמר הש"ס דעקרי' כו'. וא"כ כיון דבשתיקה עכ"פ לא מחה נגמר השליחות כמ"ש בגמ' בהא דעמ"ש ימחה אבא כו'. ושוב כיון שנגמר בשתיקה שוב השתיקה ראי' שקיבל עליו דאל"כ הול"ל לא בעינא ושייך שפיר חזקה שליח עושה שליחותו כו':

ורמאות כנ"ל:

מקודשת לשני בתוס' פשיטא ע"ש דלא ניחא להו בתי' הר"ן דס"ד דמשום דעשה שלא כהוגן הפקיעו כו' דלא צריך דודאי כל שלא הזכיר שהפקיעו א"ל כן. ועוד דמפורש בתוס' הלל הי' דורש כו' אנשי אלכסנדרי והי' חוטפין כו' ע"ש ב"מ ק"ד אך אינו מוכח שלא הפקיעו קדושי ב':

ובל"ז תמוה לשון לשני דמשמע דס"ד לראשון ואיך ולמה הא לא קדשה. ולתוס' א"ש דס"ד לו לצורך משלחו כנ"ל. וי"ל בזה דלכאורה ת' תוס' תמוה דהיכן הוזכר במשנה שא"ל פלוני כו' ובתוך כך כו' וידעת כו' שנוכל ללמוד רבותא שכ' תוס'. ולמ"ש י"ל דלשון מק' לשני משמע דאי לאו שמק' לשני הי' מקודשת לראשון כדיוקא דירושלמי בסיפא דלאחר ל' כו' ובא אחר כו' לשני כו'. וברישא איך אפשר כנ"ל. וע"כ כמ"ש תוס' והיינו דאמר פלוני שלחני לקדשך והוי דיבר עמה ע"ע ק' ובתוך כך נתן לה ואמר האמ"ל כו' דאי לאו אמירתו לי היתה מק' לראשון דקי"ל דיבר עמה ונתן בשתיקה מקודשת. ותני שפיר דרק משום דמקודשת לשני אינה מקודשת לראשון וע"כ כנ"ל ואעפ"כ ל"א דלי לצורך משלחו כנ"ל. וממילא דוקא באומר לי קודם הנתינה אבל כשנתן ואח"כ אמר הא"מ לי לא מבעי' בשתקה אף למ"ד שתיקה לאמ"מ מהני מדלא שדיתנהו כו' וכאן לא שייך זה דמשום דקבלה להתקדש למשלח לא שדיתנהו רק גם שאמרה אין לא מהני די"ל דהוי חזרה ותוך כ"ד בקדושין לאו כדיבור וכבר בנתינה נתקדשה למשלח כיון שדיבר עמה כו'. אך אפשר דגם דבק' תוך כ"ד לאו כ"ד כמ"ש הר"ן דדבור חמור עושה בגמר דעתו י"ל בשליח במעות שלו רק בהולך כו' והתקדשי לפלוני דזוכה עבורו כמ"ש ירושלמי וא"כ מזכי' זו י"ל דיכול לחזור תוך כ"ד ממה שאמר הולך כו' כשאר מתנה וממילא בטל' הקדושין. וא"כ י"ל דקמ"ל כאן רבותא בגוף הקדושין דאף דדיבר עמה כו' ונתן בשתיקה ואח"כ אמר האמ"ל תוך כ"ד דמק' לשני אף דאל"ה הי' מקודשת לראשון

מ"מ מהני חזרתו וכיון דאמרה אין מהני. ואף גם אם נאמר דכיון דהוא השליח עצמו ובנתינה זו מקדשה עבור המשלח י"ל דגם מהזכי' אי"ל תוך כ"ד כיון שתלוין זה בזה. מ"מ י"ל דבנתן סתם שייך תוך כ"ד הוכיח סופו ע"ת דהנתינה הי' עבור עצמו כדאמר במשנה וגמ' בתמורת עולה כו' אם לכך נתכוין תחלה כו' ואם בנמלך. ואף דספיקא אי כרשב"ג דהוכיח כו' היינו אחר כ"ד. אבל תכ"ד לכ"ע הוכיח כו'. וממילא אף שהיא בקבלתה נתכונה עבור המשלח מ"מ כיון דהוכיח כו' דנתן לעצמו לא זכתה במעות השליח וממילא אח"כ תוך כ"ד שאמר הא"מ לי ואמרה אין מקודשת לשליח כנ"ל ושפיר קמ"ל דמקודשת לשני והוי אצלה חזרה:

והי' מיושב בזה מה דתני וכן כו' לאחר ל' כו'. דתמוה לע"ד מאי וכן שאינו ענין כלל לרישא לענין מקודשת. ולמ"ש מיושב דשוה הדין מצד חזרה מה שנתקדשה לשני וסיוע לרשב"א נגד הירושלמי דגם במת הב' תוך ל' בטל' קדושי ראשון משום חזרה במעשה דגם לר"ל מבטל דיבור ע"ש. ובחזרה בהולך מנה כו' יש להסתפק אי מהני תוך כ"ד דלטעם ירושלמי י"ל דמהני כיון שהזכי' קודם הקדושין. אבל לגמ' דידן דבנתינה זו עבור פלוני מתקדשת מדין ע"כ בנתינת המקדש נראה דאי"ל תוך כ"ד כמקדש עצמו כיון דבנתינה זו הן הקדושין. וי"ל גם לירושלמי א"י לחזור כנ"ל. וגם כאן לענין הוכיח סופו כו' יש להסתפק כנ"ל:

לכאורה לפי' תוס' משמע דדוקא משום דמקודשת לשני לא אמרינן לי לצורך משלחי. אבל אם היא ערוה על השליח. או שיש רק עוד עד א' דאם לעצמו הוי מקדש בע"א דאינו מועיל משא"כ למשלח הה"ש הן עדיו מפרשינן באמת לי לצורך משלחי ומקודשת לראשון. אך לא מצינו בפוסקים.. אולם עכ"פ י"ל דתלינן בטעות מ"ש לי כמ"ש מהר"ם בהג"מ בת' דנאמן. אך שוב הוי כלא אמר למי דדוקא בדיבר פלוני שלחני וקדשה בעוד עסוקין באותו ענין ואז בתולין לי בטעות מקודשת לראשון. משא"כ באין עסוקין כו' דהוי ידים שאינם מוכיחות משא"כ אי כנ"ל שנפרש לי לצורך משלחי כשאין מועיל קד' שלו לעצמו דהיתה מק' לראשון גם באין עסוקין כנ"ל:

מ"ש תוס' והיא ידעה דקדשה לנפשי' דאל"כ כו'. אין הפי' דחזר ואמר לה שרוצה לקדשה לעצמו דא"כ מה בכך שאמר פלוני שלחני כו' רק הפי' דיודעין שמבינה לה"ק דלי הפי' לעצמו כנ"ל:

הר"ן הביא הירושלמי לא הוחזק השליח בעדים הוא אומר לעצמי קדשתי' והיא א' לראשון ה"ב כאומר לאשה קדשתיך והיא א' לא קדשתני והיא כאומרת לראשון קדשתני והוא אומר לא קדשתיך אמרה א"י חזקה לשני הוחזק השליח בעדים הוא א' לעצמי

קדשתי וה"א לראשון חזקה לראשון אמרה א"י שניהם נותנין גט כו'. והראב"ד ז"ל מפרש בקדשה סתם ותמה הר"ן למה אסור בקרובותי' כיון דתלי' גם בדעתה וכיון דאמרה לראשון גם הוא יהי' מותר ע"ש ולע"ד תמוה בל"ז כיון דקדשה סתם ול"א לי ולא לפלוני הוי ידים שאינם מוכיחות דלא מהני כלל ואינה מקודשת לשניהם בין כוונתם לעצמם בין לפלוני. עוד קשה בהוחזק חזקה לראשון ופי' הר"ן דמ"מ אסור השני בקרובותי' ע"ש. וא"כ למה שינה הלשון ואמר סתם חזקה לראשון. ועוד דבלא הוחזק אמר רק באמרה א"י חזקה לשני ולא בברי ובהוחזק אמר גם בברי חזקה לראשון כו' ולמה:

ונראה די"ל דקי"ל בקדשתי כו' וא"י למי ובא א' כו' נאמן ליתן גט כו'. וכ' הר"ן דלא מיקרי איתחזק ודבר שבערוה כו' כיון שידוע והעד רק מברר למי מקודשת. והיכא דאצלינו בחזקת מקודשת והעד מעיד שאינם קדושין כלל חשיב נגד החזקה ודבר שבערוה לרוב הפ' וכן רצה מהר"מ בת' מיימני לומר רק אח"כ כ' בטעותו דלא חשיב נגד החזקה בעד רק בדבר שגם לפי עדותו הי' אסור מקודם ע"ש. והרבה פוסקים חולקין ע"ז כמו הוחזקה א"א דאין ע"א נאמן אף לבטל החזקה מעיקרא:

והנה מה דאמר הירושלמי בלא הוחזק חזקה לשני הפי' רק נגדה כיון שא"י בבירור שעשאו שליח מסתמא מרוצית יותר לשני שהוא ודאי אבל נגד השליח ודאי לא שייך דנימא חזקה לעצמו קידש דהא אצלו ברור שעשאו שליח והוי רמאות כמו הוחזק וראוי לקדש למשלחו אבל בדין הב' בהוחזק דאמר חזקה לראשון שפיר החזקה על שניהם כנ"ל:

וא"כ יש לפרש בעז"ה הכל כפשטי' דמיירי שדיבר עמה על עסקי ק' של המשלח ולעצמו היינו שאמר לה פלוני שלחני לקדשך לו וגם אני רוצה לקדש אותך ואח"כ אמר ה"א מקודשת ולא אמר למי. דנראה דהוי ספק גם שלא אמר למי כיון דדיבר עמה כו' מהני בשתיקה נתן לה קדושי'. א"כ כיון שהספק רק בין שני אלו לו או למשלחו לא חשיב ידים שאין מוכיחות כמו א' מבנותיך מקודשת דכולן בכלל הספק כנ"ל. א"כ ממילא בדיבר עמה מב' אנשים ונתן קדושי' סתם אי אמר הא"מ בלא למי. הוי ספק מקודשת לשניהם כנ"ל. וממילא בהנ"ל ספק אם לו או למשלחו. ולכך בלא הוחזק בעדים ושליח א' לעצמו כו' והיא א' לראשון הוי כא"ל קדשתיך כו' דלפי דבריו שהי' כוונתו לעצמו בברי שפיר אסור בקרובותי' דנגדה יש חזקה בסתם דהי' כוונתה לרצוי שלה לשליח אינה נאמנת שיהי' מותר בקרובי' נגד החזקה ועוד דהוי אתחזיק ודשב"ע כיון דבסתם עכ"פ בחזקת מקודשת לא' ולדבריו שכיון לעצמו והיא אם כוונה לראשון אין כאן קדושין כלל וע"ז אינה נאמנת שהוא להתיר דבר שבערוה לגמרי. ושפיר אסור בקרובי' והיא מותרת

בקרוביו דהא טוענת ברי שכיוונה לראשון ואינה מקודשת לב'. ובברי מהני גם נגד חזקה ודבר שבערוה. ועוד דאינו ודאי שלא כוון לראשון כנ"ל. והראשון מותר בקרובי' דהא בא"י חזקה לשני נגדה עכ"פ אינה נאמנת נגד החזקה לאסור הראשון בקרובי'. ועוד דלדברי השליח רוצית נגד החזקה לגמרי ואינה נאמנת כנ"ל. אבל היא אסורה בקרוביו א' דג"כ אין השליח נאמן נגדה להתירה בקרובי ראשון שכוון לעצמו דכיון שאומרת ברי שהיה כוונתה בקבלה לראשון שוב לדברי שליח שכוון לעצמו אינה מקודשת כלל והוי דשב"ע דאינו נאמן נגד החזקה ולו אין מסייע הך דחזקה לשני דאצלו הוחזק ברי שהוא שליח וראוי לקדש לראשון ולכך לדברי' דכוונה לראשון אסורה בקרובי ראשון כנ"ל ובא"י חזקה לשני דכוונתה סתמא לשני ונאמן הוא דאינו רק מברר דלו מקודשת דנאמן כנ"ל:

ואח"כ אמר בהוחזק בעדים שליחותו. דבזה החזקה על שניהם דסתמא לראשון אף שדיבר מקדושי שניהם מ"מ סתמא גמר דעתם על המשלח. ולכך ה"א לעצמו והיא א' לראשון אמר שפיר חזקה לראשון היינו דהיא נאמנת לגמרי דכוונתה לראשון דהחזקה מסייע וגם הוא מותר בקרובותי' דאינה מקודשת כלל לדבריו אמרה א"י שניהם נותנין גט דלא שייך חזקה דהא חזינן שאינה יודעת כנ"ל. ומיושב הכל בעזה"י כנ"ל:

אולם ראב"ד ז"ל כ' שאמר פלוני שלחני לקדשך ואחר שעה א"ל ה"א מקודשת סתם כו' ומשמע בלא דיבר וצ"ל דהוא כמ"ד ידים שאינם מוכיחות הוי ידים. והוי ספק בינו ובין משלחו כנ"ל. אך ז"א דהרי כתב להלכה. גם אין לומר דמשום חזקה שליח עושה שליחותו וכיון שידוע שנתרצית ושייך החזקה שוב אין הספק רק לגבי עצמו אבל לא על אינש דעלמא וחשיב ידים מוכיחות שעכ"פ או לו או למשלחו אך לא מצינו בפוסקים שיועיל בכה"ג. ואפשר דמיירי בענין שכ' הריב"ש כשאומר הריני נותן לך לקדושין דמהני כאומר לי לשון הריני נותן כו' ע"ש ב"י והיינו כשא"י משליחות. אבל בהנ"ל שאמר מקודם פלוני שלחני לקדשך כו' ואחר שעה אמר לשון הנ"ל הריני נותן כו' לא מוכח מלשון זה בינו ובין משלחו דגם בתורת שליחות שייך לשון הריני נותן לך לקדושין עבור המשלח. ומ"מ חשיב מוכח נגד שאר אינשי ומהני להיות ספק בינו ובין המשלח ושייך דין הירושלמי כנ"ל:

להרמב"ם ז"ל דעשאו שליח בעדים פי' דהוחזק הגם דלכאורה מה חילוק כיון שא"י לאשה ממ"נ אי מהימן לה השליח גם בלא עדים כו' כמ"ש הראב"ד וי"ל דכשאומר השליח שעשאו בעדים הוי עבידא לגלוי ומהימן לה כנ"ל משא"כ שלא בעדים לא מהימן לה. ועוד דאף דמהימן לה מ"מ לא סמכה דעתה שמא יכפור משלח:

אולם להנ"ל הי' תלי' באמירת השליח לה שעשאו בעדים או לא. ומרמב"ם משמע דהחלוק רק בין עשאו בעדים או לא. וי"ל כיון דכשאין עדים מסתמא אינה מרוצית שוב לא סמך המשלח כלל עליו שיעשה שליחותו ואינו מנהג רמאות ושוב חזקה לשני. גם י"ל כל שלא אמרה בפירוש שמרוצית לא' הי' אצל השליח מן הסתם שלא תתרצה והוי כהאי דלא יהבי לי' לברי' דרשאי לעצמו. אך מרמב"ם משמע דלענין מנהג רמאות אין חילוק בין עשאו בעדות ע"ש. ובלשון ירושלמי הוחזק משמע קצת כלשון איתחזיק בב"ד דסנהדרין. דלא תלינן ברמאות וסתמא לראשון בהוחזק לשליח בעדים אף באמר זמן קודם שקדשה לפני עדים דל"ל מיגו. רק בלא הוחזק רק שמודה שהוא שלוחו נאמן במיגו. ולכך גם ראשון מותר בקרובותי' רק היא משום שוי' נפשה ח"ד כנ"ל:

הר"ן כ' דמיירי שמכחישין א"ע שקדשה בפירוש והעדים שכחו למי ע"ש. ודוחק גדול ולמה לא מפרש שהלכו למדה"י כמתני' דהאומר קדשתיך כו' ואפשר כמו באומר אביו קדשתי את בתי וא"י למי ובא א' כו' נאמן משום מרתת כן בהלכו ויוכל לבא לברר למי קדשה. ובאמרה א"י הי' נאמן לגמרי וא"צ גט מראשון ועכ"פ נאמן ליתן גט כהתם. אך עדיין י"ל במתו עדים. וי"ל דא"כ למה בהוחזק חזקה לשני לענין דמשלח אסור בקרובי'. להימן שליח במיגו דלא קדשה כלל כיון דאין עדים. ואף דכשאינו אומר כלל חזקה שליח עושה שליחותו מ"מ כשאומר שלא קדשה ודאי דנאמן ואף דהאשה אומרת שקדשה א"נ בדשב"ע לאסור בהכחשה. ולכך ע"כ ביש עדים לפנינו ומדלא מוקי הר"ן כששמעו העדים רק ה"א מקודשת ולא שמעו אי אמר לי או לפלוני דשכיח יותר משכחו. משמע דהי' חשיב מקדש בלא עדים כיון דקי"ל ישא"מ לא הוי ידים ובלא אמר למי אינה מקודשת. ואף ששמעו שאמר אח"כ תיבה וא"י מה אם לי או לפלוני ג"כ לא חשיב עדות כנ"ל רק בשכחו הוי כנתקדשה בפני עדים והלכו כנ"ל:

וכן האומר כו' לאחר ל' כו' תמוה מה וכן עיין מ"ש לעיל וי"ל לפי' הר"ן דקמ"ל ברישא דלא הפקיעו הקדושין אף דעשה שלא כהוגן קמ"ל. וכן אף דבזה יותר דמי להך דיבמות (ד' ק"י) דקדשה קטנה וגדלה וחטפה כו' דבזה, בלא קדושי שני בלי שום מעשה היתה מק' לראשון אחר ל' מ"מ מק' לשני ולא הפקיעו כנ"ל. והחילוק באמת הוא כמ"ש רשב"א יבמות שם בחי' דדוקא בק' קטנה יתומה שכבר ק' דרבנן ע"ש וחטפה אח"כ ג"כ ע"ש ובר"ן:

בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. תמוה ומ"ש הר"ן דקמ"ל שאינו ספק ע"ש הול"ל א"צ גט מראשון ועוד מדתני סיפא מו"מ ובריש מק' ע"כ ודאי לא ספק ונראה לע"ד דקמ"ל דוקא בתורת ב"י לכהן תאכל בתרומה היינו אחר נשואין דשני כהן. משא"כ בת כהן

לכהן אינה אוכלת היינו קודם נשואין רק ארוסה דשאר בת כהן לכהן אוכלת ארוסה ממ"נ דלא שייך חשש סמפון דתאכל מחמת אבי' שאינה מקודשת משא"כ כאן ארוסה יש חשש סמפון שמא יש מום שהשני מקפיד ויבטלו הק' והראשון אינו מקפיד ועדיין תהי' מקודשת לראשון לשיטת הירושלמי דלא חשיב חזרה מה שנתקדשה לשני. וגם להפ' דהוי חזרה הוא ג"כ רק שחפצה יותר בקדושי שני. וממילא חשיב חזרה גם שגרשה או מת. אבל במום וכה"ג דבטל למפרע י"ל דלכ"ע לא חשיב חזרה דלא חזרה רק כשיהי' קדושי שני קדושין כנ"ל. וממילא כשהראשון ישראל אינה אוכלת כנ"ל כשהשני כהן והיא בת כהן ולא נכנסה לחופה. רק בנשואין מתורת בת ישראל לכהן כנ"ל אוכלת בין נשאת לב' קודם ל' בין משא"כ בת כהן לכהן אינה אוכלת כשהיא ארוסה אחר ל' כנ"ל:

עוד י"ל דכמו לגי' הרמב"ם בת כהן לישראל אוכלת היינו קודם ל' דס"ד כיון שקדשה לאחר ל' אינה אוכלת. כיון דהוי' פוסלת כדיליף יבמות (ד' כ"ח). דקאי כי תהי' אותה הוי' דלאחר ל'. וכעין משתמרת לביאה פסולה למ"ד דאורייתא ע"ש וקמ"ל דלא. א"כ למאי דמחלק רבא ור"י יבמות (ד' ע"ה) גבי משתמרת כו' הואיל שכבר אכלה אינו אוסרה משתמרת כו' משא"כ שתתחיל לאכול ע"ש. א"כ שפיר לגירסא דידן רבותא טפי דהוי ס"ד ב"י לכהן והראשון ישראל כיון דלא הוי חזרה קדושי ב' וכשמת עדיין קדושי א' קיימין על אחר ל'. א"כ הוי ס"ד אף דבת כהן לישראל אחר ל' אוכלת הוא מפני שכבר אכלה ואינה אסורה קודם ל'. משא"כ בזה בת ישראל שהשני כהן ס"ד דקודם ל' לא אכלה בנשואי שני שמא ימות והוי לראשונה הוי' דאחר ל' כמשתמרת כו'. וקמ"ל דאכלה כנ"ל:

עוד י"ל לקמן דפליג שמואל ברישא דלאחר ל' פקעי ק' ב' וחלו ק' ראשון וס"ל דק' הגוף פקע בכדי א"כ לא הוי אכלה בתרומה בנשואי שני קודם ל' דהוי רק כמו קנין לזמן וכ' תוס' יבמות (ד' ס"ו) דגם למ"ד קנין פירות כק' הגוף בתרומה לא אכיל דלא קרינן קנין כספו ע"ש. ושפיר קמ"ל או דלא פקע או דקנין אישות גם לזמן הוי קנין הגוף כנ"ל:

עוד לע"ד די"ל כפשטי' רבותא גדולה דהא כתובות (ד' ע"ג) בכנסה סתם הקשו תוס' כיון דק' ע"ת לא נתקיים ואינה מקודשת מאי מהני שימחול התנאי אם לא יחזור ויקדשנה וכ' דאי חופה קונה ניחא ואפילו אי אינו קונה מצינו למימר דבשעת קדושין הי' דעתו לכך שאם יכנסנה לבסוף יהי' מחול התנאי ע"ש ובפ'. וא"כ גם בסתם בסמפון המבטל הקדושין דפריך כתובות (ד' נ"ו) א"ה יכנסנה לחופה נמי לא תאכל מחשש סמפון ומשני מבדיק בדיק והדר מעייל כו' ע"ש. וא"כ כאן בקדשה ראשון ישראל לאחר ל' והב' כהן קדשה תוך ל' אף שנשאה אחר ל' עדיין שייך חשש סמפון דאז בטלו הקדושין ממילא

חלו קדושי אחר כשהגיע ל' כיון שלא חזרה או לר"ל דלא מהני חזרתה בלא קדשה א"ע. וא"כ אף דקודם חופה בדיק לה ונתרצה וחופה קונה מ"מ כבר היא א"א לראשון. אך ממ"נ גם קדושי א' בטל מחמת המום. אולם אף בקדשה ראשון מפורש אף שיהי' בה מומין דאז שייך כנ"ל וקמ"ל דמ"מ אוכלת. אך דין זה הי' מוכח מדמותרת לשני סתמא ולא חיישינן לסמפון כנ"ל מוכח כתי' ב' של התוס' דהתנאי רק אם יקפיד וממילא גם בסתם כן כמ"ש תוס' שם. אך מ"מ נ"ל כיון דלענין תרומה חשו חכמים לח' סמפון וכאן גם בכנסה שפיר נקט הדין לענין תרומה דלא חיישינן כנ"ל:

ובא אחר וקדשה תוך ל'. קשה בשלמא לר"ל נקיט קדשה דחזרה גרידא לא מהני אבל לר"י לאשמעינין חזרה וכ"ש נתקדשה ומוכח כירושלמי דקדושין אינו חזרה וקמ"ל רק משום דמק' לב' אבל מת או גירש עדיין חלין קדושי ראשון. אבל להרא"ש ושאר פ' דהקדושין הם חזרה למה נקיט קדשה. וי"ל דקמ"ל אף שאמרה בפירוש שאינה חוזרת מן קדושי א' ואם יהי' אפשר שיחולו יחולו או דקדשה רק על תוך הזמן עד ל'. ואף דקי"ל היום את אשתי כו' דממילא מקודשת לעולם דלא פקעי. מ"מ נהי דהדין כן אבל חזרה ליכא ואם הי' רק מטעם חזרה ממילא כה"ג לא הי' מהני כלל כיון שלא חזרה וקמ"ל דמ"מ כיון דחלו עכ"פ קדושי ב' קודם ל' ממילא חיילי לעולם ושוב לא יכולין לחול ק' א' אחר ל' כנ"ל:

ומיושב מ"ש להרא"ש איך סבר שמואל דאחר ל' פקעו קדושי ב' וחלו א' הא עכ"פ מטעם חזרה מהני דקי"ל כר"י ואיך פקעי כנ"ל הא חזרה בה כיון שנתקדשה לשני הגם דלא קשה די"ל דתלי' הא בהא דאפשר שיועילו עד ל' ופקע אח"כ אינו חזרה במה שנתקדשה תוך ל' דיכול להיות דעתה עד ל' ואז יהי' עדיין חלין ק' א' כמו שנתרצית. משא"כ לדידן דלא פקעי לעולם הוי שפיר חזרה כנ"ל. מ"מ דוחק כיון שנתקדשה לשני סתם הוי חזרה אף דאמרינן פקעי דמ"מ נתקדשה לב' לעולם בסתם. ולמ"ש א"ש דכיון דמועיל חזרה וקשה כנ"ל וע"כ לפרש במתני' קדשה תוך ל' שבפי' תוך ל' היינו עד ל' דלא חשיב חזרה רק הדין דמקודשת ושפיר סבר שמואל כה"ג דכשמגיע ל' פקעי כו' דהא לא חזרה כלל כמ"ש. ובקדשה סתם תוך ל' י"ל דמודה שמואל דמטעם חזרה מהני כנ"ל. וא"כ אפשר דלדינא לא פליגי רשב"א ורא"ש על הירושלמי דקאי אמתני' ולר"י דחוזרת מיירי מתני' בקדשה רק תוך ל' כנ"ל דלא הוי חזרה רק ע"פ דין מהני כיון דחלו תו לא פקעו ולכך כשמת או גירש מודה רשב"א ורא"ש לדין ירושלמי דחלין קדושי ראשון. ובקדשה סתם תוך ל' י"ל דמודה ירושלמי דהוי חזרה כנ"ל:

הר"ן הביא ירושלמי בקדשה על ל' יום הגם דס"ל בעולה ק' הגוף פקעו בכדי מ"מ בקדושין לא מצינו יוצאה בלא גט כו' ובק' שטר דנלמוד מגט אינה מקודשת כלל כמו בגט. וכ' הר"ן דזה להרמב"ם דבגט היום א"א אשתי ולמחר א"א אינה מגורשת משא"כ לתוס'. וכ' הר"ן דלרמב"ם ק' אינה מקודשת ע"ש. וד' רמב"ם תמוהים דבגמ' מסיק מסתברא בין לר"א ובין לרבנן כיון דפסקה פסקה ע"ש דמבואר דמגורשת ע"ש:

ונראה לע"ד דהא מבואר ירושלמי הנ"ל דאינה מגורשת ואין סברא דיחלוק אגמ' דידן. וכן תמוה לפי' תוס' כמ"ש בעצמם גיטין (דף פ"ד) הא דאיבעי' דמשמע לר"א ל"ש דהוי בחוץ ומהני רק אותו יום ע"ש. וכן משמע ממאי דאמר תבעי לרבנן ע"כ לא אמרי כו' משמע אבל הכא כיון דפסקה כו' דמודו לר"א. ולמסקנא סברא מחודשת שלא בכל צדי הבע"מ כנ"ל. ולכך סבר הרמב"ם ז"ל דכמו לבעי' דאמר לר"א ע"כ ל"א כו' אבל הכא לא כו' והיינו דמודה לרבנן דלא מהני כלל כמו בחוץ וכן כאן מהיום ולאחר ל' ס' או תנאי או חזרה. וכן לר"י בגט מהיום ולאחר מיתה גט דמשייר לאו כלום כו' ופ"ב דביצה (דף כ') הבו לי' וכו' ולנסוב ברתי' כו' א"ב נסיב כו' רק משום דהוי ב' מתנות לטובת המקבל אבל לטובתו אמרינן שאינו רוצה רק באופן שיהי' כל דבריו קיימים. וכן את וחמור. ומאן דס"ל קנה מחצה משום שנגדו אין חילוק בין שיקנה החמור או לא. משא"כ בהנ"ל שאינו רוצה לגרש כלל לעולם רק באותו יום ואם אינו מועיל רק לעולם אינו רוצה לגרש כלל אף באותו יום ולמה נאמר להיפך כנ"ל. ולכך בחוץ או דמהני כמו שאמר לר"א או שלא מהני כלל כרבנן. ולכך י"ל דדוקא לס"ד דאיבעי' דהי' הספק אי מהני לר"א לזמן כמו חוץ ואף דלזמן חשיב רק קנין פירות כמ"ש ר"ן נדרים דלכך לא מהני בקדושין לזמן. וממילא בגט לזמן לא מהני דגם בזמן שמגורשת הקדושת וקנין הגוף עדיין שלו והוי הגט רק שקונית לעצמה כקנין פירות דלא מצאנו באישות. מ"מ ס"ד דמהני כדאמר ב"ב (דף קל"ח) באחריך לענין אתרוג דיוצא בו כיון דא"א ומ"מ מכרה או נתנה לא מהני ע"ש. א"כ שפיר הי' הספק גם לרבנן דלמא ע"כ כו' דלא פסקה מיני' לגמרי בשום זמן אבל היום אי את אשתי דפסקה מיני' לגמרי היום כיון דפ' פסקה היינו דעכ"פ כיון דפסקה היום פסקה לגמרי שאין לו היום שום קנין בה אבל אין הפירוש פסקה לעולם רק כמו לר"א דל"ש כן מודים חכמים לר"א דבהיום כיון שפסקה להיות מותרת היום לעלמא ע"כ פסקה היום לגמרי שאין לבעל בה קנין הגוף היום בהיותה מגורשת כדאמר באתרוג דאי לא נפיק בי' למאי יהבי' וע"ש ברשב"ם והיינו דלענין הפירות שהוא לצאת חשיב גם הגוף שלו כיון דאל"ה אינו יוצא ואין לו גם הפירות ע"ש. כן בהנ"ל כיון דפסקה היום ע"כ פסקה לגמרי כיון דאל"ה לא תהי' מותרת. ואעפ"כ למחר היא אשתו. וא"כ

שפיר מקיים דיבורי' היום אא"א ולמחר את אשתי ומסיק מסתברא בין לר"א ובין לרבנן כיון דפסקה פסקה והיינו דר"א מודה בזה דא"א שיקוים שהיום תהי' מגורשת ולמחר אשתו וגם היום אינה מגורשת כלל כמו לרבנן וגרע מחוץ דהוי רק קנין פירות כנ"ל. ושוב גם לרבנן כיון דפסקה ע"כ פסקה לגמרי שלא נשאר שום קנין הגוף היום ושוב ממילא תהיה מגורשת לעולם. והרי אמר למחר את אשתי ממילא אינה מגורשת כלל וא"א לקיים דיבורו שאינו רוצה כלל לגרש לעולם ושוב גם היום לא פסקה ונשאר קנין הגוף דאל"כ יהי' לעולם ושוב לא מהני כלל כנ"ל:

ומיושב פסק הרמב"ם ז"ל דלס"ד דהי' אפשר לזמן גם לר"א גם לרבנן הי' מהני משא"כ לכדמסיק דבין לר"א ולרבנן שוה דא"א רק כיון דפסקה פסקה שוב לא מהני כלל:

ולשיטת תוס' נראה הטעם דלמה לא נימא שלא רצה לעולם ולא מהני כלל כמו חוץ לרבנן ונראה דהא ע"מ שאין לי עליך שאר כסות הוי מתנה עמש"ב דתנאי בטל אף דכפי' ואינו רוצה רק באופן זה. וכ' תוס' ג"כ הטעם דאין אישות לחצאין ומה שרוצה שתהי' מקודשת ולא יחויב בשו"כ הוא נגד התורה ואף דא"כ אינו רוצה בקדושין כלל דכך התנה מ"מ יליף מתנאי ב"ג כו' ולא מהני. או דהוי כמתנה ע"ד שא"א להיות ותנאי בטל ומעשה קיים. וא"כ לכאורה גם בחוץ לרבנן נימא דהוי כמתנה עמש"ב דאין אישות לחצאין וכיון שרוצה שתהי' מגורשת ושתהי' אסורה לזה וזה נגד הכ' בתורה. וצ"ל דשיור מהני דלענין לפלוני אינו מגרשה כלל ואף דלכאורה גם ע"מ שאין לך שאר כסות נימא ג"כ דע"מ כי האי שיורא הוא דלענין זה שיהי' לה שו"כ אינו מקדשה. ומ"מ משמע בש"ס דלא מהני ע"ש פ' אע"פ:

ונראה החילוק להיפך דשם אין החיוב ש"כ מענין גוף הקדושין רק מסתעף ממנו כשהיא מקודשת חייב שו"כ. א"כ כיון דקדשה לגמרי היא מקודשת לגמרי אף שלא יהי' לה שו"כ וממילא יש לה ומה שרוצה שלא יהי' לה לא מהני נגד הכ' בתורה דכשהי' מקודשת יש לה ש"כ. משא"כ בחוץ שענין הגט היא שמתירה לכל ואם הי' רק ב' או ג' אנשים הי' צריך לפרש שמתירה לזה ולזה כו'. א"כ כיון שאומר הוא דאינו מתירה לזה א"כ לרבנן דלא מהני לא גירשה כלל שתהי' מגורשת דהרי לא גירשה ואינו נגד התורה דתורה ל"א כשאינו מגרש שתהי' מגורשת רק דא"א לחצאין ושוב אינו מועיל כלל. משא"כ בזמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי כיון דעכ"פ היום מגרש לגמרי והדין הוא דפסקה פ' לעולם. א"כ נהי דלזמן כשהגוף נשאר חשיב רק קנין פירות זה מסתעף ממה שעדיין נשאר על אחר זמן שלו. אבל כאן בגט כיון דהיום פסק ומגורשת לגמרי תהי' מגורשת אין נשאר כלל קנין הגוף שלו והרי היום התירה לגמרי בלא שיור רק דנימא

שלא רצה לגרש גם היום רק באופן שמחר תהי' אשתו אבל כיון שהדין דפסק לעולם לא הי' רוצה גם היום. זה שוב רק תנאי והוי מתנה עמש"ב גם שמתנה בפירוש דהתורה אמרה שכשמגורשת יום א' שוב אינה אשתו כנ"ל. ולא חשיב שלא התירה כלל דהא התירה היום לגמרי לכל העולם וממילא לא נשאר קנין הגוף כלל כיון דהדין כיון דפסקה פסקה. וכדאמר פ"ק דקדושין גבי חצייך דאינה מקודשת ופריך דנימא פשטה ק' בכולה ואף דכיון דחצייך לא מהני איך נימא פשטה בכולה הא אין כאן קדושין וע"כ כיון דאי יהי' חצי מקודשת תפשוט בכולה שוב מהני ופשטה וחשיב כולה מקודשת. כן בגט דאי מהני היום שוב מהני לעולם ויש כריתות שפיר חל ומהני לגמרי וליכא שיור כלל. משא"כ בחוץ לפלוני דמה שמגורשת לזה אינו ענין שתהי' מגורשת לזה והוי שיור כנ"ל: ואפשר דגם לרמב"ם יש חילוק בין אמר היום א"א ולמחר אי את אשתי ובגט להיפוך כמו שפירש ממילא חשבינן שאינו רוצה לגרש היום רק אם למחר היא אשתו כשמועיל השיור וכמ"ד בתמורת עולה כו'. וגם י"ל דתלי' אי תפיס לשון ראשון או אחרון. אבל מגרש לזמן י"ל דממילא פסקה לעולם דלא פי' קפידא שלא יועיל למחר וכן בקדושין והי' מיושב שלא יחלוק הירושלמי. ויש לדחות:

דף נט.

לא בא אחר וקדשה מהו רב ושמואל כו' מקודשת אע"פ שנתאכלו המעות דלא למלוה דמי ולא לפיקדון כו' ע"ש. ולכאורה עדיין אינו מובן דהא מ"מ הוי מלוה בשעה שחלין הקדושין לאחר ל' כיון שנתאכלו וע"כ צ"ל כיון דזה גזה"כ שאין אשה מתקדשת רק כשנותן לה ש"פ. וא"כ בנתינה זו שנותן לה עתה מתקדשת אז אחר ל' דדוקא במלוה שהלוה לה מקודם אין בשעת הקדושין נתינה כלל משא"כ כאן מתקדשת לאחר ל' בנתינה שקודם לכן שהי' בעין דאיך מצינו שיהי' דוקא הנתינה בשעה שחלין הקדושין רק דצריך נתינה שתתקדש וכיון שהי' נתינה לקדושין מקודשת אחר ל' באותה הנתינה. אך אי אפשר לומר כן דהא משוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר ל' לא קנה דכלתה משיכתו ונימא ג"כ כיון שאמרה תורה דמשיכה קונה איך מצינו שיהי' בשעת חלות הקנין נימא דבמשיכה שמשך אז קונה אחר ל' וכן בקנין סודר וכה"ג. וע"כ דז"א דכל הקנינים שאמרה תורה דקונה הוא כשנעשה בקנין זה שלו אבל כשעושה המשיכה וכה"ג בחפץ של אחר ואינו נעשה שלו כלל איך יהי' זה קנין הא לא משך כלל דכל היכא דאיתא ברשותי' דמרי' איתא וכן בשאר קנינים כנ"ל ולכך לא מהני במשוך פרה זו כו' כיון דבשעת משיכה לא נעשה שלו לא הי' אז קנין כלל כיון דעדיין של המוכר כמקודם.

ובשעה שיקנה אותו להיות שלו אחר ל' אז לא עשה קנין כלל כנ"ל. וממילא גם בקדושין כנ"ל דהתורה אמרה כשנותן כסף מתקדשת היינו שנעשית מקודשת ע"י נתינה זו אבל כשעדיין היא פנוי' גם אחר הקדושין לא הוי זה קדושין כלל. וממילא לא הועילה נתינה הראשונה ואחר ל' אז כבר נתאכלו כנ"ל. והר"ן ז"ל כ' דמעיקרא מקני' נפשה על אחר ל' והיינו שמועיל הקנין הנ"ל על אח"כ ואינו מובן דגם בשאר קנינים יהי' מהני על אחר כך אף שכלתה כנ"ל והי' אפשר לחלק בין קנין משיכה והגבהה וכה"ג שהקנין בגופו של חפץ והיינו שעושה דבר המורה שבא לרשותו זה הקנין וכיון שאינו בא לרשותו לא הוי קנין אבל בקנין כסף שהקנין דבר שחוצה לו דבמה שנותן הכסף קונה שייך שכשנותן הכסף קונה עתה החפץ שיהי' אחר ל' שלו וכן בקדושין שייך דמעיקרא מקני' נפשה על אחר ל' כנ"ל. אך גם זה אינו דגם קנין סודר יהי' מהני במה שזוכה בחליפיו יקנה על אחר ל' כנ"ל כמו כסף ולמה אמרינן הדר סודר למארי' וכן בקדושי שטר יהי' מועיל אף בנקרע השטר או נאבד דקנה אז כנ"ל. וע"כ דלא מהני כנ"ל רק שהקנין צריך דוקא בשעה שנעשה שלו ואיך מהני בנתאכלו המעות ואף שתצטרך לשלם כשלא תהי' מקודשת מ"מ הוא רק מלוה אז כנ"ל:

ונראה דהטעם הוא כיון שנותן לה המעות לקדושין והיינו שתהי' מקודשת אחר ל' יהי' המעות שלה מעכשיו ואם תחזור בה ולא תתקדש לא יהי' שלה למפרע. וא"כ שפיר הוי נתינה בשעת חלות הקדושין דאז נותן לה דבר בעין שע"י שמתקדשת נעשה גוף המעות שלה למפרע משעה שנתנם לה שהי' בעין דאם לא תתקדש אינו שלה וגוף המעות שלו למפרע ואף שאכלה אותו אכלה באמת דבר שאינו שלה בגזילה וצריכה לשלם. אבל ע"י הקדושין נעשה למפרע המעות בעין שלה ויש כאן נתינה דבר בעין ואף שעתה אין כאן בעין שנתאכלו מ"מ יש כאן נתינה בעין שע"י הקדושין נעשה גוף הדבר בעין שלה למפרע. דבשלמא כשמקדשה במלוה בין תתקדש או לא כבר גוף המעות שלה וגם אם מקודשת לא נעשה גוף המעות שלה יותר מאם לא תתקדש ואין כאן נתינת דבר בעין כלל. וכן בפקדון כשלא נשתייר שוה פרוטה דרק ע"י הקדושין נפטרת מלשלם מכאן ולהבא כנ"ל ולא מהני משא"כ כאן דנעשה שלה למפרע ע"י שחלין הקדושין. ומדוקדק לשון הש"ס כיון דבתורת קדושין יהבינהו לה והיינו אם תתקדש כנ"ל כי מתאכלה ברשותה מיתאכלה כיון דהוי שלה למפרע כנ"ל משא"כ במשיכה וכה"ג שאין המשיכ' תליא במה שקונה אחר ל' דנימא דאחר ל' נעשה משיכה למפרע דהא ב"כ ובין כך המשיכה כבר נעשית ואין שום קנין בשעה שקונה כנ"ל:

אמנם לכאורה גם בפיקדון בלא נשתייר ש"פ תהי' מקודשת בקיבלה אחריות. דהא אמר ריש המפקיד דבכל פיקדון הוי כאומר לכשתגנב ותרצה ותשלמני תהא פרתי קנוי' לך מעכשיו ע"ש שמקנה לו גוף החפץ למפרע כשיגנוב וישלם. וא"כ מאי פריך אי דקבל אחריות היינו מלוה ואינה מקודשת בפקדון שיגנוב כו'. הא כיון שמתקדשת בהחוב שיש עלי' מחמת הגניבה וא"כ משלמת הקרן של הגניבה דקדושין אלו הם תשלומין כמ"ש תוס' ריש קדושין. וא"כ במאי שמתקדשת נקנה לה גוף החפץ למפרע משעה שהפקידו או סמוך לגניבה כיון שנגנב ומשלמת כנ"ל. וא"כ לא הוי מקדש במלוה דיש כאן נתינת גוף החפץ בעין דע"י הקדושין קנתה החפץ בעין למפרע בשעה שהי' בעין והוי ממש כמו כאן דאף שנתאכלו מקודשת משום דהוי למפרע נתינה כנ"ל. ואף ש"ש שחייב בגניבה מקני ליה כיון שהיה יכול לפטור עצמו בטענת שקר נאנסה וכה"ג כדאמר התם בש"ס ולמה אינה מקודשת בפקדון שיגנוב כנ"ל. אך י"ל דז"א דתליא הא בהא דבשלמא אם הי' מקדש במלוה מקודשת א"כ נפטרה מהחוב ממילא הוי נתינה למפרע שקנתה החפץ. אבל כיון דבמלוה אינה מקודשת א"כ לא הוי הקדושין תשלומין כלל דהא אינה מקודשת בהחוב וממילא לא קנתה החפץ למפרע ואיך תתקדש דבשלמא כאן שהקנה לה ע"מ שתתקדש שפיר מקודשת דכשמתקדשת קנתה משא"כ התם שהקנה ע"מ שתשלם וא"כ כיון שמקדשה בהתשלומין ולא מהני וממילא לא קנתה כנ"ל. ויש לדחות קצת למ"ש הר"ן ז"ל דיש בלשון מקדש במלוה שהוא מוחל המלוה רק דדעתה אדבר בעין ושייך כנ"ל עדיין ואינו מוכרח:

אך לכאורה להנ"ל קשה גם בקדושי שטר למה לא מהני במקדש אחר ל' ונקרע או נאבד כו'. הא גם בשטר הקדושין הם מה שמקנה לה השטר קדושין דבעינן ספר מקנה וא"כ כיון שמקנה לה ג"כ רק על תנאי כשתהי' מקודשת אחר ל' תקנה נייר השטר למפרע וא"כ ג"כ בקדושין אלו שמתקדשת אחר ל' הוי אז נתינת השטר דאם קנתה למפרע הנייר ויהי' מהני אף בנאבד כמו בכסף דאם לא תתקדש לא קנתה ונאבד שלו כנ"ל:

ולכאורה י"ל למ"ש הפ' דבקדושי שטר בעינן ג"כ נתינה מיד ליד וטלי קדושיך מע"ג קרקע פסול כמו בגט דילפינן קדושי שטר ויצאה והיתה משא"כ בקדושי כסף כנ"ל ע"ש. וא"כ לכך י"ל דבשטר לא מהני בנקרע או נאבד דהנתינה מיד ליד שפיר כלתה כמו משיכה דהנתינה מיד ליד אינה תלי' אם תתקדש או לא תתקדש דבין כך וב"כ כבר הי' הנתינה כנ"ל רק הקנין שהוא קונה הנייר השטר נעשה ע"י שמתקדשת והוי רק טלי מע"ג קרקע דאין כאן נתינה מיד ליד בשעת הקדושין ולכך לא מהני נקרע כנ"ל. משא"כ בקדושי כסף דגם טלי כסף מע"ג קרקע מהני ולא בעי רק הקנין וזה הוי ע"י הקדושין

ומהני כנ"ל. אך באמת ז"א דא"כ בשאר קנינים בקרקע וכה"ג למה לא מהני במקנה בשטר אחר ל' ונקרע או נאבד הא התם לא בעי מיד ליד וטלי מע"ג קרקע ג"כ מהני. ועוד דהיכא דבנתינה בא לידה לא הוי טלי גיטך מע"ג קרקע ע"ש. וממילא יהי' מהני גם בשטר קדושין ג"כ כנ"ל כיון שבא לידה כנ"ל:

אך יש לחלק דבקדושי שטר עיקר הקדושין הם במה שנכתב בשטר שמקודשת היא לו זה הוא הקנין כנ' וא"כ כיון שכתוב בו שתתקדש לאחר ל' א"כ קודם ל' אין כאן שטר קדושין כלל דאין כתוב בו עדיין שתתקדש רק אחר ל' נעשה שטר קדושין ואז כבר נקרע או נאבד כנ"ל ובמאי תתקדש ומאי יועיל מה שנעשה נתינה למפרע הא אז לא הי' מועיל כלל בתורת שטר כנ"ל משא"כ בכסף דשפיר היה מהני אז כמו עתה כנ"ל. ובמ"ש יש לישב הש"ע סי' מ' שהביא יש אומרים כו' דבקדושי שטר אחר ל' לא מהני בנקרע או נאבד ע"ש והוא תמוה דמבואר להדיא בש"ס בגט איכא בינייהו נקרע הגט או נאבד דלא מהני ע"ש וממילא גם בשטר קדושין כן כמ"ש תוס' שם (בגיטין ד' ע"ד) דמאי חילוק. ולהנ"ל א"ש דאין ראי' מגט די"ל דהתם לא מהני טלי גיטך מע"ג קרקע ולכך לא מהני כלל בנקרע או נאבד דלא שייך לומר דהוי עכשיו נתינה למפרע כנ"ל דהא הנתינה מיד ליד עכ"פ כלתה במשיכה דזה אינו תלוי באח"כ כמ"ש לעיל משא"כ בקדושין להפ' דמהני גם בשטר טלי מע"ג קרקע ממילא י"ל דמהני דהוי עכשיו נתינה למפרע כנ"ל ולכך הביא רק י"א ומטעם הנ"ל:

עוד י"ל דלא מוכח מהש"ס דגט. דהא ריש פ' הזורק פריך הש"ס חצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה וכן ביד דעבד הא לית ליה יד לקבל ומשני דגיטו וידו באין כאחת. ופריך גם יד דאשה ומשני ידה גופי' לא קנוי' לי' לבעל. והקשו תוס' ורשב"א הא גם יד דאשה קנוי לי' למעשה ידי' כמו יד דעבד ותירצו דהא יכול לומר צאי מעשה ידיך למזונותיך והקשה הרשב"א מה מהני שיכול לומר הא כל זמן שלא אמר הוי שלו כמ"ש הרמב"ם לענין הקדש ע"ש ותירץ דכיון שנותן לה הגט ורוצה שתתגרש ויהי' מיד המעשה שלה הוי נתינה זו עצמו כאומר צאי מ"י למזונותיך ע"ש. והנה לכאורה במגרש לאחר ל' יום קשה קושית הש"ס איך הוי נתינה הא לית לה יד וכאן לא שייך תירוץ הרשב"א דהא כאן בנתינה זו עדיין אינו כאומר צאי מ"י כו' דהא אינו רוצה שתתגרש עדיין ועד אחר ל' יהי' המ"י שלו. וגם תירוץ הש"ס לא שייך גיטו וידו באין כאחת דעדיין לא נתגרשה בנתינה זו עד אחר ל' ולית לה יד עדיין כנ"ל. וצ"ל דמ"מ אחר ל' דנעשה היד שלה הוי אז נתינה דבא הגט מידו לידה אז דקודם לכן הי' בידו דידה קנוי' ליה ואז בא לידה וכמ"ש תוס' בחצר שם דכה"ג לא הוי טלי גיטך מעג"ק ע"ש ולכך מהני כנ"ל. וא"כ א"ש דנקרע

הגט או נאבד לא מהני דאיך שייך לומר דהוי אז נתינה למפרע הא ז"א דאז לא היה לה יד כלל ולא הוי נתינה רק כשמגיע הל' יום ואז אין השטר בעולם כנ"ל ולכך לא מהני. אבל בשטר קדושין דהי' מהני הנתינה מיד בשעה שנתן לה י"ל שפיר דמהני גם בנקרע או נאבד דמועיל נתינה הראשונה כנ"ל וכ' רק ליש אומרים כנ"ל:

אמנם לכאורה לטעם הנ"ל דמהני דכסף משום דהוי נתינה למפרע קשה למה הוצרכו התוס' ושאר פוסקים לומר הטעם משום שתצטרך לשלם כשנאבד אם לא תתקדש הוי כאלו בעין ע"ש והא אף אי לא תתחייב לשלם כגון באונס וכה"ג כ' יהי' מהני מטעם הנ"ל כיון דהוי למפרע נתינה ואז הי' בעין כנ"ל וי"ל למ"ש הרמב"ם גבי מתנה ע"מ להחזיר דלא מהני מדאורייתא משום דבעינן בקדושין נתינה שיש בה הנאה דוקא אבל נתינה לחוד לא מהני ע"ש וא"כ היכא שנאבד באופן שא"צ לשלם גם אי לא תתקדש א"כ נהי דהוי למפרע נתינה מ"מ הוי נתינה דלית בה הנאה עכשיו בשעה שחלין הקדושין דהא גם אי לא תתקדש תהי' פטור' כנ"ל. ולכך הוצרכו לומר כיון שתצטרך לשלם אי לא תתקדש ואיכא הנאה והוי נתינה שיש בה הנאה כנ"ל. או י"ל הטעם כמו דאמר בש"ס דאי אינה לשכירות אלא לבסוף לא הוי מקדש במלוה דמתקדש בהנאה זו שלא נעשה כלל מלוה עליה משא"כ אי ישנה לשכירות מתוע"ס דכבר הוי מלוה ע"ש וכן כאן כיון דאי לא תתקדש תצטרך לשלם וע"י שמתקדשת קנתה למפרע ואינו נעשה כלל מלוה עלי' היא מקודשת בזה שלא נעשה כלל מלוה עלי' וכמו אי אינה לשכירות אלא לבסוף כנ"ל. או י"ל למ"ש שם הטעם במקדש במלוה משום דאינו מוחל המלוה ואין כאן שום דבר שתקנה המלוה ע"ש וכאן שקנתה למפרע ממילא מקודשת כמו במחילת מלוה כנ"ל. או למ"ש הר"ן ז"ל שם משום דדעתה אגוף הכסף בעין ג"כ א"ש כנ"ל:

איתיבי' ר"י לר"ל ביטל אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה והא דיבור ודיבור הוא כו' ע"ש. והרמב"ם ז"ל כ' ביטל עד שלא תרם כו' אם שינה בשליחות שציוה לתרום מן הצפון ותרם בדרום אין תרומתו תרומה ע"ש ותמוה מאוד כמ"ש הראב"ד ושאר פ' חדא הא תירוץ הירושלמי ששינה בשליחות הוא דוקא לר"ל דאין דיבור מבטל דיבור ובעי שינוי משא"כ לדידן דקי"ל הלכתא כר"י דיבור מבטל דיבור ולמה לי' שינוי' ועוד ממ"נ אי הוי שינוי בשליחות אף שלא ביטל כלל לא מהני ואי לא הוי שינוי מאי מועיל מה ששינה יותר מאם לא שינה:

ונראה לישב דהנה בקדושין ריש האיש מקדש מייתי הא דפיחת עשרה או הוסיף תרומתו תרומה ופריך שליחות מנא לן. וקשה דלא פריך מלא הוסיף מאי מהני אי אין שליחות. וי"ל דהא תרומה ניטלת במחשבה וא"כ כשעושיהו שליחות שמה שיתרום

הוא יהי' תרומה א"כ הא תורם בעצמו וכיון דקי"ל בתולה בדעת אחרים יש ברירה וממילא אם אמר שני לוגין שיפריש אדם אחר יהי' תרומה הוי תרומה דיש ברירה כנ"ל וא"כ כאן הוי כתורם בעצמו שמה שיתרום השליח יהי' תרומה ואין צורך לשליחות כלל. רק דאם הי' מחמת תרומתו ממילא הוסיף עשרה לא היה מהני דהלא באמת לא רצה זה רק מטעם שליחות יכול לומר בהכי אמדתיך ומהני ולכך פריך הש"ס אהא דפיחת או הוסיף שליחות מנ"ל דכאן צריך לטעמא דשליחות כנ"ל:

והנה גם כאן אם אמר סתם לך ותרום ומה שתתרום יהי' תרומה י"ל דאפשר כוונתו מעכשיו שיהיה תרומה מה שיתרום ומהני דהא יש ברירה כנ"ל וא"כ ממילא אינו יכול לחזור בו ולבטל השליחות דהא נהי דהשליחות בטל מ"מ כשתרם השליח הוי תרומה למפרע וא"י לחזור כמו בכל תנאי דמעכשיו שאינו יכול לחזור דזה הוי מעשה ולא אתי דיבור ומבטל מעשה כנ"ל. רק בשינה בשליחות שתרם מן הדרום וכה"ג ואף דבאמת לא הוי שינוי בשליחות דכיון דהשליח סבר דמראה מקום הוא לו ואין קפידא ממילא אף שבאמת לא הוי כוונתו רק קפידא מ"מ לא הוי שינוי בשליחות כמו בפיחת עשרה שיכול לומר בהכי אמדתיך כנ"ל ולכך שפיר יכול לחזור בו דהא מטעם הנ"ל דהוי כתרם הוא במחשבה מטעם זה לא מהני דלענין זה שפיר הוי שינוי דהא באמת לא תרם הוא רק אם יתרום מן הצפון והי' תרומה. וכיון ששינה בכה"ג לא מהני מטעם תרומת עצמו. רק שיועיל משום שליחות דלענין השליחות לא הוי שינוי שיכול לומר בהכי אמדתיך כנ"ל וממילא לענין זה שוב מהני הביטול דדיבור ודיבור הוא ולכך צריכין ב' הטעמים דכיון ששינה ולא מהני מצד תרומת עצמו רק משום שליחות ולכך מהני הביטול משום דדיבור מבטל דיבור דבזה לא הוי מעכשיו כנ"ל. ואף אי נימא דאין כוונתו מעכשיו רק אז כשיתרום השליח יהי' תרומה מ"מ עכ"פ א"ש מה שהקשו על הרמב"ם נהי דפסק כר"ל מ"מ הא גם ר"ל מודה בשליחות דליכא מעשה כלל דדיבור מבטל דיבור ע"ש. ולהנ"ל דלענין תרומת עצמו הוי שוב כהקדישו לאחר ל' דהוי מעשה לר"ל כיון שתורם בעצמו שיהי' אז תרומה כנ"ל. ואף לר"י מ"מ למ"ש הר"ן ז"ל נדרים כ"ט דבאומר שור זה עולה אחר ל' שהקשה הא הדיבור כלתה אחר ל' וכמו משיכה ותירץ כיון דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט הוי נגמר אז ע"ש. כדאמר בש"ס התם ולכך י"ל דגם בתרומה א"י לחזור בו באחר ל' דהוי כמעשה אז רק משום ששינה ולא מהני משום תרומת עצמו רק משום שליחות ומהני הביטול כנ"ל. או י"ל כיון דסתמא תני ומשמע אף אם הי' כוונתו על מעכשיו שיהי' תרומה אם יתרום השליח כנ"ל:

או י"ל דהא לכאורה קשה למה יכול לחזור משום דיבור מבטל דיבור הא חזינן בהקדש וכה"ג שאינו אלא בדיבור ואעפ"כ אינו יכול לחזור בו ולבטל וע"כ צ"ל דדבר שנגמר בדיבור הוי הדיבור מעשה דמה חילוק וא"י לחזור רק בהתקדשי אחר ל' שלא נגמר אז כנ"ל ולכאור' בשליחות הא כיון שאמרה תורה דנעשה שליח בדיבור לבד וא"כ נגמר השליחות מיד ע"י דיבורו שהוא כמותו ואיך יכול לחזור ויהי' כהקדש וכה"ג דג"כ נגמר מיד. ובשלמא לענין גוף המעשה שעושה שליח לקדש יכול לבטל שאינו רוצה עוד הקדושין דלענין זה לא נגמר עדיין שעדיין לא נתקדשה והוי רק דיבור לחוד אבל אם רוצה הקדושין באמת רק השליחות מבטל שאינו חפץ שיהי' שלוחו למה מהני דהא לענין השליחות כבר נגמר בדיבור לחוד שנעש' כמותו לקדש ולמה יוכל לבטל כנ"ל. אך י"ל דלכך יכול לבטל דהא כיון דכשרוצה יכול לחזור בו מגוף המעשה שזה לא נגמר עדיין וא"כ ממילא גם הדיבור של השליחות כלום ולכך גם השליחות הוי דיבור שלא נגמר ויכול לבטלו כנ"ל. אך כל זה בדבר שיכול לבטל גוף הדבר אבל בתרומה שצריך עכ"פ לתרום ואינו יכול לחזור מגוף הדבר שאינו רוצה עוד לתרום רק מהשליחות לחוד ושוב גם השליחות אינו יכול לבטל דהוי שוב נגמר כמו בהקדש דכאן אם לא יוכל לבטל השליחות שוב לא יוכל לבטל כלום ויהי' נגמר מיד. ולכך מוקי דוקא בשינוי כנ"ל ומיושב קושי' א' הנ"ל:

אך י"ל דגם בתרומה יכול לחזור בו שמה שיתרום השליח אינו רוצה שיהי' תרומה דנהי שאינו יכול לומר שאינו חפץ כלל לתרום דמחויב אבל מ"מ יכול לומר שתרומה שיתרום השליח לא יהי' מהני רק יתרום תרומה אחרת וזה שפיר הוי רק דיבור שלא נגמר עדיין לענין שיהי' תרומת השליח תרומה וממילא שוב יכול לחזור רק מהשליחות ג"כ דשוב לא נגמר שבידו לבטל כנ"ל. אך למ"ש דמטעם אמירה לגבוה יועיל ולא יבטל רק גוף השליחות ושוב הוי נגמר דהא אינו יכול לבטל שמה שיתרום השליח לא יהי' תרומה מגוף התרומה דאמירה לגבוה כו' רק מהשליחות והוי נגמר. ולכך כ' דוקא בשינה דלא הוי משום תרומת עצמו שיהי' אמירה לגבוה רק משום שליחות ויכול לבטל כנ"ל ויש לדחות. וגם י"ל דזה תלוי בברירה ואי אין ברירה אינו יכול לבטל שמה שיתרום השליח לא יהי' תרומה כנ"ל כיון שאין הביטול מהני מצד עצמו:

לכאורה קשיא לי למה מהני בהתקדשי לאחר ל' גם בקדושי כסף. הא הר"ן ז"ל נדרים (ד' כ"ט ע"ב) פי' הש"ס שם דבהקדש כיון שהוא בדיבור לבד באומר יהי' הקדש אחר ל' אמרינן דכלה דיבורו דאז ליתי' לדיבור כמו במשיכה משוך ולא תקנה עד אחר ל' כו' משום דאמירה לגבוה כו' ובקדושין מהני משום דהכסף גם אז ע"ש. וקשה דהא נתן הוא

ואמרה היא לא מהני בקדושין משום דבעינן דוקא אמירה דידי' עם הנתינה ע"ש, וא"כ למה מהני התקדשי אחר ל' נהי דנתינת הכסף לא כלתה אז מ"מ האמירה. כלתה אז כמו בהקדש וליכא אז אחר ל' רק הנתינה לחוד ולא מהני כיון דכלתה אמירתו ומאי חילוק בין הקדש דסגי בדיבור לחוד או בקדושין דבעי דיבור עם הנתינה כנ"ל. ובשלמא אי הוי אמרינן דנתינה לחוד מהני לקנין הקדושין רק דאמירה בעי להורות שהנתינה הוא לשם קדושין וכמו דקי"ל נתן לה גיטה וקדושי' ולא פירש די' אם דיבר עמה על עסקי קדושי' דכיון שמוכח שהנתינה לשם קדושין מהני ע"ש. הי' שפיר כאן דכיון דאמר בשעת נתינה התקדשי אחר ל' לא שייך כלה דיבורו דהא עכ"פ מוכח שהנתינה הי' לשם קדושין ומהני כנ"ל. אך למ"ש הר"ן ז"ל ריש קדושין גבי תן מנה לפלוני כו' דספיקא הוא דשמא גזירת הכתוב דבעי דוקא אמירה ואל"ה לא קרינן כי יקח ואף שמוכח שהנתינה לקדושין ודוקא דיבר עמה מהני דדיבור זה הוי אמירה ע"ש. וא"כ קשה כנ"ל כיון דכלתה אמירתו הוא כמו בהקדש ולא מהני נתינה לחוד מגזה"כ כנ"ל וצ"ל דהאמירה לא בעי דוקא אז בשעת חלות דגוף הקנין הוי רק הנתינה רק גזה"כ דבעי אמירה ומהני גם האמירה של קודם לכן כנ"ל. אך התוס' ריי"ד פ' האומר לקמן כ' דלא מהני באומר התקדשי בפרוטה שאתן לך למחר דבעי דוקא בשעת מעשה ע"ש. ויש לדחות:

הר"ן ז"ל כ' כאן דאם הוא חוזר א"צ להחזיר כסף הקדושין ע"ש. וי"ל דהא לכאורה כיון דמשוך ולא תקנה רק אחר ל' לא קני רק כאן בקדושין מהני שהוא בכסף כנ"ל. ולכאורה איך קנתה היא הכסף הא אינו נקנה לה רק בהגבהה או במשיכה ולענין שתקנה היא הכסף הוי משוך ולא תקנה עד אחר ל' דכלתה וכיון שנתאכלו מקודם לא קנתה דהא אינו מקנהו לה רק אחר ל' דתתקדש וכיון שלא קנתה הכסף ממילא אינה מקודשת וצ"ל דאף שאינו מקדשה רק אחר ל' מ"מ הכסף מקנה לה מעכשיו כשתתקדש אחר ל' יהי' הכסף שלה למפרע מעכשיו ושפיר כשמתקדשת אחר ל' מהני אף שנתאכלו דבמעכשיו לא בעינן עומד בחצירה אז ע"ש. ולכך כ' הר"ן ז"ל שפיר דא"י לחזור בו לענין הכסף דקי"ל במעכשיו א"י לחזור דאם הי' יכול לחזור והיינו שאינו מקנה רק אז אחר ל' לא היתה מקודשת דלא קנתה כנ"ל. וממילא נראה דאם פירש בהדיא שאינו מקנה לה הכסף רק אחר ל' כשתתקדש שוב לא מהני בנתאכלו כנ"ל. ובמ"ש מיושב מ"ש הרמב"ם גבי קדושי שטר וגט אחר ל' שהוא רק בתורת פקדון בידה עד אחר ל' והכא אמר דלא דמי לפקדון. ולמ"ש הטעם דכאן בכסף דהיכא דמקנה מעכשיו מקודשת אף בנתאכלו ממילא מקנה מעכשיו כדי שתהי' מקודשת אף שנתאכלו כנ"ל. משא"כ בשטר או בגט דלא מהני נקרע או נאבד אף שמקנה לה למפרע כמ"ש הפ' ולכך ממילא אינו מקנה

לה כלל למפרע דמאי תועלת בזה ושפיר הוי רק פקדון עד אחר ל' רשאי להשתמש וכה"ג כנ"ל:

קשיא הלכתא אהלכתא דהלכה כר"י דדיבור מבטל דיבור וקי"ל דחוזר ומגרש בו. והקשו הא ממ"נ לס"ד הוי לי' למפרך אר"נ גופי' כיון דיכול לבטל ע"כ הדיבור מבטל דיבור וא"כ איך חוזר ומגרש בו כיון שנתבטל ולמה לי' למפרך הלכתא אהלכתא. וצ"ל בדוחק דלס"ד הוכיח מכאן דהלכה כר"י בבתרייתא דדיבור לחוד יכול לבטל כמו שליחות אבל דיבור שיש בו מעשה אינו מבטל ולכך חוזר ומגרש דגוף הגט שיש בו מעשה לא מצי מבטל. אבל עכשיו דאמר הלכה כר"י אף בקמייתא דגם שיש בו מעשה מבטל דיבור פריך שפיר דגם גוף הגט יהי' בטל. ומשני דלא מבטל לי' או דלא מצי מבטל לי' כיון שנכתוב כהלכתו כמ"ש תוס':

ונראה לישב עוד דלכאורה נהי דסבר ר"ל דדיבור לא מבטל דיבור מ"מ נראה דכשחוזר בו לא מהני השליחות. למאי דקי"ל תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה אפילו עשאו שליח כמ"ש תוס' וכ' הרא"ש ז"ל הטעם דלא איתרבי שליחות רק היכא שאין חוב לשום אדם אבל היכא דחב לאחר בשליחות זה לא איתרבי כלל שיהי' שלוחו כמותו כנ"ל. וגם בגט כ' בס' נב"י דלא מהני בע"כ ע"י שליח לגרשה כיון דחוב הוא לה אינו יכול לעשות שליח. ואף דבאמת ליתא שם היינו משום דהיא בידו שנתנה לו תורה כח זה ע"ש. וא"כ כיון דקי"ל הי' פקח בשעה שעשאו שליח ונתחרש לא מהני דגם בשעת עשיית השליחות בעינן שיהי' ראוי לשליחות ע"ש ריש גיטין. וא"כ כאן בנתנה רשות לשליח לקדשה וחזרה בו נהי דאין דיבור מבטל דיבור מ"מ כשחזרה ואינה רוצה בקדושין והוי חוב לה עצמה שוב לא מהני השליחות דלא איתרבי שליחות בכה"ג וכמו תופס לבע"ח בחב לאחרים דלא מהני. ואף דבשעה שעשאתו שליח הי' זכות לה מ"מ כיון שאח"כ נעשה חוב ואז אימעט משליחות הוי כפקח ונתחרש דלא מהני כנ"ל כיון שבשעת עשיית השליח בטל כנ"ל. או י"ל דהחילוק הוא דעכ"פ כשביטלה השליחות ואח"כ חוזרת ורוצה אז אי אמרינן כר"י דדיבור מבטל דיבור ונתבטל לא מהני מה שהיא רוצה אח"כ אבל אי לא מבטל דיבור רק הטעם כנ"ל. וא"כ כשרוצה אח"כ ושוב הוי זכות עתה א"כ הוי כפיקח ונתחרש וחזר ונתפקח דמהני וגם כאן כנ"ל כיון דהוי זכות בשעת עשיית השליחות וגם בשעה שעשאתו שליח כנ"ל. ולכך פריך שפיר דבלא הילכתא י"ל דלכך יכול לבטל משום דהוי חוב להבעל ולא מהני השליחות כנ"ל. ולכך ממילא חוזר ומגרש בו דהוי פיקח ונתחרש וחזר ונתפקח אבל עכשיו לר"י דהטעם משום דמבטל דיבור פריך שפיר כנ"ל:

התוס' כ' דבפני השליח גם ר"ל מודה דיכולה לחזור ע"ש ולכאורה מאי פריך מהשולח גט כו' הא הגיע בשליח וגם בשלח שליח לבטלו ג"כ כיון דשלוחו כמותו הוי כאלו בטלו בפני השליח. וצ"ל דקושית הש"ס הוא מהא דבראשונה הי' עושה ב"ד ומבטל ממקום אחר דמהני שלא בפניו כנ"ל. או י"ל דקי"ל כל מלתא דלא מצי למיעבד השתא לא מצי משוי שליח. וממילא כיון דשלא בפני השליח אינו יכול לבטל דלא אתי דיבור כו' ממילא אינו יכול לעשות שליח שלא בפניו לבטל בפני השליח דהא לא מצי למיעבד השתא בעצמו כנ"ל. משא"כ בתקנות ר"ג קי"ל דבטלו מבוטל ע"ש ופריך שפיר כנ"ל:

הטעם אינו מובן מאי חילוק בין בפני השליח או שלא בפניו. וצ"ל דודאי כשאינה רוצה בקדושין אלו מה מהני דאין דיבור מבטל דיבור הא מ"מ אין יכולין לקדש בע"כ הא התורה אמרה כי יקח כו' מדעתה. ולכך פי' תוס' היכא שאמרה פעם א' שחוזרת בה שלא בפני השליח ועתה בשעה שקדשה השליח אין יודעין דעתה. מ"מ דחוק דממ"נ אי אמרינן דאף שחזרה בה פעם א' מ"מ עתה היא רוצה א"כ גם חזרה בפניו מהני ויש לחלק. או דעיקר החילוק בין אם חוזרת מגוף הקדושין אז מהני החזרה דאינה מתקדשת בע"כ משא"כ כשחפיצה בהקדושין רק דביטלה השליחות בזה סבר דאין מבטל דיבור כנ"ל והקדושין הם מדעתה כנ"ל:

רש"י ז"ל והגיע בשליח כו' רבותא קמ"ל דלא אמרינן לצעורי' מכוין ע"ש. ואינו מובן למה הביא רש"י ז"ל כאן דברי גמ' הנ"ל. וי"ל דכוונתו דלכאורה לדברי תוס' הנ"ל מוכח להיפך ממתניתין כר"ל דלא אתי דיבור ומבטל דיבור מדנקיט דוקא והגיע בשליח כו'. והיינו דווקא בפניו דמהני גם לר"ל כמ"ש תוס' אבל שלא בפניו לא מבטל דיבור כנ"ל. דאי כר"י למה ליה והגיע בשליח ולכך הובא דרבותא קמ"ל והגיע דלא אמרינן לצעורי' ואף דרש"י ז"ל סובר דאין חילוק לר"ל בין בפני השליח או שלא בפניו מ"מ הי' מוכח דיש חילוק כדברי תוס' ותירץ כנ"ל:

קשיא הלכתא אהלכתא דק"ל כר"נ דחוזר ומגרש בו לכאורה קשה הא כל הטעם דבטל הוא משום אתי דיבור ומבטל דיבור והדיבור של הביטול מהני וא"כ ממילא שפיר יכול אח"כ לחזור בו שוב מהביטול ג"כ משום אתי דיבור ומבטל דיבור כיון שגם הביטול לא הי' אלא דיבור יכול לבטלו ג"כ כנ"ל. ושפיר חוזר ומגרש בו ומאי פריך. וי"ל דחוזר ומגרש משמע שאינו מבטל הביטול למפרע רק שרוצה עתה לגרש בו ופריך שפיר כיון שכבר נתבטל לא יועיל כיון שאינו חוזר בו כנ"ל למפרע:

או י"ל דהא באמת הקדש ונדרים וכה"ג שאינו אלא דיבור ואעפ"כ אינו יכול לחזור בו ולא אמרינן דיבור מבטל דיבור וע"כ דדיבור שנגמר מיד ודאי חשיב כמעשה רק

כאן בשליחות שאינו נגמר יכול לבטל כנ"ל. וא"כ הדיבור של הביטול שזה נגמר שמיד נתבטל שוב הוי מעשה ולא שייך אח"כ לחזור מהביטול משום אתי דיבור ומבטל דיבור כמו בהנ"ל. ואי"ל דא"כ דהוי הביטול מעשה הא לכ"ע מעשה מבטל דיבור ולמה לר"ל לא אתי דיבור ומבטל כו' הא דיבור של הביטול חשיב מעשה. ז"א דלא הוי מעשה רק משום דאמרינן דמהני והיינו לר"י משא"כ לר"ל דאין דיבור מבטל כו' ובאמת אינו רק דיבור לא מהני כנ"ל. ואינו יכול לבטל ולא הוי כלל מעשה כנ"ל:

נהי דבטלי' לשליחותי' דשליח גיטא גופי' כו' ופי' תוס' שאינו יכול לבטל גוף הגט כמו שאינו מועיל ביטול על הכסף קדושין ע"ש. ובאמת להחולקים דמהני ביטול על הגט עצמו קשה כנ"ל מאי הוא מבטל. וי"ל למ"ש הבעה"מ דלכך לא הוי מפי כתבם חתימת העדים משום דהם שלוחים של הבעל והוי מפי כתבו ולכך מהני. וממילא כשמבטל שליחותם שוב בטל גוף הגט דהוי מפי כתבם אינו יכול לחזור ולגרש בו כנ"ל. ומאן דפליג סבר דהא אינו יכול לבטל גם השליחות רק כשעדיין לא עשה שליחותו אבל כשכבר עשה לא מהני כמבואר במשנה וא"כ לענין השליחות של העדים כבר עשו שליחותם ולא מהני הביטול על החתימה כנ"ל:

דף נט:

מקודשת לב' לעולם ושמואל אמר מק' לב' עד ל' כו' פקעו ק' ב' כו' במאי פקעי כו'. מדאמר רק מר מתני כו' וקשיא לך וכו' משמע שלא נדחו דברי שמואל לל"ק רק קושיא. והרי"ף ורא"ש הביאו תרתי לישני כו':

והנה למ"ד נדרים דקנין הגוף פקעי בכדי. א"כ מה קושיא נהי דאמר התם היום את אשתי כו' לכ"ע לא נפקא בלא גט הוא משום כיון דחלו הקדושין חלו לעולם דלא פקעי בכדי אבל כאן שכבר מקודשת לראשון על אחר ל' י"ל שפיר דלא מהני ק' שני רק עד ל' דאין בידה להקנות א"ע ולהתקדש על יותר מל'. דהפשוט דקאי לר"ל דא"י לחזור בה א"כ חשיב דכבר מקודשת. דלר"י דחזרה מהני א"כ אף לירושלמי דלא חשיב חזרה מ"מ כיון שבידה לחזור בה ולהתקדש לא חשיב כלל הקנאה לראשון כנ"ל משא"כ לר"ל דא"י לחזור בה. ומשמע דאם נתקדשה תוך ל' אף שאינו מועיל מטעם חזרה מ"מ מהני כיון שמקודשת לב' מקודם א"י קדושי ראשון לחול כשמגיע ל' דהיא א"א. ואף שכ' הרא"ש דנתקדשה לכ"ע מהני דהוי חזרה במעשה כתרם את כרי' ע"ש. אולם מרמב"ם לא משמע כן רק מטעם שחלו קדושי ב' קודם כנ"ל. דמתרם אין ראי' דודאי גם לר"ל א"א כשעושה שליח שלא יוכל בעצמו עוד לעשות המעשה וכיון דמהני תרומתו ממילא אין לשליח

עוד מה לעשות משא"כ קדשה לאחר ל' אם א"י לחזור איך נימא בשביל שנתקדשה חשיב מעשה הא ע"ז דנין שלא יחולו הקדושין לענין לבטל ק' א' דאחר ל'. וע"כ צ"ל הטעם דזה רק כמו ענין שיעבוד דגם בשיעבוד לאחר ל' אף שא"י לחזור מ"מ רק שיעבוד להיות קנוי' אחר ל' ומפקיע קדושי שני שהן קנין הגוף כנ"ל. אבל למ"ד קנין הגוף אינו מפקיע באפותקי א"כ גם בהנ"ל אינו מוכרח. ועוד דבשלמא בהקדש דעכ"פ יחול על ל' יום אף אם אינו מפקיע מ"מ עד שיגבה שלו הוא כו' ושוב כיון שחל מפקיע כמ"ש תוס' גטין פ' השולח כו'. אבל כאן בקדושין דלזמן אין חל כלל א"כ כל שאינו מפקיע אינו חלין כלל. ולמה נימא שיחולו ומפקיע אדרבה א"י לחול כלל ולהפקיע ק' ראשון כנ"ל. וצ"ל דהקושיא להיפוך דאי פקעי א"כ אינם חלין כלל גם עד ל' דקנין לזמן שהוא כמו ק"פ אינו מועיל באישות כמ"ש הר"ן נדרים וא"כ למה פריך במאי פקעי הול"ל שלא חלין כלל. וי"ל דהיינו הך דפריך אם חלין א"א דנפקע ואם א"י להפקיע מיד א"כ אין חלין כלל גם עד ל' כנ"ל וע"כ שחלין אז לגמרי גם על אחר ל' ובמאי פקעו כו' אולם א"כ לבעי' דר"א פ' המגרש היום אי את אשתי ולמחר א"א כו' גם לרבנן אי מהני כמו בחוץ וא"כ גם בקדושין מהני דהא ר' אבא בעי בחוץ בקדושין ופ' הרמב"ם ז"ל דספיקא הוי. וא"כ בשלמא למאי דפשיט ר"א בין לר"א בין לרבנן כו' א"כ אף דחוץ בק' ספק מ"מ לזמן גרע. אבל לפי האיבעי' דלזמן כמו חוץ א"כ הי' מועיל לפי ספיקו דר' אבא וא"כ י"ל אף דחוץ אינו מועיל היינו משום דשייר בקנינו כדמסיק פ' השולח דחצי שפחה וחצי' ב"ח תפסי קדושין דלא שייר כו' ע"ש וא"כ נהי דאם א' מקדש על ל' לא מהני כלל כמו חציך כו' וחוץ כו' דשייר. משא"כ כאן דכבר מקודשת על אחר ל' וא"כ הב' שקדשה לא שייר בקנינו ושפיר תהי' מקודשת עד ל' ואח"כ פקע כנ"ל ומה פריך אשמואל כנ"ל:

וי"ל דזה לא חשיב לא שייר כו' דדוקא חצי' שפחה וחצי' ב"ח דאין תפיסת קדושין רק בחצי ב"ח שבה א"כ נתקדשה כל מה שיש בה להתקדש משא"כ בב"ח שיכולה להתקדש כולה רק משום שכבר מקודשת חצי' לאחר שפיר חשיב שיור והוי רק חצי דאינה מקודשת. וממילא כיון דחלו פריך שוב דלא פקעו כנ"ל:

ויתישב בזה מאי דאמר אסיפא כו' מעכשיו כו' אי תנאי כו' שפירש"י אם לא אחזור בי תוך ל' כו' שתמוה היכן נזכר בתנאי דלאחר ל' חזרה שלו וע"כ דפי' התנאי אם יחולו הקדושין אחר ל' בלי מעכשיו אז יחולו מעכשיו ומה"ט כשחוזר בו דאז אין חלין אחר ל' מהני דלא חלו מעכשיו דכך התנאי מעכשיו ולאחר ל'. וא"כ גם בקדשה אחר תוך ל' ג"כ יבטלו קדושי ראשון דבלי מעכשיו אין חלין אחר ל' דמקודשת לשני ושוב לא חלו למפרע כמו בחזר בו כנ"ל. וכמו בגט במת תוך ל' ולמ"ש י"ל כמ"ש תוס' גטין מ' גבי עבד

כו' אפותקי כו' דהא דהקדש מפקיע מידי שיעבוד קנין הגוף רק למ"ד מכאן ולהבא גובה דאף שיגבה מ"מ עד הגוביינא חל ושוב ק' הגוף דחל שוב לא פקע משא"כ אי למפרע גובה שפיר א"י להפקיע השיעבוד כלל דע"י השיעבוד שיגבה למפרע דמלוה יבטל ההקדש ע"ש. ואף דהא דלמפרע גובה הוא דוקא כשגבאו לבסוף וא"כ כיון דחל קנין הגוף לא יגבה ממילא לא יהי' דמלוה למפרע ולא יפקע ההקדש. וע"כ דליתא דאמרינן להיפוך דראוי שלא יפקיע השיעבוד דכבר רק דא"א כיון דחל עכ"פ ולכך בהנ"ל למ"ד למפרע גובה כיון דאי לא יפקיע ויגבה יבטל ההקדש למפרע ולא חל כלל אמרינן דאינו מפקיע ע"ש. א"כ ממילא כאן אמר שפיר כיון דהפירכא הי' רק במאי פקעי בלאחר ל' כיון דעכ"פ חלו עד ל' שוב לא פקע כנ"ל דאף שכבר נתקדשה על אחר ל' מ"מ מפקיע הקדושין דהוי כמו קנין הגוף כנ"ל. וא"כ אמר שפיר בתנאי מעכשיו אם יחולו לאחר ל' שוב א"י קדושי שני להפקיע אפילו הקדושי ראשון דאחר ל' דכבר מקודשת וכמו שיעבוד כנ"ל ולא שייך דעכ"פ חלו ומפקיע דהא אם לא יפקיעו ויחולו ק' א' לאחר ל' שוב חלו למפרע מעכשיו ק' ראשון ולא חלו כלל ק' שני גם עד ל' וממילא אינו מפקיע כנ"ל והוי ממש כמו למ"ד למפרע גובה שכ' תוס' כנ"ל ושפיר כשמגיע ל' ולא חזר בו חלין ק' א' למפרע דאף קדושין דאחר ל' חלו ולא הפקיע אותם ק' שני דכה"ג שאם לא יפקיעו אין חלין כלל אינו מפקיע כלל כנ"ל. ונהי דבקדושין לאחר ל' גרידא אף שיעבוד לא חשוב קודם ל' לדידן דק"ל כר"י דחוזרת בה דמבטל דיבור דנראה כיון שיכולה לחזור לא חשיב שיעבוד. מ"מ כאן במעכשיו לאחר ל' דהיא א"י לחזור דהתנאי רק על חזרה שלו כמ"ש רש"י ז"ל ומוכרח. וא"כ כיון שהיא א"י לחזור בה הוי עכ"פ שיעבוד שיחולו ודאי אחר ל' מצדה ושוב א"י קדושי ב' להפקיע וחלו למפרע קדושי ראשון כנ"ל:

אסיפא מעכשיו ולאחר ל' כו' רב אמר מקודשת ואינה מקודשת לעולם כו' פירש"י תנאי הוי אם לא אחזור בי בתוך ל' יהי' קדושין מעכשיו כו'. ותמוה מאוד דע"כ פי' התנאי הוא אם יחולו הקדושין אחר ל' בלי מעכשיו אז יהי' חלין מעכשיו ולכך כשחוזר בו ולא היו חלין מצד הקדושין דלאחר ל' אינם חלין למפרע:

א"כ גם כשהיא חזרה בה ג"כ לא חלו למפרע וכן אם קדשה שני תוך ל' ג"כ בטלו ק' קמא כיון דא"א לחול אחר ל'. וכן בגט כשמת. ואי הוי סתם מעכשיו למה יוכל לחזור והיכן נכלל בלשון לאחר ל' תנאי חזרה שלו יותר משלה וכשנתקדשה או מת כנ"ל ובגט אם מתי לא קשה דשם פירש התנאי א"מ מעכשיו. רק הנ"ל קשה:

והי' אפשר לומר משום דהיכא דלטובתה בדידה קיימא לאתנויי ואל"ה הוי פטומי מילי. א"כ כשהוא מתנה מסתמא הכוונה אם לא יחזור דלענין חזרה שלה הוי פטומי מילי.

ואף דבשעת גמר כ' תוס' דלוקח סמך על תנאו מ"מ כיון שמתנה הוא וסתמא לטובתו הפי' בהתנאי על חזרתו ושוב נתרצית על לשון תנאי שלו כנ"ל. וקצת דוחק:

עוד י"ל למ"ש הר"ן פ"ב דכתובות לחלק בין אמנה לתנאי דכשתלוי בידו לא התחיל כלל שיעבוד משא"כ תנאי כבר נשתעבד כיון שביד הלה לקיים התנאי ויחול בע"כ ע"ש. ממילא נראה כאן בקדושין אם מתנה ע"ד שלא יחזור בו עד ל' הוא וגם היא אינו מתחיל קדושין כלל כיון שביד שניהם לחזור בהם תוך ל' כמו דקרינן שטר אמנה התם ע"ש. ובנתאכלו לא הי' מקודשת ואין כאן מעכשיו כלל. וע"כ כיון דאמר מעכשיו התנאי רק עליו אם יחזור ושפיר הוי קדושין דהתחיל ק' שלה שמקודשת כיון דתנאי חזרה בידו כנ"ל הגם דכשהוא דרך תנאי י"ל דמהני דתנאי מלתא אחריתי הוא.:

ונראה דתלי' בספק של התוס' בע"מ שלא תנשא לפלוני ושלא תבעל גם בזנות ריש יבמות נסתפקו אם חשיב כמו חוץ אף שהוא דרך תנאי או לא ע"ש. וגם בהנ"ל אף שהוא דרך תנאי כיון דמ"מ יכולין שניהם לחזור אין כאן התחלת קדושין ואי מהני שם י"ל גם בהנ"ל מהני דמ"מ כשנתקיים התנאי ולא חזרו הועילו למפרע הקדושין. ונראה דתלי' בברירה דאי אין ברירה לא מהני כיון שהי' יכולין לחזור ולא התחיל כנ"ל רק דנימא אגלאי כו'. וממילא אם יהי' נכלל בתנאי חזרת שניהם הוי תנאי ומעשה בדבר א' דבטל התנאי דסותר לקדושין דמעכשיו. וי"ל דבאמת הפי' כן ספק תנאי כו' והוי בדבר א' לבטל והמעשה קיים. וגם חזרה דידי' לא מהני. ומיושב דקשה באמת למה נקיט סתם מקודשת הא עכ"פ בחזר בו קודם ל' ממ"נ אינה מק' בין חזרה ובין תנאי לרש"י ז"ל אם לא יחזור כנ"ל. ולהנ"ל א"ש דהתנאי בטל ומעשה קיים וגם חזרתו אינו מועיל כנ"ל. אולם מהפ' ומרש"י ז"ל לא משמע כן. וגם אי נימא דבשאר קנין מהני בתנאי כנ"ל. י"ל בקדושין כיון דכשאינו אוסרה על שום אדם לא הוי קדושין כלל כמ"ש בש"ס גיטין פ' ה'. וא"כ כיון שיכולה לחזור עד ל' א"כ אינה אסורה לשום אדם עד ל' מקדושין אלו. אך ז"א דעכ"פ באונס יהי' חייב מיתה הבועל כיון דלא הוי חזרה מקדושין. וגם ברצון בזנות י"ל דגם החיוב עלי' כשאין חוזרת בה דאפילו קדושין לאו חזרה לירושלמי ונראה דזנות לכ"ע לא הוי חזרה ואף שהוא התראת ספק אבל עכ"פ האיסור עליהם כנ"ל. ומ"מ נראה דמעכשיו עכ"פ לא חשיב כשיכולה לחזור ומלשון מעכשיו משמעותו שהיא קנוי' שא"י לחזור וע"כ התנאי רק עליו אם לא יחזור:

מ"ש רש"י ז"ל על חזרה שלו ולא על שלה ג"כ הוא משום דא"כ הי' תופסין קדושי שני גם אי תנאה דהא חזרה בה ולא נתקיים התנאי. וא"כ לכאורה לירושלמי דק' לא הוי חזרה י"ל דבאמת התנאי גם חזרה שלה ומ"מ בלא חזרה ונתקדשה נתקיים וחלו למפרע

דראשון. אך י"ל דוקא בלאחר ל' אז לא הוי חזרה מה שנתקדשה קודם דהא מותרת עכשיו משא"כ בתנאי מעכשיו דתהי' למפרע מק' לראשון הוי חזרה ואינו מוכרח די"ל דאף שקידשה הב' סתם מ"מ הם ע"ת כשיחזור בו הראשון או הוא או ימות הראשון. ואין כאן חזרה על כשיתקיים תנאו של הראשון וי"ל גם להחולקין אירושלמי מודים בזה דבלאחר ל' סתם הוי חזרה דכשנתקדשה לב' ממילא הם לעולם ומיתה קודם ל' לא שכיח משא"כ בקדושי ראשון על תנאי י"ל דק' ב' לא הוי חזרה דתלינן אם לא יחולו דראשון כנ"ל:

וי"ל דגם רש"י ז"ל סבר כן רק דאלו הי' התנאי על חזרה שלה לחוד אם לא תחזור בה תוך ל' אז וודאי כשקבלה ק' משני הי' חשיב חזרה מראשון דלא כלל שמתקדשת לב' רק אם תחזור בה דאין חזרה גדולה מזו. רק לכך פירש"י דהתנאי אם לא יחזור הוא תוך ל' ושוב הגם שנכלל בתנאי גם היא אם תחזור מ"מ שוב בקדושי שני לא הוי חזרה דנתקדשה רק על תנאי שמא יחזור בו בעל הראשון ויבטלו תהי' מק' לשני. אבל כשלא יחזור א' אינה חוזרת כלל מק' ראשון משא"כ אם תחזור בה בפירוש י"ל שפיר דבטל ק' קמא אך מ"מ פשט לשונו לא משמע כן. גם הפ' לא כ' כן:

הנה מה שהוצרך רש"י לפרש ע"ת אם לא אחזור בי כו' הוא משום דבשלמא מהיום ולאחר מיתה כו' וכה"ג תליא במעשה אם יתקיים יהי' מעכשיו וא"ל לא. אבל מהיום ולאחר ל' אינו תלוי בשום דבר ומה הוא התנאי הא ודאי יגיע ל' יום ויהי' מעכשיו למפרע הקדושין א"כ ממילא מקודשת מיד. ולכך הוצרך לפרש תנאו בחזרה כנ"ל. אולם למה דאמר בש"ס פ"ב דע"ז גבי מהיום אם לא באתי עד י"ב חודש ומת כו' דמותרת לינשא דבעי אי לאלתר ומסיק דאסורה לינשא עד אחר י"ב חודש ואף דכשמת לא יבא ופי' תוס' דמדרבנן גזירה אטו תנאי אחר ע"ש. והה"מ פי' משום דמ"מ לא נתקיים התנאי בפועל עד י"ב חודש ואף שודאי יתקיים ויהי' למפרע הגט מ"מ בפועל לא נתקיים ע"ש וא"כ גם מהיום ולאחר ל' שייך כנ"ל דמ"מ לא גמרי הקדושין רק בקיום התנאי שהגיעו ל' יום ואף דודאי יגיע מ"מ לא חשיב מקוים בפועל עד אחר ל' כנ"ל. וצריכה גט משני כשרוצה לינשא קודם ל' לראשון דעדיין לא נפקעו כלל ק' שני רק כשמגיע ל' פקעו למפרע ק' ב' דהרמב"ם ז"ל וש"פ מחשבין זה לספק גמור כל שלא מקוים בפועל כמ"ש הה"מ פ"ח מה' גירושין ופ"ט ע"ש וכן בש"ס שם אם תצא חמה כו' אף שודאי יהי' מקוים. ומיושב בזה לשון הגמ' אחר ל' פקעי ק' שני כו' לשמואל כו' דתמוה הא בכל תנאי א"צ לומר דפקעי רק דלא חלו למפרע. ולמ"ש מיושב דכאן שפיר אף שוודאי יהי' מקוים התנאי מ"מ חלו רק אחר שמקוים בפועל פקעי כנ"ל:

ובזה יש לישב בעזה"י טעמא דר"י כשרגא דליבני דקדושי כולן תופסין ע"ש שאינו מובן מהו זה הענין בפרט לר"א דגם בקדושין לא מהני שיור כמו שהקשו תוס' על רש"י ע"ש. ולמ"ש י"ל דהא גטין פ"ג אמר לכי מיית הוי גיטא ומוכח דיש ברירה ופירש"י דאל"ה לא הי' ודאי גט למפרע וכן פירש"י גיטין ע"ג דבאותן הימים כו' מגורשת ואינה מגורשת ג"כ אי אין ברירה אף שלא מת הוי ספק גט מנתינה דלמא זו שעה הסמוכה למיתה ואף דחיי טפי אין ברירה ע"ש שהקשו תוס'. אולם לרש"י נראה דכיון שהוא ספק התלוי ועומד איך יהי' אח"כ ואפשר שיהי' כך או כך שיחי' כו' או כו'. ממילא חל הגט בשעת נתינה להיותה ספק מגורשת עד שיהי' מבורר כיון שבאמת הוא ספק שיכול להיות כך או כך וכיון דאין ברירה לא מהני כשמת להיות ודאי גט למפרע וכן כשלא מת ג"כ ל"א הוברר להיות ודאי בטל דמ"מ הוי ספק אז ומצינו כזה ריש פ' החולץ דקי"ל כר"ל דחליצת מעוברת לא מהני עיין עליו דממ"נ כו' כיון שא"א לידע עתידות ע"ש בתוס' ד"ה ור"ל דטעם דאינה פטורה לגמרי כמו זרע פסול משום דעיין עלי' שלא תחלוץ ולא תנשא כיון שעומדת בספק ע"ש משא"כ ספק לשעבר כדאמר בגמ' שם וכיון דילפינן דמהני תנאי דלהבא והוי ספק כל זמן שאינו מקיים ואין הבא עלי' חייב מיתה וק' אחר תופסין מספק עד שיהי' מבורר אם נתקיים או לא ומ"מ כשנתקיים חל למפרע. כמו כן באותן תנאים התלוין בברירה כמ"ש ריש כל הגט כיון אם מתי כו' שאין בידם ע"ש. ממילא חלין על הספק והוי גט ספק באמת כיון דאפשר לחול כנ"ל ושוב אף שמת או לא מת כיון דאין ברירה ל"א הוברר למפרע להיות ודאי רק הוי ספק עד שעה שמתברר כנ"ל:

ולכך פריך עלה דאין גט לאחר מיתה והיינו למאן דס"ל דל"ל לר"י ברירה ומשני בפי' מעת שאני בעולם ע"ש. ופ' כל הגט דייק מינה ולכי מיית הוי גט כו' דע"כ יש ברירה בתולה בד"א לר"י. וי"ל כמ"ש הר"ן נדרים ריש פ' השותפין כיון דנתברר רובו רק מקצת צריך להיות למפרע יש ברירה ע"ש. וי"ל גם בזה בתולה בדעת אחרים כיון שעכ"פ להיות ספק חל בודאי כנ"ל. וחסר רק להיות ודאי שוב יש ברירה למפרע ולכי מיית הוי למפרע הוברר שהי' וודאי. ועיין מ"ש שם בעזה"י ואפשר לפרש דאף דכה"ג א"ל ברירה פריך מ"ש שפיר ולכי מיית כו' הוי גט לא"מ. כדפריך הש"ס כאן כיון דחל על הספק הוי זה שיור בגט שלא תהי' רשאי לינשא וכנ"ל. רק דשיור לזמן ונגמר מהני והא הגמר לא"מ כמו שפי' רש"י ותוס' כאן בק' הש"ס על ר"י גיטא דמשייר לא כלום כו'. וא"כ אי לאו ברירה לא יחול כלל גם מספק ושוב אין ברירה. ומשני באומר מעת שאני בעולם. יש לפרש דמשני דר"י קאי על מהיום אם מתי דהפי' בשעת מיתה דאמר ב"ב פ' י"נ דאי מתנת ש"מ עם גמר מיתה הי' שייך אין ג' לאחר מיתה כו' ונהלח"מ הקשה באמת למה

הגט בטל באם מתי כיון שבא בב"א ע"ש. ולא קשה דמפורש שם דף קל"ז דאם מתי בגט הוי לאחר מיתה ופי' רשב"ם דבש"מ שמוציא נכסיו מרשותו אין דעתו להוציא מרשותו עד לאחר גמר מיתה וכה"ג גבי גט כשמגרשה ומתירה לאחרים לא גמר להוציאה עד אחר גמר מיתה ע"ש ובאחריך מחיים שפיר פי' עם גמר מיתה ע"ש:

ומה"ט קאמר הש"ס דא"מ ב' לשונות ובאומר מעכשיו או מהיום אם מתי כיון שרוצה להוציאה למפרע מיד שוב הפי' אם מתי בשעת גמר מיתה והיינו מעת שאני בעולם דקאמר ושפיר יכול לחול גם אז ושוב מהני למפרע מהיום כנ"ל. ומ"מ כל אותן הימים פליגי כנ"ל:

והכא מייתי הש"ס מהיום ולאחר מיתה סתם ולא הוזכר ש"מ ולא מחולי זה וגם בבריא מיירי והא ודאי יקוים וע"כ כיון שאינו מקוים בפועל הוי כמו במהיום אם לא באתי עד י"ב חודש דאף שמת לא שרינן לה עד אחר י"ב חודש ע"ש ולהרמב"ם ז"ל הוי דינו כמו ספק גמור ע"ש. דכך חלות הגט שעד שיקוים בפועל לא נגמר. רק כמו ספק אף דוודאי יתקיים אח"כ וכמ"ש הה"מ. וי"ל דע"כ לא נחלקו עליו בתוס' שהוא רק מדרבנן רק משום דתנאי הי' אם לא באתי לא על קיום בפועל דוקא משא"כ מהיום אם מתי בברי אם רוצה שיהי' די במה שודאי יקוים א"כ הוי מהיום לחוד. וע"כ כונתו בפועל דוקא. וזה עצמו בקדושין מהיום ולאחר ל' לר"י דענין חלות הקדושין אלו כל שלא מקוים בפועל ודינם כספק יכולין לחול קדושי שני כשרגא דליבני דרוחא שביק כנ"ל. ויש חלוק בין שאר תנאי דהי' הקדושין על תנאי זה שיתקיים אח"כ א"כ כשמקוים אגלאי למפרע דהי' מקודשת גמורה בלי שיור דהא חלו על ספק זה שיהי' מבורר אח"כ למפרע אם הי' קדושי ודאי או לא כלום כנ"ל. משא"כ תנאי כזה מהיום ולאחר ל' דודאי יקוים שיבאו ל' יום ואעפ"כ כל שבכח ולא פועל הי' דינו כספק שיכולין לחול קדושי אחרים. א"כ אף לאחר ל' לא שייך דאגלאי למפרע שהי' ודאי קדושין דהא זה לא נעשה למפרע שיהי' בפועל דעדיין הי' רק בכח שיקוים אח"כ ולא אגלאי למפרע יותר ממה שהי' אז ולכך שפיר גם שמגיע אחר ל' לא פקעי כלל קדושי שני כנ"ל:

ולכך פריך שפיר אר"י מגט מהיום ולאחר מיתה בבריא דג"כ כנ"ל דיקוים ודאי שימות וכיון דמה שבכח הוי ספק א"כ לא נגמר עד לאחר מיתה ושוב אין גט לאחר מיתה כנ"ל:

ורב ס"ל דאי תנאי הוי אף דחלו קדושי ב' כל שלא נתקיים בפועל מ"מ כשהגיע ל' נתקיים חלו וגמרו למפרע קדושי א' ובטלו של השני כנ"ל. וי"ל בזה למה פשוט לאביי דל"א לא' תנאי ולא' חזרה כיון שהוא ספק בכונה. ולמ"ש י"ל דספק דרב הוא בגוף הדין אי שייך תנאי כזה די"ל גם הסברא להיפך דוקא גבי מהיום אם לא באתי עד י"ב חודש

דחל התנאי שבאמת ספק עד י"ב חודש ושוב אף שמת בתוך י"ב חודש חשיב דמ"מ לא נתקיים בפועל על אופן שהתנה שלא הי' חל עד אחר י"ב חודש אם הי' חי משא"כ במתנה מיד על דבר שודאי יהי' כמו לאחר מיתה בבריא ולאחר ל' בלי שום דבר י"ל דאין מקום לתנאי לחול כיון שאינו מתחיל ספק כלל וחל מיד וממילא ע"כ חזרה הוי כשאמר לאחר ל' ואמר שפיר דאמצעי א"צ גט כנ"ל:

או דלר"מ דבעינן תנאי כפול א"כ דוקא באם לא כפלו דשייך כפילות ממילא צריך שיקוים בפועל משא"כ בזה שהתנאי רק על בפועל אבל כפילות לא שייך דא"א שלא יהי' וממילא אין כאן תנאי וא"צ שיקוים כלל כנ"ל. או דכיון דלא שייך כפילות לא צריך: רש"י ז"ל ד"ה ושמואל א' אינו ס' אלא עד ל' שמא ימות הראשון ולא יגמרו כו' ואח"כ פי' מספקא לי' האי לאחר ל' אי תנאה הוי אם לא אחזור בי ותמוה. וי"ל דהא תנן במשנה בת כהן כו'. ופשוט דזה קאי על מעכשיו ולאחר ל' ולא קדשה אחר דאותן ל' הוי ספק ולכך לא תני בת כהן וא' מהן כהן וא' ישראל כו'. וע"כ בנכנסה לחופה דארוסה אין אוכלת. ולכאורה מאי קמ"ל כיון דתני מקודשת ואין מקודשת ודאי דבספק אין אוכלת ולהנ"ל י"ל דקמ"ל דהא קשה עוד כיון דהפי' אין אוכלת כל ל' יום לרב דאחר ל' בלא קדשה אחר ודאי אוכלת ממ"נ רק כל ל' וא"כ בין חזרה ובין תנאי אין אוכלת דהוי ספק שמא יחזור או ימות כמו לשמואל וא"כ למה תלי' מתני' הא דאין אוכלת בהאי טעמא דמק' ואמ"ק. ובת כהן לישראל י"ל דקמ"ל אף דהוי ס"ס. ודוחק. וי"ל דרב לטעמי' דכנסה אחלי' לתנאה א"כ אי תנאי היתה אוכלת אך לאביי כנסה לחוד ל"א מחיל רק בעל לשם קדושין וארוסין עושה וצ"ל עם יחוד דהוי עם חופה בב"א. ולר"א גם בעל הוי רק ספק וכן פ' הפ' לרב דבין כנסה ובין בעל רק ספק ועדיין קשה כנ"ל:

אמר רב כו' מקודשת לשני עד ל' לאחר ל' פקעי קדושי ב' וגמרי קדושי ראשון כו' ע"ש. ולכאורה קשה למ"ש הר"ן נדרים (דף כ"ט) גבי שור זה עולה ל' יום דלכך באשה לא מהני על ל' יום משום דלזמן לא הוי רק קנין פירות ולא קנין הגוף כדאמר בש"ס וקנין פירות לא מהני באשה דלא מצינו ע"ש וא"כ כאן לס"ד דמהני קדושי השני על ל' יום ע"כ דסבר דגם באשה מהני לזמן אף שהוא רק קנין פירות כנ"ל. וא"כ קשה דביבמות ס"ו תנן במתני' עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה וכ' תוס' שם דאף דקנין פירות כקנין הגוף דמי מ"מ לא מהני לענין תרומה ע"ש. עכ"פ מבואר דאף שיש לו קנין פירות לא מיקרי קנין כספו לאכול בתרומה. וא"כ ממילא כאן דתני במתניתין דמקודשת לשני ואם כהן הוא תאכל בתרומה והיינו אותן הל' יום וא"כ לס"ד הא אין לו בהאשה רק קנין פירות ונהי דמהני עכשיו מ"מ איך תאכל בתרומה הא לא הוי קנין כספו דגם אשה ילפינן מהאי

קרא והוי כמו עבדי מלוג דאין אוכלין בתרומה כנ"ל. ולפי' הרמב"ם ז"ל במתניתין א"ש ע"ש משא"כ למאי שפירשו שאר הראשונים ז"ל וי"ל כיון דלמשנה אחרונה דהגיע זמן ולא נשאו אינה אוכלת בתרומה ע"כ הא דתני אם כהן כו' איירי בניסת. ותוס' (יבמות ס"ח) כ' דנשואה ילפינן בספרי דאוכלת בתרומה מכל טהור בביתך כו' רק בארוסה יליף מקנין כספו ע"ש. וא"כ י"ל דאף שאין לו בהאשה רק קנין פירות מ"מ כיון שהיא נשואה הוי בכלל בביתך דהא עתה באותן הל' יום היא נשואה גמורה ושפיר אוכלת. ודוקא בעבד דכיון שאינו קנין הגוף לא מיקרי קנין כספו ואינו אוכל משא"כ בהנ"ל או י"ל דלס"ד עכשיו לא הוי ראי' ממתני' הנ"ל דעבדי מלוג די"ל דשם הקנין פירות של הבעל הוי רק מדרבנן ולהרבה פ' אין קנין דרבנן מהני לעשותו שלו מן התורה ולא מיקרי כלל קנין כספו משא"כ הכא דהקנין פירות מה"ת י"ל דמהני ועכ"פ לס"ד לאו קושי' כנ"ל. עוד דבאמת יש לעיין בזה בכהן שקנה עבד מישראל לזמן אם אינו אוכל בתרומה דיש לחלק בין קנין פירות דבעל שאין לו כלל קנין בגופו לקנין דלזמן שהוא עתה שלו לגמרי כנ"ל. עוד י"ל דהא קשה עוד למ"ש הר"ן לפשוט דודאי קנין פירות לא מהני באשה איך ס"ד כאן דאחר ל' פקעי א"כ איך מועיל הקדושין על ל' יום וצריך לדחוק דלס"ד מהני. וי"ל דהא לכאורה למה בקנין לזמן הוי רק קנין פירות הא יכול לעשות מה שירצה תוך הזמן דקונה כמ"ש הרמב"ם ז"ל ולמה לא יהי' קנין הגוף באותו הזמן. וי"ל דהא חזינן דקדושת הגוף לא פקעה בכדי ע"ש. וא"כ אם הי' כל הגוף של הקונה על אותו הזמן ואין לו שום זכות להמוכר א"כ איך יחזור אחר הזמן להיות של המוכר בלא שום קנין כיון שכבר של הקונה לגמרי והוי כמו קדושת הגוף דלא פקעה בכדי כנ"ל ולכך אמרינן דע"כ כשמתנה שאחר הזמן יהי' שלו ע"כ נשאר לו זכות זה גם תוך הזמן להיות שלו אח"כ וזה הזכות הוא שיור בגוף דבר הנקנה שלענין זה לא פקע כלל כח המקנה ולכך גם תוך הזמן אינו רק קנין פירות שגופו של המקנה כנ"ל. וכן היכא דחוזר ביובל ג"כ אם הי' לגמרי שלו לא הי' חוזר רק משום דנשאר לו כנ"ל. וכל זה למסקנא דקדושת הגוף לא פקעה בכדי אבל לס"ד עכשיו דפקעה בכדי א"כ שוב אמרינן שפיר שגם בקנין לזמן הוי קנין הגוף דאעפ"כ פקע אח"כ כנ"ל ולכך במקדש ל' יום שפיר ס"ד דמהני דהוי קנין הגוף וממילא אוכלת בתרומה ג"כ דהוי קנין הגוף כנ"ל. ופריך שפיר במאי פקעי דאף למ"ד שור זה עולה ל' יום פקע אח"כ הוא כמ"ש הר"ן דכיון דאינו אומר רק על ל' יום לא הוי כלל קדושת הגוף רק קנין פירות משא"כ באשה דלא מהני קנין פירות ממ"נ או דלא מהני כלל או הוי קנין הגוף ולא פקעי אח"כ ועוד דפריך אי הוי רק קנין פירות למה

אוכלת בתרומה דהוי כעבדי מלוג דקשה כנ"ל דלפי האמת קדושת גוף לא פקעי ואין לזמן רק קנין פירות כנ"ל:

הנה הרי"ף ז"ל הביא פלוגתא הנ"ל ארישא דמקודשת לב' עד ל' אחר ל' פקעי כו'. ותמוה כמ"ש הר"ן ז"ל דהא בש"ס דחי לה במאי פקעי אלא כי אתמר אסיפא כו' ע"ש. ונראה לישב דהנה הקשו מאי פריך במאי פקעי דלמא סבר דקדושת הגוף פקעי בכדי ושור זה עולה על ל' יום מהני וסבר דגם באשה כן והי' לו לפרש דלא מהני באשה כנ"ל. אך לכאורה י"ל דקושית הש"ס הוא גם למ"ד בעולה דמהני הוא רק משום דפירש שאינו מקדיש רק ל' יום ושפיר פקע למ"ד דפקע בכדי כנ"ל. אבל כאן שהשני קדשה סתם ולא אמר כלל על ל' יום פריך שפיר במאי פקעי כיון שבשעה שקדשה היתה פנוי' עדיין ותפסי בה קדושין וממילא לא חלו קדושי ראשון שהיא אשת איש אז ושפיר מקודשת לעולם כנ"ל. אך לכאורה למאי דאיתא בירושלמי הביאו הר"ן וש"פ דאם מת הב' קודם ל' חלו קדושי ראשון וכ' הטעם דלא חזרה כלל מקדושי ראשון רק אם אפשר שיחולו אז יחולו דמסתמא אינה חוזרת לבטל קדושי א' ע"ש בר"ן ז"ל וא"כ לא קשה קושית הש"ס הנ"ל למ"ד דפקע בכדי דהוי שפיר כמו עולה על ל' יום דגם כאן אף שנתקדשה סתם מ"מ כיון שאינה חוזרת מקדושי א' דעתה בקדושי ב' רק על ל' יום שלא יבטלו קדושי הא' כנ"ל ואי פקעי שפיר גם כאן פקעי ומאי פריך אך י"ל דהא לכאורה קשה הנ"ל לר"ן ז"ל איך ס"ד דמהני הא הוי רק קנין פירות באשה כמו בהקדש דהא קי"ל דכקנין הגוף דמי וי"ל דהטעם דהא קי"ל חצייך מקודשת לי אינה מקודשת דאשה ולא חצי אשה. וא"כ כיון דאינו מקדש הקנין הגוף רק הקנין פירות הוי רק חצייך מקודשת לי דלא מהני כיון דאיכא שיור ולכך כ' הר"ן ז"ל שפיר דמקדש לזמן לא מהני כיון שהוא רק קנין פירות וגם באותו זמן אינה לגמרי שלו הוי שיור כמו חצייך דלא מהני כנ"ל.

וא"כ מיושב דכאן שפיר מהני לס"ד דהא אמר בש"ס גיטין פ' השולח דחצי שפחה וחצי ב"ח שנתקדשה מקודשת ואף דחצי אשה אינה מקודשת התם שייר בקנינו שהי' יכול לקדשה כולה ולא קדש אלא חצי' אבל בחצי שפחה לא שייך בקנינו דאינו יכול לקדש יותר מחצי' ומקודשת כנ"ל ע"ש. וא"כ מיושב שפיר לס"ד כאן כיון דקדשה הראשון אחר ל' יום ממילא מהני שוב קדושי הב' על ל' יום דאף דהוי קנין פירות מהני דלא שייך טעם הנ"ל דהוי חצייך דז"א דכאן לא שייר בקנינו דלא הי' יכול הב' לקדשה יותר מל' יום כיון שכבר מקודשת לראשון על אח"כ והוי כמו חצי שפחה וחצי ב"ח וס"ד שפיר דמהני על ל' יום ואחר ל' פקעי קדושי ב' וחיילי קדושי ראשון הנ"ל וממילא מיושב ג"כ קושי' הנ"ל דפריך אח"כ שפיר במאי פקעי והיינו כנ"ל אף למ"ד קדושת הגוף פקעי

בכדי מ"מ הא קדשה הב' סתם והוי לעולם כנ"ל. וא"ל כנ"ל דלא נתקדשה לו רק על ל' יום ז"א דא"כ לא מהני כלל גם על ל' יום דהוי רק קנין פירות כמו חציך דכאן שוב שייר בקנינו כיון דאם הי' מקדשה הב' לעולם שפיר מהני דלא פקעי כיון שהיתה אז פנוי'. ורק דנימא שלא נתקדשה רק על ל' וממילא הוי שייר בקנינו ולא מהני שוב כלל כנ"ל ופריך שפיר אמנם למסקנא דאמר ר"מ במעכשיו ולאחר ל' דקדושי כולן תופסין בה וע"כ כמ"ש תוס' דכיון דלא שייר בגוף האשה רק שהקנין אינו לגמרי לא מיקרי חצי אשה ע"ש ממילא גם כאן לא קשה במאי פקעי די"ל דר"י סבר פקע בכדי ואף שנתקדשה סתם מ"מ דעתה רק אל' יום כנ"ל ואף דהוי קנין פירות ושייר כו' מ"מ כל הל' הוי רק שיור בקנין כיון שלזמן נקנית לו דגמר וזה לא הוי חצי אשה ושפיר מקודשת. ומיושב הרי"ף ז"ל הנ"ל דדוקא לס"ד דחה כנ"ל כיון דהי' סבור דכה"ג מיקרי חצייך כו' משא"כ למסקנא דר"י ובפרט להמפ' דלמסקנא גם לרב אמרינן הטעם כר"י משום שיור וכ"כ הרמב"ם ז"ל ממילא כ' הרי"ף שפיר הפלוגתא ארישא כנ"ל:

או דהטעם כיון דמקדשה סתם והיא מרוצה אמרינן פשטה קדושי בכולה אף שהוא רק קנין פירות דלא שייך התם כו' משא"כ להירושלמי דמסתמא אינה חוזרת מקדושי הא' א"כ אינה רוצה לעולם ושייך הכא דעת אחרת ולא פשטה כו' וי"ל דקאי אריש כנ"ל. או י"ל דלכאורה מאי פריך במאי פקעי הא אף למ"ד קדושת הגוף לא פקע בכדי מ"מ זה דוקא במה שהי' אפשר לו להקדישו לעולם. אבל בנותן לאחד מתנה לזמן על ל' יום ואח"כ תוך הזמן מכרה או הקדישה לעולם לא מהני לכאורה דאין לו כח יותר ממה שהוא שלו וכן כאן כיון שנתקדשה לראשון על אחר ל' אין כח להב' לקדשה יותר מעל ל' דאחר ל' כבר מקודשת לראשון ולא שייך במאי פקעי. ולכאורה תלי' הא בפלוגתא ב"ב קל"ז בנכסי לך ואחריך לפלוני ומכר הראשון דלרבי הב' מוציא מיד הלקוחות דלא הי' יכול למכור לעולם אף שהי' אז שלו ורשב"ג סבר דאין לב' אלא מאי ששייר הא' ע"ש וגם כאן לרבי פקע ממילא דאין לה כח להתקדש יותר מעל אך לא דמי דבשלמא המקנה שמתנה אחריך לפלוני א"כ אין להמקבל רק הכח שנתן לו המקנה משא"כ כאן הוא לא היתה שלו שיוכל להתנות וקודם הל' יום היא לגמרי ברשות עצמה להתקדש כמו שתרצה אך כיון שהיא מקנית עצמה לו על אחר ל' הוי כמו התם בכותב נכסיו לבנו לאחר מיתה שאין מכירין רק עד שימות ע"ש. אך באשה באמת אינה מקנית דהוי כי תלקח אשה לאיש רק שמבטלת דעתה כהפקר כמ"ש הר"ן ז"ל (נדרים כ"ט). ולכך פריך שפיר במאי פקעי כנ"ל ולדידן י"ל כיון דקי"ל בנתן הוא ואמרה היא דספיקא הוי. וגם הר"ן כ' שם דקצת דמי לפדאוהו אחרים שמקנית לו ע"ש י"ל דשפיר קאי אריש כנ"ל:

אך באמת לא דמי לאחריך דהוא ג"כ מטעם הר"ן ז"ל שם בנדרים. דבשלמא במכר דמהני לזמן שגם קנין פירות מהני שייך שלא הקנה רק לזמן וממילא אינו יכול למכור יותר. משא"כ באשה דלא מהני כלל לזמן דלא מצינו קנין פירות כמ"ש הר"ן ממילא או דמקודשת לעולם או דלא מהני כלל ופריך שפיר במאי פקעי. ובל"ז החילוק מובן כיון דלא אפשר להיות פקע בכדי כנ"ל:

הר"ן ז"ל כ' דפשט הסוגי' משמע דלא הוי חזרה מה שנתקדשה לב' וכדעת הירושלמי דאם מת או גרשה הב' חלו קדושי א' ולכאורה מבואר להדי' כן כמ"ש הריטב"א והרשב"א דאיך אמר מקודשת לב' עד ל' הא חזרה בה מקדושי הא' ע"ש וי"ל בפשיטות דבשלמא לס"ד דקדושת הגוף פקעי בכדי אמרינן שפיר דלא הוי חזרה דאף שנתקדשה לב' מ"מ לא נתקדשה רק על ל' יום דאין שום ראי' שחזרה מקדושי א' שלא הי' רק אחר ל' ואז באמת תהי' מקודשת לו שיהי' נפקעים קדושי הב'. אבל למסקנא דקדושת הגוף לא פקעי בכדי ומקודשת לעולם הוי חזרה מקדושי הא' וגם אם מת או גרשה י"ל דלא מהני ולכך כ' רק דפשט הסוגי' משמע כן:

אמר אביי לטעמי' דרבא וקדשה מעכשיו ולאחר ל' והב' לאחר כ' והג' לאחר י' מא' וג' צריכה גט מאמצעי אינה צריכה גט כו'. וקשה דהוי מצי לאשמעינן רבותא זו גם בשנים שקדשה הא' לאחר ל' יום והשני מעכשיו ולאחר מ' יום דג"כ מראשון צריכה גט ולא משני דממ"נ אי תנאה מקודשת לראשון למפרע ואי חזרה ג"כ של הב' חזרה וכבר חלו של הראשון קודם אחר ל' כו' וס"ד דספק שמשמע ב' לשונות וי"ל של הא' חזרה ושל הב' תנאי וחלו קודם קמ"ל כנ"ל. ולמה בג' כו'. ואי הוי אמרינן כדאמר לעיל משום דיודע שאין גט לאחר מיתה הוי א"ש דבשנים א"כ של השני ודאי תנאה דהא יודע שאם יהי' חזרה לא יתפסו הקדושין שהיא מקודשת כבר על אחר ל' והי' כוונתו על התנאי. רק באמת גם לאחר מיתה לא אמרינן דיודע כו':

והי' אפשר לומר דהטעם דכאן באמת יש ב' ספיקות אי משמע הלשון תנאי או חזרה וגם יש ספק שמשמע ב' הלשונות כו'. וי"ל דלענין ספק זה שמשמע ב' הלשונות וא"כ בג' כולם נכנסו בספק זה שמא הראשון תנאי וצריכה גט ממנו או דשל א' חזרה ושל הב' תנאי או של הג' כו' אבל ממ"נ אינה מקודשת רק אל אחד מהג'. וא"כ י"ל כדאמר בש"ס גבי אמר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם כו' דמדאורייתא אזלינן בתר רובא ואמרינן על כל אחת שהיא מהרוב שלא נתקדשה ע"ש. וא"כ גם כאן כיון שהשנים מהג' יש כאן שודאי אינה מקודשת להם וא"כ על כל א' אמרינן שהוא מהרוב שאינה מקודשת לו כיון דבספק זה הם כל הג' ואינה מקודשת רק לא' מהם. והוא כמו בג' קדירות בי"ד

ס' ק"י דכיון שכולן בכלל הספק אזלינן בתר רובא ע"ש וכן כאן לענין ספק זה דמשמע ב' לשונות שכולן בכלל הספק אזלינן בתר רובא מדאורייתא. ורק מדרבנן תצטרך גט מכולם ובדרבנן י"ל דסמכינן לקולא דלא משמע שתי לשונות כיון שהוא דרבנן הא משום דב"ח לא בטלו או דהוי קבוע מדרבנן ע"ש ולכך צריכה גט רק מראשון ומאחרון משום דלענין ספק זה אי משמע תנאי או חזרה לענין זה אין כל הג' בכלל הספק רק הא' והג' ואין כאן רוב לענין זה משא"כ לענין הספק דמשמע שתיהם כנ"ל ומיושב הנ"ל דלא מצי למימר רק בשנים כנ"ל דבזה הי' הספק מדאורייתא שמא משמע ב' לשונות דאין כאן רוב וגם מצד הספק דמשמע ב' לשונות תצטרך גט מכל א' מדאורייתא. וי"ל דמודה אביי בזה בב' דצריכה גט מכל אחד ודוקא בג' מטעם הנ"ל. אך לא משמע כן. בפרט דמשמע מהפוסקים דגם בב' לא אמרינן כנ"ל: